

ఆంధ్ర పత్ర -

పరాభవ సంవత్సరాది

సంఖ్య

1720

కాని ఆ మాటలను తీసుకునే ఇంకో భాష్యం చెప్పవచ్చు. ఇక్కడ ఉన్నది “కాకతి ప్రోటాటవీ నిర్వహన” అని గదా ! దీనికి కాకతి ప్రోటాటవీ అదనము దహించారని చెప్పవచ్చు. లేదా అరణ్యాన్ని పోలిన కాకతిప్రోటాటవీ సైన్యాన్ని నిర్వహించారని చెప్పవచ్చు. ప్రోటాటవీ సైన్యాన్ని అడవిలో పోల్చి రచనవచ్చు. ఇక్కడ ఉన్నది రూపకం. అప్పుడు గూడా సైన్యానికి పడుతుంది. కాకతిప్రోటాటవీ అడవిని దహించారన్న ఆర్థంలో అంత స్వారస్యం కన్పించదు.

ఇంతకీ ఏమిటంటే శాసన రచనలో గూడా ఇట్లా అలంకార ప్రయత్నం బలీసి, వాటి అమగున చరిత్ర మునిగిపోయింది. దాన్ని పైకి తేల్చడానికి చరిత్రకులు నానా అవస్థలే గాక, వాచా యుద్ధాలు గూడా సాగించవలసి వచ్చింది. ఇంకా సాగిస్తున్నారు కూడా. ఇటువంటి యుద్ధాలలో రాజులు, యుద్ధాలు, శకాలు, సంవత్సరాల గొడవలు తప్ప పైన చెప్పిన విధంగా ప్రజల చరిత్ర, ప్రజల అభివృద్ధియొక్క వికసనపు చరిత్ర తెలియవు. పూర్వము యీ శాసనాధికములు, లేక చరిత్రము లనబడే గ్రంథాలు వ్రాసిన వారికి ఇటువంటి ఇంగితమే లేదు. వారికి ఉన్నది రాజులు, యుద్ధములు. సంవత్సరములు, శకములు. అందువల్లనే కొన్ని కొన్ని సందర్భాలలో ఆ శాసనముల కన్నను, చరిత్రలనబడే గ్రంథములకన్నను, అవి ఆధారముగా వ్రాసిన గ్రంథములు మరియు కవిత్వములై భాసించడం జరుగు తోంది.

2

గీకులు చరిత్రను ఒకవిధంగా శాస్త్రంగా భావించిన వాడలు కన్పిస్తాయి. హెరోడోటస్ ప్రభృతులు చరిత్రను సాహిత్యంగాను, కళగాను, శాస్త్రంగాను భావించారు. మనదేశంలో కల్లణుని రాజతరంగిణి మొదలైన కొన్ని గ్రంథాలు గూడా ఇట్టివే అనవచ్చునేమో ! పురాణములలో చరిత్ర విషయాలు వంశాను చరిత్రం వేరను వర్ణితాలై ఉన్నాయి. కాని, వానిలో రాజుల పేర్లు, ఒకటి ఆర విషయాలు తప్ప వేరే విశేషం ఏమీ ఉండదు. అందువల్ల అవి వంశాను చరిత్రలుగానే మిగిలిపోయి వాయి గాని చరిత్రలు కాలేదు. మన దేశంలో కొందరు అపే చరిత్రలని, తక్కినవి కావని పిడివాదాలు చేపేవాళ్లు ఉన్నారు. ఇట్టివారికి ముఖ్యముగా పాశ్చాత్యులు వ్రాసిన మనదేశ చరిత్రలంటే గిట్టదు. నిజమునకు ఈ పాశ్చాత్య పరిశోధకులకు, చరిత్ర రచయితలకు ముందు మనకు సరియైన చరిత్ర గ్రంథమంటూ ఉన్నదా? శాసన పరిశోధనము, చరిత్రకు సంబంధించి సిద్ధాంతములు ఉన్నవా? ఇప్పుడు గూడా మన చరిత్ర కులు చరిత్రకు సంబంధించిన అధ్యయన పరిశోధనములలో పాశ్చాత్యుల మార్గములను గాక మాతన మార్గముల ననుసరించు

చున్నారా? మాతనమైన ఆలోచనాధారము ప్రసవించు చున్నారా? ఇది యంతము వేరు విషయము. ఇప్పుడు చెప్పవచ్చిన విషయ మేమనగా 19 వ శతాబ్దమున చరిత్ర యనెడి శాస్త్రమున సూతన అధ్యయన మారంభమైనది. చరిత్ర పరిశీలనమే విప్లవాత్మకమైన పద్ధతిని అవలంబించినది. పరిశోధనకు వలయు సామగ్రి సృష్టించబడినది. కొందరు తమ జీవితములకు జీవితములను చరిత్ర రచనను, శాస్త్రమును విష్ణుష్ణము చేయుటకై ధారపోసిరి. బాషా చరిత్రము, లిపి చరిత్రము, వ్యవహారపురి పరిశీలనమును ఉత్తీర్ణమైన మార్గములందు ఏదీ చరిత్ర రచనమునకు గాఢతను, బాధతను చేకూర్చినవి.

ఈ కాలమున జరిగిన గొప్ప పని యున్నది. మనకు లండన్ చరిత్ర ఎంటమో కాలగర్భముని తీసెత్తె పోయినది. చరిత్రకుడివల్లదు దానిని పైకి తెత్తుచు వచ్చిరి. గతమును అనుగతము చేసుకొనుటకు వలయు మార్గములను, సిద్ధాంత ములను నిష్పము చేసిరి. దూహించి, గ్రంథముల నుండి, ప్రత ముల నుండి, రాజ కట్టడముల నుండి. రాళ్ళ నుంచి చరిత్రను త్రవ్వి పోయుటకు ఏలయు సాధనములు కనుగొనబడినవి. ఈ కాలము కనే రాంకే (Rankine) కన్నుల పరిశీలనా మూతములను ప్రపంచముటయు అరగిరి. ముగిసే రచించిన “Histoire—universelle” ను 18 వ శతాబ్దంలో Voltaire సమాధానం వ్రాశాడు. ఇట్లా చరిత్రపై వాదోపవాదాలు తగాదాలు గూడా పెరిగాయి. ఇక్కడ పిడివాదానికి చోటులేదు. అంతా అన్వేషణనే. 19 వ శతాబ్దంలో హెగెల్, మార్క్సు మొదలైన జర్మన్ మేధావులు చరిత్రకు భాష్యముల చెప్పటలో కొత్త మార్గ ములను త్రొక్కిరి. హెగెల్ అత్యుపత్యయ వాదాన్ని, మతాన్ని ఆధారం చేసుకుని చరిత్రను వ్యాఖ్యానించగా, మార్క్సు సత్ప్రదార్థ వాదాన్ని (Materialism), ద్విరీచం పురుషార్థాన్ని ఆధారంగా తీసుకొని చరిత్రకు భాష్యం చెప్పాడు. ఆ తర్వాత నుండి ఈ రెండు మార్గాలు చరిత్రను వ్యాఖ్యానించే సందర్భాలలో, చరిత్రను నిర్మించే పద్ధతులలో అనుసంధితాలు అవుతూ వస్తున్నాయి.

3

వర్తమాన కాలం మేధావి వర్గాన్ని మార్క్సు ప్రభావితం చేసినట్లుగా మరి యే ప్రతిభావంతుడు ప్రభావితం చెయ్యలేక పోయాడు. అయితే మార్క్సుని కాదనడమో, లేకపోతే, అను నడడమో, అదీ కాకపోతే ఆయన చెప్పిన దాంట్లో కూడా ఏదో ఉన్నదనడమో పద్ధతి అయిపోయింది. మార్క్సు అర్థ జగత్తుకే గాక, చరిత్రకు కూడా భాష్యం వ్రాశాడు. Materialist పద్ధతిలో చరిత్రను వ్యాఖ్యానించాడు. ఈ పద్ధతి చాలామంది

పురాచరిత్ర: కొత్త దృక్పథం

శ్రీ హ. శి.

ప్రదేశం చరిత్ర అయినా విచిత్రంగా ఉంటుంది. ఎందుకంటే అది బ్రహ్మ పదార్థం లాంటిది. దానికి ఎవరు ఎట్లా అర్థం చెప్పినా చెప్పవచ్చు. ఎట్లా భాష్యలు వ్రాసినా వ్రాయవచ్చు. Statistics మోస్తరు. అయితే చరిత్ర కూడా Statistics లాగానే యదార్థ విషయాలతో కూడింది గనుక, ఈ నర్వమైన భాష్యాల వెనుకనున్నా, ఆ యదార్థాలు, లేక Facts నిల్పిఉంటాయి. వాటికి చెరువు లేదు. ఉదాహరణకు— ఒక విషయం ఉంది. అలగ్జాండరు మన దేశంమీదకు దండెత్తాడు. ఆ వచ్చింది ఎప్పుడు, ఎవరి కాలంలో అన్న విషయంపై తగాదాలు నడవవచ్చు. అంతేగాని ఎప్పుడో ఒకప్పుడు అలగ్జాండరు మన దేశంమీద దాడి నడిపాడు అన్న విషయాన్ని ఎప్పుడూ కాదనలేరు. అనడం కష్టం.

ఎందుచేత? చరిత్రలో అటువంటి ఆధారాలు ఉన్నాయి. భారతదేశంలో కన్పించిన కొన్ని కొన్ని శాసనాలలో అతని పేరు సంస్కృతీకరించబడో, ప్రాకృతీకరించబడో కనబడుతున్నది. అతని వెంట యీ దాడిలో వచ్చినవారు కొన్ని గ్రంథాలు వ్రాశారు. ఇవి అన్నీ ఆ అలగ్జాండరు మన దేశం వచ్చి దాడి చేసి వెళ్లాడనటానికి ఆధారాలు.

అదేవిధంగా పురాతన చరిత్రకు సంబంధించి ప్రతిదేశం చరిత్రకు ఇటువంటి ఆధారాలే ఉన్నాయి. రాజులు, ఇంకా ఇతరులు వేసిన శాసనాలు, కవులు, తదితరులు వ్రాసిన గ్రంథాలు, ఆ రాజుల కాలంలో ఉవయోగింపబడిన నాణెములు—ఇట్లా గత చరిత్రను పునర్నిర్మించడానికి ఆధారాలు ఉన్నాయి.

ఆయా దేశాల గత చరిత్రలను తెలుసుకోడానికి మరికొన్ని ఆధారాలు కూడా ఉన్నాయి. ఒక దేశం నుంచి ఒక దేశానికి ఏదో ఒక కారణంచేత యాత్రలు సాగించినవారు పుంటారు. వారు తమ ఆ యాత్రలను గురించి గ్రంథాలు వ్రాశారు. అవి గూడా పురా చరిత్ర పునర్నిర్మితికి ఆధారాలే అవుతున్నాయి.

అయితే ఇటువంటి ఆధారాలవలన గణన చరిత్ర, దేశ విభాగ చరిత్ర తెలుస్తుంది. పట్టణాల పేర్లు కూడా తెలియవచ్చు. కొన్ని సందర్భాలలో ప్రజల ఆశ్రయ స్థానాలు కూడా తెలియగలిగి సాధ్యం అవుతుంది. అంతేగాని, ఒక దేశం అంటూ ఏర్పడిన దగ్గర నుంచి ఆ దేశంలో ఏమి జరిగింది, ఆ ప్రజల

అభివృద్ధి ఎట్లా కొనసాగింది, ఒక దేశంలో వివిధ తెగల, జాతుల ప్రజలు ఉన్నప్పుడు, వారు ఎట్లా వివిధంగా నడుచుకున్నారు, వారు వారికి అవసరమైన వస్తువులను ఎట్లా సృష్టించుకున్నారు మొదలైన విషయాలు ఇటువంటి ఆధారాల వలన ఆట్టే తెలియవు. ఇందుకు వేరువేరు విజ్ఞాన శాఖల అభివృద్ధి అవశ్యకమైంది. ఆంథ్రోపాలజీ, ఆర్కియాలజీ మొదలైన విజ్ఞాన శాఖలు ఈవిధంగా పెంపొందినవే. అందువల్ల వేదాలలోంచి, పురాణాలలోంచి, కట్టుకథలలోంచి చరిత్రను నిర్మిస్తామంటే అది సాధ్యమయ్యే పనికాదు. సాధ్యంకాగల దనుకొనడం కూడా భ్రమ.

ముఖ్యంగా శాసనాలు, పురాణాదికాలు, పూర్వులు వ్రాసిన చరిత్రాదికాలు ఉన్నాయంటే, వానిలో ఎంత విశ్వసించతగిందో, ఎంత కాదో తెలియదు. శాసనాలను బట్టి ఫలానా రాజు, ఫలానా కాలంలో ఉన్నాడని నిశ్చయింపవచ్చు. అంతేగాని, ఆ శాసనాలలో చెప్పిన అన్ని విషయాలు, ఇతరత్రా ఉన్న ఆధారముల చేత నిరూపణము లైనప్పుడుగాని నిజములని అనలేము. ప్రతి శాసనాన్ని ఆరాజు కొలుపులోని ఏ ఆశ్రితుడో వ్రాస్తాడు. అన్నీ అతిశయోక్తులు. చిన్న రాజును గూడా చతుస్సముద్ర ముద్రిత ధరావలయాన్ని ఏలుతున్నట్లే శాసనకవి వ్రాస్తాడు. ఈ శాసనాలను బట్టి చూస్తే ప్రతి రాజు నజ్జనుడే. గొప్పవాడే. కాని ఒక రాజు చేసిన శాసనంలో ఇంకోరాజు మ్యానంగా వర్ణించడం కూడా ఉంటుంది. కొందరు రాజులు, తాము జయించిన రాజులచేత, తాము రథములు ఎక్కి తిరిగే ఏధులను ఊడ్చుస్తూ, అది గొప్ప విషయంగా చెప్పుకున్నారు. మరి యీ యివతలి రాజుల శాసనాలలో ఆ రాజులను గూర్చిన దూషణ ఉంటుంది. మరి ఒకరాజు వేయించుకున్న శాసనంలో ఆ రాజు సొక్లాత్తు వరమేశ్వరుడే. ఇటువంటి కవిత్వాల్లోంచి యదార్థమైన చరిత్రను విడదీయటానికి చరిత్ర పరిశోధకులు డెట్టిక్టివ్లు చేసినంత పని చేయాలి.

మామూలుగా కాకతీయులను గురించిన చరిత్రలో కాకతి ప్రోలుగ్గే, అతని కొడుకు రుద్రుడు చంపాడని ఉంటుంది. కొందరు చరిత్రకారులకు ఇది ఎబ్బెట్టుగా లోచింది. అందువల్ల ఒకానొక శాసనంలో “కాకతి ప్రోలాటనీ నిర్దహన” అన్నమాట ఉండటమును బట్టి కాకతి ప్రోలుగ్గే యుద్ధంలో అవతలి రాజులు చంపారుగాని, కొడుకు చంపలేదని చరిత్రకు భాష్యం చెప్పారు.

శ్రీ సుభగోదయస్తుతిః ②

శ్రీ గౌడపాదాచార్య కృతమ్

[శంకరుని గురువు గోవిందభగవత్పాదుడు. అయినకు గౌడపాదుడు గురువు. గౌడపాదుడు మాండూక్యకారికలేగాక, 'శ్రీ సుభగోదయస్తుతిః' యను గ్రంథమును గూడ రచించెను. మాకు తెలిసినంతలో ఇంతదనుక నది పకటితమైనజాడ కన్పించదు. కాని ఇందలి శ్లోకములు 'కాసుకశావిలాస' వ్యాఖ్యానమునందును, శంకరుని 'సౌందర్యలహరి' పై రచింపబడిన వ్యాఖ్యానములందును లటనట ఉదహరింపబడియున్నవి. ఇట్లు గహరింపబడిన శ్లోకములు గూడ వదివండ్లెంటికిమించి లేవు. కాని యీ స్తుతి 52 శ్లోకముల గ్రంథము. మరియు సంస్కృతమున "లహరు"లకు ఇదియే అదిమ గ్రంథమేమో యని కూడ యనిపించుచున్నది. ఆ గ్రంథమును పర్వమును ఇప్పుడు ఆంధ్రలోకమునకు అందజేయుచున్నాము.]

—సం.]

భ్రవానీ త్వాం వస్తే భవమహిషి సచ్చిత్పుఖవపుః
పరాకారాం దేవీ మమృతలహరీ మైన్దవకలావ్!
మహాకాలాతీతాం కలితసరణీకల్పితతనుం
సుధాసీన్తో రన్తర్వసిత మనిశం వాసరమయావ్!!

మనస్తత్త్వం జిత్వా సయన మథ నాస్మాగఘటితం
పునర్యవృత్తాక్షిః స్వయమసి యదా పశ్యతి పరావ్!
తదానీ మేవాస్య స్ఫురతి బహిరన్త ర్భగవతీ
పరానందాకారా పరశివపరా కాచి దపరా!!

మహామార్గం జిత్వా మరుత ఇహ నాడిగణజామో
నిరుధ్యార్కం సేందుం దహనమసి సంజ్ఞాల్ప శిఖయా
సుషుమ్నాం సంయోజ్య శ్లథయతి చ షడ్గంధీ శశినం
తనాజ్ఞా చక్రస్థం నిలయతి మహాయోగి సమయా ॥

యదా తౌ చంద్రాంశౌ నిజనదన సంరోధనవశా
దశత్కృపీయూష ప్రవణహరణే సాచ భుజగీ ।
ప్రబుద్ధాక్షుత్కుద్ధా దశతి శశినం బైన్దవగతం
సుధాధారాసారైః స్వనయసి తనుం బైన్దవకలే!!

పుథీవ్యావస్తేజః సవనగగనే తత్ప్రకృతయః
స్థిలా స్తన్మాత్రాస్తావిషయదశకం మానసమితి!
తతోమాయా విద్యా తదనుచ మహేశః శివ ఇతః
వరం తత్త్వాతీతం మిళితవపు రిందోః పరకళా!!

కుమారీ యన్మందం ధ్వనతి చ తతోయోషిదపరా
కులం త్యక్త్వా రౌతి స్ఫుటతి చ మహాకాల భుజగీ!
తతః సాత్త్వికత్యం భజతి దహరాకాశకమలే
సుఖాసీనా యోషా భవసి భవసీత్కారరసికా!!

అంధప్రతిక—సరాభవ సంవత్సరాది సంచిక

త్రికోణం తే కాలాః కుల గృహ మితి ప్రాహు రవరే
చతుష్కాణం ప్రాహుః సమయిన ఇమే బైందవమితి!
మధాసింధౌ తస్మి స్ఫురమణిగృహే సూర్యశశిన్
రగమ్యే రశ్మినాం సమయసహితే త్వాం విహరసే!!

త్రిభండం తే చక్రం శుచిరవిశశాంకాత్మకతయా
మయూఖైః షట్త్రింశద్దశయుతతయా ఖండకలితైః!
వృధివ్యాదౌ తత్త్వే వృథగుదితవద్భిః పరివృతం
భవే స్మూలాధారా త్రభవతి తవ షట్చక్ర సదనమ్!!

శతంచాష్టౌ వహ్నేః శతమపి కలాః షోడశ రవేః
శతంషట్ చ త్రింశ త్ప్రతమయమయూఖా శ్చరణజాః!
య ఏతే షష్టిశ్చ త్రిశత మభవం స్త్వచ్చరణజా
మహాకాలైస్తస్మాన్నహి తవ శివే కాలకలనా!!

త్రికోణేచాధారం త్రిపురతనుతేఽ స్థైరమనగ్ధే
భవేత్ప్రాధిష్ఠానం సునరసి దశారం మణిపురమ్!
దశారం తే సంవిత్కమల మథ మన్వశక ముమే
విశుద్ధం స్యా దాజ్ఞా శివశతి తతో బైందవగృహమ్!!

త్రికోణే తే వృత్త త్రితయ మిభకోణే వసుదళం
కలాశ మిత్రౌ రే భవతి భువనాశ్రేచ భువనమ్!
చతుశ్చక్రం శైవం నివసతి భగే శక్తికముమే
ప్రథానైక్యం షోడా భవతి చ తయోః శక్తిశివయోః!!

కలాయాం బింద్వైక్యం తదను చ తయో ర్నాదవిభవే
తయో ర్నాదేనైక్యం తదను చ కలాయా మపి తయోః
తయోర్బిందానైక్యం త్రితయపి భవైక్యం పరశివే
తదేవం షోడైక్యం భవతి హి సవర్యాసమయినామ్!!

కళానాదో బిందుః క్రమశ ఇహ వర్ణాశ్చ చరణం
షడబ్జంచాధార ప్రభృతిక మమీషాం చ మిలనమ్!
తదేవం షోడైక్యం భవతి ఖలు యోషాం సమయినాం
చతుర్దైక్యం తేషాం భవతి హి సవర్యా సమయినామ్!!

తటిల్లేఖామధ్యే స్ఫురతి మణిపూరే భగవతీ
చతుర్దైక్యం తేషాం భవతిచ చతుర్పాహు రుదితా!
ధనుర్పాణా నిక్షూద్భవ కుసుమజా సంకుశవరం
తథా పాశం చిభ్రత్యుదిత రవి బింబాకృతిరుచిః!!

భవత్యక్త్యం ఘోరం భవతి భగవత్పాపం సమయినాం
మరుత్యతోదన్యద్యుతినియుత భాసాసమరుచిః !
భవత్పాపేనైవాత్ దశవిధ ఇతీదం మణిపురే
భవాని ప్రత్యక్షం తవ వపు రుపాస్మే నహి పరమ్!!
(ఇ త్యై క్య ని రూ పణమ్)

భవవాని శ్రీ హస్తైర్వహసి ఫణిపాశం నృణాం మథో
ధనుః పాండవం పాష్యం శర మథ జవప్రకృష్టకవరౌ !
అథ ద్యాభ్యాం ముద్రా మభయవరదానై కరసికాం
క్యణద్యౌణాం ద్యాభ్యాం త్వ మురసి కరాభ్యాం చ విభృషే!!

త్రికోణై రష్ట్రై రం త్రిభిరపి దశారం సముదభూ
ద్దశారం భూగేహో దపి చ భువనాశ్రమం సమభవత్ !
తతోఽభూన్నాగారం నృపతిదళ మస్మా త్త్రివంశం
చతుర్ద్వాపిః ప్రాకార త్రితయ మిద మేవాంబ శరణమ్!!

చతుః షష్ఠై స్త్రాన్తాణ్యపి కులమతం నిందిత మభూ
ద్యదేత స్మిన్ శాఖ్యం మతమపి భవేన్నిందిత మిహ !
శుభాఖ్యాః పంచైతాః శ్రుతి సరణీసిద్ధాః ప్రకృతయో
మహావిద్యా స్తాసాం భవతి పరమార్థో భగవత్!!

స్మరోమారోమారః స్మరణతివరో వగారమదన
స్మరానాంగశ్చేతి స్మరమదనమారాఃస్మర ఇతి!
త్రిభండః ఖండంతే కలితభువనే శృక్ష్మరయుత
శ్రుతుః పంచార్థా స్తే త్రయ ఇతి పంచాక్షరమనుః!!

త్రిభండే త్వన్మంత్రే శశినవిత్వ వహ్ని త్మకతయా
స్వరాశృందే లీనాః సవితరి కలాః కాదయ ఇహ!
యకారాద్యా వహ్నివధ కషయుగం బైందవగృహే
నిలీనం సాదాఖ్యే శివయువతి నిత్యేందవకలే!!

కకారాకారాభ్యాం స్వరగణమవష్టభ్య నిఖిలం
కలా ప్రత్యాహారా త్పకల మభవత్ జ్ఞానగణః!
త్రిభండే స్యాత్ప్రత్యాహరణ మిద మన్యక్కషయుగం
కకారశ్చాకారోఽక్షరతనుతయా చక్షర మితి!!

విదేహేన్ద్రాపత్యం శ్రుత ఇహ ఋషి ర్యస్యచ మనో
రయం చార్థః సమ్యక్ కృతిశిరసి తైత్తిర్యక ఋచి!
ఋషిం హిత్వా చాస్యా హృదయ కమలేన్ద్రైత మృషిమి
త్యుచాభ్యుక్తః పూజావిధిరిహ భవత్పాపం సమయినామ్!!

అంధవ్రతిక—పరాభవ సంవత్సరాది సంచిక

త్రిఖండ స్త్వన్మంత్ర స్త్వ చ సరథాయాం నివిశే
శ్రియా దేవ్యాః శేషో యత ఇహ సమస్తాః శశికలాః॥
త్రిఖండే త్రైఖండ్యం నివసతి సమంత్రే చ సుభగే
షడబ్జారణ్యాని త్రితయయుతఖండే నివసతి!!

త్రయం చైతత్సాన్వితే పరమశివపర్యంకనిలయే
వరే సాదాఖ్యా స్మిన్నివసతి చతుర్దైక్య కలనాత్॥
స్వరాస్తే లీనాస్తే భగవతి కలాశేచ సకలాః
కకారాద్వాప్యత్తే తదసుచతుర్శశే చయముఖాః!!

హలో బిందుర్వర్గాష్టక మిభదళం శాంభవవపు
శ్రుతుశ్చక్రం శక్ర స్థిత మనుభయం శక్తిశివయోః॥
నిశాద్యాదర్భాద్యాః శ్రుతినిగదితాః పంచదశభా
భవేయు ర్నిత్యాస్తా స్త్వ జనని మంత్రాక్షర గణాః!!

ఇమాస్తాః షోడశ్యా స్త్వ చ సరథాయాం శశికలా
స్వరూపాయాం లీనా నివసతి తవశ్రీ శశికలా!
అయం ప్రత్యాహారః శ్రుత ఇహ కలావ్యంజనగణాః
కకారేణాకారః స్వరగణమశేషం కథయతి!!

క్షకారః పంచాశత్కల ఇతి హలో ఔందవ గృహం
కకారా దూర్త్వ స్యా జ్ఞానని తవ నామాక్షరమితి!
భవే త్పూజాకాలే మణిఖచితభూషాభి రభితః
ప్రభాభి ర్వాశీఢం భవతి మణిపూరం సరసిజమ్!!

వదం త్యేకే వృద్ధా మణిరితి జలం తేన నిబిడం
వరే తు త్వదూపం మణిధనురితీదం సమయినః!
అనాహత్యానాదః ప్రభవతి సుషుమ్ణా భ్వజనితం
స్తదా వాయో స్తత ప్రభవ ఇద మాహుః సమయినః!!

త దేత త్తే సంవిత్కమలమితి సంజ్ఞాంతర ముమే
భవే త్సంవిత్పూజా భవతి కమలేస్మి సమయినామ్!
విశుద్ధాశ్వే చక్రే వియదుదిత మాహుః సమయినః
సదా పూర్వో దేవః శివఇతి హిమానీసమతనుః!!

త్వదీయైరుద్వ్యో తై ర్భవతి చ విశుద్ధాఖ్య వదనం
భవే త్పూజా దేవ్యా హిమకరకలాభిః సమయినామ్!
సహస్రారే చక్రే నివసతి కలా పంచదశకం
తదేత నిత్యాఖ్యం భ్రమతి సితపక్షే సమయినామ్!!

అతః శుక్లేపక్షే ప్రతిదిన మిహ త్వం భగవతీం
విశాయాం సేవంతే విశి చరమభాగే సమయినః ।
శుచిః స్వాధిష్ఠానే రవి రుపరి సంవిత్సరసిజే
శశీచాన్ద్రాచక్రే హరిహరవిధిగ్రంథయ ఇమే!!

కలాయాః షోడశ్యాః ప్రతి ఫలిత బింబేన సహితం
తదీయైః పీయూషైః పునరధిక మాప్లావిత తనుః ।
సితే పక్షే సర్వా స్తిథయ ఇహ కృష్ణేఽపి చ సమా
యదా చామానాస్యా భవతి సహిపూజా సమయినామ్!!

ఇదాయాం పింగళ్యాం చరత ఇహ తౌ సూర్యశశినౌ
తమస్యాధారే తౌ యదితు మిళితౌ సౌ తిథి రమా ।
తదాన్ద్రాచక్రకన్తం శిశిరకరబింబే రవినిభం
ద్భుధ వ్యాతీధం సద్విగళిత సుధాసార విసరమ్!!

మహావ్యోమస్థేందో రమృతలహరీ ప్లావిత తనుః
ప్రశుష్య దైన్యాడీ ప్రకర మనిశం ప్లావయతి తత్ ।
యదాన్ద్రాయాం విద్యున్నియుతనియుతాక్షరమయీ
స్థితా విద్యుల్లేఖా భగవతి విధిగ్రంథి మభినత్!!

తతో గత్యా జ్యోత్స్నామయ సమయలోకం సమయినాం
పరాఖ్యా సాదాఖ్యా జయతి శివతత్త్వేన మిళితా
సహస్రారే పద్మే శిశిరమహసాం బింబ మపరం
తదేవ శ్రీ చక్రం సరథభితి తద్వైందవ మితి!!

మదన్త్యేకే సంతః పరశివపదే తత్త్వమిళితే
తత స్త్వం షట్వింశీ భవసి శివయో ర్మేళనవపుః ।
త్రిభండేఽస్మి న్నాన్వంతే పరమపదపర్యంకసదనే
పరే సాదాఖ్యేస్మి నివసతి చతుర్థైక్య కలనాత్!!

ఋతౌ వహ్ని ర్వహ్నౌ వసుదళ జలే దిజ్మారుతి ది
క్కులాశ్రే మన్వశం దృశి వసు రథో రాజకమలే ।
ప్రతిదైన్యతగ్రంథి స్తదుపరి చతుర్వార సహితం
మహీచక్రం చైకం భవతి భగవోన్దైక్య కలనాత్!!

(ఇతి మంత్ర చ త్రైక్యమ్)

షడబ్జారణ్యేత్వాం సమయిన ఇమే పంచక సమాం
యదా సంవిదూపాం విదధతి చ షోడైక్య కలితామ్ ।
మనో జిత్వా చాన్ద్రా సరసిజ ఇహ ప్రాదురభవ
త్తటేల్లేఖా నిత్యా భగవతి తవాధారసదనాత్!!

అంధప్రతిక-చరాభవ సంవత్సరాది సంచిక

భవత్సమ్యం కేచి త్రితయ మితి కౌలప్రభృతయః
వరం తత్తాత్త్వం చే త్యవర మిద మాహుః సమయినః ।
క్రియావస్థారూపం ప్రకృతి రభిధా వంచక సమం
అదేషిం సామ్యం స్యా దవనిషుచ యో వేత్తి స మునిః!!
(ఇ త్యై క్య ని రూ పణ మ్)

వశిన్యాద్యా అష్టావకచటతపాద్యాః ప్రకృతయః
స్వవర్గస్థాః స్వస్థాయుధకలితహస్తాః స్వవిషయాః!
యథావర్గం వర్గప్రచురతనవో యాభి రభవం
స్తవ ప్రస్తారా స్తే త్రయ ఇతి జగుస్తే సమయినః!!

ఇమా నిత్యా వర్గా స్తవ చరణసమ్మేళనవశా
న్మహామేరుఖ్యాఃస్య ర్మనుమిళన కైలాసవపుషః ।
వశిన్యాద్యా ఏతా అపీ తవ స బింద్యాత్మకతయా
మహీ ప్రస్తారోయం కను ఇతి రహస్యం సమయినామ్!!
(ఇ తి ప్రస్తార త్రయ ని రూ పణ మ్)

భ్రువే న్మూలాధారం తదుపరితనం చక్రమపీ త
ద్యయం తామి సాఖ్యం శిఖికిరణసమ్మేళనవశాత్ ।
తదేతత్కైలాసాం ప్రతిదిన మనుషే య ముదితం
భవత్సా వానాఖ్యం మతమపీ పరిత్యాజ్య ముభయిమ్!!

అమీషిం కౌలానాం భగవతి భవే త్రాజన విధి
స్తవ స్సాధిషే నే తదనుచ భవే న్మూలసదనే ।
అతో బాహ్యో జా భవతి భగరూపేణ చ తతో
విషిద్వాచారోఽయం నిగమ విరహో నింద్యచరితమ్!!

నవ పూహం కౌల ప్రభృతిక మతం తేన స విధు
ర్నవాత్మా దేవోఽయం జగదుదక్యదైర్భరవ వపుః ।
నవాత్మా వామాది ప్రభృతిభి రిదం భైరవవపు
ర్మహాదేవీ తాభ్యాం జనక జననీను జ్జగ దిదమ్!!

భవే దేత చక్ర ద్వితయ మతిదూరం సమయినాం
విప్రజై త్రద్యుగ్మంతదనుమణిపూరాఖ్యసదనే ।
త్యయా నృషే ర్యారి ప్రతిఫలిత సూర్యేందుకిరణై
ర్ద్విధాలోకే పూజాం విదధతి భవత్సాః సమయినః!!

అధిష్ఠానాధార ద్వితయ మిద మేవం దశదళం
వహస్సారాజ్ఞాతం మణిపురసతోఽభూద్ద శదళమ్ ।
ప్రదంభోజా న్మూలా స్పృశదళ మభూత్ప్రంతకమలం
అదే వైకో బిందు ర్భవతి జగదుత్పత్తికృ దయమ్!!

సహస్రారం బిందు ర్భవతి చ తతో బైందవగృహం
త దేతస్మాద్ జ్ఞాతం జగదిద మశేషం సకరణం ।
తతో మూలాధార ద్వితయ మభవ త్తద్దశదళం
సహస్రారాజ్ఞాతం తదితి దశథా బిందు రభవత్!!

త దేత ద్బిందౌ ర్య ద్దశక మభవ త్తత్ప్రకృతికం
దశారం సూర్యారం నృపదళ మభూ త్స్వాంత కమలమ్ ।
రహస్యం కౌలానాం ద్వితయ మభవ న్మూల సదనం
తథాధిష్ఠానం చ ప్రకృతి మిహ సేవంత ఇహ తే!!

అతస్మై కౌలా సే భగవతి దృఢ ప్రాకృత జనా
ఇతి ప్రానాః ప్రాణా కుల సమయ మార్గద్వయ విదః ।
మహాంతః సేవంతే సకల జననీం బైందవగృహే
శివాకారాం నిత్యా మమృతఝరికా మైస్త్వవకళామ్!!

ఇదం కాలోత్పత్తి స్థితిలయకరం పద్మనికరం
త్రిభువన్ కీచక్రం మనురపి చ తేషాంచ మిశనమ్ ।
తద్దైక్యం మోక్షో వా భవతి చ చతుర్దేతివ తథా
తయోః సామ్యం పంచప్రకృతిక మిదం శాస్త్ర ముదితమ్!!

ఉపాస్మై రేతస్యాః ఫల మసి చ సర్వాధిక మభూ
త్తదేత త్కౌలానాం ఫలమిహహి చే త్తత్ప్రమయినామ్ ।
సహస్రారే పద్మే సుభగశుభమోదేతిసుభగే
పరం సౌభాగ్యం య త్తదిహ తవ సాయుజ్య పదవీ!!

అతోస్యాః సంసిద్ధౌ సుభగసుభగాభ్యా గురుక్రపా
కటాక్త వ్యాసంగా త్రవదమ్బుత నిష్కంది సులభా ।
తయా విహ్లో మోగీ విచరతి విశాయా మసి దివా
దివా భామా రాతౌ విధు రివ కృతార్థీకృతమతి!!

ఒక తరం కథ

ఈ నాడు. మనం నివసిస్తున్న యీ కాలం చరిత్రలో అత్యంత ప్రధానమైనది.

నేడు భారతదేశం ఆదర్శవంతమైన అభ్యుదయ పథంలో అడుగుపడిగా

పురోగమిస్తున్నది. ఎదురవుతున్న అనేక జాతీయ, అంతర్జాతీయ

సమస్యల్ని అధిగమించి ప్రగతిలోకి ప్రయాణిస్తున్నాం

మనం. మనం చేస్తున్న ఈ మహాయాత్ర యొక్క

సమగ్ర స్వరూపాన్ని తెలుసుకోవాలంటే

సమాచార పౌర సంబంధ శాఖ

ప్రచురిస్తున్న

“ఆంధ్రప్రదేశ్”

సచిత్ర మాస పత్రిక

చదవండి.

ప్రతినెలా 90,000 కాపీలు అమ్ముడవుతున్నాయి.

★

టి. రామచంద్రరావు,

డైరెక్టరు,

సమాచార, పౌర సంబంధ శాఖ,

ఆంధ్రప్రదేశ్.

స్నహ సేతువు

శ్రీ కె. వి. రమణారెడ్డి

"If art and truth cannot live together, then art disappear. Truth is life. Lies are death."

—Romain Rolland: Jean Christophe.

పు సాహిత్య సృష్టికర్త, అంతకంటే గొప్ప మానవ వ్యక్తి రోమే రోలా జన్మించి మొన్నటి జనవరి 29 వ తేదీకి క్లయింది. గతించి ఇరవై రెండేళ్లు కావస్తోంది. ఎనభై బ్రతుకులో ఆయన గడించిన అనుభవాలు, పొందిన అనుభవాలు యావత్తూ అక్షర రూపం ధరించి, ఒక సుదీర్ఘ మానవాత్మ పొందిన క్రమ వికాసాన్ని వికసనాన్ని ప్రదర్శించి, విశ్వ సాహిత్యంలో విశిష్ట స్థానాన్ని చేకూర్చుకొన్నది.

ఆత్మపరులైన రచయితలను ఎన్నిక చేయవలసి వస్తే, రోలాన రష్యన్ నవలాకారుడు లియో టాల్స్టాయి, నవలాకారుడు రోమే రోలా, భారతీయ మహాకవి జనాభా బాకూర్ ఒక శ్రేణికి చెందినవా రనవచ్చును. పు పభాలైనప్పటికీ, 'సత్యం, శివం, సుందరం' వా రందరికీ వ్యత్యాస తత్వ మనవలసి ఉంటుంది. అందుచేతనే వారి కంత సువాసన, వారి వ్యక్తిత్వాల కంత శోభ. కుద్రాజవాం కొరకు గాక, చిత్త వికాసం కొరకు ఉపనయం కొరకు వారిచేత కళ ప్రయుక్తమైంది. వారు రాత్రులు కారు.—ఒక్కొక్కరు ఒక్కొక్క మహా మన సంభవులు. వారికి బ్రతుకే సాధన.

రోలాకు "నిశ్చల నిశ్చితా" అంటూ లేపు. ఆ కోణానూ నవ్యా గావించే ఆత్మ ఒక్కటే అతని మూలధన మనాలి. రో నిరంతర సంఘర్షణ. పాత కొత్తల కీమతలకు తానే మయ్యాడు. అడుగు తీసి అడుగు ముందుకు వెళ్లం గూడా ఎంతో సంతాపమూ ఎంతో వైక్లభ్యమూ అనుభవే సాధ్యమయ్యేది; తన అభిప్రాయాలు ఎప్పటికప్పుడు చెందడం గురించి లోకు లేమనుకొని పోతారోనని తనకు యున్న భయమూ, సంశయమూ లేవు. విశ్వాసాల పేరిట గట్టుకొనిపోయిన మూర్ఖపు పట్లు అసలు లేవు. ఒక స్వాసం మరొక పురోస్థానం....ఇలా రోమే రోలా ఐహిక ప్రయాణం రంతర ప్రస్థానమై పోయింది.

కొందరి దృష్టికి రోలా చెప్పుకోదగిన సాహిత్య నష్ట కాదు, నీతి విషయబోధ మ్రతమే. మరికొందరి దృష్టికి రోలా హృదయం సంగీత సాహిత్యాలకు వశంవర్తి. ఇక కొందరు రోలా మహారచన జాన్ క్రిస్టోఫ్ (Jean Chirstophe) మాత్రమే. అపిమ్మట రాజకీయాలు చొరబారి అతని కళ అవస్థాశయై పోయింది, అంటారు. ఇవన్నీ సరిపడనివారి అక్కసులు మట్టుకే. నిజానికి ఈ విడివిడి అంశాలన్నీ కలగలిసిపోయిన గొప్ప వ్యక్తిత్వం రోలాది. యూరపు దేశాల మేధావుల భావ పరిణామాని కంతటికీ రోలా సాక్షి మాత్రమే గాక, దాదాపుగా ఆద్యుడనదగిన అనుభవశాలి.

ఎదేళ్ల ప్రాయానికే ఇరుగు పొరుగు దేశాలైన ఫ్రాన్సు, జర్మనీ చరిత్రలు అసవ్యమై పోయాయి. మూడవ నెపోలియన్ రాజరికంతోబాటు ఫ్రాన్సు దేశపు ప్రతిష్ఠ మన్న గరువగా, చిస్మార్క నాయకత్వన జర్మనీ సామ్రాజ్యమైంది. అంతస్సంక్తో భయూ, అమిత రక్తపాతమూ, దాస్య పరాభవమూ ఫ్రాన్సు హృదయానికి చాలపు సోట్లయ్యాయి. బర్గండి రాష్ట్రంలో జన్మించిన రోలా యువకుడై పేరిన్ మహానగరంలోని సోర్బోన్లో ఉన్నతవిద్య ముగించేనాటికి, జర్మనీ ఫ్రాన్సు దేశాలు కత్తులు సూరసాగాయి. పరస్పర వైద్యేషమూ, వినంభమూ యూరపుదేశాలను రెండు సాయుధ శిబిరాలుగా చేర్చి శాంతిని పోకార్చి, ఆరోచనాపరులైన వ్యక్తులను ఉన్నతులుగ మార్చివేయసాగిన దుర్జినాలవి. ఫ్రెంచి సేనలో పూరుపేరు లేని ఒక యూదు జాతీయుడైన డ్రేఫస్ (Dreyfus) అనే ఉద్యోగిని జర్మన్ గూఢచారిగా భ్రమించి భ్రమను విశ్వాసంగా మార్చుకొని అతని బ్రతుకున నిప్పులు పోయజూచిన ఫ్రెంచి ప్రభుత్వాన్ని ఎదర్కోని ప్రఖ్యాత నవలాకారుడైన ఎమిల్ జోలా, కళాకారుల హృదయాలను తట్టి లేపాడు. రోమే రోలా అప్పుడప్పుడే జీవిత ప్రాంగణం కాల మోపుతున్నాడు.

ఆదిలో రోలాకు సంగీతంపై గురి ఎక్కువగా ఉండేది. జీవితాంతం వరకూ అతని మనస్సును ఆది విడిచిపెట్టలేదు. అయితే విద్యార్థిగా ఉండిన రోజులలో, రోలా తన సహాధ్యాయులతోబాటు షేక్స్పియరు, వేగ్నర్, టాల్స్టాయిల వైపు మోరలు విగిడ్చేవారు. కాని, వారి భావ శృంఖలలను తెగ గొట్టినవాడు హెన్రీ

బెర్గ్సన్. ఆత్మ ప్రత్యయం (Intuition) మూలాధార భూతమైన బెర్గ్సన్ తాత్విక వైఖరి ప్రాణశక్తి కి (Elanivitol) మకుటం తొడిగింది. రోలా తరానికి చెందిన యువకులకు ఇది ప్రాణసంజీవని వంటిదైంది. ప్రాస్పెరేజం పొందిన పరాజయం కారణం కాగా యువకుల మనస్సులలో వ్యాప్తించిన విద్యుత్ విస్తృతాలకు బెర్గ్సన్ తత్వం పరశుధారగా ఉపకరించింది.

మృత్యువాంఛనుండి విడివడి జీవిత సార్థక్యానికి పయనించ గోరుతూ ఈ తొలి దశలో రష్యన్ సవలాకారుడైన బాల్స్టాయ్కి రోలా ఒక రేఖ రాశాడు. శరీర కష్టం ద్వారా జీవిత భిన్నతను మరచిపోవచ్చునని బాల్స్టాయ్ సూచన. ఇది రోలాకు సరిపడ లేదు. కళాసృష్టి కూడా ఈ మైమరపును కలిగిస్తుందని రోలా వూహ. తనకు పది ప్రదర్శకుడు కావాలి. పూజారులవలె కళాకారులు ఒక కులం కట్టడం బాల్స్టాయ్కి సమ్మతంకాదు. కళాకారుడు ఒక ప్రవక్త కావాలి. చిత్త శుద్ధిని, ఆదర్శబలాన్ని నమోదు చేసుకుని, సామాన్య మానవుల దీప్తితాలను సుఖవంతాలూ శుచిమంతాలూ చేసేందుకే తన కళను వినియోగించాలి. రోలా మనస్సును పరిణత మొనర్చిన ముఖ్య శక్తులలో బాల్స్టాయ్ చేసిన ప్రబోధం అవశ్య స్మరణీయమైనది. కాని, రోలా బాల్స్టాయ్ చెప్పినదానినెల్ల వేదవాక్యమని తలదాల్చలేదు. కాలక్రమాన బాల్స్టాయ్ గూడా తప్పులెన్నబూనిన ధీరుడు రోలా. ప్రస్తుతానికి మాత్రం, బాల్స్టాయ్ ద్వారా రోలా మనస్సు విస్తరించిందనాలి. తన సమకాలికులు సంప్రదాయాన్ని సరిత్య జేంచారు. గతాన్ని విస్మరించి అనిర్విత భవిష్యత్తుకు అడ్డు ముఖులై పోతున్నారు. అది పొరబాటు. సంప్రదాయ బలాన్ని గుర్తించి, వ్యక్తమూలాలకు క్రొత్త సత్తువ పట్టించి కొంజి వుళ్లను తొడిగించడమే తన కర్తవ్యమని భావించాడు. ఇటలీ దేశంలో రెండేళ్లుండి ప్రాస్పెరేజు మరలివచ్చి సంగీతం గురించి అనేక గ్రంథాలు రచించి సంగీత చరిత్రాచార్యుడుగా నియోజు కుడైన (1903) ఏమ్మట ఈ భావాంకురాలకు ద్రఢిమ చేకూరింది.

కాలాన్ని స్థలాన్ని మీరి మానవచరిత్ర క్రమసంత అభిన్నమైన ఏకపదార్థం క్రమోన్మీలనం పొందిన విధంగా రోలాకు అనిపించసాగింది. ఆ పదార్థం పేరు మానవాత్మ. అది ప్రాచ్య ప్రతిమలకూ భూత సర్తమానాలకూ సామాన్యమైనట్టిది. పైకి ఎన్ని భేదాలు కనిపించినప్పటికీ, మూలంలో అది ఒకే ఒక్కటి. యావ్వనకాలంలో తన్నావేసించిన ఉచ్చాహతరంగం మాత్రమే కాదు ఈ మహానుభాతి. మరి ఇరవై ఏళ్ల ఏమ్మట భారతీయ సంగీత వేత్త, సాధకుడు దిలీపకుమార్ రాయ్ రోలాను దర్శించి భాషించి వస్తుడు కూడా, ఇది పునర్దర్శన మిస్తుంది. మన కన్నడ రాగా లాపనను విని భారతీయ సంగీతం యూరపియన్ సంగీతానికి

సవ్య మార్గాలను నిర్దేశించగలదని ఆశాభావం ప్రకటించాడు. భారతీయ సంగీతం యూరపియన్ల చెవి కెక్కిదేమో అని రాయ్ సందేహించినప్పుడు, ఆయనను వారించి గొప్ప సంగీతం పండిత పామరుల నుభయులనూ మెప్పించగలదని వాదించాడు.¹

సాహిత్యాన్ని నిర్మలిన మొనర్చే తలంపుతో రోలా మరి కొందరు సహభావులతో కలిసి (Quimzaine) అనే పక్ష ప్రతికను నెలకొల్పి అందులో వదిసోనేళ్ల కాలం తన రచనలను పరంపరగా ప్రకటించ బూనుకొన్నాడు. నాగరికత పేరిటి బూటకాలనూ దుశ్చర్యలనూ, రాజకీయాల పేరిటి అబద్ధాలనూ, అక్రమాలనూ ఎదుర్కొని ఉన్నత ఉజ్జ్వలాదర్శాంకితమైన జీవితపథాన్ని నిర్దేశించేందుకు పూనుకొన్నాడు.

2

"A Hero is one who does what he can."

—Romain Rolland : Jean christophe.

వీరు డనదగినవా డెవడు? కర్మపీరుడా, లేక భావశూరుడా ? జయాపజయాలలో కోరుకొన దగిన దేది ? ఈ ప్రశ్నలకు సమాధానాలుగా వెలువడిన రోమే రోలా నిరచితాలైన నాటకాలు. ప్రేమ రంగస్థలం వ్యాపారదృష్టికి అంకితమై ప్రేక్షకులకు క్షుద్ర విహేద కల్పన కొరకై నాటక నాట్యం పతనమైన రోజులలో, రోలా నాటకకర్తగా ప్రయోక్తగా అవతరించాడు. కాని, ప్రజాబీమానాన్ని మారగొనలేక సోయాడనాలి. అతని నాటక సిద్ధాంతాలు కూడా సరిస్థితుల ప్రాబల్యాన్ని గుర్తించలేదు. నాటకం పిన్దాన్ని కలిగించవచ్చు గాక, స్వాదయాలను కూడా సంస్కరించాలి. పరిసరాలను మానవు డెలా లొంగదీసుకో గలిగాడో ప్రదర్శించినప్పుడు, రంగస్థలం మీది వ్యక్తి మానవజాతి కంటటికీ ప్రాతినిధ్యం వహించి ఒక మహా శక్తికి సంతకప్రాయు డవుతాడు. ఈ క్రొత్త సిద్ధాంతాలు The People's Theatre అనే గ్రంథంలో రోలా స్థాపించాడు. కాని, అలాంటి నాటక కర్మలూ అలాంటి ప్రేక్షకులూ కరపయ్యారు.

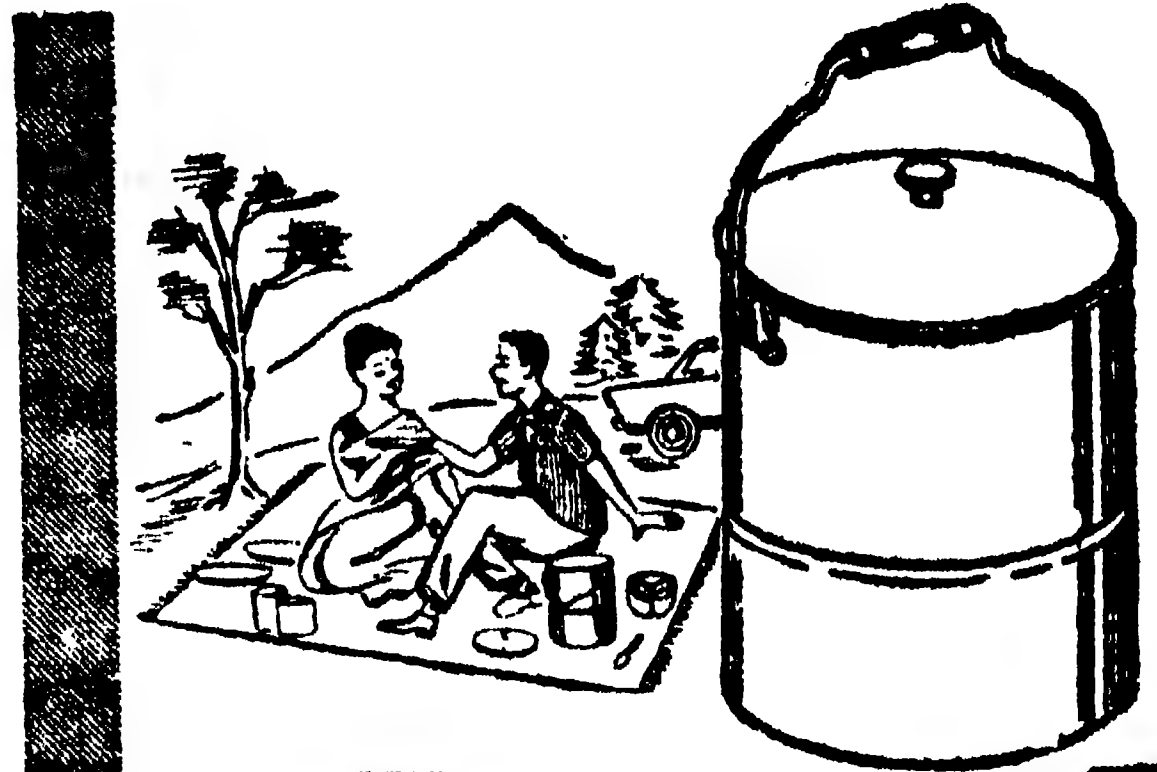
రోలా రచించిన నాటకాలు మొదట గ్రీకో, రోమన్ చరిత్రల నుండి ఇతివృత్తాన్ని గ్రహించినప్పటికీ షేక్స్పియర్ రచనాధోరణిని అనుసరించ జూచాయి. త్వరలో రోలా స్వదేశమైన ప్రాన్సు చరిత్ర నుండి ఇతివృత్తాలను త్రవ్వి పైకెత్తబూనాడు. అందులోనూ మధ్య యుగాల చరిత్ర. యావజ్జాతిని ఆవేశించి నడిపించగల భావాల రహస్య శక్తిని నిరూపించడమే

1. "...a great creation in art must contain in its rich granary aliment enough wherewith to satisfy the spiritual hunger of all."

ఈ తొలి నాటక రచనను కలిపి కట్టి మూతం. ఒక మహా భావంపై గురి (Faith) కుదిరినప్పుడు, ఎన్ని బాధ లేదు రైవా అది చెడరదు. తాత్కాలికంగా, తోకవరంగా అది పరాజయం పొందవచ్చుగాక, ఓటమిలో గూడా అది కుప్ప గూలి వెడదు. అలాంటి స్థిర ప్రజ్ఞకు పర్యాయపదమే గొప్పదనం. అదే వీరధర్మం. ఉదాహరణకు, రోలా నాటక నాయకుడైన వద కొండవ లూయీ (Louis XI) అలాంటి మహాపురుషుడు. అతని సాధు ప్రకృతిమూందు పాషాణాలు కూడా మెత్తబడక తప్పదు. అతడు నడిపిన మత యుద్ధ యాత్ర ఫలించదు గాని, అతని అనుచరులు విశ్వాసం ద్వారా సఫలత పొందుతారు. ఇలాంటి నాయకులు అక్షరాలా ఆగ్రేసరులు (Fore-runners). పరాజయం నుండి విశ్వాస విజయాన్ని సాధించగలగడమే వారి గొప్ప దనానికి తార్కాణం. ఓటమివల్ల తాళు విగిరిపోయి గట్టి ఎంటు మిగులుతుంది. పోయినవారు పోగా మిగిలిన కొద్దిమంది మును సాగుతారు. కష్టాలు తమకు తప్పవని వారికి తెలుసు. తమ దౌర్బల్యం వారిని భిన్నులను చేస్తుంది గాని సంకల్పం మట్టుకు చెక్కు చెదరదు. వారు స్థిర ప్రజ్ఞలు.

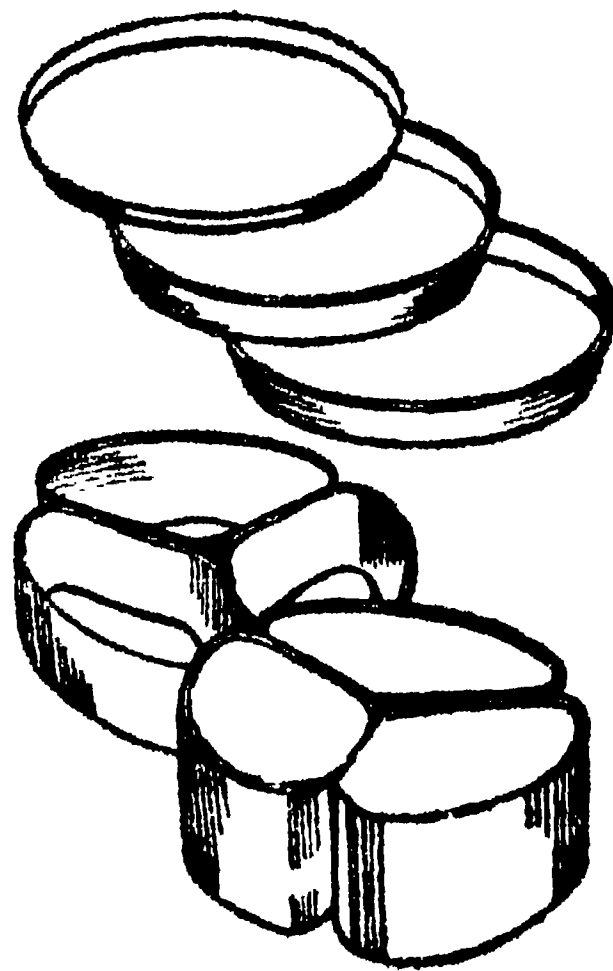
ప్రపంచ విప్లవకాలంలో ఒకరి వెంటడి ఒకరై దూకి వెడిన మహాపురుషుల చరిత్రలను గ్రహించి రోలా ఒక నాటక చిత్రాన్ని సృష్టించాడు. పీనిలో గూడా నైతిక ప్రయోజనమే బలవత్తరంగా భాసిల్లుతుంది. మానవాతీతమైన ఒక ఆలోచికత్తి చేతి బొచ్చులై, కాలాన్ని గణించని విధంగా దౌర్బల్యంబు వెలిగి, అదర్భవ్యక్తులుగా ఈ నాటకీయ వ్యక్తులు సహజత్యానికి దూరమౌతారు. ఒక నాటకంలో (The Fourteenth of July) నాయకపాత్ర ఒక్కటి లేదు. ప్రజాసమూహమే ఆ అవసరాన్ని తీరుస్తుంది. "Individuals are merged in the ocean of the people."

ఈ నాటకాలలో సర్వే సర్వత్ర రోమే రోలా కొన్ని సిద్ధాంతాలను నాట బూనుకొన్నాడు. సామాన్య ప్రజల దూరుబడితగా, మానవ కళ్యాణం కొరకు ఆత్మార్పణకై నా సిద్ధమైన శిష్యులు—ఆగ్రేసరులు భౌతికంగా ఓటమిపాలై కూడా నైతిక విజయాన్ని సాధించి మానవజాతికి ప్రగతిని చేకూరుస్తారు. ఇలాంటి మహాపురుషులే చరిత్రను నిర్మించగలరు గాని ప్రజలు నిర్మించజాలరు. ప్రజలు భావి దిర్ఘదులు. వారు విధ్వంసనకే సాధన ప్రాయాలు కాగలరు. వారికి నీతి యెడల గురి లేదు. వారు మహాపురుషులకు అనుచరులుగనే రాణించగలరు గాని తామే నాయకులు కాలేరు. ఈ అభిప్రాయాలకు బాధ్యుడు రోలాయే గాని, ఆ కాలపు అభిప్రాయాలకు అతడు వారసుడని విస్మరించ గూడదు. వ్యక్తి విశిష్టవాదం (Individualism) భావు

Ideal

MEALS CARRIER FOR TWO

No matter whether you are a North Indian or a South Indian, this handsome 'Meals Carrier' will suit you ideally. It is designed to carry a complete North Indian or a complete South Indian meal with maximum convenience and at minimum cost.

Lightness, easy to clean and attractive appearance are the factors that make Crown Deluxe Meals Carrier an obvious choice for Picnics and Travels.

And it bears the 'CROWN' mark, the mark that stands for Quality Aluminium.

JEewanlal (1929) LIMITED

23, BRABOURNE ROAD, CALCUTTA-1

BOMBAY-1

MADRAS-1

Post Box, No. 1389

Post Box, No. 562

కుల మనస్సులను బలీయంగా శాసించే రోజులవి. దానిని మరింత విస్తరించజేసి శిష్టులతోబాటు సామాన్యులకు గూడ రాజకీయ జీవితంలో భాగస్వామ్యం కొద్దిగానైన కల్పించబూనిన ఉదారవాదం (Liberalism) ఇంకా పితూరిగానే ప్రచారమైన భావజాలంగా ఇంగ్లాండు, ఫ్రాన్సు దేశాలలో భావించబడే రోజులు కాబట్టి రోలా వంటి మేధావికి భావ సంకోచం తప్పలేదు. ఆయన గొప్పతనమంతా, ఈ భావ శృంఖలలను తెగ గొట్టుకొని విశాలతరమైన భావలోకంవైపు పయనించడమే. క్రొత్తగాలి వీచసాగింది. 1897 లోనే ఒక లేఖలో రోలా ఇలా గుర్తుడు : “పాత సమాజం కూలిపోతున్నది—ఇది ఎంతో హాయి.”²

ఈ కాలానికి ఇంకా రోలా భావాలు సృష్టాత్మకత దాల్చలేదు. సమాజవాదమంటే ఒకవిధమైన మెప్పుతోబాటు జంకు. ప్రజాస్వామ్యమంటే ఒక విధమైన నమ్మకంతోబాటు అదురు. నిజజీవితంలో ప్రత్యక్ష కార్యచరణం గురించి అనిష్టంతోబాటు ఉదార నైతిక సూత్ర ప్రవణత్వంమీద మోజు. ఆలోచనకూ ఆచరణకూ నడుమ పూడని గండి. ఇది యావత్తూ రోలా మనస్సు పడిన ప్రసవవేదన వంటిది.

ఈ ద్వంద్వభావన నుండి తప్పకోవడంలో, రోలా చేసిన తొలి ప్రయత్నం, ఆలోచననూ ఆచరణనూ సమన్వయపరచిన మహాపురుషుల జీవిత చరిత్ర గ్రథన మనాలి. ఒక నిమగ్నకు డన్నట్లు ఈ అనేక జీవిత చరిత్రల ద్వారా రోలా తన జీవిత చరిత్రనే రచించుకొన్నాడు. రచయిత రచనతో ఐక్యభావం భిజిస్తున్నాడు. తానే మైకేల్ ఏంజెలో, బెథోవెన్, బాల్స్ట్రాయి అవుతున్నాడు. తన నందేహాలకు వారిద్వారా నివృత్తిని ఆపేక్కిస్తున్నాడు. తన అభిప్రాయాలకు వారి ద్వారా సమర్థనను అభిలషిస్తున్నాడు. మరి ఈ మహాపురుషులు తమ ప్రయత్నాలద్వారా పనుల ద్వారా సవ్యానుభవాలకు తలుపులుతీసి, నవ్యప్రమాణాలను స్థాపించి, అభినవ జీవన ధోరణులను ప్రపంచించిన ‘అగ్రగణ్యులు’—“పురావ్యవస్థ అడుగుంటసాగిన నిశాకాలంలో బయల్పడలి, వైతాళికులై, సూర్యోదయాత్సూర్యమే కనుమరు గొతారు.”³ నిజానికి తమ కాలపు జనుల బాధలన్నీ వీరితో తీవ్రతర రూపం ధరిస్తాయి, కేంద్రీకృత మవుతాయి. సమకాలం వారికి నిదారివంటిదౌతుంది. నమకాలికులు ఈ మహాపురుషుల కంటే కొన్ని దశాబ్దాలు వెనుకబడి ఉంటారు. ఈసడించి పరిహసించి సాధించి వేధించి తమ అల్పత్వాన్ని నిరూపించుకొంటారు. కాని, మహాపురుషులు శిఖరాల వదిరోహించి క్రిందికి చూపులు సారించినప్పుడు అగణ్యమానవ వ్యక్తులకు మందహాస కాంతులనూ వివేకవూరితమైన కటాక్షాలనూ ప్రసాదిస్తారు—వారు దిగువ, వీరు ఎగువ.

నిజమైన కళాకారునికి బాధలే పరీక్షలని బాల్స్ట్రాయి చెప్పిన మాటలను రోలా విస్తరించి చెబుతాడు. ఆతనికి సేవా వక్షస్సు కావాలి. వీరుడై నిలిచి, లోకుల కాకిపోట్లను గణించక, చిత్తశుద్ధితో ఉన్నత ప్రమాణాలు గల కళను తనకు తానే సృష్టించుకొంటాడు. బీసన్ క్రీస్తువలె ఈ మహాపురుషులందరూ శోకమూర్తులు కాకతప్పదు. వీరి బాధ ప్రజలకు శాశ్వతంగా లాభించే సత్య, సౌందర్య, సౌజన్యబోధ అవుతుంది. రోలాయే ఇలాదీనిని వివరించాడు.:

“.....all my favourite heroes in my TRAGEDIES OF FAITH AND LIVES HEROIC have been, from the point of view of the worldly-wise the vanquished; but the vanquished who yet claim.

“J'ai devancé la victoire, mais je vaincrai' Victory shall come after my death, it kills not when it comes, for I know that my faith is true.”⁴

విరుద్ధశక్తుల నిరంతర సంఘర్షణలో కళాసృష్టి జరుగుతుందనే భావం ఈ జీవిత చరిత్ర లన్నిటూ రోలా వెల్లడిస్తాడు. కళాకారుడు ఆత్మ వ్యక్తీకరణ కోసం అటుమటు చెందుతూనే, కళా రూపాన్ని వశపరచుకొనేందుకు దానితో కుస్తీ పడుతాడు. చివరకు దాని ప్రీత్యాన్ని తన పురుషత్వం లోగొంటుంది: సృష్టి జరుగుతుంది. ఇది మానవాత్మకు సామాజ్య పట్టాభిషేకం ! “మహాపురుషుడైనవాడు మందకాపరి వలె తాను వెనక ఉండిపోతే నుందుకు మొసగాడై మును దూకుతాడు.”⁵ మంద అనుసరించి పోతుంది—అదీ అడుగుమీద అడుగుగా, మెల్లగా, మందగితోటి. కాని తనో ? శిఖరం నుండి మరొక శిఖరానికి చంక్ర మిస్తాడు.

బెథోవెన్ అలాంటి ‘అత్మసీరుడు’. రోలాకు మొదటి నుండి అభిమానపాత్రుడు. సమకాలికులకు నీచమైన సంగీతాభిరుచి ఏర్పడిఉండిన రోజులలో, బెథోవెన్ కు మన్ననలేని సమయంలో, తిరిగి ఈ జీవిత చరిత్ర ద్వారా ఆ లయ బ్రహ్మను ప్రభుత్వానికి పరిచయం చేశాడు రోలా. ఈ గ్రంథాదిలో ఆయన మాటలు మైకాన్ని విరివేచి : “పూపిరి సలపకుండా ఉంది. కిటి

2. “The old society is crumbling—that is a great happiness ”

3. Romain Rolland : Alex Aronson, P. 38.

4. Romain Rolland : Among the Great; Dilip kumar Roy, P. 44—45.

5. Beethoven the Creator : Romain Rolliand : “He is not the shepherd driving his flock before him; he is the bull marching at the head of his herd.”

కీలు తెరచండి, స్వర్గపు స్వచ్ఛంద పవనాన్ని ప్రవేశించనివ్వండి. వీరుల ఆత్మలను మనం పీల్చుకోవాలి." నిజంగా బెథోవేన్ ఈ గ్రంథంలోవలె జీవించాడో లేదో తెలియదనిపించేంతగా రోలా వాస్తవ కథనాన్నీ, కల్పననూ కలగలిపివేసి, లేని విషయాలను పూసించాడని విమర్శకులు ఆక్షేపించారు. బెథోవేన్ పనిజేసిన పరిసరాలను చిత్రింపక, అతని 'ఆత్మ'ను పునర్నిర్మించే పనికి పూనుకొన్నాడని తప్పు బట్టారు.

ఇటాలియన్ చిత్రకారుడు, శిల్పి మైకేల్ ఏంజెలో, తన కళా సృజనలో గాక, నిత్య జీవితంలో అనుభవించిన చిత్తశాంతి మరొక జీవిత చరిత్రకు వస్తువును సమకూర్చిపెట్టింది. అతి లోకమైన ప్రశాంత వదనాలతో దైవతల్య మనిషిచే ప్రసన్నతతో కనిపించే మైకేల్ ఏంజెలో విగ్రహాలు ఒక ఎత్తు; వాటిని రాతినుండి నిర్మించిన శిల్పి హృదయాంతరంతోని తుసాను మరొక ఎత్తు. ఈ పరిసరాల అల్పశక్తులను మోరి కళా సృజనలో చిత్తశాంతిని సాధించుకొన్నాడు గుడర్డ్ ఏంజెలో మహా పురుషుడు కాగలిగాడు. పైగా స్వభవసిద్ధమైన అతని చిగులు కూడా ఈ సృజనానందంలో మాటుమణిగిపోయింది. స్వభావాన్నీ పరిసర ప్రభావాన్నీ అతను గెలిచివేశాడు.

టాల్స్టాయి జీవిత చరిత్రలో రోలా మరొక కోణం నుండి మహాపురుషుని మనస్తత్వాన్ని నిరూపించ బూనుకొన్నాడు. టాల్స్టాయి మనస్సులో సత్యానికి ప్రేమకూ నడుమ ఉప్పు తిల్లిన సంగ్రామం అతని వ్యక్తి జీవితాన్ని దుఃఖభరితం చేసింది. ఎదురుతిరిగి అంతరాత్మ వేసిన ఒక్కొక్క నవాలూ అతనిని క్రుంగదీసింది. నిజం నగ్నంగా చిత్రిత మైనప్పుడు పతిత బాధ పడుతాడు—దానికి అందమైన కళాచ్ఛాదనం తొడగడమా, మానడమా? తాడిగిత సత్యం ఆమెరకు అసత్యం కాదా? సత్యాన్ని గుర్తించినప్పుడు తదనుగుణంగా మన కార్యా లుండాల్సి. ఇలాంటి ప్రతి పనీ సామూహిక కార్యం కాక తప్పదు. అయినా రచయిత అయినవాడు ఈ మార్గాన్ని నిర్దేశించడం నైతిక విధి అవుతుంది. నమ్మిన దానిని ఆచరించాలి, అని టాల్స్టాయి అంటాడు. ఒక నిష్క్రియా యే శరణ్యమా? ఈవిధంగా మధనపడ్డాడు టాల్స్టాయి. ఇదమిత్య మని ఒక మార్గాన్ని ఏర్పాటు చేయలేక పోయాడని తదనంతర కాలంలో దిలీప్ కుమార్ రాయ్ కి పంపిన లేఖలో, టాల్స్టాయిని రోలా విమర్శిస్తాడు. టాల్స్టాయి జీవితమూ, సాహిత్యమూ ఉత్తర దక్షిణ ధ్రువాలవలె ఎడమెడలైన ఎంటాడు. తన హృదయం ప్రబోధించిన దానిని కాదని మరొక దానినే సత్యమనుకొన్నాడు కనుకనే టాల్స్టాయి అవస్థకు

యునైటెడ్ ఇండియా అగ్ని — నౌక — మోటారు

మరియు ఇతర తరగతుల పలువిధములైన ప్రమాద
ఫీ మా వ్యాపారము చేయును.

యునైటెడ్ ఇండియా ఫైర్ అండ్ జనరల్ ఇన్సూరెన్స్ కం|| లి||

రిజిస్టర్డ్ ఆఫీస్ :

151, మాంట్ రోడ్, మద్రాసు-2.

టెలిఫోన్ : 81379. టెలిగ్రాఫ్ : 'UNIGEN'

రిజిస్టర్డ్ ఆఫీస్ :

నెం. 9, బ్రాడ్యూ. మద్రాసు-1.

టెలిఫోన్ : 21378/9. టెలిగ్రాఫ్ : 'UNIGEN'

ప్రాంట్లు : బొంబాయి, కలకత్తా, మద్రాసు, న్యూ ఢిల్లీ మరియు ఇతర ముఖ్య నగరములు.

పదేడి ప్రాంతాలు :

హావాంగ్, కొలాలంపూర్, పినాంగ్, పింగపూర్, కంపాల (E.A.)

లండన్ ప్రతినిధులు :

మెసర్స్ ముయర్ బెడ్డోల్ & కంపెనీ, లిమిటెడ్.

37, గ్రేన్ చర్చి వీధి, లండన్. ఇ. పి. 3

ఎం. సి.డి. ముత్యయ్య,

చేర్ల వ.

టి. ఎస్. ముత్తస్వామి,

నెలకల్ మేనేజర్.

తాదృశ పూర్తిగా బాల్స్టాయిడే. వివిధమూ సంవత్సరమూ అందు చేతనే సుందరమూ అయిన మానవ ప్రకృతి నంతటిని ఏకైకమైన ఏ సూత్రానికి లోబరచినప్పుడు భేదమే మిగులుతుంది.⁶

3

“By its truth and absolute integrity—since Tolstoy I know of no writing so crystal clear—‘John christopher’ is the first great book of the twentieth Century. It bridges transition and shows us where we stand. It reveals the past and the present, and leaves the future open to us.”

—Gilbert Cannan: Introduction to ‘John christopher’ (English Translation)—

మొదలుపెట్టి ముగించేనాటికి ఎనిమిదేళ్లు (1904—1912) పట్టిన ఈ మేటి నవల—జాన్ క్రిస్టోఫర్—రోలాకు అఖండ ప్రఖ్యాతిని సముపార్జించింది. ముగించిన మూడేళ్లకు నోబెల్ బహుమానం అందింది. ప్రాన్సు, జర్మనీ దేశాలు కాళ్లకు కత్తులు గట్టిన పోటుకోళ్లయి పరస్పర మారణోద్యోగానికి సన్నాహాలు చేస్తున్న రోజులలో, జర్మన్ సంగీతవేత్త క్రిస్టోఫర్ ప్రాన్సులో స్థిరపడినట్లు చిత్రించి ఎంతో తెగువనూ తేకువనూ ప్రదర్శించి యుద్ధప్రవాహంమీద రోలా ఒక స్నేహసేతువయ్యాడు. దేశ భక్తికి గల పాద్యులను వెనుకటి రోజులలో గోథ (Goethe) మహాకవి విర్రరించి చూపినట్లు ప్రభుత్వం కోపోద్యేగాలు ప్రజలకూ జాతులకూ సంక్రమించగూడదని మానవ సాధారణ గీతంగా ఈ నవలను రోలా తీర్చిదిద్దాడు. ఒకవైపు దనస్వామ్య సమాజ వ్యవస్థకు పట్టిన దుర్దశను వర్ణిస్తూ గూడా, నాయకుడైన క్రిస్టోఫర్ను సామాజిక వాస్తవం నుండి మరలించి, వ్యక్తివాదాన్ని మరొకసారి బలపరిచాడు. ఆ వ్యక్తి సమాజం నుండి విడిపోయినవాడు కాబట్టి శక్తిహీనుడు. అతని ధిక్కారం చివరకు లొంగుబాటుగా పరిణమించక తప్పదు. అయినప్పటికీ ఫ్రెంచి ప్రజలకు ఇది ఒక నిలుపుటద్దమైంది. వారు హర్షించారు. కాని విమర్శకులు శ్లాఘించలేదు. ఫ్రెంచి రచనా సంప్రదాయం విచ్ఛిత్తి పొందిం దన్నారు. ఫ్రెంచి భాషయొక్క కాకు వును రోలా మన్నించలే దన్నారు. స్పష్టత కొరవడిం దన్నారు. విమర్శకు లేమన్నప్పటికీ దీని విలువ దీనిది. ఎమిలీ జోలా మరణాంతరం, యుద్ధానంతర కాలంలో మరొక రచనా సంప్రదాయం మొదలుగాక మునుపు, నంది కాలంలో రెండు యుగాలను కలిపే వంతెన వలె ఈ నవల నిలుస్తుంది.

గత కాలంలో వేళ్లానిన సంప్రదాయాన్ని తనలో కొనసాగిస్తూ పునరుజ్జీవించజేసి నవోదయ కాలానికి ఫలోన్ముఖ మయ్యే సమయానికి భవిష్యత్తును అహ్లానిస్తూ తాను తిన్నకొనే వ్యక్తివలె కనిపించే వర్తమాన కాలానికి క్రిస్టోఫర్ సంతక మవు

తాడు. రోలా పృథయమే అతనిలో వుందిస్తుంది. ఈ నవల రోలా ఆత్మ చరిత్ర కూడా. వ్యక్తులూ వ్యక్తి సమూహాలూ జాతులూ నైతిక పరివర్తన పొందడమే కథామర్మం. “తరం వెంబడి ఇంకొకతరం దాడు తీస్తుంది. ముదికారును క్రొత్త కారు వెనక వడవేసి మును సాగుతుంది” అని రోలాయే అంటాడు. ఈ తరాల పోటాపోటీ వ్యక్తులలో కనిపిస్తుంది. యూరపియన్ సంగీత సంప్రదాయమంతా క్రిస్టోఫర్లో మూర్తిభవిస్తుంది. ముఖ్యంగా జర్మన్ సంగీతవేత్తల జీవితాలకూ, మన స్త్రీత్వాలకూ సంబంధించిన అనేక నైయక్తిక విశేషాల నన్నిటిని క్రిస్టోఫర్లో రోలా పొదివి పెట్టాడని విమర్శకు లంటారు. అలాగే గోథే మహాకవి, బాల్స్టాయి, నీట్రే మొదలైనవారి జీవితాల లోని సన్నివేశాలు కూడా ఈ నవలలో క్రిస్టోఫర్ నెపాన ప్రసక్తాను ప్రసక్తా లయ్యాయుట.⁷ ఒలివియర్ (olivier) పాత్రలో క్రిస్టోఫర్ మనస్తత్వానికి భిన్నమైన ప్రకృతిని సృష్టించాడట. ఒలివియర్ ఫ్రెంచి యువకుడు. క్రిస్టోఫర్ మిత్రుడు. ఒకరికి స్వస్థలోక సంచారమూ మరొకటి యదార్థ దృక్పథమూ పెట్టి, ఉభయులనూ కలిపి ఉదాత్తమైన సమ్మేళనను సాధించాడు రోలా. అలాగే ఫ్రెంచి సమాజాన్ని దుయ్యబడుతూ కొందరు యదార్థ వ్యక్తులనే మనస్సులో అనుకొని Market-place అనే ప్రకరణంలో కొన్ని పాత్రలనూ సన్నివేశాలనూ కల్పించాడు.

సంగీతమూ, దానికి ఆస్కారం కల్పిస్తూ ప్రణయమూ—వీటిని ప్రధానంగా ఈ నవలలో చిత్రించడం జరిగింది. క్రిస్టోఫర్ ప్రణయానుభవాలన్నీ సంగీతానుభూతిగా సృజనోత్సాహంగా వెను వెంటనే పరివర్తనం చెందుతూ బాహ్యభ్యంతర జీవితాలు పరస్పరాశ్రితా లయాయి. అగస్తానాలలో ఉన్న ఫ్రెంచివారు జర్మన్ అని క్రిస్టోఫర్ను ఈసడించి చీ కొడితే, ఒలివియర్ లాంటి ఫ్రెంచి యువకులూ సామాన్య ఫ్రెంచి జనులూ అతనిని ఆదరించి అలరిస్తారు. ఈవిధంగా మొదటితూరి సామాన్య మనుషుల భావోదార్యం రోలాచేత ప్రస్తుతంపబడుతుంది. నిజానికి ప్రజలే శిష్టులు; శిష్టుల మనుకొనేవారు కుహనా సంస్కారులు మాత్రమే. లట్టడుగున పడి నిరాదరణకు లోనై ఉన్న యూదులలో కూడా ఈ సౌజన్యమే క్రిస్టోఫర్కు కనిపిస్తుంది. మానవ

6. “The Serious error of Tolstoy (and of many another) lies in wanting to simplify human nature too much....

“....none of the great salutary forces of being should be maimed or thwarted”—AMOG THE GREAT, PP 47—48.

7. Romain Rolland, Alex Aronson, PP75—77

జాతిలో ఆతనికి—రోలాకు గూడా—నమ్మిక, సామాన్యమని తనం పట్ల గురి ఏర్పడుతుంది.

దేశాల పాలిమేరలను దాటిపోయే ఈ హృదయ సారథిలో మరొక పీచిక, తలవనితలంపుగా 1913 లో స్వేచ్ఛరాండులో. ఉండగా రోలా Colas Breugnon అనే మరొక కళాకారుడు ప్రధాన పాత్రగా రచించిన నవల. ఇది పుస్తక రూపాన్ని ధరించే రోపల యుద్ధం వచ్చిపడింది. అప్పటికే రోలా దేశదేశాంతరా లలో ప్రఖ్యాతి పొందాడు. యుద్ధం సాగినంతసేపు స్వేచ్ఛరాండును వదిలిపోలేదు. అక్కడ ఉన్నప్పుడే 1915 లో Above the Battle, 1919 లో The Precursors అనే యుద్ధ వ్యతిరేక రచనలను చేశాడు. పీనిలో రోలా అంతర్జాతీయవాదిగనూ ప్రశాంతివాది (Pacifist) గనూ దర్శన మిస్తాడు. అప్పటికే ఫ్రెంచి మేధావుల ఆగ్రహానికి పాత్రుడై ఇప్పుడు ఫ్రెంచి, జర్మన్ యుద్ధప్రియు లందరికీ కంటక ప్రాయు డయ్యాడు. కాని, శాంతి నభిలషించే వివిధ దేశాల మేధావుల పక్షాన “ఆత్మస్వేచ్ఛా ప్రకటన” (Declaration of the Independence of the Mind) అనే వ్రతంమీద నంతకాలు సేకరించాడు. భారతదేశం నుండి రసింద్రుడు తన సంతకం ద్వారా దానికి పూర్ణమోదం తెలిపాడు. మేధావులు సంస్కృతిని రక్షించాలి అనే భావం ఇందులో ప్రస్ఫుటమైంది. సంసర్వణకు అతీతంగా విలిచి మందమండి వేర్పడి సామూహిక దేశాలను ప్రతిఘటించి ఆత్మసంపదను నిలబెట్టుకొనే వారే ప్రపంచానికి శాంతిని ప్రసాదించగలవారని రోలా భావించాడు. ఇలాంటివారే అంతర్జాతీయ మహాసాధ విర్మాతలు కాగలరు. అలాంటి సాధనే దేవుని ఆలయం కాగలదు. ఇది దేశాల సమ్మేళన కాదు, సురుచిరాత్మ సంపన్నుల సమవాయ మవుతుంది. నాగరికతపేరిటి దౌర్జన్య విధ్వంస నాలనుండి ఇది ప్రాకార కుడ్యమై రక్షా కవచమై ఏకైక శరణ్య మవుతుంది. ప్రజలుగాక ప్రభుత్వ నాయకు లెట్లా గూగాక విమల మనస్కులే ఈపనికి తగినవారని భావించినందుచేత రోలా నిరాశ పాలుగాక తప్పలేదు. జాతీయవాదం ఇంకా అనేక దేశాల మేధావుల మనస్సులను శాసిస్తున్నప్పుడు, రోలాకు దూషణ తిరస్కారాలు ఎదురు కావడం ఆశ్చర్యకరం కాదు.

మాతృదేశం నుండి తనకుతానై దూరమై స్వేచ్ఛరాండులో ప్రవాస జీవితం గడుపుతున్న రోజులలోనే, ఫ్రెంచి, రష్యన్ సోషలిస్టుల భావాలు వెమ్మడిగా రోలాను సమీపించాయి. స్వేచ్ఛరాండులో అప్పుడు లెనిన్ తోబాటు రష్యన్ మార్క్సిస్టులనేకులుండేవారు.. ఆలాగే ఫ్రాన్సులో కమ్యూనిస్టు సంఘటన మొదలు రెండవ అంతర్జాతీయ సోషలిస్టుసంస్థ (Second International) జాతీయ వాదానికి లోనై కార్మిక వర్గ ప్రయోజనాలనూ అంతర్జాతీయ శాంతిని వెన్నుపోటు పొడిచి యుద్ధానికి

బలాన్ని చేకూర్చిందని రోలా కూడా గ్రహించాడు. లెనిన్ గాని ఫ్రెంచి కమ్యూనిస్టులు గాని ప్రచారంచేసే భావాలకూ, రెండవ ఇంటర్నేషనల్ లోని సోషలిస్టు పార్టీల భావాలకూ మూలికమైన భేదా లున్నట్లు గుర్తించాడు. కాని, ఈ నవ్య భావాలు అప్పటి కింకా రోలా హృదయాంతరంలోకి చొరబారలేదు. పార్టీలకూ పక్షాలకూ అతీతమైన విశ్వవిశాలమైన సంస్కృతి, ప్రాథమిక విద్య నిర్బంధ అంతర్జాతీయ భాష—పీటి గురించే రోలా పదే పదే వాదించసాగాడు. రష్యన్ బోర్నివిక్ విప్లవం ఆయనకు రుచించలేదు. బలప్రయోగమూ, రక్తపాతమూ రోలా నైతిక మూల్యాలనే నవాలు చేశాయి. జార్ చక్రవర్తి పరిపాలన నుండి రష్యన్ విముక్తిని సాధించినందుకు సంతోషమే ప్రకటించాడు గాని కమ్యూనిస్టు విప్లవ స్వభావాన్ని హర్షించలేకపోయాడు.

దీనికి ఉన్న కారణ మొకే ఒకటి. నీతి విషయాలలో రోలా ఇంకా తనలో తాను మధనపడుతూ తనలో తాను కుస్తీ పడుతూ ఎటూ తేల్చుకోలేని అనిశ్చిత భావాలతో సతమత మవు తున్నాడు. గోర్కీ అన్నట్లు, రెండు రోకాల పాలిమేరలలో తచ్చుట్లాడుతున్నాడు. చెడుగును నహించి పూరుకోవడమూ, లేక ప్రతిఘటించడమూ? ఇది నైతికమైన సందేహం. టాల్స్టాయి భావాలకు వారసు డనడగిన గాంధీమహాత్ముడు భారతదేశంలో బ్రిటిష్ పాలకులపై సత్యాగ్రహాయుధాన్ని ప్రయోగిస్తున్నాడని రోలా విని చదివి తెలుసుకో సాగాడు. రక్తపాతంలేని ఈ శాంతియుత ధిక్కారంమీద ఆసక్తి పొచ్చింది. మొదటినుండి ప్రాచ్య దేశాల మత సంస్కృతి పట్ల రోలాకు అశేష గౌరవభావం ఉండేది. ఫ్రెంచి అనువాదాల ద్వారా ఉపనిషత్తులనే గాక భగవద్గీతను బౌద్ధమత సూత్రాలను చదివి వాటి భావాలకు సుముఖత కన్ప రుస్తూ వచ్చాడు. ఇప్పుడు గాంధీజీ పత్రిక “యంగ్ ఇండియా” ను చదవడమే గాక, మహాత్ముని యూరపీయన్ మిత్రులైన సి. ఎఫ్. యాండ్రూస్, పియర్స్ ప్రభువులకు ఉత్తరాలు రాసే కూడా, గాంధీజీ గురించి తెలుసుకోసాగాడు. రసింద్రుడు కూడా లేఖ ముఖంగానూ సముఖంలోనూ మరింత సమాచారాన్ని ఇచ్చాడు. అందుచేతనే 1924 లో రోలా గాంధీజీ జీవిత చరిత్ర రచించగలిగాడు. రెండవ రౌండ్ టేబిల్ నమూ వేశానంతరమే ఈ మహా పురుషులు స్వేచ్ఛరాండులో మొదట కలియగలిగారు. ఈలోపల కాళిదాస్ నాగ్, దిలీపకుమార్ రాయ్ మొదలైన భారతీయ యువకులు రోలాకు భారతదేశ పరిస్థితుల గురించి మరింత ఎక్కువ అవగాహనను కలిగించారు.

చాలకాలంనుండి రోలా మనస్సును క్షుభితం చేస్తూ వచ్చిన నైతిక సందేహాలను గాంధీజీ పటాపంచలు చేయగలి

8. Romain Rolland and Maxim Gorky : Jean Peres.

గాడు. బాల్స్థాయి నమకూర్చని సంత్సర్పి గాంధీజీ ద్వారా అధించింది. చెడుగును ప్రతిఘటించకుండా చేతులు కట్టుకొని కూర్చున్నంత మాత్రాన చెడుగును బలవరచినట్లే అవుతుంది. ఒక చెడుగును మరొక చెడుగు ద్వారా నిర్మూలించు కోవడం భ్రమ అవుతుంది. చెడును మంచి ద్వారా, దోర్బన్యాన్ని సౌజన్యం ద్వారా, బలవ్రయోగాన్ని అహింస ద్వారా ప్రతిఘటించ బూనుకొని గాంధీజీ భారతదేశాన్ని జగద్విఖ్యాతి గావించాడని రోలా గ్రహించాడు. కాని, అహింస దోర్బన్యానికి పర్యాయనదం కాగూడదు. నమ్మినదాని కొరకు కష్టనష్టాలేర్పి బాధలు కుడిచి జీసస్ వలె ఆత్మాపాతి ద్వారా నైతిక విజయాన్ని గాంధీజీ సాధిస్తున్నాడని రోలా అన్నాడు.⁹

గాంధీజీ బోధించిన ప్రతి విషయమూ రోలా మది కెక్కిన దనలేము. ఆనాళ్లలో విదేశవస్త్ర దహనం గురించి, స్వదేశీ ఉద్యమం వేస్తున్న వెలితలలు గురించి రవీంద్రుడూ మహాత్ముడూ పురస్కరించినారు. రోలా రచనలోకెల్లా ఈ అంశం చాలా ఆసక్తికరమైన దనిపిస్తుంది. పాశ్చాత్య నాగరికతా వ్యామోహాన్ని విడిచి సరళ జీవనాన్ని అలవరచుకొమ్మని భారతీయులకు గాంధీజీ చెప్పిన హితవు వరకైతే, రవీంద్రునికి గాని రోలాకు గాని పేరీ లేదు. సంప్రదాయాన్ని నిరసించమని

వారిద్దరూ అనలేదు. విజ్ఞానశాస్త్రాన్ని, వర్తి శమలను, యంత్ర భూయిష్టమైన ఆర్థిక వ్యవస్థను నిరసించి, గ్రామ స్వరాజ్యం పేరిట కుటీర పర్తిశమలను, చేతిపనులను, చర్మాను, ఇద్దరును అతిగా సమర్థించడమే వారికి కష్టమనిపించింది.

సహాయ నిరాకరణోద్యమం పోనుపోను పాశ్చాత్య నాగరికతనే నిరాకరించే ఉన్నాడని స్థితికి చేరుకొంటున్నదని, ఇది ఆత్మహత్యా సదృశమని రవీంద్రుడు అక్కోశిస్తాడు. ప్రాకృతీయ సమ్మేళనమే జగత్ప్రేయసదారి అని రవీంద్రుని మతం. గాంధీజీకూడాదీనిని కాదనడు. జగత్కుటుంబభావన కూడా ఆయనకు విహితమే. దేశభిమానం దేశభక్తిగా దేశభక్తి నిదేశద్యేషంగా పరిణమించడం ఆయనకు గూడా రుచించదు.¹⁰ ఇంటిమట్టా ప్రాకారాలు నిర్మించుకుని గవాక్షాలను మూసుకుని ఇంటిలో తానొక బందిగాక, అన్ని సేమలనుండి

9. "Gandhi is a Tolstoi in a more gentle appeased, and if I dared, I would say in a more christian sense, for Tolstoi is not so much a christian by nature as by force of will."—Mahatma Gandhi—PP 32—33.

10. "For, Patriotism is the same as humanity. I am Patriotic because I am human and humane. My patriotism is not exclusive.... A patriot is so much less a patriot if he is a lukewarm humanitarian." —Mahatma Gandhi, March 16, 1921.

స్థాపితం: 1930

ది వైశ్యా బ్యాంకు లిమిటెడ్

వైశ్యా బ్యాంకు

రిజిస్టర్డ్ & పాటాపేసు: వైశ్యా బ్యాంకు లిమిటెడ్, అవిన్యూ రోడ్, బెంగళూరు-2.

చెక్స్: యాదాళం ఎస్. గోపాల కృష్ణ శెట్టి

అనుమతిపొందిన మూలధనం

.... రు. 20,00,000

చెల్లించిన మూలధనం

.... రు. 12,00,000

రిజర్వు ఫండ్

.... రు. 5,45,000

డిపాజిట్లు

.... రు. 3,51,26,000

31-12-1965 నాటి సంపూర్ణ ధన స్తోమత

.... రు. 4,30,25,000 పైగా

12 నుండి 90 నెలలకు ఫిక్సెడ్ డిపాజిట్లు అంగీకరించబడును. సామాన్య 6½% నుండి 7½% వరకు.

పేవింగ్స్ బ్యాంకు డిపాజిట్లు మీద సాయకు వడ్డీ 4½% సంవత్సరమునకు 150 పార్సెంట్ల డబ్బు తిమికించబడును. ప్రతిసారి రిస్కుకును డబ్బుమీద ఎట్టి వివాదాలూ ఉండవు.

క్రొత్త ప్రగతి డిపాజిట్ స్కీము

శ్రీమధనాభివృద్ధికి మీకు లోడ్డును. మీ యిండ్ల వద్దనే వసూలు చేయుదును.

ప్రాంచీలు:

బంగారుపేట,

చిక్కబర్నాపుర్,

పొద్ది,

మద్రాసు,

గోదావరీ,

బర్నా,

దావణగెరె,

కదిరి,

ముఖబాగ్,

అంసూర్ (బెంగళూరు),

చింతామణి,

ధర్మావరం.

కడూరు

పైమూర్,

విజయపుర,

చిత్రదూర్గ,

హిందుపూర్,

కంప్పి,

పైదరాబాద్,

సిద్దియంబర్ బజార్,

చిత్ పేట

హస్పేట,

కాశ్మీర్,

ట. వరసపూర్,

(పైదరాబాద్)

(బెంగళూరు పేట),

మార్కాపురం,

సికిందరాబాద్

జె. సూర్యనారాయణ చెట్టి, B.A., జనరల్ మేనేజర్.

సంస్కృతి సుగంధిలవన వీచికలుగా తన ఇంటిని చొచ్చుకొని పోవాలి. అయితే “అందులో దేనిమూలంగానైనా గాని కాలి పట్టు తప్పి తూలిపోవడానికి నే నంగీకరించను. నాది భైదు— కొట్టు మతం కాదు. ఈశ్వర సృష్టిలోని కడుగొట్టువానికి గూడా అందులో లావున్నది. కాసి, జాలి, మర విశ్వాసంకారాలకు అది రక్త.” రషీంద్రునికి గాంధీజీ మూల పురు అంతఃకరణ బుద్ధి పట్టు దొడ్డు గురి ఉండి గాసి గంధీయల గురించి మాత్రమే జంకు. నైతికశక్తి నిరంకుశమైపోయి మునుష్యుల మనస్సుల స్వేచ్ఛను కాలరాచి వేస్తుందేమోనని భయం. పైగా యంగ్ల నాగరికత పూర్తిగా నెట్టదని, మర దేశానికి ఉపయోగం కాదని తాను భావించలేదు. దేశ ప్రజల అంటి గుడ్డ కొరతలు తీరేందుకు సర్వశ్రమలు చప్పునిసరి. “భారీ యంగ్లతలు పాశ్చాత్య దేశాలకు ప్రమాదకరాలైతే, చిట్టి పాట్టి యంగ్లతలు మనకు అంతరాయమిచ్చిన ప్రమాదకరాలు కావూ?” ఈ పనియం గురించి మహాత్మాజీకి రషీంద్రునికి చాలా పెద్ద గ్రంథమే వడింది. ఎవరి వాదన వారు సత్యం అంటుంటారు. రోలాలు రెండు నాదాలూ రెండు మేరలు విచ్చాయి. కాసి, గంధీయల సలహా గంధీ చివ్వునకి ప్రమాదకరమైతే దానించేయి. తాను అసలు సేవలు చివ్వుల మునుకొనెదానో, మరల ప్రమాదకరాలు. మొత్తానికి ఈ వివాదంలో రోలా రషీంద్రునిపైనే విజృంభణగా మొగ్గు చూపాడు. అంతర్జాతీయ భావానికీ ప్రాప్తిని దొడ్డున రోలా సమర్థించలేదు. ప్రాప్తి పాశ్చాత్యులు సర్వవర్తమానకలవే వివర్తనానికి సన్నాహం వెల్లడవని భావమైతే నా సో నొల్లడు.

గాంధీజీ అఖిలజాతి జాతీయ వాదానికి రోలా తన అంతర్జాతీయ వాదనా విధిగా నిలిపాడు. గాంధీజీలో రోలాలు బాగా సర్దుబడి ప్రసరణలయి— నిమిషమైనా తగ్గి పైర్లు అపరిచ గలగడను! పైగా, నాయకులైన మర పురుషులను అటు చిరులలో అవతరి స్థితిని పొందుతున్నాడు. తను అంతరజాతీయ వాదించున్నాడు. చారిత్రాత్మకంగా ఉన్నట్లుగా గాంధీజీలో అంతా కలహం లేదని రోలా అన్నాడు గాని చారిత్రాత్మకంగా కూడా ఇలాంటి పరిణామం రెవరి రోలాలో సర్దుబడినది. గాంధీజీకి రషీంద్రుడు ఒకటి. ఒకరికి విశ్వాసం, మరొకరికి అర్హస్వేచ్ఛ మొలకలవాయి. ఒక్కొక్కసారి ఈ విశ్వాసం మాని వాళ్ళిద్దరినీ గ్రంథరూపం చేయవచ్చును. అంటుంటే గాంధీని మధ్యయుగం విశిష్ట భావజ్ఞుని (Mediaeval universalist) అని పర్చించి, “With all veneration to the Mahatma, I am with Tagore” అని కుండ బ్రద్దులుగొట్టి చెప్పాడు.

సూర్యకవచం గురించి (Mysticism) అభ్యుత్పాదకానుభూతి గురించి రోలాకు సదాభిప్రాయం ఉంటున్నట్లుంది. డక్టర్ అనంద

కుమారస్వామి రచనలను చదవడంవల్ల ఇది మరింత ధృవపడింది. కొందరికి సూర్యకవచ మంటే చిన్నచూపు. మానవబుద్ధిని విారిన అనుభవం అబద్ధమంటారు. కాసి, యోగులు, సాధకులు, ఆత్మవైత్యుల ద్వారా (Intuition) సేకరించుకొన్న అనుభవాలు ఇంద్రియాల ద్వారా సేకరించిన అనుభూతుల కంటే భిన్నమైనవి, శాశ్వతమైనవని భావించేవారు తేకపోలేదు. అలాంటి వారిలో రోలా ఒకడు. అందుచేతనే రామకృష్ణ పరమహంస, వివేకానందస్వామి జీవిత చరిత్రలను గ్రంథస్థం చేయ బానుకొన్నాడు. రామకృష్ణుని జీవితంలో రోలాకు బాగా మదికెక్కిన విషయం, అత్తైక్యత.11 పాశ్చాత్య దేశాలలో సేతువాద పరత్వము ప్రాప్తిదేశాలలో మతవిశ్వాస పరత్వము ప్రసముఖ లక్షణాలనే ద్వైతీకరణమే తప్పని రోలా అంటాడు. వేద్యరు రూపాలలో అవి ఉభయ సామాన్యత. ఆత్మానుభూతికి సీమాభేదాలు లేవు.

మర విశ్వాసములోబాటు కార్యపరిణామ గూడా రోలా సమాధి ప్రాప్తిని ఇచ్చాడు. అగొన్నవారికి మర మెందుకన్న రామకృష్ణుడు రోలాకు కార్యవాదిగా, ప్రాప్తి ఆఫ్ అసీసీ వంటి సేవాపరాయణుడుగా దర్శనమిస్తే, దర్శిద్దాడే తనకు వారాయణుడు. పరిపిని నివేకానందుడు సెయింట్ పాల్ వలె కనిపించాడు. కాబట్టి మర విశ్వాసమూ ఆత్మానుభూతి కార్యరూపం తాల్చి నిప్పుడు, ఉండి కూడా లేనట్లే. నిష్కామకర్మను గురించి గీతా ప్రబోధాన్ని కూడా రోలా గుర్తించాడు. స్వప్నానుభూతి నుండి జిత్తిని, కార్యోత్సాహాన్ని పొందగోరినందుచేతనే భారతదేశానికి ఆధ్యాత్మిక యాత్ర చేసి వచ్చానని చెప్పాడు. భగవద్ద్యానమూ, సంకీర్తనమూ, తపోనిష్ఠ వంటి సాధారణ విషయాలు గాక, సాంఘిక కార్యచరణమే మతానికి గల పర్యవసానమై ఉండవలె వచ్చాడు. సాధన దేనికొరకు? సత్కర్మానుష్ఠానానికిని జవాబు. మరలా బెథోవన్ గురించి రచించినప్పుడు, ఈ అభిప్రాయాన్నే రోలా ప్రకటించాడు. సంగీత సాధన కూడా ధ్యాన సమానమని, సమాధి స్థితి సంతోషం సిద్ధాంతం చేశాడు కూడా. వేదాంత చిత్వం ఒక్క భారత దేశానికేగల సకల రోలానికి సనాతనమైన సామాన్యానుభూతి అని అన్నాడు. కాబట్టియితే, వివేకానంద స్వామి అమెరికాకు పయనించక మునుపే, నిటర్బన్ గాసి, థోరో గాసి, విట్టోర్ గాసి, షోపెనార్ గాసి ఇలాంటి తత్వాన్నే ఎలా సంతరించగలిగారని ప్రశ్నిస్తాడు. ఆ ప్రశ్నకు జవాబిక్కడ అవ

11. “And it is because Ramakrishna more fully than any other man not only conceived, but realised in himself the total unity of this river of God, open to all rivers and all streams, that I have given him my love.”

గాడు. బాల్స్టాయి నమకూర్చని నంత్తుస్త గాంధీజీ ద్వారా అధించింది. చెడుగును ప్రతిఘటించకుండా చేతులు కట్టుకొని కూర్చున్నంత మాత్రాన చెడుగును బలవరచినట్లే అవుతుంది. ఒక చెడుగును మరొక చెడుగు ద్వారా నిర్మూలించు కోవడం భ్రమ అవుతుంది. చెడును మంచి ద్వారా, దౌర్జన్యాన్ని సౌభాగ్యం ద్వారా, బలవయోగాన్ని అహింస ద్వారా ప్రతిఘటించ బూనుకొని గాంధీజీ భారతదేశాన్ని జగద్విఖ్యాతి గావించాడని రోలా గ్రహించాడు. కాని, అహింస దౌర్జన్యానికి వ్యాయవదం కాగూడదు. నమ్మినదాని కొరకు కష్టనష్టాలొర్చి బాధలు కుడిచి జీసస్ వలె ఆత్మాహుతి ద్వారా నైతిక విజయాన్ని గాంధీజీ పొందిస్తున్నాడని రోలా అన్నాడు.⁹

గాంధీజీ బోధించిన ప్రతి విషయమూ రోలా మది కెక్కిన దనలేము. ఆనాళ్లలో విదేశాల్లో దహనం గురించి, వ్యదేశీ ఉద్యమం వేస్తున్న వైరితలలు గురించి రవీంద్రుడూ మహాత్మాడూ పుర్వణ పడినారు. రోలా రచనలోకెల్ల ఈ అంశం చాలా ఆసక్తికరమైన దనిపిస్తుంది. పాశ్చాత్య నాగరికతా వ్యామోహాన్ని విడిచి సరళ జీవనాన్ని అలవరచుకొమ్మని భారతీయులకు గాంధీజీ చెప్పిన హితవు వరకైతే, రవీంద్రునికి గాని రోలాకు గాని పేచీ లేదు. సంప్రదాయాన్ని విరసించమని

వారిద్దరూ అనలేదు. విజ్ఞానశాస్త్రాన్ని, వర్తి శమలను, యంత్ర భూయిష్టమైన ఆర్థిక వ్యవస్థను నిరసించి, గ్రామ స్వరాజ్యం పేరిట కుటీర పర్తిశమలను, చేతివనులను, చర్మాను, ఖద్దరును అతిగా సమర్థించడమే వారికి కష్టమనిపించింది.

సహాయ నిరాకరణోద్యమం పోనుపోను పాశ్చాత్య నాగరికతనే నిరాకరించే ఉన్నాడ స్థితికి చేరుకొంటున్నదని, ఇది ఆత్మహత్యా సదృశమని రవీంద్రుడు అక్రోశిస్తాడు. ప్రాక్రమీయ సమ్మేళనమే జగ ప్రచ్ఛేయసకారి అని రవీంద్రుని మతం. గాంధీజీకూడాదీనిని కాదనడు. జగ త్కుటుంబభావన కూడా ఆయనకు విహితమే. దేశాభిమానం దేశభక్తిగా దేశభక్తి విదేశదేశంగా పరిణమించడం ఆయనకు గూడా రుచించదు.¹⁰ ఇంటిచుట్టూ ప్రాకారాలు నిర్మించుకుని గనాక్షాల్ను మూసుకుని ఇంటిలో తానొక బందీగాక, అన్ని సీమలనుండి

9. "Gandhi is a Tolstoi in a more gentle appeased, and if I dared, I would say in a more christian sense, for Tolstoi is not so much a christian by nature as by force of will."—Mahatma Gandhi—PP 32—33.

10. "For, Patriotism is the same as humanity. I am Patriotic because I am human and humane. My patriotism is not exclusive.... A patriot is so much less a patriot if he is a lukewarm humanitarian." —Mahatma Gandhi, March 16, 1921.

స్థాపన: 1930

ది వైశ్యా బ్యాంకు లిమిటెడ్

ఇండియా బ్యాంకు

రిజిస్టర్డ్ & పాడ్డాపేసు: వైశ్యా బ్యాంకు లిమిటెడ్, అవిన్యూ రోడ్, బెంగళూరు-2.

చైర్మన్: యాదాళం ఎస్. గోపాల కృష్ణ శెట్టి

అనుమతిపొందిన మూలధనం

.... రు. 20,00,000

చెల్లించిన మూలధనం

.... రు. 12,00,000

రిజర్వ ఫండ్

.... రు. 5,45,060

డిపాజిట్లు

.... రు. 3,51,26,000

31-12-1965 నాటి సంపూర్ణ ధన స్తోమత

.... రు. 4,30,25,000 పైగా

12 నుండి 90 వలకు ఫిక్సెడ్ డిపాజిట్లు అంగీకరించబడును. సామాన్య 6½% నుండి 7½% వలకు.

సేవింగ్స్ బ్యాంకు డిపాజిట్ల మీద సామాన్య వడ్డీ 4½% సంవత్సరమునకు 150 పార్సెల్ల దబ్బు తీసుకొనవచ్చును. ప్రతిసారి తీసుకొను దబ్బుమీద ఎట్టే విలువధనం ఉండవు.

క్రొత్త ప్రగతి డిపాజిట్ స్కీము

శ్రీమత ధనాభివృద్ధికి మీకు తోడ్పడును. మీ యిండ్ల వద్దనే వసూలు చేయబడును.

ప్రాంచీలు:

బంగారుపేట,

చిక్కబర్హాపుర్,

పొద్ది,

మద్రాసు,

గోవిందపూర్,

బర్హా,

దావణగెరె,

కదిరి,

ముకుతాగర్,

అలసూర్ (బెంగళూరు),

చింతామణి,

ధర్మావరం.

కడూరు

మైసూర్,

విజయపుర,

చిత్రదర్శి,

హిందుపుర్,

కంప్పి,

పాడరాబాద్,

సిద్దియంబర్ బజార్,

చిక్ పేట

హస్పేట,

కొల్కత్తా,

టి. నరసింహుర్,

(పాడరాబాద్)

(బెంగళూరు పేట),

మార్కాపురం,

సికిందరాబాద్

జె. సూర్యవారాయణ చెట్టి, B.A., జవరల్ మేజర్.

నంస్కృతి సుగంధిలవన వీచికలుగా తన ఇంటిని చొచ్చుకొని పోవాలి. అయితే “అందులో దేనిమూలంగానైనా గాని కాలి వట్టు తప్పి తూలిపోవడానికి నే నంగీకరించను. నాది భైరు— కొట్టు మతం కాదు. ఈశ్వర స్పృహలోని కడగొట్టువానికి గూడా అందులో తావున్నది. కాని, జాతి, మత వర్ణాసంకారాలకు అది రక్ష.” రషీంద్రునికి గాంధీజీ మాట వట్టు అంతఃకరణ ఖద్ది పట్టు దొడ్డు గురి ఉంది గాని గాంధీయాల గురించి మాత్రమే జంకు. నైతికశక్తి నిరంకుశమైనది మనుష్యుల మనస్సుల స్వేచ్ఛను కాలరాచి వేస్తుందేమోనని భయం. పైగా యంత్ర నాగరికత పూర్తిగా చెడ్డదని, మన దేశానికి ఉపయుక్తం కాదని తాను భావించలేదు. దేశ ప్రజల లిండి, గుడ్డ కొరతలు తీరేందుకు పరిశ్రమలు తప్పనిసరి. “భారీ యంత్రాలు పాశ్చాత్య దేశాలకు ప్రమాదకరమైనైతే, చిట్టి పాట్టి యంత్రాలు మనకు అంతకుమించిన ప్రమాదకరాలు కావు?” ఈ విషయం గురించి సుహృద్భావం రషీంద్రునికి చాలా పెద్ద గ్రంథమే ఏర్పడింది. ఎవరి వాదాన్ని వారు గట్టిగా బలపరిచుకొన్నారు. రోలాను రెండు నాడాలా కొంత మేరకు సవాయి. కాని, గాంధీయాల సలహా గాంధీ తర్వానికి ప్రమాద మున్నదని భావించాడు. కాను అసలు సీసలు శిష్యుల మనుకొనేవారే, సురింత ప్రమాదకరాలు. మొత్తానికి ఈ వివాదంలో రోలా రషీంద్రునివైతే ఎక్కువగా మొగ్గు చూపాడు. అంతర్జాతీయ భావానికి ప్రాధాన్యత ఇచ్చే రోలా సమర్థించలేదు. ప్రాచ్య పాశ్చాత్యాల సరిహద్దులలోపలకాలనే సిద్ధాంతానికి ఎప్పుడూ వెండ్రుకవాని చూడమైనా సో నోల్లదు.

గాంధీజీ అధ్యాత్మిక జాతీయ వాదానికి రోలా తన అంతర్జాతీయ వాదాన్ని సోటిగా నిలిపాడు. గాంధీజీలో రోలాకు బాగా సమ్మతం కలిగింది— సమ్మతమైనది దృఢమైనది అయితే గలగడమే! పైగా, నాయకుడైన మన స్వరూపుడు అనుచరులలో అధిక స్థితిని సాధించాడు. తాను అంతరితాంటి వాడౌతున్నాడు. చార్లెస్టోన్లో ఉన్నట్లుగా గాంధీజీలో అంతఃకరణం లేదని రోలా అన్నాడు గాని చార్లెస్టోన్లో కూడా ఇలాంటి చీకట ఏదీ లేదని రోలాతో గొర్మి వాదించాడు. గాంధీజీకి రషీంద్రుడు జత. ఒకరికి విశ్వాసబలం, మరొకరికి ఆత్మస్వేచ్ఛ మూలకం. ఒక్కొక్కసారి ఈ విశ్వాసం మూల వాత్సలను భ్రంశంబర్తం చేయవచ్చును. అందుచేత గాంధీజీని మధ్యయుగీన ముఖ్య భావుకుడని (Mediaeval universalist) అని వర్ణించి, “With all veneration to the Mahatma, I am with Tagore” అని కుండ బ్రద్దులుగొట్టి చెప్పాడు.

మార్మికవాదం గురించి (Mysticism) అధ్యాత్మికానుభూతి గురించి రోలాకు సదభిప్రాయం ఉంటున్నది. డాక్టర్ అనంద

కుమారస్వామి రచనలను చదవడంవల్ల ఇది మరింత ధృవపడింది. కొందరికి మార్మికవాద మంటే చిన్నచూపు. మానవబుద్ధిని మారిన అనుభవం అబద్ధమంటారు. కాని, యోగులు, సాధకులు, ఆత్మసత్యయం ద్వారా (Intuition) సేకరించుకొన్న అనుభవాలు ఇంద్రియాల ద్వారా సేకరించిన అనుభూతుల కంటే భిన్నమైనవి, శాశ్వతమైనవి భావించేవారు లేకపోలేదు. అలాంటి వారిలో రోలా ఒకడు. అందుచేతనే రామకృష్ణ పరమహంస, వివేకానందస్వామి జీవిత చరిత్రలను గ్రంథస్థం చేయ బానుకొన్నాడు. రామకృష్ణుని జీవితంలో రోలాకు బాగా మదికెక్కిన విషయం, ఆత్మైక్యత.¹¹ పాశ్చాత్య దేశాలలో హేతువాద పరత్వము ప్రాచ్యదేశాలలో మతవిశ్వాస పరత్వము ప్రముఖ లక్షణాలనే ద్వైధీకరణమే తప్పని రోలా అంటాడు. వేర్వేరు రూపాలలో అవి ఉభయ పాటాన్నాలే. ఆత్మానుభూతికి సీమాభేదాలు లేవు.

మత విశ్వాసముతోబాటు కార్యాచరణకు గూడా రోలా సమాన ప్రాసక్తి ఇచ్చాడు. ఆగొన్నవారికి మత మెందుకన్న రామకృష్ణుడు రోలాకు కార్యవాదిగా, ప్రాన్సిస్ ఆఫ్ అసిసీ వంటి సేవాపరాయణుడుగా దర్శనమిస్తే, దర్శింపడే తనకు నారాయణుడని పలికిన వివేకానందుడు సెయింట్ పాల్ వలె కనిపించాడు. కాబట్టి మత విశ్వాసమూ ఆత్మానుభూతి కార్యరూపం తాల్ప నప్పుడు, ఉండి కూడా లేనట్లే. నిష్కామకర్మను గురించి గీతా ప్రబోధాన్ని కూడా రోలా గుర్తించాడు. వ్యప్తానుభూతి నుండి శక్తిని, కార్యోత్సాహాన్ని పొందగోరినందుచేతనే భారతదేశానికి ఆధ్యాత్మిక యాత్ర చేసి వచ్చానని చెప్పాడు. భగవద్ధ్యానమూ, సంకీర్తనమూ, తపోనిష్ఠ వంటి సాధారణ విషయాలు గాక, సాంఘిక కార్యాచరణమే మతానికి గల పర్యవసానమై ఉండవలె న్నాడు. సాధన దేనికొరకు? సత్కర్మానుష్ఠానానికని జవాబు. మరలా బెథోవెన్ గురించి రచించినప్పుడు, ఈ అభిప్రాయాన్నే రోలా ప్రకటించాడు. సంగీత సాధన కూడా ధ్యాన సమానమని, సమాధి స్థితి వంటిదని సిద్ధాంతం చేశాడు కూడా. వేదాంత తత్వం ఒక్క భారత దేశానికేగల సకల రోకానికి సనాతన మైన సామాన్యానుభూతి అని అన్నాడు. కానట్లయితే, వివేకానంద స్వామి అమెరికాకు పయనించక మునుపే, ఎమర్సన్ గాని, థోరో గాని, విట్మన్ గాని, హోపెనార్ గాని ఇలాంటి తత్వాన్నే ఎలా ప్రకటించగలిగారని ప్రశ్నిస్తాడు. ఆ ప్రశ్నకు జవాబిక్కడ అవ

11. “And it is because Ramakrishna more fully than any other man not only conceived, but realised in himself the total unity of this river of God, open to all rivers and all streams, that I have given him my love.”

స్తుతం. గమనించవలసిన విషయం ఇది. రోమే రోలా మనస్సు అనేకమైన రంగుదారాలు దూరీకరించిన వన్నె వంటిది. ఎప్పటి కప్పుడే కొత్త పోగులు వచ్చి కలిసేవి. మనస్సు నిత్య సూతవాను భవాలకూ అభిరుచులకూ ఆకర మయ్యేది. రోలా చేసినట్టిది నిజంగా యాత్రవంటి భావప్రస్థానం. అందులో ఒక పెద్ద మజిలీ భారతదేశ మత విశ్వాసాలపట్ల ఆతని కేర్పడిన జిజ్ఞాస.¹²

4

"A man worthy of his name must learn to be solitary for all, to think alone for all." It epitomized the life of Romain Rolland."

—Dilip Kumar Roy : AMONG THE GREAT

రోమే రోలా ఏకాంత సాను స్థితి ననుభవించి వంతగా ఏకాకితనాన్ని తత్ఫలితమైన ఆత్మనిర్వేదాన్ని అనుభవించాడని నే ననుకోను. మొదటి ప్రపంచయుద్ధం, తదనంతర రాజ్య సంక్షోభ సమయము రోలా మనస్సును బాధానంతర్వింశించి మాత్రమే పోలేదు. ఈ అగ్నిపరీక్ష నుండి వచ్చి పొచ్చి క్రమంగా ఆతని మనస్సు ఆపరంజిగా బయల్పడింది.

యుద్ధకాలంలో De profundis (లోలోతులనుండి)— 'పేరిట తన సంతాపాన్ని కావ్యరూపంలో వెలువరిస్తూ శాంతి దేవతను ఆవాహనం చేశాడు. "ఇంతింత లనరాని ఈనురోసాల ముంపైన మానవాధోసీమనుండి"¹³ చేయొత్తి శాంతిని చేరబలిచాడు. ఇది ఒక ఆత్మాక్రొశమైంది. కాని, యుద్ధమగ్నులైన ఫ్రెంచి జర్మన్ దేశాల కవులు, ఇతర కళాకారులు ఈ ఆవబోధాన్ని ఇంత గాఢంగా పొందలేక పోయారు. రోలా వలె సంఘర్షణకు అతీతంగా నిలిచి నిష్పాక్షికతను అలవరచుకొని సమకాలిక ఘటనలను తటస్థులై చూడలేకపోయారు. తప్పు వారిది కాదు. వారి మనస్సులను చీకటి కోనలుగా, ద్వేషకూపాలుగా చేసిన జాతీయ వాదభావానిది ఆ తప్పు. అది వారిచేత రోలాను వెలివేసి కసితో నిందలుమోసే పనిని చేయించింది. రోలా తయారుచేసిన ఆత్మస్వేచ్ఛా ప్రకటన మీద మొదట ప్రాన్సు, జర్మనీ, బెల్జియం, ఇంగ్లాండు మొదలైన యూరపు దేశాల మేధావులు వందల మంది సంతకాలు చేయవైతే చేశారు. రష్యా దేశానికి గోర్కీ, భారతదేశానికి రవీంద్రుడూ ప్రతినిధ్యం వహించారు. అమెరికా నుండి అల్బన్ సింక్లెర్, షెర్వుడ్ ఆండర్సన్లు జత కలిశారు. కాని సంతకాలు చేయనివారిలో బెర్నార్డ్ షా, వెల్స్, గార్స్ వర్డ్, మదాంక్యూరీ, అనటోల్ ఫ్రాన్స్ వంటి సుప్రసిద్ధ వ్యక్తు లుండిపోయారు.

ఈ సమయానికి నేరుగా రోలా మీద రాళ్లు రువ్వ బూనినవారూ తయారయ్యారు. భావ పరాజయవాదానికి రోలా

అదిపురుషుడనే దూరు మొదలైంది. దేశద్రోహ నేరాన్ని కూడా మెడకు తగిలించారు. రోలాకు ఒక తత్వమేదీ లేదని, అస్థిర చిత్తుడని, మానవ సౌజన్యంలో విశ్వాసం కోల్పోయి బరి తెగించిన భావాలు కలవాడని నిందించారు. ఈ 'విమర్శకులు' అనేకులు తదనంతర కాలంలో హిట్లర్ అభిమానులు అయిన సంగతి గుర్తించదగింది. మరికొందరు రోలాతోబాటు రష్యా, జర్మనీ, భారతదేశాలను కలియగట్టి తీట్టారు. ఈ నిందలూ నిషా, రాలూ రోలాను పదిమందికీ ఎరుకపరిచాయి తప్ప ఆతని ప్రతి ప్పన్న కూల్చివేయజాలక పోయాయి. సరిగా యీ కాలంలోనే రోలా నాటకాలు పేరిస్ నగర ప్రేక్షకుల నాకర్పించాయి. అది రోలాకు తృప్తి నివ్వలేదు. సాహచర్యాన్నీ సమరస్యాన్నీ తాను బోధించిన ప్రాన్సు, జర్మనీ దేశాల మేధావులలో ఎక్కువమందికి తాను కంటక్ ప్రాయు డయ్యాడు. ఫ్రెంచివారి దృష్టిలో రోలా మాతృదేశ ద్రోహి, జర్మన్ గూఢచారి కాగా, జర్మన్ల దృష్టిలో నాగరికతాక్షేణ్యానికి ఆత్మదారిద్ర్యానికి రక్తనైచ్ఛానికి రోలా ఉదాహరణప్రాయు డయ్యాడు. ఈ 'విమర్శ' ల కన్నీటికీ రోలా సమాధాన మిచ్చాడు. ఉద్రేకాలు కళ్లను కప్పివేయగా, ద్వేషం మనస్సును బండ్లాయి చేయగా, గుడ్డి యుద్ధం సాగించిన మంద మతుల నుండి తప్పుకొని దూరంగా ఏకాంతంగా ఉండిపోవలెనని నిస్పృహలోటి తన మనస్సంకల్పాన్ని ప్రకటిస్తూ, "I withdraw into Art, an inviolate refuge" అన్నాడు.

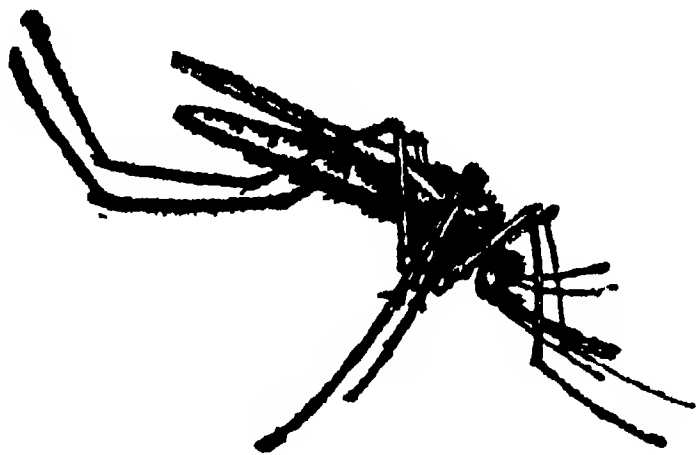
యుద్ధ ప్రారంభానికి ముందే రచించి ప్రతికలలో ప్రకటించినా, Colas Breugnot అనే నవల యుద్ధానంతరమే పుస్తకరూపం ధరించ గలిగింది. రోలా రచనలలో ఇది మణి పూస వంటిదని విజ్ఞు లన్నారు. రష్యన్ నవలాకారుడు గోర్కీ అభిప్రాయం ప్రకారం, ఆకాలపు రచనలలో ఇది పరమో

12. "I infer therefore that there is some direct family affinity between an Aryan of the occident and an Aryan of the orient. And I am persuaded, my dear friend Roy, that I must have descended down the slopes of the Himalayas along with those Victorious Aryans...."

—AMONG THE GREAT, P. 53

13. తెలుగు అనువాదం నాది : "భువనమోష" లో "శాంతిగీత".

జడీ దోమ

ప్రపంచమంతటా వున్నదీ దోమ. ఇందులో మగవి విరసాయితర మయినా, ఆడవి మాత్రం రక్తం మీదనే జీవిస్తాయి. రక్తాన్ని తీసి ముందు ప్రతిదోమ అదోరకమయిన ద్రవ పదార్థాన్ని మూతగా శరీరంలోకి పంపి, స్వర్ణజ్ఞానం పోషించేలా చేస్తాయి. ఈ ద్రవకణ రంలో ఎంతో హానికరమయిన క్రిములుంటాయి. మలేరియా, కలి జ్వరం, టింగి, పైరేరియా వ్యాధులు వీటివలననే.

జడీ దోమల సంహారణ—యర్రని టిన్నులోని ఫ్లిట్

దోమలను సంహరించేందుకు ఫ్లిట్ ను చాలా. తలుపులు, కిటికీలు మూసివేసి ఇల్లంతా మరియు ఇంటి వుపరితలాన యీ ఫ్లిట్ ను చల్లడం లాభదాయకం. పది నిమిషాల తరువాతనే తలుపులు తెరవాలి.

యర్రని టిన్నులలోని ఫ్లిట్ దోమలను, యీగలను, ఇతర సంచార కీటకాలను చంపుతుంది. బదులు కీ వంతమయిన రసాయనిక పదార్థాల సమ్మేళనమే ఫ్లిట్ ఇది రెండు విధాల పనిచేస్తుంది: తక్షణం కీటకాలను కొద్ది శ్వరలో వాటిని చంపును. ఇంటివపరితలాన, మూలల్లోను కూడా చల్లండి. మరొక్కమాత్రం గుర్తుంచుకోండి - యర్రని టిన్నులలో ఫ్లిట్ ఎగిరే కీటకాలకు ప్రాణాంశకం!

మీ గృహ సంరక్షణకు

ఫ్లిట్

యర్రని టిన్నులలోని ఫ్లిట్, ఈగలు, దోమలు మొదలయిన సంచార కీటకాలకు బద్ధ విరోధి!
వసర్ పాకోలోని ఫ్లిట్ పొడి పల్లెలు, బొద్దీంతు మొదలయిన పారాదే జీవాలను తుడిచివేస్తుంది.

ఎస్సో స్టాండర్డ్ యాస్టరన్, ఇంక్.
(వరిమికమైన బాధ్యతతో అమెరికాలో నిర్వహింపబడుతున్నది)

CH-2A

త్కృష్ణ, మైనది. 14 యుద్ధకాలంలోనే రోలా మరీ మూడు రచనలు గావించాడు. అందులో Liluli అనేది అపహాసాత్మకమైన ప్రహసనం. జీవిత సంక్షోభం నుండి రాజకీయ సంఘర్షణ నుండి తాను తప్పుకొన్న తర్వాత లోకుల మతిమంద్యాన్ని అపహాసనూ సాగింది రచన. రియులి అనే దేవత అసలు పేరు, 'భిను'. ఈ భిను మూలంగానే, స్వేహాసేతువుమీద నిలిచిన నాయక వ్యక్తు లిద్దరూ క్రుమ్ములాడుకొంటారు. రోలా అనుభవించిన బాధామయమైన నిస్సహా ఇందులో కనిపిస్తుంది. ఉన్నత్తుని ప్రలాపమేమో అనిపిస్తుంది. ఏదీ శ్లాఘ్యం కాదు. అయినా రోలా భావన క్రమం తప్పదు. మానవ మహా సమస్యల గురించి అతని మనస్సు పరిపరివిధా లవుతున్నది. ఈ కథలోని వ్యక్తులు పరమ సామాన్యులే గాని మహాపురుషులు గాదు. ఊరు పేరు కోల్పోయేవిధంగా మందలో కలసిపోయినవారు. ఉదేవాలకు మనస్సుల నప్పగించినవారు. అందమైన అబద్ధాల కొరకు, నినాదాల కొరకు, జీవితాలను కోల్పోయేవారు. భినుకు లోనై సత్యాన్ని చూడనేరనివారు. అందుచేత ఈ రచనలో, Colas Breugnon లో ఉన్నట్లుగా, హాసరేఖకూ, ఆశావికాసానికి తావులేదు. కన్నీళ్లు, కోపమూ, బాధ—ఇవి సర్వేసర్వత్రా 'రియులి' లో దర్శన మిస్తున్నది ఇందుచేతనే.

దాని అర్వాత రోలా రచించిన నవల పేరు pierre and luce. ఇందులోనూ యుద్ధ భీభత్సమే వర్ణితమైంది. అయినా భీభత్సం నట్టనడుమ ప్రేమైకజీవులిద్దరు—పియరీ, లూస్—పరమ అనూయకంగా సంచరిస్తారు. పియరీకి ఈ యుద్ధ మెందుకు జరుగుతున్నదీ కొంచెమైనా తెలియదు. తెలుసుకో గోరుతాడు. ఈ ఎరుక పూర్తిగాకమునుపే, తన ప్రణయం ఫలసిద్ధిని పొందక మునుపే, ప్రేయసి లూస్ తో కూడ బాంబు పాటువల్ల ఆకస్మికంగా మరణిస్తాడు. బాంబుకు ఒక మతి అంటూ లేదు. యుద్ధానికి మతిలేదు. మతిగల మనిషి మతిలేనట్లు వ్యవహరించే సామూహికాన్మాదానికి మారుపేరే యుద్ధం. అది ప్రశాంత జీవన సాఖ్యానికి భంగపాటు. ఈ కథలోని సంకేతాలకు అర్థ మిదే. ఇందులో మళ్ళీ వ్యక్తి మనస్సు, రోలా ఆదరణకు నోచుకు కుంటుంది.

యుద్ధం గురించి రోలా మరొక నవల రచించాడు. దాని పేరు Cheramboult. దాని ఉపశీర్షిక ఇతివృత్తాన్ని నూచిస్తుంది. "యుద్ధకాలంలో ఒక స్వచ్ఛంద మనస్సుయొక్క కథ." నమూనాన్ని ధిక్కరించిన వ్యక్తి ఇందులో నాయకుడు. అతను ఒక భావాన్ని గర్భికరించుకొన్నాడు. అతను చేసే యుద్ధం భావ విధిలో చేసే పోరాటమే.. యుద్ధం మానవాత్మను వివిధంగా హింసించి నాశనం చేసేదీ రోలా వర్ణించ బానుకున్నాడు. ఆ ఉక్కుపట్టునుండి వ్యక్తి మనస్సు వివిధంగా స్వతంత్రమయ్యేది,

ఫలశుభి వంటిది. కన్న కొడుకు యుద్ధమూలంగా చనిపోయాక షెరాంబాల్ బుద్ధివ్యాపారం ప్రారంభమవుతుంది. అది కార్యంగా పరిణమిస్తుంది. అబద్ధాల చుట్టూ ఉన్న పొరలను ఒక్కొక్క పొరను ఒలిచి నిజాన్ని సమీపించే కొద్దీకీ, అతని కష్టా లెక్కువవుతాయి. అతను ఇతరుల నుండి వేరుపడి ఒంటరిగాడవుతూ పోతాడు. 'సమాజం' అతన్ని హింసిస్తుంది. కోర్సు శిక్ష, జైలు వగైరాలు దానిచేతి ఆయుధా లౌతాయి. అతను నిజాన్ని కనుగొన్నాడు. అది అపరాధ మవుతుంది. దాని ప్రతి ఫలమే అతని ప్రాణత్యాగం. కాబట్టి సత్యసాధన కొరకు అతనొక త్యాగి కాగలుగుతాడు. దౌర్జన్యం బట్టబయలౌతుంది. దేశభక్తి, వర్గాధిక్యం, వర్గ ప్రాబల్యం వగైరాల నిజస్వరూపం దర్శనమిస్తుంది. ఒక పనిని సాధించేందుకు ఏ మార్గమైనా పనికి వస్తుందా? మంచిపని కోసమైనా సరే, చెడుదారి త్రొక్కువచ్చునా? ఈ నైతిక ప్రశ్నలకు రోలాకు సమాధానం లభిస్తుంది. యుద్ధమనేది నిజానికి ధనవాహంగల వ్యాపార ప్రయోజనపరుల కుట్రకు ఫలితమేనని, యుద్ధాన్ని నిర్మూలించవలెనంటే మొదట ఆ స్వార్థ జీవుల అధికారాన్ని కూలద్రోయవలెనని రోలా కనుగొన గలిగాడు.

రోలా రచించిన మరొక నవల L'ame Enchantee (The Soul Enchanted)—అనేక భాగాలలో కూడిన పెద్ద రచన. తొలి భాగాలలో నాయిక అయిన అన్నెట్ రైవీరి (Annette Riviere) జాన్ క్రిస్టఫర్ కు మానసికంగా వారసురాలనిపిస్తుంది. అరణ్యరాజ్యంగా పరిణమించిన సూర్య సంఘంలో తన వ్యక్తి స్వతంత్ర్యాన్ని ఆత్మాభిమానాన్ని నిలబెట్టుకోవలెనని అన్నెట్ శతథా ప్రయత్నిస్తుంది. సంఘ విషయాలకు ఎడంగా ఉంటుంది. తన సొంత ప్రేమ వ్యవహారం, పెళ్లి, కుటుంబం—ఈ పరిధిలోనే స్వేచ్ఛకై పోరాటం సల్పుతుంది. కాని, ఈ నవల చివరి భాగాలలో కథాగత పాత్రలకు గల పరిధి విస్తరించి వైయక్తిక నమస్యలు వెనుకబడి సంఘ విషయాలకు అధికతర ప్రాముఖ్యం లభిస్తుంది. ఈ పాత్రలు రోలా అన్నట్లుగా "మానవ మహా సముద్రంలో బిందువులు" గా పరిణమిస్తాయి. కాని ఈ ఒక్కొక్క బిందువులోనూ యావత్ సముద్రమూ నిబిడికృతమై ఉంది. తర్వాతమైన ఒక వ్యవస్థ మరణాకోశమూ, వర్తిష్టవైన మాతన వ్యవస్థ యొక్క శిశువిలాపమూ వినిపిస్తాయి. అన్నెట్

14 "Its inimitable national flavour, its optimism and philosophy, the warm human feeling and the beauty of language and style.... make this book one of the greatest attainments of French literary art."

—Artist, Humanist, Fighter : Trushchenko.

పూర్తిగా వ్యక్తి స్వతంత్ర్యాన్ని ఉద్దేశిస్తే ఆమె కుమారుడైన మార్క్ ఈ ఇరుకు తొడుగును విసరికొట్టి, సంఘ వ్యవస్థను పునర్నవీకరించ గోరుతున్న జనసామాన్యంతోటి సామభూతి ప్రదర్శించి తానూ వారిలో ఒకడౌతాడు. సామాజిక పరిస్థితులు ఈ మార్పును సాధ్యం చేస్తాయి. ఈవిధంగా “ఆత్మయొక్క గతి తర్కం” (Dialectic of the Soul) ఈ బృహద్రచనలో ప్రత్యక్ష మవుతుంది.. మహా పురుషులు మరుగున పడిపోయారు. వ్యక్తి పితూరీలు నిష్ఫలాలయ్యాయి. ఒక మహా సాంఘిక శక్తి చరిత్రను నిర్మించ సాగింది. ఈ నవలలోని పరమార్థ మిదే. ఇలాంటి సందేశంగల రచనను గోర్కీ, కారల్ రేడెక్ వంటి సోవియట్ మేధావులు ప్రశంసించడం ఆశ్చర్య మనిపించదు. రోలాం ఎట్టకేలకు సమాజవాదిగా పరివర్తనం చెందుతున్నాడని వారు సంతోషించారు. ఈ పరివర్తనలో గోర్కీ ప్రభావం బలీయమైన అంశమేగాని, ఇది ఎక్కువగా రోలాం మనస్సులో కలిగిన స్వతంత్రమైన మార్పు. లోనుండి వచ్చినదే గాని అరువు తెచ్చుకొన్నది కాదు. సమాజ వాస్తవంతోటి అనురికలేని వ్యక్తివాదపు భావజాలాన్ని విసర్జిస్తూ మున్నున్న రోలాం, చివరకు వ్యక్తిని తనీగా సంఘవిద్రోహిగా నిలువక, సంఘంతోటి సామరస్యాన్ని సాధించుకొని సాఫల్యాన్ని పొందినట్లుగా భావించే స్థితికి వచ్చాడు. రోలాం భావప్రస్థానంలో ఇది చివరి మజిలీ.

మానవవ్యక్తి మనస్సు ఏవిధమైన సాంఘిక క్రియనూ ఆచరింపనొల్లని వితండ వ్యక్తివాదిగా మొదలై, మహాపురుషుడైన విరాట్ వ్యక్తి క్రియాశీలమై, సామాన్య వ్యక్తియొక్క సంకుచిత క్రియగా మారి, చివరకు సామాన్య వ్యక్తుల చైతన్యయుతమైన నిర్మాణపరమైన సాంఘిక క్రియాశక్తిగా పర్యవసించిన క్రమపరిణామానికి రోమేం రోలాం హృదయమూ, తజ్జ్వరచనా నముదాయమూ సాక్షిభూత మవుతున్నాయి. రోలాంను స్మరణీయుడుగా చేసేది ఈ వివర్ధనశీలమైన, నవనాన్విషితమైన, భావవికసనమే ననాలి. అందుచేతనే డెస్మండ్ మెకార్థీ వంటి విమర్శకుల దృష్టిలో ఈనాడు రోలాంకు గల ప్రాముఖ్యం, నైతిక భావ పరమైనదే గాని సాహిత్యపరమైనది గాదు. ఈ ధృక్పథం రోలాం కళాసృజనకు అపచారం కావిస్తున్నదని చెప్ప నక్కరలేదు.

మేధావిని జనసముదాయం మధ్య నిలిపి, మునుపు వారినడుమ ఉండిన భావాభాతాన్ని పూడ్చించివేసినంత మాత్రానో, రష్యా వంటి దేశాన జరుగుతున్న సంఘ పునస్సృష్టిని శ్లాఘించినంత మాత్రానో, రోలాం కమ్యూనిస్టు కాలేదు. 1917 మార్చిలో లెనిన్ స్విట్జర్లాండు వదిలి రష్యాకు ప్రయాణం కట్టి నప్పుడు రోలాంను వెంట రమ్మని పిలిచాడు. రోలాం నిరాకరించాడు. ఇంకా రోలాం మనస్సులో వ్యక్తి విశిష్టతను గురించి

విశ్వాసం నిలిచిఉంది.. ఆ విశ్వాసమే 1924 లోనూ తదనంతరమూ ఆతనిచేత గాంధీ, రామకృష్ణ, వివేకానందుల జీవిత చరిత్రలను రచింపజేసింది.. మత విశ్వాసమంటే సాంప్రదాయికమైన ధృక్పథాన్ని విడిచి, క్రియాశీలమైన జనోద్ధరణగా దీన మానవ సేవగా సంభావించేటట్లు చేసింది. జనసమూహ మంటేనూ, సామూహికమైన క్రియ అంటేనూ అపనమ్మకమూ, భయ సంశయాలూ ఇంకా రోలాంను వెన్నాడుతూనే ఉన్నాయి. తన మిత్రుడైన పి. జె. జావేతో ఈ భావాలను ఒకసారి ఆయన వెల్లడించాడు. సమిష్టి శక్తులను శ్లాఘించవలసిందే గాని వాటిని ఎదుర్కొనడం కూడా ఆవశ్యకమే. ఆత్మశక్తితో వీటిని ప్రతిఘటించాలి. అంటాడు. ప్రజలు అనుచరులుగా ఉండవలసినవారే గాని నాయకులు కాగూడదని భావించినాడు.¹⁵

రవీంద్రనాథ్ ఠాగూరును సవరించ సాహసించిందీ కాలంలోనే. ఠాగూరు 1924 లో ఇటలీ దేశాన్ని సందర్శించి రోలాంను స్విట్జర్లాండులో కలిశాడు. ఇటలీలో విశ్వకవికి బ్రహ్మరథం పట్టారు. ముస్సోలినీ స్వయంగా రవీంద్రుని శ్లాఘించాడు. ఇది సరస్వతీ పూజ కాదు. రాజకీయపు టెత్తుగడ అని రోలాం చెవి నిల్పకట్టుకుని ఎంత చెప్పినా, రవీంద్రుడు విశ్వసించకపోగా ముస్సోలినీ పట్ల దాక్షిణ్య భావాన్ని ప్రకటించసాగాడు. రోలాంకు మరి పోయినట్లయింది. ముస్సోలినీ నిరంకుశ పాలన నుండి తప్పుకొని పరవంచలలో బ్రతుకు వెళ్లబోసుకుంటూ ఉండిన ఇటాలియన్ మేధావులు కూడా, రోలాంకు జత కలిసి, ఫాసిజపు దారుణ స్వరూపాన్ని రవీంద్రుని కళ్లకు కట్టించారు. కవి పూర్తిగా మెత్తబడలేదు. కొన్నేళ్లవరకు ఈ విషయం గురించి రోలాం రవీంద్రునితో ఉత్తర ప్రత్యుత్తరాలు సాగించి, పూర్తిగా హృదయ పరివర్తనం కలిగించి గాని విడువలేదు. కాని, ఈ అనుభవంవల్ల రోలాం భారతీయులను గురించి ఒక వింత అభిప్రాయాన్ని సాధించుకొన్నాడు. తాను కలిసి మాట్లాడిన భారతీయులు యూరపు ఖండపు విషయాలపట్ల “చిత్రమైన తటస్థ వైఖరిని, ఉపేక్షను, వ్యంగ్య ధోరణిని” ప్రదర్శించడం తనకు బాధ కలిగించిందని దాక్టరు కాలిడాస్ నాగ్ కు ఒక లేఖలో తెలియపరిచాడు.¹⁶

సమకాలిక సాంఘిక పోరాటాలకు పోను పోను రోలాం కట్టుబడి (Committed) పోక తప్పలేదు. మానవ విమోచ

15, “.....he would be an indifferent leader of the people who would constrain its vanguard to march with the bulk of the army”

—AMONG THE GREAT, P. 54.

16. Tagor's Meeting with Romain Rolland—Girija K. Mookherjee.

వోద్యమంలో తానూ ఒక పోటుబంటు అయ్యాడు. అందుకే తనకు తెలిసిన భారతీయులలో కనిపించిన “తటస్థ” వైఖరిని ఆమోదించజాలక పోయాడు. సాంఘిక విప్లవం ద్వారానే రోకశాంతి పొందవచ్చుతుందని (Peace through Revolution) భావించేంత వరకు వచ్చింది రోలా. భావ పరిణతి. ఈ పరిణతిని శ్రీసుతరం చేసిన శక్తులలో గోర్కీ వ్యక్తిత్వ ప్రధానమైనది. విప్లవానంతరం రష్యాను తాత్కాలికంగా వదిలి వచ్చిన గోర్కీ తన విప్లవ భావ జాలాన్ని డెబ్బయ్యేళ్లు పైబడిన రోలా మెదటిలో చొప్పించగలిగాడు. బోల్షివిక్ ప్రభుత్వ శ్రీవతకు జడిసి రోసి స్వీట్జర్లాండులో ఆశ్రయం సంపాదించుకున్న రష్యన్ ప్రవాసి మేధావులు, ఐవాన్ బునిన్ ప్రభువులు, రోలాను సమీపించి బోల్షివిక్ వ్యతిరేకతను కలిగించినప్పుడు, గోర్కీ ఉత్తరాలలోని వివరణ విరుగుడుగా పనిచేసింది. రోలాలో తత్కాలానికైనా బయల్పడిన కమ్యూనిస్టు వ్యతిరేకతను ప్రేంచి నవలాకారుడూ కమ్యూనిస్టు అయిన హెన్రీ బార్బూజ్ తీవ్రంగా ఎదుర్కోవలసి వచ్చింది. కాని రోలా సులువుగా లొంగలేదు. పార్టీ ప్రయోజనాలను నైతిక మూల్యాలకు బదులు ఎన్నిక చేసి స్థాపించే వైఖరికి రోలా ఆమోదం లభించలేదు. విమర్శను సహించకపోవడమో, విమర్శకులను దమించడమో నిరంకుశత్వమని బాహుటంగా ఖండించాడు.¹⁷ విప్లవ సాధనలో అన్ని అభిప్రాయాలకు జాగా ఉండవలె నన్నాడు. సాంఘిక ఆర్థిక విప్లవం తన అవసరాల కొరకై మానసిక స్వేచ్ఛను అరికట్టక దానితో సామరస్యాన్ని సాధించవలసి ఉంటుందని రోలా భావం. భారత దేశపు భావాలను రష్యా భావాలతో అంటు గట్టించడమంటే ఇదేనేమో ! నిన్నును నీటికిచ్చి పెళ్లి చేయించడమని దీనిని రోలాయే వర్ణించాడు. ఇది విఫలం కాక తప్పదు. అందుచేత రోలా భావాలు మ రొ క మ లు పు తిరిగాయి. కమ్యూనిస్టు పోలీసు నిధానాల క్రొర్య కారిత్యాలను విమర్శిస్తూనే, “మన దేశాన్ని మనమే మానవజాతికి పురోగామి క్షేత్రం అని, అ కాలపు అనేక మేధావుల వలెనే, రోలా కూడా కీర్తించాడు.

వెబ్ దంపతులు, జవహర్లాల్ నెహ్రూ ప్రభువులు, రవీంద్రనాథ్ ఠాగూర్ ఈ కాలానికి చేసిన పని ఇలాంటిదే.

ద్వితీయ ప్రపంచ యుద్ధానికి జర్మనీ, ఇటలీ దేశాలు సమాయత్త మవుతున్న రోజులలో, యుద్ధ వ్యతిరేకోద్యమానికి రోమో రోలా నాయకత్వం వహించి మేధావులకు తలలోని నాలుకగా వ్యవహరించ సాగాడు. అందుచేతనే హిట్లర్ పాలనలో రోలా గ్రంథాలు, ముఖ్యంగా Jean Christophe జర్మన్ నగర వీధులలో అగ్నికి ఆహుతైనవి. మొదటి ప్రపంచ యుద్ధానంతరం రోలాను ఈనడించిన జర్మన్ మేధావులు, థామస్ మేన్ (Thomas Mann) వంటివా రిప్పుడు జ ర్మ నీ ని వదిలి రోలాను తమ వక్తగా భావించారు. అలాగే ప్రేంచి నవలాకారులైన అనటోల్ ఫ్రాన్స్, హెన్రీ బార్బూజ్ ప్రభువులు రోలాతో సమాధాన పడ్డారు. అంతర్జాతీయ మానవ వాదోద్యమానికి రోలా మహా నాయకు డయ్యాడు. కాని యుద్ధం రాకుండా పోలేదు. మాతృదేశమైన ఫ్రాన్సు మళ్ళీ జర్మనీకి పాదాకాంతమైంది. 1866 లో తాను జన్మించాడు. ఐదేళ్ల ఫ్రాన్సానికి బిస్మార్క్కు ఉక్కు సేనలు పేరిన్ నగరాన్ని ఆక్రమించినట్లే, డెబ్బై ఎనిమిదేళ్ల ఫ్రాన్సానికి హిట్లర్ సేనలు ఆక్రమించాయి. రోలా జీవితం మొదటికి వచ్చినట్లయింది. కాని, అది వాడిపోలేదు. ఓడిపోయే ప్రమాదం నుండి రోలా జీవితం ఎన్నడో తప్పుకున్నది. వ్యక్తికి సమాజానికి బాంధవ్యం, స్వేచ్ఛకూ కట్టుబాట్లకూ సఖ్యం, మానవవాదానికి సమాజవాదానికి సామరస్యం — ఇవి డెబ్బై ఎనిమిదేళ్ల నిరంతర చింతనలో రోలాకు లభించిన భావ రత్నాలు. చిత్తశుద్ధి రోలాకు పెట్టని వరం. ఆత్మపరత్వం రోలా సాధించిన జీవిత, సాహిత్య తత్వం.

17. “..... So long as the spirit of the servant of the Revolution remains narrowly political, despising.. the claim of the free conscience, I shall hold myself aloof....”

—ROMAIN ROLLAND : P. 191

తెలుపు ఆయుర్బిందు

బి-టెక్స్

కామర, దురద, కుడిపులు, గడ్డ, మొదలైనవి,
పుండ్రి, పరిశోచెయ్య కాల ముఖ్యము, బుట్టపుల
దేహముమీద గాయములకు వాడివచ్చు అని
తప్పక నయమగును

శ్రీకృష్ణ: పోలీస్ ఆఫీసర్, హైదరాబాద్

ఇది ఆత్మహత్య!

శ్రీ ఆదివిష్ణు

—ఇందులో వచ్చే ప్రాతలు—

వర్తనమ్మ
శ్రీదేవి
వరదరాజులు
రంగనాయకులు

రాజశేఖరం
గోపి
సుబ్బారావు
ఆర్. విందరావు

మొదటి రంగము

వర్తనమ్మ ఇల్లు

[వరదరాజులొక్కడూ కుర్చీలమొందు కూర్చున్నాడు. భార్యగావున్న సోపావేళూ, కుర్చీలవేళూ—ఇంగ్లీషు ట్యూన్ తో మోగుతున్న రేడియోవేళూ చూసేడు. క్షణమాగి లేచి నించున్నాడు. తలమీద జుత్తుని అందంగా సవరించు కున్నాడు. ఓమాటు పక్కగదివేపు చూపు సారిించేడు. మళ్ళా విధివేపు చూసేడు. ఆనక రేడియోలోంచి సచ్చే ఇంగ్లీషు ట్యూన్ కి సరిపడేలా నాట్యం కొంతవరకూచేసి ఇక కుదరక మానుకున్నాడు. విసుగుసుట్టి రేడియో ఆఫ్ చేసేడు. మళ్ళా సోపామీద కూచుని కాళ్ళూపుతూ, సిగరెట్లు దమ్ము ఒకటి పీల్చి పొగ వదిలేడు. అకస్మాత్తుగా అనేశాడు.]

వరద: వర్తనీ విలాన్! చక్కటి పేరు. అందమైన పేరు. వర్తనమ్మ భవంతి! బాగుంది. ఈ వర్తనీవిలాన్ లో ఒకగొప్ప పెస్టివల్! వండర్ ఫుల్. అవ్వనితొడైన అతిథి చేపుల్లకి మా కృతజ్ఞతలు. బి. ఎ. వరీక్స్ పాసవడం మీకు అతి సామాన్యమైన విషయమని చెప్పి కొట్టి పారేస్తే నేనాప్పుకోక తప్పదు. కానీ వర్తనమ్మ వూరుకోదు. ఇంతకీ ఆపరీక్స్ పాసయింది వర్తనమ్మత్తయ్య కాదండోయ్! వెధవగోం—పాయింటుని కొంచెం తిరకాసుతో వదిలెట్టెను. అత్తయ్య కూతురు శ్రీదేవి ఆపరీక్స్ పాసైంది. శ్రీదేవి తరపున అత్తయ్య ఈ పార్టీ ఏర్పాటు చేసింది. అయ్యా! సార్! అర్థమైందాండో? (లేచి నించున్నాడు) ఏదాది (కితం వరదరాజులనబడే నేమి బి. ఎ. వరీక్స్ పాసై ముడు మేనుగానీ, నా తరపున మరేయితరులుగానీ యిలాంటి ఘనమైన పార్టీలు ఏర్పాటు చేయలేదని చెప్పేందుకు చింతిస్తున్నాను. ఎందుచేత? అవున్నారే! ఎంచేతంటే మై నేవో యాజ్ వరదరాజులు గవక. మానాన్న కీ. కే. రామనాథయ్యగారు సంఘసేవకులు కాదుగనుక. కానీ, ఇప్పుడిక్కడి సంగతలాకాదే? మీరు పాఠశాలకున్నారు మరి! వర్తనమ్మత్తయ్య సంఘ సేవకురాలు. కీ. కే. గౌరవతిగారి ధర్మవత్స! గౌరవతిగారు దేశోద్ధారకులు.

అరకంగా వర్తనమ్మత్తయ్యకి మంచి పలుకుబడి వుంది. అంతో యింతో సంతోషించిన ఇల్లాలు! (కొంచెం అగేడు) శ్రీమంతుల పిల్లలు తుమ్మివా ఘనకార్యమని చెప్పుకుంటున్న మీకు శ్రీదేవి బి. ఎ. వరీక్స్ పాసయిందంటే గొప్ప! (గబగదా సోపా వెనక్కిచ్చి నించున్నాడు) అందుచేత వర్తనమ్మత్తయ్య స్థాయికి తగ్గ విధంగా యీ యొక్క పార్టీని ఏర్పాటు చేసింది. నా... (సోపాకి ఎడంవేపునున్న రెండు కుర్చీల నుద్దేశించి అన్నాడు) అమొదటి కుర్చీలో వర్తనమ్మత్తయ్య కుడిభుజం కూర్చుంది. కుడిభుజం పేరు భుజంగరావు. అయిన పక్క శ్రీవారి పెర్సనల్ సెక్రటరీ. శ్రీవారంటే భుజంగరావు గారన్నమాట. అదయ్యందాండి. (కుడివేపు నున్న రెండు కుర్చీల నుద్దేశించి అన్నాడు) ఎడంగా వున్న ఆకుర్చీలో శ్రీదేవి క్యాసుమేటు వెంకట్రాన్ కూచున్నాడు. ఆతని పక్కన భుజంగరావు గారబ్బాయి చిన్న. రైట్. కానీ లాచ్చేయి. కాఫీలు మా అత్తయ్య వర్తనమ్మ తీసుకొచ్చింది. (సటించేడు. నాలుగు కుర్చీలకూ పంచబోతూ, మధ్యనున్న సోపాని చూచి అగిపోయేడు. గబగదా సోపా కుడి అంచున కూచుని తన ఎడంవేపు చూచి అన్నాడు) నేనిక్కడ నాకిటువేపు ఎడం పక్కగా శ్రీదేవి కూచున్నాం. అవునాండి! (సడన్ గా అగిపోయేడు. శ్రీదేవికి కొంచెం దూరంలో భుజంగ రావు సెక్రటరీ కూచున్న మాట గుర్తుకొచ్చింది.) వాన్ సన్స్. అక్కడ శ్రీవారి సెక్రటరీ కూచుంటాడు. అయినకీ శ్రీదేవి మీద ఆ రెక్కుమని వెంకట్రాన్ చెప్పేడు. కాబట్టి సెక్రటరీని అక్కడుంచటంలో సుఖాల్లేవు. (క్షణం ఆలోచించేడు) సోనీ శ్రీదేవి నాకుడివేపు కూచుంటుందాంటే ఈ పక్క శనిలాగా చిన్నా! ఈ చిన్నాగడికి స్కూలరెక్కి వూరేగడం తప్పించి వేరే పన్నేదు. గవక ఇక్కడ సుఖాల్లేవు. ఏంచేయాలి? ఇడియా- వెంకట్రా వారేయ్! సువ్వలా వచ్చేయనాన్నా! చిన్నాని అవతంకి తోసేయ్. ఇట్ ఎరీబి అల్ రైట్ నా! కానీ, వెంకట్రాన్! శ్రీదేవి మీద సువ్వేమైనా కలలు కంటున్నావా గాడిదా! చంపేస్తానోరేయ్! శ్రీదేవి నా పాత్తు. వాప్రాణం. జాగ్రత్త. ఊ... ఇప్పుడిక పార్టీ, వర్తనమ్మత్తయ్య తెచ్చిన కాఫీతో ప్రారంభమవుతుంది.

(నిజంగా ఆవేశకి వర్తనమ్మ అక్కడికి రావే వచ్చింది. ఆమె రాక వరదరాజులు గమనించనేలేదు. తన ధోరణి ఆసనూలేదు.)

అత్తయ్య అప్పతంలాంటి కాఫీ తీసుకొచ్చింది. మొహమాటమొద్దు. కొంచెం మెల్లిగా తాగండి.

(అప్పటిగ్గాని వర్తనమ్మని చూశ్లేదు. చూచి సిగ్గు పడి అనేశాడు.)

వరద: వచ్చేవా అత్తయ్యా!

వర్త: నీపార్టీ ఎంతవరకూ వచ్చిందేమిటి?

వరద: ఇంతవరకూ రావలసివస్తున్నట్లే రాలేదు. అంతెందుకు ఉదయం వెళ్ళిన శ్రీదేవి ఇప్పటి కొచ్చింకా రాలేదు. అప్పుడే పార్టీ ఏమిటి నాబోంద! తోచక రిహార్సిలు వేసుకుంటున్నానంతే! అవునూ! నువ్విప్పుడే నిద్రలేచేవా?

వర్త: (మాటాల్లేదు)

వరద: ఆరోగ్యమెలా ఉందత్తయ్యా! నిన్నటి కంటే ఇవాళ కొంచెం బాగున్నట్టున్నాన్. అంతెందుకు రాత్రి మీరు చేసిన హంగామాతో హాడిలి చచ్చాననుకో. ఒకపక్క నువ్వు. రెండో పక్క నిన్ను చూచి శ్రీదేవి. నేనే సమయానికి లేపాలే శ్రీదేవి ఒక్కర్ని ఎంత భయపడిపోయేదో గదా. 'నీకేం ఫర్లేదు. శ్రీదేవి! నువ్వేం ఇంగరూపడకు. అత్తయ్యకున్న జబ్బు లక్షణమే యింత' అవటాని ధైర్యం చెప్పేను. (కొంచెంగా అన్నాడు) రాముడూ—రాముడూలేయ్!

వర్త: ఇప్పుడు నాడెందుకు?

వరద: మరేంలేదు. నీక్కొంచెం టీ గ్లాస్ వట్టుకొస్తాడేమోనని. (ఇప్పుడు మొద్దిగా పీరిచేడు) రాముడూ. డాక్కు చీల్చేయాలి వెధవని. వోరు చించుకున్నా మాటాడేమిటి? ఇర్క!

వర్త: వాడులేదు. ఈరోజు సెలవిచ్చేను.

వరద: చంపావ్! ఆ సంగతి నాకు చెప్పందే ఎలా తెలుస్తుంది. కనుక-నే తెచ్చిచ్చే దేమిటి టీ.

వర: నీ కెందుకు నాయనా అవస్థ?

వరద: అవస్థ! వండ్రువు. నా కనస్టేబిలిటీ బొల్తగా. ఇటీజా ప్లెజర్ టూ మీ.

వర్త: భట్రాజువై పోతున్నావ్ రాజా!

వరద: కాను. కాలేను. అది రూలంతే!

వర్త: శ్రీదేవి నీచేత ఎంత సరైనా చేయించగలదు. (పోసు పున్న వేపు నడిచింది)

వరద: పోన్ చేస్తావేమిటి? నాకు చెప్పు. ఎవరికి చేయాలి?

వర్త: (రిసీవరు తీసుకుంది) టూ సెవన్ థ్రీ ఫ్లీజ్....యస్.

వరద: రైట్ భుజంగరావ్ గారి కన్నమాట. తొందరగా పిలువ్. లంకంత ఈ ఇంట్లో నాకేం లో చ్చావడంలేదు.

వర్త: నేను వర్తనిని మాటాడుతాం. ఏమిటి విషయాలు? ఆహ... కులాసాగానే వున్నాను. అంత తొరగా వావన్నేను. అవునూ నేచెప్పిన విషయం ఏం చేశారు? అదే ఉద్యోగ విషయం...అలిస్యవై నా మంచి ఉద్యోగం చూడండి అవలే మా అల్లుడు ఉత్త అల్లుడు. మంచిదండి...వుంటాను...నమ స్కారం.

వరద: క్షేంక్తయ్యా. క్షేంక్స్. సమయానికి రాముడు లేడు. ఇప్పుడు పెద్ద మనుషులంతా వచ్చేస్తే వాళ్ళకన్ని ఏర్పాట్లా చూసేందుకు మనుషు లేరి? మీర్చాస్తే జబ్బు వ:నుషులూ.

వర్త: (కూర్చుంది) జబ్బు మనిషిని కాదా రాజా!

వరద: అఫ్ కోర్స్.

వర్త: ఇవాళ నీవనుకుంటున్నట్టు మేము పార్టీ ఏర్పాటు చేయడంలేదు.

వరద: అదేమిటత్తయ్యా! నన్ను గొప్ప ఇరకాటంలో పెట్టేశారే?

వర్త: మా మనుషులు బాగోలేదు. అది సరేగాని రాజా నేనో మాట అడుగులాను నిజం చెప్పావా?

వరద: నదువుకునే రోజుల్లోనే నాకు గొప్ప పేరుండేది. ఒకసారి సిక్స్ టీవీలో అనుకుంటాను మాక్కాను వాళ్ళంతా—

వర్త: అతిగా వాగడమూ ఒక జబ్బే!

వరద: అఫ్ కోర్స్.

వర్త: చెప్పు రాజా! నువ్వెందు కొచ్చేన్ ఈవూరు?

వరద: వండ్రువు. వెలరోజుల తర్వాత అడుగుతున్నావా అత్తయ్యా! ఎందు కొచ్చేన్ చెప్పేందుకు నాకేం అభ్యంతరం లేదు. కానీ వచ్చిన్నాడే చెప్పేను— ఉద్యోగం కావాలత్తయ్యా అని.

వర్త: కేవలం ఉద్యోగం కోసమే వచ్చేవా?

వరద: ఆహో.

వర్త: నువ్వు నిజం చెప్పడంలేదు. శ్రీదేవి.....

వరద: అఫ్ కోర్స్. అఫ్ కోర్స్. ఉద్యోగం వేయించిన దానివి, శ్రీదేవిని ఇవ్వకపోతావా? ఎంతైనా నీ మేనల్లాడిని.

వర్త: కానీ, అది నీల్లేదంటున్నారు.

వరద: ఏది? ఉద్యోగమా? శ్రీదేవా?

వర్త: భుజంగరావు గారుండగా నీ ఉద్యోగానికేం దియించలేదు. శ్రీదేవిని మాత్రం ఆయి పెంచుచోవద్దు.

వరద: అత్తయ్యా!

వర్త: నువ్వేం చెప్పినా నేను వినడలుచుకోలేదు.

వరద: అవులే మామీద నీకోపం యింకా తగ్గ లేదన్నా కాదు. కానీ, నువ్వో వికలం మరిచిపోతున్నావ్. పెద్దవాళ్ళ సంతాపం నేం పెద్దవాళ్ళం ఏమాత్రం దాద్యాలం గానూ. మానాన్న రామనాథయ్యగారు పుట్టేసరై య్యారు. వారిలో పాటు వారి అభిప్రాయాలూ వరలోకంలో కారణం పెట్టకాలూ. ఇంత జరిగినా నన్ను అవమానించడం ఏంబాకోలేదు. ఎవరైనా అడుగు. అన్యాయమని చెప్పారు.

వర్త: అదిరాదు రాజా! ఒకే గూట్లోని పక్షివి నీవు.

వరద: అఫ్ కోర్స్. నేవ్వానికి కొప్పుకుంటానుమహా. కానీ, ఈ పక్షి ఆ గూట్లో ఎక్కువ కాలంలేదు. చదువంతా హాట్లో వుండ జదివెను. అంతే ఏమిటి చాలాకాలం నాగూడోదిరి తిరిగివచ్చావా.

వర్త: సమర్పించుకోదానికి ప్రయత్నించకు రాజా! ఒకనాడు నేను మీ అంకరికి పరాయిదాన్ని. నాపేరు తలుచుకుంటేనే పాపం పొట్టన్నం దివి మీ అందరి ముక్కులం. నన్ను వెలివేచారు. నిజమేగా గవంచా!

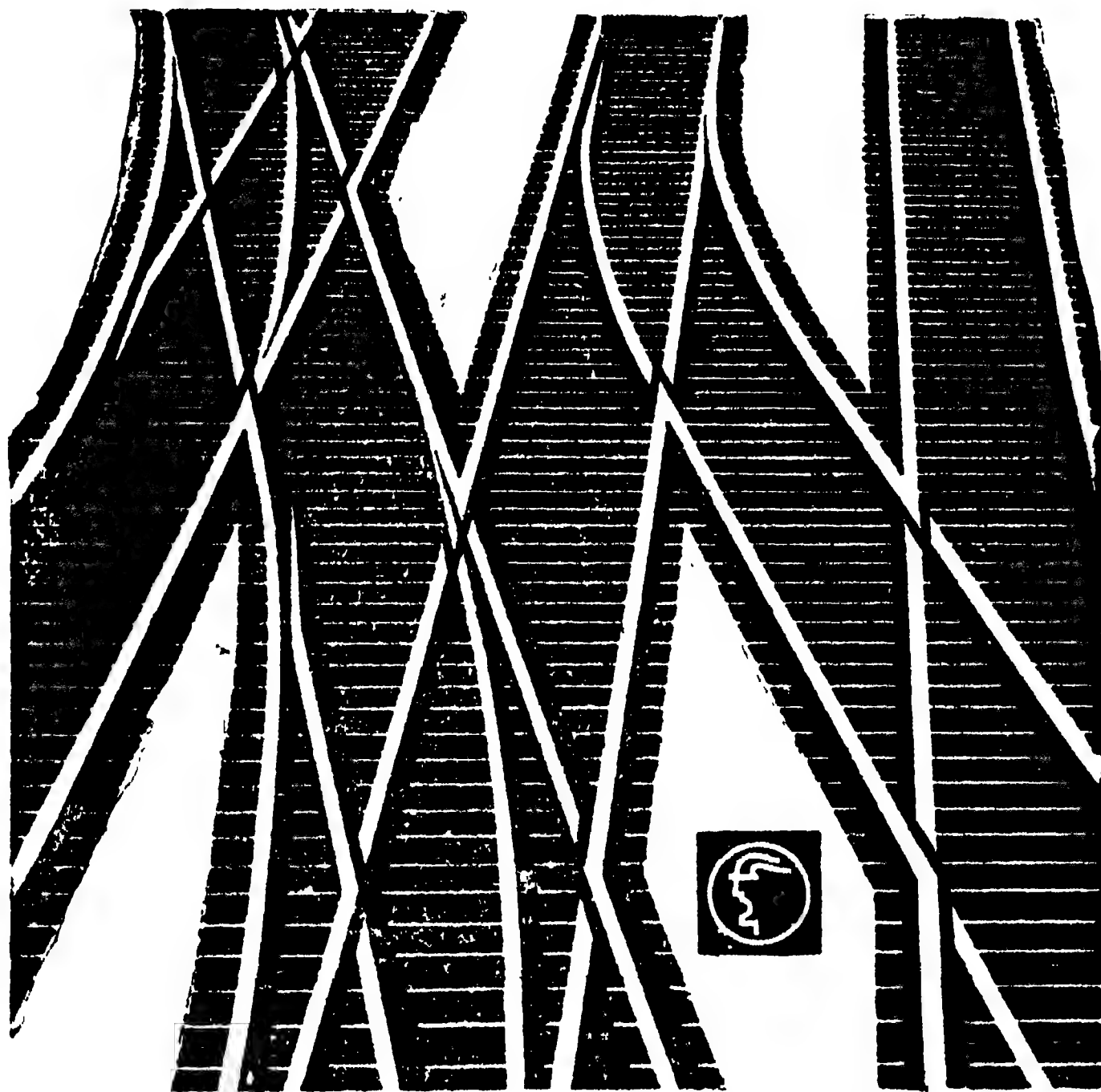
వరద: నిజమే. నేనూ కొప్పుకుంటాను. ఈ చరిత్ర చూచుకున్నా నేను ప్రబుద్ధుక ముందు జరిగింది. అలాంటిప్పుడు దాంతో నాకు సంబంధమేమిటి? మిమ్మల్ని నేను రెండు రడవలు మోగేను. మొదటి సిక్స్ టీ ప్ర—వార్త ర్ స్టేషన్లో. రెండు ఇక్కడ. మొదటి మాట మూడు. రెండో రడవ వెలరోజులు మొత్తం ఎన్నిగంటు జరిపయంటారు? ఎన్నో కొన్ని గంటలు! అవునా—ఈ కొన్నిగంటల్లోనూ పరొక్కంగగానీ, ప్రత్యక్షంగా గానీ మిమ్మల్ని నిర్లక్ష్యం చేయలేదు నేను. ఇప్పుడిక్కడ మీక్కావల్సింది నేనూ, నా కెరీర్ ను. నేను చాలా మంచివాడినని నేనంది. దానికోరకంగా నాగూడోదిరి తిరిగివచ్చే కారణం కావచ్చు.

వర్త: మాటల్లో మాపెద్దన్నయ్యని మరిపిస్తాన్నావ్ నువ్వు.

వరద: మీ పెద్దన్నయ్య మానాన్నగారు కావచ్చు. నేను మీ మేనల్లాడ్ని. మేనత్త పాలికని చెప్పి కొన్ని తప్పని సరిగా వాళ్ళేస్తాంటాయి. మరి దానికి మనమేమి చేయలేం.

వర్త: రాజా! నేనేం తెలిని దాన్ననుకుంటున్నావేమో! అన్నరిస్తే పెగుల్లేక్కెట్టు గంను. నాయింటి కొచ్చి నన్ను ఉద్యోగం అడిగింది, శ్రీదేవిని పోరుకుంటు న్నదీ వేరే ఏ స్టేక్కాదు. నీ గుండెల్లో అతిభయంకరమైన ఆలోచన లున్నాయి. వాటిని దాచుకోడం నీ చాతగాదు. నీ జాతకం నాకు తెలుసు. ఆడదాన్నని చెప్పి నిర్లక్ష్యం చేయకు. నాల్కెల్లో నేనింత ప్రయో కత్త్యం సాధించేనంటే నీకు భయం కలగాలి. అయినా నటిస్తాన్నావ్

వరద: వండ్రువు! మీరు నన్ను అపార్థం చేసుకుంటున్నమాట సూటికి నూలు పొళ్ళ నిజం.

Hannover Fair... the meeting place of the Industrial world. Here you see the exhibits of 5800 firms from over 30 countries... learn the latest production methods and techniques... transact business on-the-spot.

Group exhibits include :-

Mechanical & Electrical Engineering, Iron & Steel, Non-Ferrous Metals, Chemicals and Plastics, Rubber, Building Materials, Precision Mechanics, and Tools, Optics, Office Equipment, China, Ceramics, Glassware, Clocks and Watches, Jewellery, Hardware

and Cutlery, Handicrafts, Gift Articles — and many others.

HANNOVER INDUSTRIES FAIR

Hannover, West Germany.

30th April - 8th May 1968

Light and Heavy Industries Combined.

For full particulars and entrance tickets contact the Official Representatives in India.

Ajanta Advertising,
Lakshmi Building, Sir P. M. Road,
Bombay-1.

24, Park Street, Calcutta - 16

35, Mount Road, Madras - 2

వుహ...అలాకాదు...నన్ను చెప్పనివ్వ ముందు. ఇండాక అత్తయ్య నన్ను వింటెట్టి కడిగేసింది. అత్తయ్య మొదటి ప్రశ్న (నటించేడు) నిజం చెప్పు రాజా! నువ్వెందు కొచ్చేవిక్కడికి? అప్పుడు భయమేసింది. భయంగానే చెప్పేను ఉద్యోగం కోసరమత్తయ్యా ఉద్యోగం కోసరం. అత్తయ్య ముర్రేడు. నువ్వు నిజం చెప్పడంలేదు రాజా! నువ్వు (శ్రీదేవికి మొహం చాటుచేసి చెప్పేడు) నీకు శ్రీదేవి కావాలి. అవునా? (శ్రీదేవి అత్తరసాటుతో లేచి నించుంది. అటు తిరిగే చెప్పేడు వరదరాజులు) అప్పుడు నేనన్నాను. నా మనసూ, నా హృదయమూ, నా మెదడూ అన్నీ అన్నాయి. అవున అత్తయ్యా అవును. నాకు శ్రీదేవే కావాలి అని. అత్తయ్యకి నామనసు చదవగల తెలివితేటలు దేవుడిచ్చేడుగానీ, నన్ను మెచ్చుకునే సహృదయం ఇవ్వడం మరిచిపోయేడుభూత్! నిజం శ్రీదేవి! నేనొచ్చింది నీకోసం. కేవలం (వెక్కి తిరిగి చూసేడు. శ్రీదేవి బొమ్మలా నించుండిపోయింది) నీకోసం. (క్షణాలు మవునంగా గడిచేయి. రెండుచేతులూ తాటిస్తూ అటూ ఇటూ తిరిగేడు. ఒకచోట ఆగిపోయి అన్నాడు) సారీ! వెరిమచ్ సారీ శ్రీదేవి!

(శ్రీదేవి: (తెప్పరిల్లింది) ఎందుకని బావా? ఇప్పుడేం జరిగిందని క్షమాపణలు!

వరద: (గబగబా దగ్గరి కొచ్చేడు) అయితే? అయితే ఏంజరగలేదా? ఏ..మీ జరగ లేదా? నే చెప్పిందంతా విన్నావుగా శ్రీదేవి? పూర్తిగా విన్నావుగా? కాబట్టి నా తప్పేందేదు. ఐయామ్ రైట్. థేంక్స్. అత్తయ్యా!

(శ్రీదేవి: అగు బావా! తొందరపడకు మరి!

వరద: (నర్దుకున్నాడు) వడను...నేనేం తొందరపడనంత. నీ యిష్టమొచ్చిన టైం తీసుకో. నెం, రెండునెలలు, సంవత్సరం, పది సంవత్సరాలు. మరేం ఫర్లేదు. నేనేం తొందరపడను.

(ఆవేశకి ఫోన్ రింగయింది. వరదరాజులు దర్జాగా ఫోన్ దగ్గరి కెళ్లేడు. రిసీవరు తీసుకున్నాడు. హోదాగా చెప్పేడు.)

వర: యన్..డిసీజ్ వరదరాజులూ హియర్. వాట్ యూ వాంట్ ఫ్లీజ్. ఆహ్ గుర్తు పట్టేశాను. మీసేరు రాజశేఖరం అవునా. యన్...ఏంకావాలి మీకు. నో...అత్తయ్య రావడానికి వీల్లేదు. షి యాజ్ నాట్ వెల్. డెన్.. యన్.../ మాత్ పీస్ మూసి (శ్రీదేవిలో అన్నాడు) ఎవరొ రాజశేఖరం దిగేట్, నీకు తెలుస్తే మాట్లాడు.

(శ్రీదేవి రిసీవ రందుకున్నది. వరదరాజులు సిగరెట్టు ముట్టించేడు. వింటూన్న శ్రీదేవి మొహంలోని మార్పుని పసిగట్టేడు. శ్రీదేవి రెండు క్షణాల్లో రిసీవరు పెట్టేసింది. నిట్టూర్చింది.)

వర: ఏమిటంటాడు? ఇంతకీ ఈ రాజశేఖరం ఎవరు శ్రీదేవి?

(శ్రీదేవి: అమ్మ సాయం కావలసిన మనిషి.

వర: సాపం.

(శ్రీదేవి: జాలి యెందుకులే బావా! ఆయన ప్రయోజకుడు. మహామేధావి.

వర: వండ్రఫుల్! అలాటి వాళ్లగ్నూడా అత్తయ్య సాయం కావల్సి వచ్చింది. పిటీ!

(శ్రీదేవి: (నడవ్ గాఢోరణి మార్చి అన్నది) బావా! నువ్వింతకుముందు ఎవరై న్నా ప్రేమించేవా?

ఓం: తత్: పత్:

సుఖ జీవిత సేవ

"సిద్ధ బాష థ మ హి మ"

సిద్ధం సాధి లేని మహిమకు ఒక కార్కాణము

కే. టి. కృష్ణమూర్తి ఆచార్య గారి

"మేల్ మాయిల్ మందు"

(Regd.)

దీర్ఘ కాల చర్మ రోగములకు చక్కని నివారిణి

వల్లరంగు, ఎర్రరంగు పాడలు, డద్దులు, పొట్లు, గజ్జి, (చర్మ సంబంధము) పాడలుగల చోట్లలో తిమిరులు, సూదితో పొడిచినప్పుడు నొప్పి లేకుండుట, విషవడి బొబ్బలు గలిగిన తెలియకుండుట, దుర్నిరు సర్వఅవయవములందు వ్యాపించి, రక్తములో కలిసి ముక్కు కలుగజేయుట, (వరముల సంబంధము) చేతి(వేళ్లు) ముడుచుకొనుట, బొబ్బలులేముట, ముక్కు బంధనములు, పాదమునందు వల్లపుపుండ్లు ఏర్పడుట, కాలుచేతులు (వేళ్లు) తగ్గుట, ముక్కు సొట్టవడుట, చూచుటకు విసుగుపట్టించు రణములు (అస్థి సంబంధము) వీటికి ఉత్తమ నివారిణి.

1 మండలం నూనె, లేహ్యం 8 oz శ్రీ పరమాత్మస్నాన తైలం తపాల ఖర్చుతో రు. 15/-.

పూర్తి వివరములకు వ్రాయండి:

సిద్ధ డాక్టర్ K. T. కృష్ణమూర్తి ఆచార్య & సన్స్,

5/22, మేల్ మాయిల్ P. O. (N. A. Dt.)

వరద: ఏది. నిన్ను చూడకుంటే? (సిగరెట్టు పారేశాడు) లేదు. నాకు (మేము గురించి వారైరు స్టేషను చెప్పిందంతే!

(శీదేవి: అబ్బ...తిన్నగా మాట్లాడటం నేర్చుకో బావా!

వరద: నేను (మేమించలేదుగానీ, నన్నెవరై వా (మేమించారేమో తెలీదు. ఏమంటే కుప్పించిన (వతి ఆడకూతుర్నీ చట్టుకుని 'నన్ను (మేమించే పాపా!' అని నేనెప్పుడూ అడగలేదు.

(శీదేవి: నువ్వు మాత్రం ఎవర్నీ (మేమించలేదు.

వరద: లేదు.

(శీదేవి: నన్ను గాఢంగా (మేమిన్నూన్నావ్.

వరద: అవును. వారైరు స్టేషను—

(శీదేవి: మా ఆస్థినిగానీ, మాఅమ్మ వరదనిగానీ (మేమించడంలేదు.

వరద: కరెక్ట్. ఏమంటే మావూళ్లో—

(శీదేవి: అయితే. అమ్మతో చెప్పి మన పెళ్లికి వచ్చిందే బాధ్యత వాది.

వరద: (శీదేవి! (అనందంతో ఉక్కిరిబిక్కిరైపోయాడు) నువ్విదే మాట మీది నింవో. చా లది. వెయ్యేనుగుల బల మొచ్చేసింది నాకు. నేనెప్పుడు ది (గేట్ని. వండ్రపుల్. అత్తయ్య మాటలు వినకు. అత్తయ్య కేం తెలీదు. పెద్ద వయసు. గుండెజబ్బు. నీకు నేను, నాకు నువ్వు.దబ్బాల్. మన మధ్య మనవాళ్ళనుకున్న వారైవరి (వమేయమూలేదు. (స్టేట్ డిలంగ్స్. ఓ ..రియల్టీ..వ యూవ్ హేవ్ నా!

(శీదేవి: (పేలవంగా నవ్వింది. నవ్వి అన్నది) నువ్వు చాలా మంచివాడివి బావా!

వరద: అవును చాలా మంచివాడిని.

(శీదేవి: భోళావంకరండివి. అందికే నువ్వంటే యివ్వవడుతున్నాను. మోసాలూ, కక్షలూ, తెలీనీ మనుషులందరూ నా దృష్టిలో దేవుళ్లు. అందికే నువ్వు దేవుడవని అంటున్నాను. (లోపలికి వెళ్లబోయింది)

వరద: (అతన్నో కవితనం పెల్లుబికింది. వెడుతూన్న శీదేవి వేపు నిశితంగా చూస్తూ అన్నాడు)

“కాన్ డేభాపై జాన్ ఆనా జాన్
ఓ డేవో మేరా జాన్ జారహీపైన్”

(శీదేవి: (గబిక్కిన అగిపోయింది. వరదరాజుల వేపు చూచి చిలిపిగా నవ్వింది)

వర: “తీర్ క్యా మార్చిహో

తల్వార్ మారో

హవోతో తువోపర్ మర్చుకే

ఏక్బార్ ఆంఖ్ మారో!”

(శీదేవి: ఇంత చక్కటి కవితనం ఎక్కడ నేర్చేళ బావా!

(ఆవేశకి వర్ధనమ్మ అక్కడి కొచ్చింది. (శీదేవి వేపూ,
వరదరాజుల వేపూ రుసరుసలాడుతూ చూచింది)

వర్ధ: నువ్వు పైకి వెళ్లు (శీదేవి! (శీదేవి వెళ్లలేదు) వరదరాజులు అమాయకు డనుకున్న వాళ్లంతా అమాయకులు! నిజమేనా రాజా!

వరద: (తలొంచుకున్నాడు)

వర్ధ: కవితనం చెప్పి ఆడపిల్లల్ని ఆకట్టుకోడం నీకెంత కాలం మంచి తెలుసు.

వరద: అత్తయ్యా!

(శీదేవి: అమ్మా!

వర్ధ: (శీదేవికి పిచ్చెత్తింది. (శీదేవి పిచ్చిది. నీకు తెలుసా రాజా!

(శీదేవి: అమ్మా!

వర్ధ: ఉద్యోగం కోసం వచ్చిన మనిషిని నువ్వు. అంతమ్మ తెలుసుకుని వెదులు. నే చెప్పేది వింటున్నావా రాజా!

వరద: వింటున్నానత్తయ్యా! వింటున్నాను. అంతమ్మల్ కళ్లు మూసుకుపోయిన వర్ధనమ్మత్తయ్య మాటలెంత కటువుగా వుంటాయో నాకు బాగా తెలుసు.

కానీ, అత్తయ్య ఈ అంతమ్మలు శాశ్వతంగావు. ఓడిపోతున్నావ్ నువ్వు మాతో రాజీ కొచ్చేయ్! నువ్వెంత నిష్కారంగా మాటాడినా మరి లాభం లేదంతే!

వర్ధ: విన్నావుగా (శీదేవి! రాజా న్నమ్మకు. వాడు మా అన్నయ్య కొడుకు. లువునా మనం పెట్టుకు జతకీన మనిషికి వారమడు. వాడిక్కడికి మన ల్లుద్ద రించేందుకు రాలేదు. మనింటికి చిచ్చు పెట్టేందుకొచ్చిన మాం తికుడు.

వరద: పొరపాటు. నేను మాం తికుడ్ని కాదు. వాపేరు వరదరాజులు. ఒక మంచి మనిషిని. మంచిని పెంచుకునే మనుషులకి మంచి నేస్తాన్ని అత్తయ్యా!

వర్ధ: నీ బూటకం కట్టేపెట్టు. కదులంక. ఇక్కడే నించున్నావే. ఈ గుమ్మం వెంతనే దాటిపో. నా గ్లాంటిక్కోడించకు. వెళ్లిపో రాజా!

వరద: వెళ్లను. వింటున్నావ్గా (శీదేవి! అత్తయ్య ఇందకా ఇలాగే మాటాడింది. అప్పుడే వెళ్లలేదు. నువ్వొచ్చి నీ నిర్ణయం చెప్పి తర్వాత ఇంకేం వెడ తాను? వెళ్లనంతే. అరు మారయ్యేది. మారు ఆరయ్యేది. వే నీ యింటి అల్లడ్ని.

వర్ధ: కాదు. పిశాచానివి. శనివి. మితిమీరిన కుట్రవి. దొంగవి.

(శీదేవి: (గట్టిగా అరిచింది) అమ్మా!

వర్ధ: (అగిపోయింది) ఏం! నీకు బాధగా వున్నదా (శీదేవి! వీడి నంగతి నీకు తెలీదు.

(శీదేవి: అందరి సంగతులూ తెలుసు. క్షమించు. నీ మనసు బాధపడవాలె నా మనసు మార్చుకోలేను. బావనేమీ అనకు. కనీసం నన్ను చూచే నా—

వర్ధ: బాగా ఆలోచించే మాట్లాడుతున్నావా?

(శీదేవి: చాలా ఆలోచించే మాట్లాడుతున్నాను. మా కింకేం చెప్పకు. ప్లీజ్.

వర్ధ: వరదరాజు లెవరో, అతని కథేమిటో నీకు నిన్నటివరకూ తెలీదు. నిన్ను నువ్వు మోసం చేసుకుంటున్నావు ఇప్పుడు మించిపోయిందేమీలేదు. మరో మాట ఆలోచించు. కనిపించిన తల్లిని. ఎందుకు చెప్తాన్నావో విను.

(శీదేవి: నాకెవరూ ఏమీ చెప్పక్కర్లేదు. బావకి ఈ యింట్లో స్థానం లేవీనాడు నేనూ యిక్కడ వుండలేను. ఇది మాత్రం నిజం.

వర్ధ: అయితే సరి. నీ ఖర్క. అనుభవించు (శీదేవి.

(వర్ధనమ్మ వెళ్లిపోయింతర్వాత కొంచెంసేపు నిశ్శబ్దం)

వరద: అత్తయ్యకి నామీదంత సగెందుకో తెలీదంతేదు. ఈ వుంటే వుండొచ్చు కానీ అనవసరంగా మాటలనేపిరి పాపం! నాగురించి నువ్వు చెడ్డదానిపై పోయేవ్. నాకో నమ్మకం వుంది (శీదేవి! మనం—మనం పెళ్లి చేసుకున్న తర్వాత అత్తయ్య పూర్తిగా మారిపోతుంది. అ రోజున నన్నంటుంది ‘క్షమించు రాజా! నిన్నపెర్కం చేసుకున్నాను నుమీ’ అని. ‘క్షమించేందుకు నువ్వేం నేరం చేశావత్తయ్యా, ఫర్లేదు’ అంటాన్నేను.. ముఖాంతం. కామెడీ!

(శీదేవి: తెలుగు సినీమా కథ.

వరద: బాగా అన్నావ్.

(ఫోన్ మళ్లా మోగింది. ఈతడవ (శీదేవి ఫోన్ తీసు కుంది. విని అన్నది)

(శీదేవి: ఎవరో వసంతరావుగారు. పిన్న పిలుస్తూన్నారూ బావా!

వరద: (గెంతేదు. ఫోన్ తీసుకున్నాడు) వాల్లో! డాంకి నువ్వుట్రా! ఫోన్ వెంటరెలా తెలిసిందిరా? వెల్. ఎంత సేపైందేమిటి ఈవూరొచ్చి? షే..ఏమిటి విశేషం? ఎక్కడ దిగేవ్? హోటల్ రత్నానా? ఘుండాసే ఆక్కడే వుంటావా?...గూడ్..ఏమిటి? కొంటర్ఫీట్ లవా? వాండ్రపుల్, మంచి సినీమా! నాకేం అభ్యంతరంలేదు. నీ వాచీలో టైం చూచుకో పావు గంటలో నీ ముందు వాల్తాను. ఈలోగా నీగదిలో ట్యూబ్ లావ్ చేసుకో వెధవా!

(ఫోన్ పెట్టేసి, చొక్కా నర్దుకుంటూ, తలదువ్వుకుంటూ, అద్దంలో చూచుకుంటూ చెప్పేడు.)

మరద: మంతరాపని వాళ్ళను మేట్. మమీద పాద్రాదాద్ వెడుతున్నాట్ట—మునుపు ఎర్దుముత్తయ్య గురించి చెప్పాళ్ళే. ఈవూళ్ళో అగి ఫోన్ డైరెక్టరీలో వెంటరు మేటాడి నమ్మ వట్టుకున్నాడు ఫోన్! తెలుగు సినిమారు రోత. ఇంగ్లీషు సినిమారుంటే వడిచస్తాడు. కొంటర్ ఫీట్ లవ్టు. వాడితో సినిమా చూట్టమంటే నరకునుకో. వాటా లంటే...తెలుగు వేలే...ఇం. ఒకసారి కాలేజీలో ఏం జరిగిందంటే (శీదేవి వేపు తిరిగి చూసేడు. ఆమె అతని మాటలు వినడంలేదని గమనించేడు) దబ్బాల్ రైట్. వాస్తాను మరి. అత్తయ్యతో చెప్పు సినిమా కళ్ళేనని.

(ఈలపాట పాడుకుంటూ వెళ్ళిపోయేడు. శీదేవి గుమ్మంవరకూ వెళ్ళివచ్చింది. ఫోన్ ఎత్తింది.)

శీదేవి: 497 సి.జీ. యన్ (క్షణం సేవటికి) చూడండి వదమూడో వెంటరు గదిలో వున్న రాజశేఖరంగారు కావాలివాకు. ఒక్కసారి పిలుస్తారా? థేంక్స్. (క్షణం విరామం) యన్...బయట కల్లేరా. సరేలేండి. అహ...మరేం లేదులేండి. తర్వాత వేసే ఫోన్ చేస్తాను. థేంక్స్. (ఫోన్ పెట్టేసింది. వచ్చి నోఫోలో కూచుని తల రుద్దుకున్నది. అవేళి రంగనాయకులు మెడిగాలిలా లోపలి కొచ్చేడు. అతని కళ్ళేరబడి వున్నాయి. అతన్ని చూడగానే కలవరపడి లేచి పించుంది)

రంగ: నమ్మ చూచి అశ్చర్యపడటం లేదుకుంటాను. ఎప్పుడో ఒకప్పుడు గాలివానలాగా వెలుస్తానని మి వ్యత్యరం రాసిన్నాడే అనుకుని వుంటావు. అవునా?

శీదేవి: (అతని మేపు అమాయకంగా చూచింది)

రంగ: పియంటి కొచ్చిన అతిథిని. గౌరవించడం మాట దేవుడెరుగు. కనీసం కూచోమన్నా నా చెప్పడంలేదు.

శీదేవి: కూర్చోండి.

రంగ: థేంక్స్. కానీ, కూచోడానికి రాలేదు నేను. కాఫీగ్లా ప్రయత్నిలేమి చేయకు. నేనడవలసిన రెండుముక్కలు అడిగేస్తాను. సరైన జవాబు దాచుకోకుండా చెప్పేయ్.

శీదేవి: సంతా ఉత్తరంలోనే రాసేను.

రంగ: వాకు చాలా ఉత్తరాలు రాసేవు శీదేవి! నువ్వెందుకలా రాసేవని అడగలేదే నేను. ఎందుచేతంటే అవన్నీ మతి వుండి రాసిన ఉత్తరాలు. కానీ, ఈ ఉత్తరం అలాటిదికాదు. మరిపోయి రాసిందేమోనని నా అనుమానం.

శీదేవి: కాదని నేను చెప్తున్నాను.

రంగ: బొమ్మలో ఆడుకుంటే నీ సరదా తీరుతుందేమోగాని (శీదేవి ఇన్నాల్సా ప్రాణమున్న ఒక మనిషితో ఆడుకున్నావ్. అవతల అనుషి చాలా ఇరిగైన వాడు.

శీదేవి: వాకు తెలుసు.

రంగ: తెలుసా? తెలిసే ఆ ఉత్తరం రాసేనా?

శీదేవి: అవును.

రంగ: పెంటాస్టిక్! ఈ భూమ్మీద మనిద్దరి పరిచయం ఎన్నార్నిదో గుర్తుందా? రెండు సంవత్సరాలు. ఈ రెండు సంవత్సరాలలోనూ నీ అభిప్రాయం యింత కటువుగా లే దేనాడు. పై పెచ్చు నన్ను రెచ్చగొట్టింది నువ్వు. కేవలం నువ్వు.

శీదేవి: (లేచి పించుంది) క్షమించాలి. అనవసరమైన మాటల్తో కాలయాపన చేయడం నాక్కుంటేలేదు. నా ఉత్తరం చదివిన మీదట వేరే ప్రత్యేకంగా నా అభిప్రాయాన్ని విడమర్చి చెప్పవలసిన వళ్ళేదు. అది మనహా మరేవైనా మాటాడితే పింటాను.

రంగ: రంగనాయకులుగార్కి—నేను మిమ్మల్ని ప్రేమించడంలేదు. మిమ్మల్ని విషయంగా వాస్తానై క్షమించండి. నన్ను మరిచిపోవడాన్ని ప్రయత్నించండి.

చండి. నెలపు. (శీదేవి. ఇంతకుమించి నీ ఉత్తరంలో మరో అక్షరం లేదు. రెండేళ్ళ నుంచి నీ ప్రాణం నేను. కొంచెం తొందరపడి వుంటే నువ్వు నాభార్యనై వుండేదానివి. ఇన్నీ నీకు తెలుసు. తెలిపి గూడా నమ్మ మరిచిపోమ్మని రాసేవ్. ఇదేమి వా తమాషానా?

శీదేవి: వామీద మీకేవిధమైన అధికారమూ లేదు మీరు తెలుసుకుంటే (ము తీసుకుని ఈ వూరొచ్చేవారు కానేకాదు.

రంగ: ఈమాట మొదట్రోజల్లోనే చెబితే నేనంత పిచ్చివాడినయ్యేవాడిని కాదు. జ్ఞాపకం తెచ్చుకో (శీదేవి! మనకి చాలా కలలున్నాయి.

శీదేవి: మరిచిపోయి వారంలోజల్లెంది. ప్రయత్నిస్తే మీరూ మరిచిపోగలరు.

రంగ: నేనంత తేలికైన మనిషికాదు (శీదేవి! చెడితినే ఇరిగై ననుషిషిని.

శీదేవి: మీకు 'అహం' ఎక్కువ.

రంగ: వాప్పుకున్నాను. అవుతే ఈ రెండేళ్ళలో నమ్మ చదివిన దింత మాత్రమేనా? పిటి. అ క్యాలిఫోర్నియాకా? నా వాకున్నది. నీకు నచ్చనిదొక్కటి 'అహం' అంటే వాప్పుకుంటామగానీ, నీకు నచ్చేవి చాలా వున్నాయి నాలో. ఒకటి అందం, రెండు గుణం, మూడు జీనియస్, నాలుగు—

శీదేవి: అల్లిగ్లేదు. వేసేం వివరాలుచుకోలేదు.

రంగ: పోనీ, నా ప్రశ్నకి జవాబు చెప్పు—నన్నెందుకు దూరం చేస్తాన్నావ్?

శీదేవి: అది నాయుష్టం.

రంగ: మరింత కాలమూ నన్ను అకాశాని కెత్తేవెందుకు? వాకున్న ప్రేమసంతా నువ్వొక్కరినే తిన్నావెందుకు?

శీదేవి: తెలిక.

రంగ: నాగురించి నీకేం తెలియ?

శీదేవి: అదంతా అనవసరం. వేపుడు మిమ్మల్ని ప్రేమించడంలేదు. అంతే.

రంగ: ఎవ్వడై వా పంట నవ్వుతాడు శీదేవి? మొహమ్మీద నవ్వేస్తాడు. నువ్వేనాదేవుడన్న నీ మనసంత సడన్ గా ఎందుకుమారాలి? కారణముంటుందిగా. కారణంలేని నిర్లయం 'పిచ్చి'ది. నీకు పిచ్చెత్తలేదని వాకు తెలుసు.

శీదేవి: ఇప్పుడు కారణం చెప్పండి వెళ్ళి రన్నమాట.

రంగ: అంతేకాదు. ఆ కారణం నీ బనిపిస్తే మరి ఇన్నలో నీ మొహం చూడమని వాట్టేనీ వెళ్ళిపోతాను.

శీదేవి: అయితే వినండి. వాకు చాలా సంబంధాలొస్తాన్నాయి. ముక్తపాతంగా అలోచిస్తే అవన్నీ మీమీద వెయ్యరెట్లు యోగ్యమై నవ్వు. నేను జీవితంలో చాలా అనుభవించాలి. విదేశాలు చూడాలి. కారుల్లో టిరగాలి. పాలంతి మేడలో వుండాలి. ఇన్నీ ననుకూరేదెలా?

రంగ: పెంటాస్టిక్. క్వెట్ పెంటాస్టిక్. ఇన్ని కోరికలు నీ మనుషులో వున్నట్టు మునుపు చెప్పలేదు నువ్వు.

శీదేవి: అప్పట్లో వా కిలాటి నమ్మంధాని రాలేదు.

రంగ: ఇప్పుడొస్తాన్నమాట విజమా?

శీదేవి: ఇది అనవసరమైన ప్రశ్న.

రంగ: పోనీ, ఒక మనిషేనీ బావుంటుందేమో ఆలోచించు.

శీదేవి: ఏమిటో అది.

రంగ: మరేంలేదు. నీ కోరికలన్నీ భద్రం చేసుకో. వేసేం కాదనను. నమ్మ పెళ్ళి చేసుకో. నీకోసం వేసేమైనా చేయగల మనిషిని. నీ కలలు విజమయ్యేందుకు నాశక్తి వంచన లేకుండా కృషి చేస్తాను. వామీద వాకా నమ్మకం వున్నది. సరేనా?

శీదేవి: వాకా నమ్మకం లేదు.

రంగ: (కోపం వచ్చేసింది) (శీదేవి! మరి బడాయి కోవడ్డు. నేనప్పుడేది మాట్లాడినా చిత్రశుద్ధితో, అత్యవిశ్వాసంతో మాట్లాడుతాను. నీ మొహం పొందాలనీ, నిన్ను మోసం చేయాలనీ వాకు లేదు. నిర్లక్ష్యం చేయకు నమ్మ. నన్ను నిర్లక్ష్యం చేసినట్టు తెలుస్తే సహించలేను. (కొంచెం మౌనంగా వున్నాడు)

మేప్పుడు యూనివర్సిటీలో చదువుతున్నాను. ఈ చదువుకి నీ కోసం రంగులు వులుముకుంటాను. పోనీ...ఓ పన్నెయ్యి. నన్నిప్పుడే పెళ్లాడకు. మేమే తొందర పెట్టను. ఏకావర్తిని స్థితికి నే నెదిగ వాడు, అవాడు నన్ను పెళ్లాడు.

(శీదేవి: (విల్లక్ష్యంగానే అన్నది) ఎప్పుటికో విజయయ్య కలిసి వాయిదా మేమకోడం నా వాతకాదు. ఈ క్షణంలో వాకోరిక వందే అవకాశం వాముందున్నది. అది మరిచిపోతున్నారా మీరు.

రంగ: నీ (మేనూ, నీ మననూ, మన చరిత్రయమూ—ఇవన్నీ విన్నవ అవలేవా?

(శీదేవి: క్షుం.

రంగ: అయితే నువ్వు మనిషిని కావు. నీకు వ్యాధయంలేదు. నువ్వు దయ్యానివి. వాపాలిటి పెనుభూతానివి. నన్ను మోసం చేశావ్ నువ్వు. నన్ను చంపి కావ్. (శీదేవి—స్లీక్ కంచెం ఆలోచించు. నేనుత్త ఆవేశపరుడ్చి. తర్వాత క్షణంలో నేనెలా మారిపోతావో చెప్పలేను. నా గురించే నా ఆలోచించి నీ విల్లయం మార్చుకో.

(శీదేవి: ఇక మీరు వెళ్ల చ్చు.

రంగ: జీవితంలో ఎవర్ని ఎప్పుడూ ఏ విషయంలోనూ ప్రాధేయపడలేదు మేను. వాకోసం నేను కొన్ని పరిధుల్ని చిన్నప్పుడే ఏర్పాటు చేసుకున్నాను. వాటిని దాటి బయటపడటం నా కేనాడూ ఇష్టంలేదు. అలాటి దీరోజు ప్రాధేయ వడుతున్నాను. ఆకారణంగా నన్ను దూరం చేయొద్దని వేడుకుంటున్నాను. ఒక్కటే మాట, ఒక్కటే బాణం బావతు మనిషిన్నేను. నాయిచ్చమొచ్చి నల్లు మార్పుకోడానికి నేనే వొప్పుకోవం. ఇవన్నీ నీకు తెలుసు. తెలిసి గూడా నన్ను పరిక్షిస్తూన్నావా? పోనీ, నా గురించెవరై నా స్కెండల్స్ని నీ చెవినేస్తే చెప్పు. వాళ్ల వోటితోనే నా మంచితనాన్ని వొప్పిస్తాను.

(శీదేవి: మీ మంచితనం గురించిగానీ, మీ నూటితనం గురించిగానీ నాకు అవనమ్మకంలేదు. ఎవరూ మీగురించి చెడు చెప్పలేదు. నా క్కావంసిన అవనరాలు

(మొత్తం మీనుంచి రావు. అందికే విమ్మల్ని దూరం చేసుకోక తప్పడో లేదు. మీరింత మాటాడినా నే చెప్పి దీమాతమే. నెంపు. మీరికే వెళ్లచ్చు.

రంగ: మొదట్టి గంటించుకునేందుకు సేవక్కడికి రాలేదు. వెడతాను. రంగ వాయకులు అతి మంచివాడు పేరు వాకు. ఎప్పుడైతే నేను రాక్షసుడిగా కనిపిస్తే (వర్తనమ్మ రావడంతో కంచెం తటమటాయించి అవ్వాడు, దాని క్కారణం మీరే అవుతారు. ఇది మాత్రం మరిచిపోవద్దు. వొప్పిను.

(రంగనాయకులు వెళ్లిపోయేడు. వర్తనమ్మ తలొంచు కుని నించున్నది. (శీదేవి గబ్బగబా తల్లి దగ్గిరి కొచ్చింది. సానునయంగా అన్నది.)

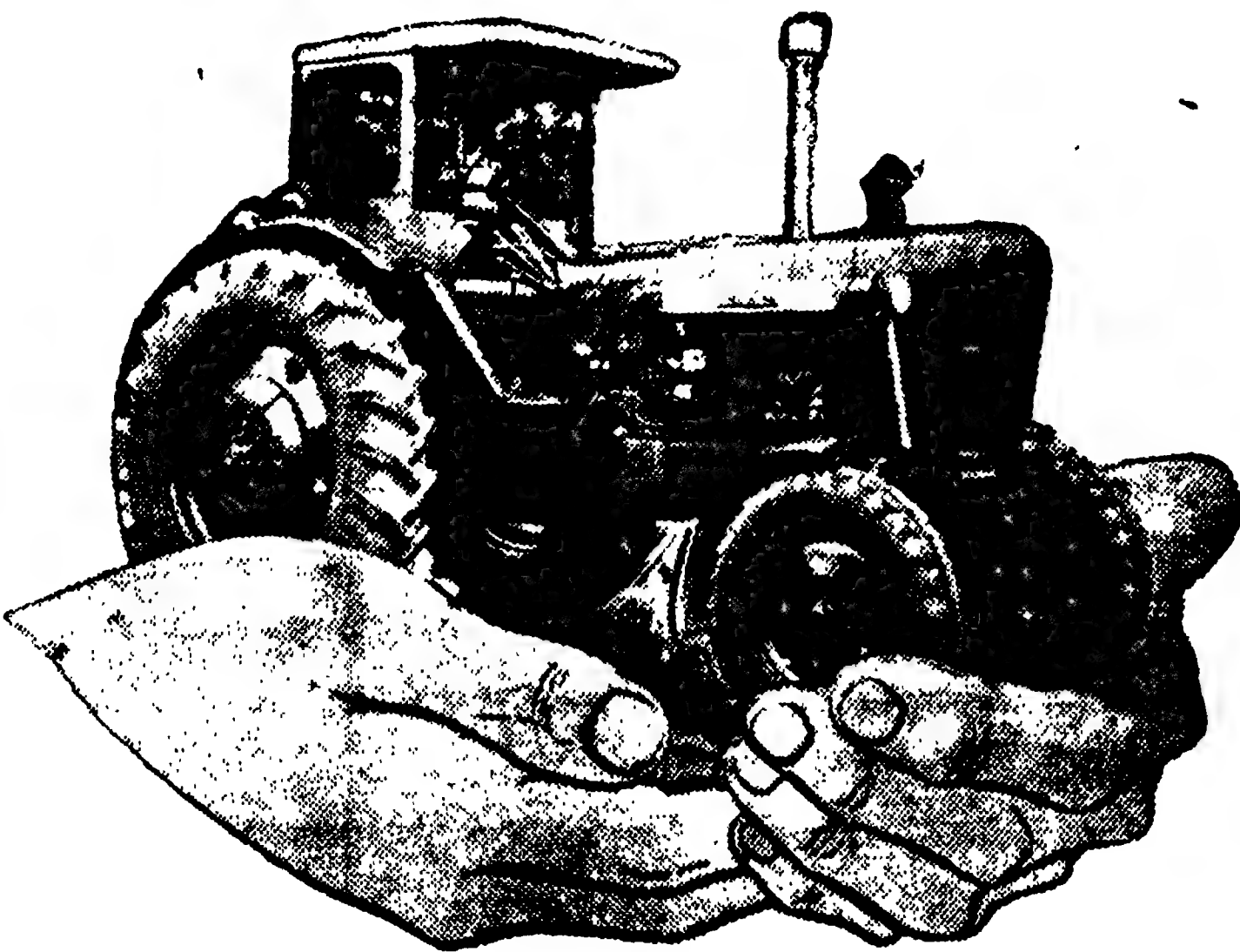
(శీదేవి: నీ జీవితంలో ఇలాంటి తమాషా లెన్నో చూచి వుంటావ్. వాకు ధైర్యం చెప్పమ్మా!

వర్త: లేదు (శీదేవి! నిన్ను చూస్తుంటే నాకే భయంగా వుంది. నీ విల్లయం నీ బతుకువేం చేస్తుందో చెప్పలేకుండా వున్నాను. ఇంకా నీకు ధైర్యం చెప్పగల గుండెనిబ్బరం వాకక్కడిది తల్లీ!

(శీదేవి: ఆమ్మా!

వర్త: కన్నకూతురు కలకాలం వచ్చగా బతకాలని ప్రతితల్లి కోరుకుంటుంది. రంగ వాయకుల్తో నువ్వు చెప్పింది విన్నాను. విదేశాలు చూడాలని, నల్లకారులో తిరగాలనీ, పాలరాతి మేడల్లోవుండాలనీ అన్నావ్. కేలం అతన్ని దూరం చేసుకోడానికి నువ్వలా అన్నావ్. నిజమే. వొప్పుకున్నాను. దేవుడు కరుణించి, అథాన్లు దేవతలు దీవించి నీకా అవకాశమిస్తే నాకు అంతకంటే ఏంకావాలి తల్లీ! కానీ వరదరాజులు నిన్నేం ఉద్దరించలేదు. నిన్ను నువ్వే మోసం చేసుకుంటున్నావ్. నీకు ఈ విషయమూ తెలుసు. అదే వాదాధు.

ఆంధ్ర రైతు సోదరులకు నూతన సంవత్సరము సందర్భంగా మా శుభాకాంక్షలు :

వ్యవసాయ పరిశ్రమలో అద్భుతమైన మార్పులు

అనేక ఏండ్లుగా ఇండియాలో వ్యవసాయము సాంప్రదాయ పద్ధతులలో బయగుచుండెను కాని ఇప్పుడు ఈ ప్రహ్లాద మైన పరిశ్రమలో అద్భుతమైన మార్పులు బయగుచున్నవి. ఈ మార్పుకు తొలి చిహ్నం రష్యన్ ట్రాక్టర్లు.

అన్ని కరంగా, సాదావుగా వినియోగము రష్యన్ ట్రాక్టర్లు నిర్మించబడినవి. అచ్చితమైన పరిమళ మరియు అనేకమైన స్పేరుపార్ట్లు — ఈ కారణమువల్లనే ఈ రోజున ఆంధ్ర ప్రదేశ్లో 1000 పైగా రష్యన్ ట్రాక్టర్లు ఉపయోగించబడుచున్నవి. పొలములు, కూరగాయలు, పండ్ల తోటలు, దొడ్ల తోటలు, ఆ పశ్చిమ్మ మరియు అడవులలో వివిధ విధములైన ఉపయోగములకు వీలుగా ఉన్న సుదేయండినది. రష్యన్ ట్రాక్టర్లు 14 హెచ్. పి. నుంచి 50 హెచ్. పి. వరకు ఇప్పుడు మీకు లభించుచున్నవి.

నేడే మాకు మీ వివరములు తెలుపుతూ వ్రాయండి.

— ఆంధ్రప్రదేశ్కు డిస్ట్రిబ్యూటర్లు —

నవభారత్ అగ్రికల్చరల్ అండ్ కమర్షియల్ కార్పొరేషన్

ఫోన్ : 1199]

చ్రాశం రోడ్ — పిమ్మ బాక్స్ నం, 365 — విజయవాడ-2.

[గ్రామ్య: 'AGRICULT'

బ్రాంచి : సుబేదార్ పేట, నెల్లూరు. ఫోన్ : 220. (గ్రామ్య: 'AGRICULT'

(శీదేవి: వాకింకా ఏం చెప్పకూర్చా! నా నిర్ణయానికొస్తాననిలేదు! ఏమైతే నాక్కొంచెం రైళ్ళం చెప్పా. నా అది.

(వర్తనమ్మ (శీదేవిని గుండెలకు హత్తుకున్నది.)

వర్త: దయామయుడు ఆ భగవంతుడే నీకు రక్ష!

(ఆవేళకి రాజశేఖరం గారొచ్చేరు. ఆయన్ని చూచి తల్లి కూతుల్లిద్దరూ కలవరపాటు చెందేరు. ఒకరి మొఖా లొకరు బిక్కు బిక్కుమంటూ చూచుకున్నారు. తెలుసు! ఆ ముగ్గురి మధ్యా అంత తొందరగా సంభాషణ పాసగదు. అందికే తెలుసు.)

రెండో రంగము

(ఒక ఆఫీసరు బంగళా)

(వరదరాజులు ఫైల్స్ తో సహా గబ గబా బైటనుంచి లోపలికొచ్చేడు. గోపీ అనబడే ఆఫీసు బోయ్ అంత హడావిడి తోనూ బైటకు రాబోయేడు. ఒకర్నొకరు చూచుకుని ఇద్దరూ అకస్మాత్తుగా ఆగిపోయేరు. గోపీ సర్దుకుని అన్నాడు.)
గోపి:—గుడ్ మార్నింగ్ సార్!

వరద:—దటేజ్ గుడ్.

గోపి:—ఏంసార్! ఇంత ఉదయమే వచ్చేరు?

వరద:—(పైం చూచుకున్నాడు) ఉదయ మేమిటోయ్. వద్దే పోతేనూ! అర్జంటు తెక్కులున్నాయిగానీ ఆఫీసరుగారు ఇంకా లేవలేదా?

గోపి:—రాభంలేదు సార్. ఇంతలో లేవరు. (మేడమెట్లవేపు చూచి అన్నాడు) తెల్లవారుఝామన నాలుగింటికి వచ్చేరు. మరో గంటగ్గానీ లేవరు.

వరద:—ప్రాణాలు తింటున్నారోయి భగవాన్!

గోపి:—ఎవరుసార్?

వరద:—నరిసరి. ఈ పురాణానికేమిచ్చెగానీ, ఎందాకా? హడావిడిగా వెళ్లిపో తున్నావ్.

గోపి:—పాలవాడు ఇవాళ ఆబ్సెంట్. పక్కనీధిలో పాలమ్మతారు. వెళ్లిరావాలి. మీరు గూడా ఆఫీసుకి వెళ్లిపోండిసార్.

వరద:—ఫర్లేదు. నే నిక్కడే కూచుంటాను. ఆఫీసుకి వెళ్లనోయ్. అక్కడ పాములున్నాయి.

గోపి:—మీ యిష్టంసార్! అయితే నే వెళ్ళొస్తానండి!

(గోపీ గబ గబా వెళ్లిపోయేడు. వరదరాజులొక్కడూ మిగిలిపోయేడు. కాసేపటికి లేచి నుంచున్నాడు. ఓ తడవ మేడ మెట్లవేపు, అటు వీధివేపు చూచి నాలిక తడుపు కుని అన్నాడు.)

వరద:—ఇది చెక్కులు సార్. అయ్యా! ఈ చేతులు వేరూ, లక్షలా రుపాయు. రాస్తూన్నాయి. ఎంతెంత మందికో మజననరం మహా గొప్పగా ఒచ్చే ముంటుంది పాపం! అయ్యా! నే నింత బిజీగా ఉన్నానా, ఇక్కడ శ్రీవారికి వామీద ఇం.....త కోపం. ఎందుచేత? నాకు తెలిదు. అటు మా మేనే జరుకి మేంటే వల్లమాలిన విరోధం. ఎంచేత. అదీ తెలిదు. సింపిల్ గా ఇదంతా సృష్టి రహస్యం. ఇదీసార్ నా కథ. (సోపామీద కూచున్నాడు. చెక్కు పుస్తకం తెరిచేడు. ఓ పేరు చదివేడు.) అర్నోవిందరావ్ అండ్

సన్స్ వీళ్ళ గురించి మీక్కొంచెం చెప్పాలి. ఈ అర్నోవిందరావ్ సన్స్ తో జేష్టుడు నాకు తెలుసు. నా దుత్త వెధవ. ఏనుంటే, వాడి పెళ్ళా! గాడితప్పిన ఇల్లాలు. వూరి జనాభాతోపాటు జేష్టుడి గూడా త విషయం తెలుసు. అయినా పెద్ద మనిషిలా చెలామణి అవుతున్నా డా: టాంటే కారణం ఏమిట? నానుట రాసిన గీత, చేతిలో మణుగ బెల్లమూను. నన్నడుగుతే— నివసిస్తోన్న సగం జనాభా కేవలం ఈ చీమలని చెప్తాను. దోపిలూ ఉన్నారు. అది వేరే విషయం. ఈ అర్నో, విందరావ్ అండ్ సన్స్ కి పాతికవేల చెక్కు. వాళ్ళేం పాడిచేసో ఏమిట ఇటు శ్రీవారికీ, అటు మావేజరు: మహాశయ్యడికీ తప్పించి ఇర మాన పుడికి తెలిసి చిదంబర రహస్యం. వాన్ పెన్స్ ఈ పాపాలబరువుని మేమ మోయలేను.

(చెక్కు పుస్తకాన్ని సోఫాలో పారేసి చేతులు దులుపు కున్నాడు. ఆవేళకి పాల చెంబుతో గోపీ విసురుగా నచ్చేడు. అంత విసుర్తో వంట గదిలోకి వెళ్లివచ్చేసి నిటూర్చేడు.)

వరద:—అనుకోకూడదుగానీ, నువ్వు బిజీగానే ఉన్నావు. న్యూయార్క్ లో పోలిసాడిలా!

గోపి:—బలేవారుసార్! మీరు గమ్మత్తుగా మాటాడేస్తారు సార్!

వరద:—ఈజిప్ట్. పోనీవోయ్. ఎంత చక్కగా మాటాడినా ప్రయోజన మేమిటి. ఏంవాడే గోపీ!

గోపి:—సార్.

వరద:—వెధవది. మాటకుముందు 'సార్' న కోయ్. తల్నొప్పి నాకు. ఆ శీష చలంలేడూ— అదేనోయ్ మనాఫీసు మేనేజరు. ఆయన కెంతమంది పెళ్ళాలుట.

గోపి:—అదేమిటిసార్! (నవ్వేడు) పెళ్ళా లేమిటండి బాబోయ్!

వరద:—ఇరవై నాలుగ్గంటలూ రైలింజన్లా మండిపడి పోతా డేవిల్యోయ్? నా నాలుగేళ్ళ సర్వీసులో—ఇదిగో ఇక్కడే చూస్తున్నాను ఇంత చిరాకు మనిషిని.

గోపి:—(వెల్లిగావే అడిగేడు) మరయితే మ నాఫీసరుగారి సంగతే సార్ ?

వరద:—(ఉలిక్కిపడి నించున్నాడు. గోపీ క్కూడా భయపడింది.) ఓ. గట్టిగా అరవకోయ్ దేముడూ కొంపలాదిపోగలవు. (కొంచెం ఆగి) అన్నట్టు మనాఫీసునుంచి రెండు నెలల్లో వెళ్లిపోతున్నట్టు వార్త లోస్తున్నాయి నిజమేనా?

గోపి:—నాకు తెలిదు సార్ !

వరద:—కోస్తూన్నావ్.

గోపి:—తల్లితోడు సార్ !

వరద:—అవునోయ్ గోపీ! ఇంకోటి అడుగుతానుగాని నిజం చెప్తావా?

గోపి:—నాకు తెలుస్తే నిజమే చెప్తానుసార్. మీ రడగండి.

వరద:—ఆఫీసరు పేరాలు పక్షిట. నిజమేనా?

గోపి:—అయ్యబాబోయ్!

(చాలా సేపటివరకూ వరదరాజులు నోరెత్తలేదు. గోపీ నోరు మూసేసుకున్నాడు. మొట్ట మొదట వరద రాజులే నోరు మెదిపేడు.)

వరద:—ఏయ్ గోపీ! మేమ నివ్వేం అడగలేదు. ఎందుకలా గాభరాపడిపోలావ్. వేవేమీ అట్లేదుగా. మర్చిపో.

గోపి: అవున్నావ్! మీరేం అట్లేదు సార్. శీషచలంగారి గురించి అడిగేరు.

వరద:—అవునోయ్! ఆయన కెంతమంది పెళ్ళాలు?

గోపి:—అది వాకేం తెలియదండీ.

వరద:—సోన్నే. సోన్నే.

(గోపి వీధి తలుపు దగ్గరికి వెళ్ళొచ్చి ఆన్నాడు)

గోపి:—మీరంటే వాకు బలే జాలి సార్!

వరద:—అదేమిటోయ్. నామీదెందుకు జాలి.

గోపి:—అఫీసులో తెల్లా గంగిగోవులాటివారు. పాపం, బండెడు వాకీరీ మీదే చేయాలి వస్తుంది. పైగా ఖమ్మలూ బుస్సులూను.

వరద:—(కదిలిపోయేడు) మొన్నాదివారం ఏం జరిగిందో తెలుసా? ఉదయమే అఫీసుకి రమ్మన్నాడోయ్ అఫీసరు. ఏమిటిసార్ అదివారంపుట ఇంటి దగ్గరే సోత వాకేం తోచదుసార్ అన్నానోయ్ వేను. కళ్ళెళ్ళి రజపి 'డ్యూటీ ఫస్ట్ న్నాడు' ఎంతై వా గుమాస్తానిగదా. నా బతుకు ఆయన చేతుల్లో ఉన్నాదిగదా. వెళ్ళేను. ఉదయం తొమ్మిదిక్లా చున్నా రాత్రి పదింటిక్లా తలెత్తలేదు. అయ్యిందా— అంత ఖంగార్లో ఒక చిన్న తప్పు దొర్లిందే అనుకో, అంతమాత్రాన—తాడిచెట్టులేదూ, అంతెత్తు లేని నించుని గబగదా తెలుగులోనూ, ఇంగ్లీషులోనూ వాగేశాడు. మళ్ళీ సోమవారం ఉదయం 8 గం. పోజరు కావాలని అర్జీలు జాలి లేదోయ్ ఈ అఫీసరుకి. నా సర్వీసులో చూచిన అఫీసర్లో క్లాస్ ఎస్ యమధర్మరాజు ఇక్కడున్నాడు. వే నీ అఫీసుకి బదిలీ అయ్యి వాబగు నెలలైందా—ఈ అఫీసరోచ్చి రెండు నెలలు. అవునా! ఈ రెండు నెల రోళ్ళనూ ఒక్కరోజు (చేతి వేలితో చూపించేడు) ఒక్కరోజు గూడా ఎర్రీగా ఇంటికి వెళ్ళలేదు వేను. ఇది ఏనాటి ఖర్చుమంటావ్?

గోపి:—నిజమేసార్. మీ గురించి నాకు చాలా తెలుసుసార్. అయినా సార్, మెత్తగా ఉన్నవాళ్ళవిగాదే విరుచుకుపడతా రీయన. అదే ఆ మోహరావుగారి మీద ఎగరమనండి, రెండు నిమిషాల్లో నోరు మూసేయాలిందే. మోహనరావుగారి వెనుక పాండు అలాటిది.

వరద:—ఇదిగో గోపి వెయ్యేల! (నొసటి చూపించేడు) గీత ఉంది చూసేమో. దాని ప్రకారం అన్నీ జరగాలంతే. ఆ గీతని మనం మానవ మాత్రులం మార్చలేం. బ్రహ్మదేవుడు వాకేం చేసేడో తెలుసా? మనిషినితా తయారు చేసి 'ఇక్కడ దురదృష్టం దొరుకును' అని రాపి పారేశాడు. లేపోతే— ఏంవాయ్ గోపి! వేను బి. ఏ. ఫస్ట్ క్లాసులో పాస్ అయ్యానోయ్. నాలో పాటు చదవుకున్న ఎందుకూ మికిరాని వెధవలు చాలామంది వెలిగి పోతున్నారనుకో. ఆ వెలిగే వాళ్ళలో వేనూ ఉండరాదు! ఉపా గీతోయ్. గీత. చెప్పండి మల్లెపూవులా నలిగిపో నరుడా అని రాసుంటే వెలిగి పోడ మెలా సాధ్యం?

గోపి:—(చేతులు నలుపుకుంటే చెప్పేడు) వేనూ చౌర్యాగ్యుడే సార్! ఒక పుడు బాగా బతికిన వాళ్ళం. రోజులు బాగోలేక యిలా తయారయ్యేం. యువల్తో చదువాగిపోయింది. నాన్న పోయాడు. అమ్మ, పెళ్ళికాని చెల్లిళ్ళూ, అప్పలూ మధ్యవాడిని. మంచిరోజులాస్తే నీవల్లవే గోపి! ఉద్యోగంచేసి సాధించూ అని అమ్మంటుంది. వేవేం సాధిస్తాన్నానో మీ రూస్తున్నారా సార్. ఇంటా బయటా నా నెత్తురు తాగు తున్నారు. సార్. వేను నిజం చెప్పేస్తున్నాను. మన కొత్తాఫీసరు ఒచ్చిందగ్గర్నుంచి మరీ యిద్దై పోతున్నాను సార్. పగలూ, రాత్రి వ్యత్యాసం లేదు. అస్తమానూ వేటకుక్కలా ఆయన్నంటి పెట్టుకు తిరగాలి. ఆయన తిట్లు తినాలి. నాకు పెళ్ళి కాలేదు గనక; వేను మనిషిని కాదుసార్.

వరద:—సోన్నేనోయ్. బాధపడకు. ఈ యము డెన్నాళ్ళుంటాడో చూద్దాంగా. రెండు నెలల్లో ఎలాగో వెళ్ళిపోతాడు. ఓవేళ వెళ్ళకండా మన మీద తీవ్ర కూచుంటే—ఎన్నాళ్ళు సాధిస్తాడేమిటి! ఒకరోజు, రెండు రోజులు. మహా అయితే నెల. అంతే బన్. అందరంబక్కటై తే గోవిందా. గోవింద. గాలి తీయడం ప్రారంభమవుతుందంటే!

గోపి:—(మళ్ళీ గుర్తుకొచ్చింది) సార్. సార్ మనం చాలా గట్టిగా మాటా డేస్తూన్నాంసార్. ఆయన వసలు పాం చెవులు. మోహం చూచి జాత కము చేప్పేస్తారు. మొప్పెప్పెందో తెలుసా సార్! సుబ్బారావుగారి గది బైట నుంచుని భోజనం గూడా చేయకుండా ఈ వెధవ ఉద్యోగ మెన్నాళ్ళు? నే చేయలేను బాబూ? అన్నారండీ. ఆ మాటలు గాఢ ద్వంద్వం చి ఎలా విన్నారో దేవుడికి తెలియాలి. లోపలికి పిలిపించి రెండు దులిపి పంజేరు. ఇప్పుడు సిద్ధపాళ్ళాన్నారనుకుని మన మీలా మాటాడుతున్నామా? ఇవి ఆయన చెవులు నుంటే—వొద్దుసార్ మన మీ విషయా లిక్కడ మాటాడకూడదు.

వరద:—సరిసరి. ప్రాణాలు తింటున్నాడు యముడు!

(సరిగ్గా ఆవేళకి సుబ్బారా వొచ్చేడు. అతని బట్టలు మాసిపోయి ఉన్నాయి. అతనికళ్ళు ఎర్రబడిఉన్నాయి. జాతు రేగిపుంది. మనిషి యావత్తూ నీరసంగా కనిపిస్తూ న్నాడు. సుబ్బారావుని చూడగానే గోపి అన్నాడు.)

గోపి:—గుడ్ మార్నింగ్ సార్. అప్పుడే వచ్చేశారే. రండి. రండి.

సుబ్బా:—గుడ్ మార్నింగ్ వరదరాజుగారూ! మీరూ వచ్చేరే?

వరద:—(చేత్తో విష్ చేసి పూరుకున్నాడు.)

సుబ్బా:—(గోపి సుద్దేశించి—మేడమీదికి చూచి) టేకేదా?

గోపి:—లేదు సార్.

సుబ్బా:—(సోపాలో కూచున్నాడు. సిగరెట్టు ముట్టించేడు.)

గోపి:—(అదిరి గొంతు చించుకున్నాడు) సుబ్బారావుగారూ! ఏమిటిదిసార్!

సుబ్బా:—సిగరెట్టు కాలికుంటున్నానోయ్! (సిగరెట్టు పేకెట్టు వరదరాజులు కిస్తూ అన్నాడు) మీరూ కార్పండి.

వరద:—వొద్దు గురూగారూ!

గోపి:—సార్! ఇది ఆయ్యగారి బంగళాసార్! మీరలా సిగరెట్టు కాలుస్తున్నట్టాయనచూస్తే కొంపలంటుకుంటాయి సార్. తర్వాత విచారిస్తే మరేం లాభంలేదు. ఆయ్యగారి సంగతి మీకు బాగా తెలుసు.

సుబ్బా:—నాన్ సెన్స్. నించునే ఉన్నారే. కూచోండి వరదరాజుగారూ! కూచోండి.

వరద:—(బిక్కు బిక్కుమంటూ కూచున్నాడు.) ఇంతకుముందెప్పుడై నా అఫీసరు ముందు ఈ కాగడా వెలిగించేరా సుబ్బారావుగారూ!

సుబ్బా:—లేదు వరదరాజుగారూ! పాత సుబ్బారావు చచ్చిపోయినమూల మీకు తెలిదేమిటి ఖర్మ. ఏడు సరికొత్త సుబ్బారావ్. గోపి.

గోపి:—సార్.

సుబ్బా:—కాఫీ అయిందేమో చూడవోయ్!

గోపి:—(భయం వేసింది) ఏమిటిసార్! కాఫీనే. ఆయ్యగారి బంగళాలో కాఫీనే. ఆయ్య సుబ్బారావుగారూ!

సుబ్బా:—షుట్. నే నడిగింది కాఫీ. నీ వెధవ ఏడుపు వినడాన్ని టైంలేదు. వెళ్ళు. కాఫీ వట్లా. (వరదరాజుల్తో) మీకు స్ట్రాంగ్ కాఫీ యివ్వం కదూ! పంచదార జాస్తీగా తగిలించమంటారా? చెప్పండి వరదరాజులూ!

వరద:—(కొంచెం నర్దుక్కుచున్నాడు) వచ్చేముందేవేనా పుచ్చుకొనొచ్చేరా?

సుబ్బా:—అంటే.

వరద:—(నటించి చూపేడు.) ముందు. లేపోతే ఏమిటి గురూ నీ బదాయి. వెధవది నువ్వేవే బోడి గుమాస్తాగిరికి అఫీసరు బంగళాలో కాఫీ ఏర్పాట్లు గూడాను. ఈ బంగళాలో టైగరుందని తెలిదూ?

సుబ్బా:—గేట్. హూ యూజ్ టైగర్! ఆఫ్టర్ వీ నాఫీసర్. మనం ఈ ఇంటి కొచ్చి అతిథులమయ్యేం. కాఫీలు పోయించడం ఆయన భాధ్యత

వరద:—వొడ్డులే గురూ! వా కొద్దు. ఇంట్లో ఇల్లాలుగలవాడివి. ఇంటిద్వారే పూర్తి చేసుకుని వచ్చేను. నువ్వొక్కడివీ లాగించు.

మబ్బా:—పూ. ఇంకా ఇక్కడే వించున్నా వేమిట'యే. కదులు, వెళ్లి వా కొక్కడికి కాఫీ వ్రా. వెళ్లు.

గోపి:—నేను వెళ్లలేనుసార్! వామాట వివరించా! అది నాచేతకాదుమరి.

మబ్బా:—భూల్. ఎవడ్ని చూచిరా నీ కింత భయం? నేను మబ్బారావుని. పెర్వనల్ అపేష్టెంటువి. ఇవతల వాగ్గుడా మానాభిమానాలున్నాయి. వెళ్లు. నే నడిగింది చ్రా. అంతే. (వరదరాజులు లేచి వించున్నాడు.) అరే. మీరు కూర్చోండి. మీరెందుకూ అనవసరంగా వించుంటారు?

వరద:—కాదులే గురూ! నేను వించునే ఉంటాను.

మబ్బా:—సరే మీ యివ్వం. (గోపితో) నువ్వెళ్లవేమోయ్?

గోపి:—అయ్యగారింకా నిద్ర లేవలేదుసార్. అయిన లేస్తేనేగానీ వెంకటస్వామి కాఫీ పెట్టుడుసార్.

మబ్బా:—బ్లడి హెల్! వూ ఈజ్ వెంకటస్వామి. వాడితో చెప్పు మబ్బారావ్ గారికి కాఫీ కావాలని (బిక్కు బిక్కుమంటూ గోపి వెళ్లిపోయేడు) చెప్పండి వరదరాజులుగారూ! క్షేమాలు చెప్పండి.

సాగసైన కురులు

రీటా

ఎప్పుడూ, అందుంగా జుట్టును పెంచుతుంది

ఒకరి శిరశ సౌందర్యంచూచి మరొకరు ఇక ఎంతమాత్రం అసూయపడవలసిన అవసరం లేదు. రీటా వాడి మీ కురుల సౌభాగ్యాన్ని పృథ్వి చేసుకొంది.

విదో కంపెనీ, మద్రాసు 1

A-29 76

వరద:—చిత్తం. క్షేమమేసార్!

మబ్బా:—ఏటి. కొత్తగా మెన్సన్ చేస్తూన్నారే?

వరద:—అయి. లేదండి. తమరిప్పుడు గొప్పవారు. జనాన్ని అదరగొట్టేస్తూ వ్సారు.

మబ్బా:—నవ్వుకు గురూ! నా జీవితం వతనమై పోయింది. నేను నరిగిపోయాను. ఈ పాడు నరకం నన్ను తినేసింది. దీనికి రిజైన్ చేసేస్తాను. మీకు తెలుసా వరదరాజులుగారూ! వా వయసెంతో!

వరద:—(తలూపేడు తెలీదన్నట్టు.)

మబ్బా:—ఇరవై ఏడు. ఎన్ని ఇబ్బందులో గడిచి ఈ ఉద్యోగం సంపాదించేస్తు ఎక్కడ (శికాకుళం, ఎక్కడ హైద్రాబాద్! ఎందు కొచ్చే ఎక్కడికి? కడుపుకింత తిండికోసమే. తిండి దొరుకుతుంది వరదరాజులు గారూ! కానీ గౌరవంలేదు. అత్త చచ్చిపోయి రెండ్రెళ్ళయింది. ఈ కొత్తాఫీసరు నామీద స్వారి చేస్తూన్నాడు. వేళకు తిండిలేదు. నోస్టీష్. ఇరవై నాలుగంటలూ కళ్ళలో నీళ్లు పెట్టుకుని ఈ దొరగారివెంట రోజుకో పూరు తిరగడం. (క్షణ మోగేడు) ఈ గుండెలో (చేయివేసి చూపించేడు.) వివండి వరదరాజులుగారూ! వివండి. నీత పిలుస్తోంది. ఆమ్మ పిలుస్తోంది. (ఫండ్స్ పిలుస్తూన్నారు. పొంతవూరు పిలుస్తోంది. విన్నారా వరదరాజులుగారూ!

వరద:—(లేదన్నట్టు తలూపేడు.)

మబ్బా:—రోజూ, ప్రతిక్షణమూ, నా కీ పిలుపులు వినిపిస్తాయి. ఆప్పుడ. ఏడుపాస్తుంది. అప్పుడు నరకంలో ఉన్నాననిపిస్తుంది. వరదరాజులు గారూ—ఇదే స్వర్గమైతే నా కవన్నీ వినిపించవు సార్! ఇది నరకం క్లౌడ్ డేవ్ హెల్. వెలం'జాలక్రితం (గొంతు రుద్దమయ్యింది. ఇదే అఫీసర్ని పెలవడిగేసు వరదరాజులుగారు. వెలరోజు లడిగేసు) ఇవ్వనన్నాడు. అప్పుడు సిగ్గువిడిచి నా కొచ్చే పిలుపులు గురించి చెప్పేను. నా నీతి కథ చెప్పేను. ఐ ట'ల్డ్ ఎవిరిథింగ్.

(గోపి తిరిగి రావడంతో మాటలాపి లడిగేడు)

మబ్బా:—ఏం చెప్పేవా? కాఫీ చేస్తూన్నాడా వెంకటస్వామి.

గోపి:—చేస్తానన్నాడు సార్.

మబ్బా:—యన్. వరదరాజులుగారూ. నీ కెంతవరకూ చెప్పేను?

వరద:—చూడండిమాస్టర్! మీ వరసేం జాగోలేదు. మీకూ అఫీసరుగారికి మధ్యేం జరిగిందో మాకు తెలీదు. మీ రీ వరసన నా ముందు చెప్పుకు పోతే—ఉదేసుకున్నంత వనపుతుంది.

మబ్బా:—నో ఫియర్స్. మిమ్మల్నెవరూ ఏమీ అనరు. అంటే నే మారుకోను. వెల రోజాలక్రితం అఫీసర్ నా ప్రేమకథ చెప్పేను. నీత వాకు ప్రాణ మన్నాను. ప్రేమించుకున్నాం. (అతని సంక్రాంతి సరదాలు గుర్తు కొచ్చేయి. వేళ లాళాలు అతని మనసులో మోగేయి. అప్పటి ఆసందం అతని కళ్ళలో నీళ్లు రూపావ విలిచింది. వాళ్ళలో అత నిప్పుడు న్నాడు.) వరదరాజులుగారూ! నే వెంత దురదృష్టవంతుడో అంత అదృష్టవంతుడ్ని. (వరదరాజుల్లో మార్పు కలిగింది. మబ్బారావు చెప్పేది తప్పనిసరిగా వినాలనుకున్నాడు.) మబ్బారావ్—(ప్రేమిస్తూన్నా నిన్ను అనే అందమైన ఆడపిల్ల పేరు నీత. నీత! (క్షణం ఆగేడు) సంక్రాంతి పండుగ రోజులు. పిల్లా పెద్ద అందరం ఆ రాత్రి తోలుబొమ్మలాట చూస్తున్నాం. (అప్పటి రణ గొణ ధ్వని వరదరాజులూ విన్నట్టే వుంది) అట మధ్యలో—నాముందు కూర్చున్న నీత కాలు కావాలనే తాకేసు వరదరాజులుగారూ! కావాలనే తాకేను. అప్పుడు నీత వావేపు తిరిగి చూచింది. నవ్వింది. అన్నది—వాళ్ళు చూస్తారు అవి. నీత కళ్ళని కప్పించేను. తల తిప్పుకుంది గోముగా. బొమ్మలాట చూస్తోంది. కొంచెం సేపు జరిగింది. నీత ఇడమీద నా చూపు నిలిచింది. ఇడ పట్టుకు లాగేను. పరాకున ముందు కేక పెట్టింది. తర్వాత నేను తెలిసి

వోరుమూనుకుంది. చుట్టువక్కల జనం లేచి వింటున్నారు. అప్పుడు
"నీత వాళ్ళందరితో చెప్పింది వరదరాజులుగారూ!

(అతని కళ్ళలో ఆనందం వెల్లి విరిసింది. కన్నీటి బొట్లు జల జలా రాలేయి. చెక్కిలిపై నించున్నాయి)

వరద:—మీ కేడుపాపింది గురూగారూ!

సుబ్బా:—నో.....నే నేడవను. ఏడవను సీతా! నే నేడవను. అప్పుడు వియచున్న జనంతో నీత మా ప్రేమ గురించి, మా మమకారం గురించి నిర్భయంగా ఒక్క మాటలో, చెప్పింది సార్. "మీరంతా కూచోండి! క్షమిస్తే మే మిద్దరం ఇక్కడనుంచి వెళ్లిపోతామని."

వరద:—అవ్ లీ. వంద్రపుర. హంబుల్ లో!

సుబ్బా:—థేంక్స్. వరదరాజులుగారూ! మీరు దేవుళ్ళ సార్! అందికే వా ప్రేమని నా నీతనీ మెచ్చుకుంటున్నారు మీరు. కానీ, (చేత్తో మేడమెట్టు చూపేడు. ఈ డెవిల్.....నా కథ పూర్తిగా విని కడుపు చెక్కిలయ్యేలా నవ్వేడు. పేసరు వెంట్రో గల్లోకి విసిరేడు. నీతని చూచేందుకు పెరివివ్వ నన్నాడుసార్! (ఏదే శాడు)

వరద:—(అతని భుజంమీద చేయివేసి నమోదాయించబోయేడు.)

సుబ్బా:—డోంట్ లుప్సీ! నేను చావను చావ న్నను.

వరద:—ముందు మీ రలా కూచోండి. కొంచెం రెస్టు తీసుకోండి.

(సుబ్బారావుని కూచోపెట్టేడు గోపి—ఏం మాటాడొద్దని వరదరాజులకి సైగచేశాడు. సర్లెమ్మన్నట్టు వరద రాజులు తలూపేడు. బైట కారు ఆగిన శబ్దమైంది. గోపి గబ గబా గుమ్మం దగ్గిరికి వెళ్లి, వచ్చిన కారుని చూసి తిరిగొచ్చి అన్నాడు.)

గోపి:—ఆర్గోవిందరావ్ అండ్ సన్స్.

వరద:—పాపం! ఆఫీసర్ని కలుసుకోదాని కొచ్చిందేమా పక్కి!

గోపి:—రాసిండి సార్! ఇంతవరకు సుదదైనా లేదు.

(ఓ లావుపాటి ఖరీదైన గోవిందరావు లోనికి వచ్చేడు.)

గోపి:—ముస్కరంసార్!

గోవింద:—అబ్బో! అబ్బో! ఆఫీసు, ఆఫీసులా లుక్కటేవుంటే. వరదరాజులు గారూ, సుబ్బారావుగారూ—

వరద:—ఆఫీసరుగారేమో పెనున్నారు!

గోవింద:—అహ...అయితే వార్ని కలుసుకుని ఇప్పుడే మోస్తాను (పైకి వెళ్ళ బోయాడు)

గోపి:—అగండిసార్! మీరు పాతాఫీసరుకాదు. కొత్త ఆఫీసరు.

గోవింద:—విన్నా! విన్నా! కొత్తవారేమని విన్నాను. చూపిస్తా!

గోపి:—కార్డివ్వండి. ఆయన నిద్రలేస్తే మేము చూపిస్తాను.

గోవింద:—అబ్బో! అబ్బో! కొత్త రూల్స్ మిటి? దీనిలో గోపి పెరిగిపోయే దన్నమాట! (లాల్సీ జేబులోంచి విజిటింగ్ కార్డు తీసి గోపికిచ్చేడు. గోపి మేడమీది కెల్లాడు) ఏమిటిది సుబ్బారావుగారేదో కోరబ్బాడో కూర్చున్నారేమిటి? నీకాకులం గుర్తొచ్చిందేటి బాబూ!

వరద:—అతని కొంచెం సున్నీగా ఉందంతే.

గోవింద:—సెంపు పెడితే పోలా? పోనీ నో వన్సయ్యండి. గోపి మా ఆఫీసుకి వంపులే మందిచ్చి వంపుతాను.

వరద:—అబ్బో! మరేం ఫర్లేదు. అదే సర్దుకుంటుంది. ఇప్పుడు మీ రివ్వ బోయే మందు పడితే మరింత ఇంగారై పోగలడు. మునుపు శిష్యులం

గారిలాగే మీ మందుచ్చుకుని మూడోజాలు లేవలేదు. గుర్తుత గోవిందరావుగారూ!

గోవింద:—కొత్త వాళ్ళని మొదట్లో ఇంగారు పెట్టినా, అలాపైలే చూసేటా దానికి మించిన దివ్యమైన ఔషధం మరోటి లేదని చెప్పింది. మునుపు శిష్యులంగారు ఈవాడు శిష్యులంగారు, ఈ రెంటిలో ఏదీ ఇవ్వలేదే లేదా మీకు. చంపారుపాండి—ఆఫీసైన మరుక్షణం వారు మా ఆఫీ సులో ప్రత్యక్షం గవాలి. కొంచెమో గొప్ప మందుచ్చుకుని వెళ్లాలి. అది రివాజైపోయింది. ఇప్పుడు చూడండి—ఏదీలేపండులా ఉన్నాడు. దేవతలు పూర్వం దీన్ని అమృతమనేవారు.

వరద:—బాగా చెప్పారు. నాకీ తిరకాను తెలివ్వావదు. ఏమిటో మీరు చెబు తూంటే చెప్పొగ్గి వివడం తప్పించి ఆ మహత్తరమైన మందు వాడే గట్టు లేవు సుమండి.

గోవింద:—పోదురూ బాబూ!

వరద:—అందరూ క్షమమాండి!

గోవింద:—ఏదో మీ దయవల్ల ఇలా గున్నాం. చూడండి. మోహనాగారు ఆఫీసు కొన్నున్నారా?

వరద:—అ హా! నిక్షేపంగా.

గోవింద:—మరేంలేదు—మొన్నమధ్య అవసరమొస్తే మా ఆఫీసులో ఓ వంక పట్టుకెళ్లార్య—రెండు మూడు రోజుల్లో సర్దులా వావటాని చెప్పి వెం రోజులు గడిచింది, ఇప్పటి కొచ్చి సర్దుబాటు చేయనేలేదు.

వరద:—ఏమిటి రూపాయిలే. చేస్తాడులేండి.

గోవింద:—ఏం చేస్తారో! మిక్కిలిపిస్తే ఆయన చెవి వేడ్కురూ. (ఏదో మాట్లాడ బోయేడుగానీ గోపి రావడంతో ఒక్కసారి ఆపేడు.) యువ్వారా గోపి!

గోపి:—లేదు ఉండమన్నారు. పావుగంటలో వొస్తారంట. (డ్రెస్సువుతున్నారూ కూర్చోండి (సుబ్బారావుని చూచి అన్నాడు) సార్! మిమ్మల్ని పైకి రమ్మంటున్నారుండీ. ఆఫీసర్ల రేదో పైపు చేయాలి. మీరుకూచోండి గోవిందరావుగారూ!

(గోవిందరావు బిక్కు బిక్కుమంటూ కూచున్నాడు. సుబ్బారావు విసురుగా మేడ మెట్లెక్కి వెళ్లిపోయేడు గోపిని చూచి పరాకుగా అడిగేడు వరదరాజులు)

వరద:—ఆఫీసరు నిద్ర లేవారా?

గోపి:—(అవున్నట్టు తలూపేడు.) ఇలా రండి. మీలో ఒక ముఖ్యమైన మాయం

(వరదరాజులు దగ్గిరికొచ్చేడు. అతని చెవులో ఏదో చేప్పేడు గోపి. వరదరాజులు గుడ్లు మిటకరించేడు.)

గోవింద:—ఏమిటోయ్ అదీ. పాపం వరదరాజులుగారి చెవి తిమ్మివ్వావ్.

గోపి:—సంత మాయాలు సార్.

గోవింద:—అబ్బో! గోపి ఎంతగా మారిపోయేడు మనీ!

(మేడమీదనుంచి గట్టిగా మాటలు వినిపించేయి)

సుబ్బారావ్:—నే నీ ఉద్యోగానికి రాజీనామా ఇవ్వదాని కొచ్చేను.

ఆఫీసరు:—అది తర్వాత. ముందీ కాగితం పైపు చేయండి. అండర్స్క్రిబ్.

(గోవిందరావులేచి నించున్నాడు. వరదరాజులు గోపి వేపు చూసేడు. గోపి పెదవి విరిచేడు. రెండు క్షణాలు నిశ్శబ్దం!)

గోవింద:—అయితే కింది కప్పుడొస్తారయ్యా!

గోపి:—పావుగంటకి సార్! మీరు కూర్చోండి ముందు. ఆయనాచే వేళకి మీరిలా వించుంటే నా కొంప కలుస్తుంది. కూర్చోండి బాబూ కూర్చోండి.

(గోవిందరావు కూర్చున్నాడు)

గోవింద:—ఏమిటో మాయ.

(మేడమెట్లమీంచి పుస్తకం చదువుకుంటో రంగ వాయకులు దిగిచ్చేడు. అతన్నిచూచి గోవిందరావు లేచి వించున్నాడు. గోపి నవ్వేసేడు. ఏమిటన్నట్టు గోవింద రావు గోపివేపు చూసేడు.)

గోపి:—మీ రుత్త తొందర మనుషులు సార్. వారు ఆఫీసరుగారుకాదు. వారి మేనల్లుడుగారు. మీరు కూర్చోండి.

గోవింద:—అబ్బ అదరగొట్టేస్తాన్నావయ్యా గోపయ్యా!

(సిగరెట్టు పేకెట్టు విప్పి సిగరెట్టు తీసేడు. ముట్టించుకోబోతూండగా రంగనాయకులు మాట అడ్డు పడింది.)

రంగ:—గోవిందరావుగారంటే మీరేనా? మావయ్య మీపేరు వివడంలానే గబ గబా ద్రస్టులు పోతూన్నారు. పే పీ టూ పీ యూ సార్!

(గోవిందరావు సిగరెట్టు నోట్లో ఉంచుకుని అటు వరదరాజులవేపు ఇటు గోపివేపు హోదాగా చూచి పొడిగా నవ్వి అన్నాడు.)

గోవింద:—ఏమిటోరండి! అభిమానం అలాంటిది. ఈ గోపి ఉన్నాడే—అన్న రార్ ఆఫీస్ బోయ్—వీడు—నన్ను మేడమీదికి వెళ్లనిచ్చేడు:కాదు. విజిటింగ్ కార్డు కావాలని చెప్పి పోరు పెట్టేశాడు. పోతే—మును పున్న ఆఫీసరుగారు గూడాను ఆర్గోవిందరావ్ అండ్ సన్స్ టే మహాభి మానం చూపించేవారులేండి. ఏమంటారు వరదరాజులుగారూ!

వరద:—అదేమోగానీ అండ్ సన్స్ టే కొంచెం మంటగానే ఉండేదండి.

గోవింద:—(అపెండయ్యేడు) ఎవరికి? మీకా?

వరద:—మధ్య నా కెందుకూ? పాక్షాత్తూ ఆఫీసరుకే.

గోవింద:—(నోట్లోంచి కాల్చిని సిగరెట్టు కోవంగా తీసేడు. క్షణం సేపు వరద రాజులవేపు గుర్రుగా చూసేడు.) మీ రీయన మాటలు స్మృతికండి మాస్టరు! పిల్లందరికీ మా పెద్దబ్బాయిమీద కల్లమాలిన విరోధం లేండి!

రంగ:—(కూచుంటూ అన్నాడు) ఎందుకవిట?

గోవింద:—అల్లా అడగండి చెప్తాను. ఏమైందంటే—(అప్పటిగ్గాని గుర్తు రాలేదు. నొచ్చుకున్నట్టు నటించి ఎబ్బెట్టుగా అన్నాడు.) నా మతి మండిపోనూ చెట్టుంట్టివారు మిమ్మల్నొదిలి నే నొక్కట్టి కాల్చబోతున్నాను సిగరెట్టు. మీరూ ఒకటి కాల్చండి.

రంగ:—(తీసుకున్నాడు) రీజెంట్! చాలా ఖరీదైన సిగరెట్టు.

గోవింద:—ఏం ఖరీదులేండి! తగలేసే ముస్తావేగా, అందులోనూ హోదా కావాలంటాడు మా పెద్దబ్బాయ్! (రెండు సిగరెట్లని ముట్టించేడు)

రంగ:—(ప్రీతి వదిలేడు) వరదరాజులుగారూ మీరూ కాల్చండి!

వరద:—ఒడ్డులేండి. నే నంత ఎత్తు ఎదగలేదు. నా కెందుకులేండి రీజెంట్ సిగరెట్టు.

గోవింద:—ఇదండి నరన. ఏదో మన అభిమానంకొద్దీ ఏదైనా ఆఫర్ చేస్తే ఈరకంగా ఎత్తి పాడుస్తారు. అయ్యా! మీ కోవమొస్తే మొ

తేను గాసిండి—ఈ గుమాస్తా జాతి యావత్తూ యింతే నండి ఈ ఒక్క కారణంగానే మా పెద్దాడంటే పిళ్ల కెవరికీ గుట్టుదు.

రంగ:—బాగుంది.

గోవింద:—ఏమిటి?

రంగ:—సిగరెట్టు.

గోవింద:—ఇంకా నయం. నా మాటనుకుని ఇద్దైపోయేను.

రంగ:—మీ కెంత మందండి పిల్లలూ!

గోవింద:—మొదటి సంబంధానికి పెద్దాడూను. రెండో సంబంధానికి చిన్నదీను.

రంగ:—గూడ్.....(గోపితో) చూడవోయ్ మావయ్య. తయారై య్యాడేమో.

(గోపి మేడమీదికి వెళ్లబోయేడు.)

గోవింద:—పోసిండి తయారైతే ఆయనే దిగిస్తారుగా. అంతవరకూ మనం కాస్త పిచ్చాపాటీ వేసుకోవచ్చును. (గోపి అగిపోయేడు.)

రంగ:—ఏం తయారవడమో ఏమిటో. మావయ్యతో మహా చెడ్డ పేచీఅండి గోవిందరావుగారూ!

గోవింద:—ఆఫీసరైన తర్వాత అన్నింటల్లోనూ ఆఫీసరుగా ఉండాలిందే. ఇంకా ముందాఫీసరు (అటూ ఇటూ చూచి అగిపోయేడు)

రంగ:—ఫర్వాలేదు చెప్పండి. వరదరాజులూ, గోపి మన మనుషులే. మీ కా భయం అక్కరలేదు.

గోవింద:—మరేంలేదు. ఆయనకి గుట్టు గుప్పెట్లో పెట్టుకోడం చేతకాదు. మావాడు వాస్తం అని మూడు చేతిలో పెట్టేడు అనుకోండి—

రంగ:—అంటే.

వరద:—వేలుసార్. థౌజండ్స్ అండ్ సన్స్.

గోవింద:—మీరుండండి మధ్య. అయిందండి. అంతమాత్రాన పబ్లిక్ గా ఆఫీసులో మావాడ్ని పట్టుకుని అడిగి అలుస్తాపోతే ఎవడికా నష్టం? మాకేం డబ్బు నిలా పోరేస్తూన్నాం, వనినలా చేయించుకుంటున్నాం. వరువు పోయేదీ, బయటపడేదీ ఆఫీసరే. ఏమంటారు?

రంగ:—మంచి ముక్క చెప్పేరు.

వరద:—ఇంకా చెబ్తారుసార్! అండ్ సన్స్ యొక్క లీలా విలాసాలు వినడానికి మహా తమాషాగా ఉంటాయి. పిళ్ల చిరంజీవి పెద్దబ్బాయిగారికి కారా కిల్లిలూ, తెల్లగుర్రాలూ అంటే మహా చెడ్డ మోజు! తన చుట్టూలా ఉన్నవాళ్లందరికీ అవి అలవాటు చేయనిదే ని ద్రస్టులు పట్టనే పట్టదు.

గోవింద:—(కోపం వచ్చింది) ఊరుకోండి మహా చెప్పేరు! ఏ అంతస్తులో వున్నవాళ్లకి ఆ అంతస్తు అలవాట్లు వాటంతటనే వచ్చేస్తాయిగానీ ఒకాళ్లు చెబితే, ఒకాళ్లు నేర్చితే వచ్చేవిగావు. అంతేందుకు మీరు కారాకిల్లి వేయగలరా?

వరద:—కళ్లు తిరిగి చస్తాను.

గోవింద:—మా పెద్దాడు వేయగలడు. వాడి స్నేహితులూ వేయగలరు.

రంగ:—అంతే. అంతే. మీరన్నది బాగున్నది.

గోవింద:—అవునండి. ఇంతకీ నే చెప్పిచ్చే దేవిటంటే ఆ పాతాఫీసరు ఈ ఆఫీసునుంచి అంత తొరగా లేచి పోడానికి కారణం ఆయన లేతనమే! లేపోతే బంగారు పిచ్చుకై పోరటండి!

వరద:—ఆర్గోవిందరావ్ అండ్ సన్స్ కి బంగారు గను లున్నాయిసార్!

గోవింద:—అదిగో అతిశయోక్తికూడదు! మీకూ కొత్తాఫీసరుగారికి ఎంత చనువున్నా అవతల వాళ్లగురించి అంత తేలిగ్గా మాటాడటం మంచిదికాదు.

రంగ:—కరెక్ట్ (ఔంచూసుకున్నాడు.) పాపం! మీ కవతల ఎన్ని పనులున్నాయో ఏమో! ఔమంతా మావయ్య తేటలోనే వేస్తు చేస్తున్నారు.

అన్ని రంగాలలోనూ

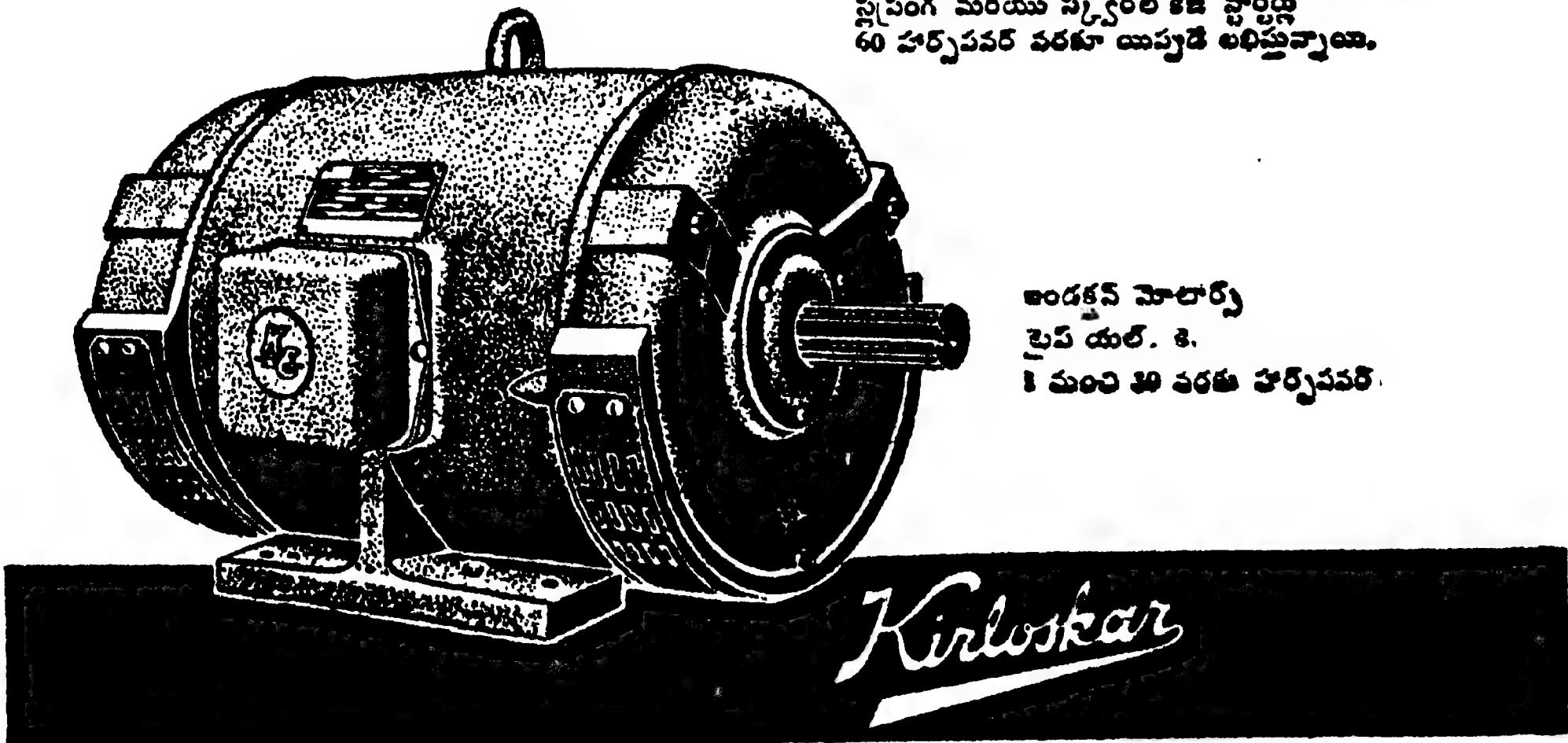
అగ్రతాంబూలం...

కిర్లోస్కర్

ఎలక్ట్రిక్ మోటార్లకు
మించిన ఎన్నిక,
మన్నిక లేవు!

దేశమంతటా లభ్యమవుతున్నాయి!
దేశమంతటా సర్వసింగ్ కూడా లభిస్తున్నది!!

కిర్లోస్కర్. అసెయిన్. డి. రెక్. అన్. లైన్ మరియు
స్టార్ డెల్టా స్టార్ డెల్టా 10 హార్వెస్టర్ వరకూ
త్వరితమైన అద్వాదా గడువులలో లభ్యమవుతున్నాయి.
స్ట్రెసింగ్ మరియు స్క్విరల్ కేజీ స్టార్ డెల్టా
60 హార్వెస్టర్ వరకూ యిప్పుడే లభిస్తున్నాయి.

అందరికీ మోటార్స్
ప్రైవేట్ లిమిటెడ్. కె.
1 మంచి 30 వరకూ హార్వెస్టర్.

కయాదుచేయువాడి.
కిర్లోస్కర్ ఎలక్ట్రిక్ కంపెనీ లిమిటెడ్.
బెంగళూరు
ఫౌరీ ఎక్జిక్యూటరులు.
పార్ట్ & కంపెనీ లిమిటెడ్
మద్రాసు-బొంబాయి-కలకత్తా-ఢిల్లీ

గోవింద:—బోడి వేస్తు! నా కవతల కొంప మునిగే పను లేవి లేవండి. ఏదో కొత్తాఫీసరుగారి దర్శనం చేసుకుపోదామనే వచ్చేను. (కుతూహలంగా) అప్పట్ను సుబ్బారావుగారిమీద యిందాకలా అరిచారే?

వరద:—అయినంతే!

రంగ:—పై గా—వచ్చేవారు కేంస్ నుంచి తిన్నగా రాకూడదు. క్లబ్బులో పేకాలు ఆడి మరి వచ్చేరు. కొంచెం డబ్బులు పోయామోమో, చిర్రుబుర్రుమంటున్నారు.

గోవింద:—అలా చెప్పండి. ధోరణి విని అదరి వచ్చేను. ఏమాత్రం పొంబు పుంటాయో!

రంగ:—ఉంటాయి! రెండో మూడో వందలు!

గోవింద:—ఇంతమాత్రానికే ఆ జక్కయ్యి వేధించుకు తివాలంటి! మా వాడు మా పెద్దబ్బాయి క్లబ్బులో తారపిల్లివుంటే, అక్కడి జక్కడికి వర్తి ఉండేవాడు. ఈ ఇబ్బందులు మాకు తెలివి వాటి!

వరద:—బాగా చెప్పేరు. అండ్ సన్స్ ఎంతకైనా తగ్గవారు.

గోవింద:—మాటకుముందు అండ్ సన్స్ మాత్రం నే నొప్పిలేదు వరద రాజులుగారూ! అయినా నే నింత సీరియస్ గా చెబుతూంటే మధ్య మీ వేళాకోళ మేమిటసరు? అవతలా పెద్దమువిషి ఏముమకుంటారనే భయమైనా లేకుండాను.

రంగ:—జస్టిసునిట్ (నేడ మెట్లెక్కి వెళ్లిపోయేడు.)

(క్షణం గడిచింది)

గోవింద:—ఏమైనా మరిచిపోయేరా?

వరద:—పోయినట్లేవుంది.

గోవింద:—ఈ అల్లుడుగారేం చేస్తూంటారు.

వరద:—ఉద్యోగమేనా? రెండు పూటలా భోం చేయడం, తిరగడం సింపుల్ గా అది ఆయన ఆనరరీ ఉద్యోగం.

గోవింద:—అదృష్టవంతులు!

వరద:—ఈవగరెంత చెబితే ఆఫీసరంత. కా అంటే కా, కీ అంటే కీ.

గోవింద:—వరదరాజులుగారూ! కొంచెం మిలా రండి. (వరదరాజులు దగ్గరిగా వెళ్లేడు. గోవిందరావు మెల్లిగా చెప్పేడు) సాటికి వేంకి మా దో బిల్లుంది. అదివా లేమైనా గిట్టబాటుయితే నే నొచ్చిన పని సానుకూలమివట్టే. కొంచెం కడిపే దేమిటి?

వరద:—మీ రిలాటి బిజినెస్ వాలో చెప్ప గూడదు.

గోవింద:—మీకూ, ఈ కొత్తాఫీసరుగారికీ—

వరద:—బాబ్బాయి. మీకు వెయ్యడంకాదు. వచ్చి రోయిపోలి తింటుంది. తాళిస్తే అల్లుడిబాబుని అడిగి చూడండి. ఆయనెంత చెబితే....

గోవింద:—అదెలాగో చెబుతాను. ఈ మనిషిని రెండు క్లబ్బులో చదివేశాను.

వరద:—అయితే యింకేం? మధ్య నప్పరికించకండి మరి.

[నోట్స్ థర్మామిటరుంచికుని రంగనాయకులు కిందికి దిగొచ్చేడు.]

రంగ:—ఇంకో అయిదు నిమిషాల్లో దిగొచ్చేస్తారు మావయ్య. ఎదో అర్థంబు కాగితాలమీద సంతకాలు చేస్తున్నారు.

గోవింద:—(తెలిగ్గా) ఫర్వాలేదు లేండి. ముందు ఆపనిగావిస్తే మేం తిరుబడిగా మాటాడుకోవచ్చు. (కాస్తాగి) చూడండి.

రంగ:—(ఏమిటన్నట్టు చూసేడు.)

గోవింద:—మరేం లేదు. మీకు మీ మావయ్యగారి దగ్గర మంచి చముపువు మాట మాకు తెలిసిందే అనుకోండి. అయితే మావయ్యగారి గురించి వాకు అంతగా తెలిదు. వ్యాపార నిమిత్తం ఒరిస్సా అంతా గూడా తిరి

గొచ్చేను కదండి! వారి దర్శన మింతవరకూ కాలేదు. పోతే, ఈమధ్య మా బిజినెస్ గూడామా అంతంతమాత్రంగానే వుంది. కొంచెం యిబ్బందిలో పడిపోయేం. అర్థంబు బిల్లోకటి ఆఫీసరుగారి సంతకం విమిత్తం పదిపాను రోజుల్నుంచి ఆఫీసులోనే ఉండిపోయింది. అది కాస్తా మా చేతి కొస్తే ఏదో ఒడ్డున పడినట్టే వుంటుంది. ఈ వ్యవహారం—చూసేదూ—వ్యవహారమన్న తర్వాత వ్యవహారమే మరి. నేను దాచుకుని మాట్లాడే మనిషినికాదు. ఈ చెప్పే దేదో మావయ్యగారికే చెప్పచ్చు ననుకోండి. వచ్చి రావడంతోటే వ్యవహారాన్ని ఆయన ముందు పెడితే ఏం బావుంటుందని చెప్పి మీ చెవి నేనున్నాను. (రంగనాయకులు వెలిలో ఏదో చెప్పి దూరంగా వెళ్లి వింతున్నాడు.)

[రంగనాయకులు థర్మామిటరుతీసి టెంపరేచరు చూచుకున్నాడు. దాన్ని గోపీ కిచ్చి కడుక్కు రమ్మనట్టు పై గ చేసేడు. గోపీ వంట గదివేపు వెళ్లేడు.]

రంగ:—కాబట్టి పైన్ వర్సెంట్ కంటే ఎక్కువ యివ్వలేమంటారు?

గోవింద:—(వరదరాజుల వేపాకసారి చూచి అన్నాడు) ఆఫీసు సిబ్బందికి మేం చెప్పుకుంటాం లేండి. మీ రా విషయం మాకు పూర్తిగా వొడిలేయాలి.

రంగ:—చిన్నారా వరదరాజులూ! సాక్షాత్తా గోవిందరావుగారి నోటినుంచి ఒచ్చిన జేరం రేపొద్దున ఏదైనా మాట తేడా రావచ్చు. జాగ్రత్తగా వివండి.

గోవింద:—అమ్మమ్మ! ఈ బొందిలో ప్రాణముండగా అలా జరగ నిస్తానా నేను. మా వ్యవహారం ఆఫీసంతటికీ తెలిసిందేనండోయ్!

రంగ:—గూడ్. అదే నా క్కావలసింది. ఇక మీరు వెళ్లచ్చు గోవిందరావుగారూ.

గోవింద:—అదేం మర్యాదలేండి. ఆఫీసరుగార్ని కలుసుకునే వెడతాను.

రంగ:—కలుసుకున్నారుగా. ఇక వెళ్లండి.

గోవింద:—(ఉలిక్కిపడ్డాడు) అంటే?

వరద:—నీరే మా కొత్తాఫీసరుగారు. అర్థమైందా గోవిందరావుగారూ?

గోవింద:—(భయపడ్డాడు) చిత్తం.....ఆయన.....అర్థమైందిసార్. క్షమించాలి. వెడతది.....అన్నలు.....ఏమైందంటే.....నేను మొదట్లో.....అనుమాన మేవండి.....మీరు.....మీరేం అనుకోవద్దు. ఏమంటే.....

రంగ:—(గట్టిగా అరిచేడు) గోపీ.

[చేతిలో థర్మామిటర్తో సహా గబ గబా వచ్చేడు 'సార'ను కుంటూ. థర్మామిటరు తీసుకుని చెప్పేడు వెమ్మదిగా.]

రంగ:—ఈ గోవిందరావుగార్ని వెళ్లమని చెప్పి. ఇక్కడ జరిగిన తమాషాని వాళ్ల జవాబు అంతటితో కట్టుకథగా చెప్పుకోమను. క్విక్.

గోవింద:—సార్!

గోపీ:—మీ రిక వెళ్లరిసార్!

గోవింద:—అసలిదంతా ఎలా జరిగిందంటే!

రంగ:—గోపీ!

గోపీ:—మీరు వెళ్లరిసార్! తప్పదు. వెళ్లండి.

[గోవిందరావు బిక్కు బిక్కుమంటూ గుమ్మం దగ్గరికి వెళ్లేడు. గుమ్మం దిగుతూ ఏదో చెప్పబోయేడుగానీ—]

గోపీ:—తాళం లేదార్. మీరు వెళ్లిపోవాలి. అంతే.

[గోవిందరావు వెళ్లిపోయేడు]

రంగ:—శూర్! (థర్మామిటరు విడలించేడు) యన్. మిస్టర్ వరదరాజులూ! మీరెందు కొచ్చినట్లక్కడికి.

వరద:—చెక్కులున్నాయిసార్!

రంగ: ఎవరిని. గోవిందరావువేనా? నో... నేను సంతకం చేయను.

వరద: ఇంకా చాలామందిని వున్నాయి.

రంగ: ఎవరా చాలామంది. ఎలాటి వాళ్లు వాళ్లంతా. అవును మిస్టర్ వరదరాజులూ! ఆఫీసులో ఏబిల్లు ఎంతకాలం నుంచి వుంది, ఏబిల్లు సంతకమైందీ మొదలైన విషయాలు బయట వాళ్లకెందుకు తెలుస్తాయి? వాళ్లు మిమ్మల్ని లైందర్నీ కొనేశారా? ఎంతక్కున్నారు?

వరద: సార్ (ఆగిపోతాడు)

రంగ: నాకు జవాబు కావాలి. (బయట గోవిందరావుగారు కదిలిన శబ్దమైంది. గబగబాపోన్ దగ్గరికెళ్లేడు. డైల్ చేసేడు) యస్. హూ.... యాజ్ స్పీకింగ్ రంగనాయకులు... గుడ్ మార్నింగ్. చూడండి మిస్టర్ శేషచలం ఇంకో వదిలిమిషిల్లో మీదగ్గరికి ఆర్గోవిందరా వాళ్లెడు. ఓ స్టేరీ నేరేట్ చేస్తాడు. వింటున్నారా? ఆతనో చెప్పండి. ఆరివిగి పెట్టినా ఆతని బిల్లు ఇంతలో పాస్ చేయను. అలా మాటిమాటికి సార్ సార్ అని నా కెందుకు అడ్డుపడతారు. కీన్ యువర్ ప్రెస్టేజ్! నే చెప్పేది పూర్తిగా వివరించి. మళ్లా మనాఫీసు మొహం చూడొద్దని ఆతన్ని హెచ్చరించండి. అలాంటి మనుషుల్ని చూడటం నా కిష్టంలేదు. అండర్ స్టాండ్. వెక్స్ మీరాఫీసు కెంత సేవయిందోచ్చి. ఐస్.. అంత ఉదయమే రావలసి అవసరం... నో... నో... కథలు చెప్పకండి నాకు చిరాకు. చెక్కులు ఆఫీసులోనే సంతకాలు చేస్తాను. ఇది నా రెసిడెన్స్. ఇక ముందిలా మనుషుల్ని పంపకండి. జస్టెమినిటీ.. మీ వక్కున్నంచువి గట్టిగా నవ్వేస్తున్నదెవరు? మోహనావా?... ఆతనో చెప్పండి. ఆతని వనేదో చూచుకోమని. అంతే. గాని ఆఫీ సవర్కు నవ్వుకోదాని క్కాదు. అంతలా నవ్వచ్చే విషయమైతే పరిగిషన్ వుచ్చుకుని బైటకుపోయి నవ్వమనండి. వెక్స్.. నే నివాళి సెలవు పెడుతున్నాను. నావొంట్లో బాగోలేదు. అర్జంటు సేవర్కు సోమయ్య కిచ్చి పంపండి. సరిగ్గా నాలుగంటలకి సోమయ్య ఇక్కడ వుండాలి. యస్. ఇక పాస్ పెట్టేయండి. డబ్బీజ్ ఆల్ రైట్. (ఫోన్ పెట్టేడు. గబగబా వచ్చి సోపా మీద కూచున్నాడు) గోపీ... కాఫీ ప్లీజ్ (గోపీ కదలబోయేడు) అగు బాలన్ పైనున్నాడు. ఆతను కాఫీ అడిగేడు కదూ!

గోపి: (భయపడ్డాడు) సార్!

రంగ: నాకేం చెప్పకు. ఆతనికో కాఫీ యివ్వు. వరదరాజుగారు ఇంటి దగ్గరే తాగిచ్చేరు గనుక ఆయన కక్కర్లేదు. (గోపి వెళ్లాడు)

వరద: (భయంగా అన్నాడు) అవున్నార్. ఇంటి దగ్గరే తాగిచ్చేను.

రంగ: చూడండి. నేనీ ఆఫీసు నుంచి రెండునెలలు క్కాదు రెండేళ్ల గ్లాడా కదల్చు. భయమేస్తోందా? పెంటాస్టిక్. పిరికి వాళ్లంటే నాకు చెడ్డ అసహ్యం. అవునూ! ఆఫీసులో మీవెత్తు రెంత మాత్రం తాగేను.

వరద: లే... లేదుసార్! కాదుసార్... సార్... క్షమించండి సార్.

రంగ: నో సాంగ్ స్లీజ్. నేను పాటలు వినును. మీ సర్వీసెంత.

వరద: నాలుగు సంవత్సరాలు సార్!

రంగ: ఇంతవరకూ ప్రమాషను లేదు.

వరద: లేదుసార్. రెండుసార్లు పరీక్ష—

రంగ: తప్పేరు. కాఫీ కొట్టకపోయేరూ! పానయ్యేవారు. యూ ఆర్ బి. ఎ.

వరద: యస్సార్. ఫస్ట్ క్లాస్.

రంగ: అదేలా పాపై య్యారు.

వరద: చదివి. కష్టపడి చదివి పానయ్యేను సార్!

రంగ: అప్పుడు చదువు తప్ప మరో వ్యావకారంలేదు మీకు. బిజినెస్ తెలీదు. మాయ చేయడం తెలీదు. మోసం తెలీదు. అమ్ముడు పోలేదు. మీద్యాసంతా చదువు మీద పెట్టి పానయ్యేరు. ఇప్పుడలా కాదు. ఆర్గోవిందరావు తెలుసు. అండ్ నవ్వు తెలుసు. వాళ్లకి తొంగిపోడం తెలుసు. వాళ్ల బిజినెస్ తెలుసు. ఇన్ని వ్యాపకార్లో మీ బాగువి మరిచిపోయేరు.

వరద: (ఏడుపాచ్చినంత పంపింది)

రంగ: పెంటాస్టిక్! (ధర్మామీటరు హోట్లో వుంచుకున్నాడు)

వరద: నన్ను మీరు చాలాసార్లు అపార్థం చేసుకున్నారు సార్! నేను చాలామంది వాడివి. కొత్తగా ఈ ఆఫీసుకి బదిలీ అయి వచ్చేను. నా గురించెవరైనా అడగండి. అనవసరంగా నేనెవరోనూ మాట్లాడను. మా సారాఫీసులో గూడాను నాకు మంచి పేరుంది సార్. అందరూ నన్నుభిమానించేవారు సార్! నావని నాసీటు. అంతే. ఇవాళైనా నేనిక్కడికి వచ్చేవాడివికాదు. అర్జంటు చెక్కులున్నాయి గనుక సువ్వెళ్లు వరదరాజులూ అన్నెప్పి శేషచలం గారు నన్నిక్కడికి పంపేరు.

(రంగ నాయకులు ధర్మామీటరుతీసి టెంపరేచరు చూచుకున్నాడు. ఫోన్ దగ్గరికి వెళ్లి డైల్ చేసేడు.)

రంగ: గుడ్ మార్నింగ్ డాక్టర్! రంగనాయకులు స్పీకింగ్. ఇప్పుడు నూటమూడుంటి ఉదయం కంటే కొంచెం నయం. తల తిరగడం తప్పిందిలేండి! ఆ మందే నాడమంటారా? ఓ. కె.—శేంక్యూ డాక్టర్! పిలైతే ఈ సాయంత్రం వచ్చి కలుసుకుంటాను.

(ఫోన్ పెట్టే సేడు. గోపీ కాఫీలు తెచ్చేడు. ఒకటి టీపాయ్ మీదుంచి రెండోది సుబ్బారావు నిమిత్తం మేడ మీదికి తీసుకెళ్లేడు.)

రంగ: (వరదరాజుల్నిద్దెరించి అన్నాడు) కాఫీ తీసుకోండి!

వరద: (సిగ్గుపడిపోయేడు. భయంగా అన్నాడు) వాద్దండి!

రంగ: నిజానికి నేనిప్పుడు కాఫీ తాగను. అది మీ కోసమే తెప్పించేను. తాగండి.

వరద: (కొంచెం తలపటాయించేడు)

రంగ: నేనీమీ అనుకోను. తాగండి.

వరద: (కాఫీ కప్పుని చేతుల్లో తీసుకున్నాడు)

రంగ: మనసులోని కోరికని చంపుకోడం నేర్చుకోవద్దు. ఒక మనిషికి భయపడి మిమ్మల్ని మీరు మోసం చేసుకోడం వద్దు. ఇది నా సంహిత! తలెత్తి ధీమాగా తిరగాలని వుంటే నాసంహిత పాటించి తిరాలి.

రంగ: అలా బొమ్మలా చూడకండి. నిర్భయంగా కాఫీ తాగేయండి. డాన్ట్ మెం కలవలేదు. కాఫీ తీసుకొచ్చింది గోపి. చేసింది వెంకటప్పయ్య. కొంచెం తేడాలో మీరంతా ఒకేజాతి మనుషులు.

[వరదరాజులు గబ గబా కాఫీ తాగేశాడు. రంగ నాయకులు ధర్మామీటర్ని డ్రాయరు సొరుగులో పెట్టేడు. ఖాళీ కప్పుని టీపాయ్ మీదుంచబోతున్న వరదరాజుల్ని చూచి అన్నాడు.]

రంగ: ఇంత హామీ యిస్తేనేగానీ మీరా కాఫీ తాగలేదు. పెంటాస్టిక్.

వరద: సార్. (ఎదో చెప్పబోయి ఆగేడు)

రంగ: మాట్లాడండి. ఏం చెప్పాలనుకుంటున్నారు? మీరేం చెప్పినా వింటాను. అవుతే చెప్పదలుచుకున్నదంతా నా మొహామ్మీదే చెప్పండి. సంహితీస్తాను. యస్. యూకెన్ స్పీక్ నా!

వరద: నాకు మాటలు సరిగ్గా రావడంలేదు సార్! కానీ—

రంగ: పెంటాస్టిక్. ఫర్వాలేదు. నేను మనసులూ చదవగలను. మీలున్న మొచ్చిక భాషలో మాట్లాడండి. అర్థం చేసుకుంటాను. ఐస్... టై.

వరద: (తల విదిలించేడు) వాడిపోయేను సార్! నేను పూర్తిగా వాడిపోయేను. మీతో నేను చాలా మంచివాడినని చెప్పుకోవాలి. మీరది విన్నారు. నాకు తెలుసు మీరు విన్నారు.

రంగ: అది మీరెలా చెప్పగలరు? క్వెట్ పెంటాస్టిక్.

వరద: నా నాలుగేళ్ల సర్వీసులో మీలాటి—(మాటలు మింగేడు.)

రంగ: నే నూహించగలను. కానీ మీరు చెప్పవలసిందది కాదు. మీ గుండెలో మాట నాకు తెలుసు. నన్ను, నా అహస్తి కసితీరా తిట్టాలి. వెల్. (ప్రారంభించండి.)

వరద: (తలెత్తి నిజమే చెప్పేడు) మీరు చాలా తెలివైనవారు సార్! అందుచేతనే నిజం చెప్పించగలుగుతున్నారు.

[గోపీ మేడ దిగి వచ్చేడు. అతన్ని రంగనాయకులు చూసేడు.]

రంగ: సుబ్బారావు పని పూర్తయిందా?

గోపీ: అయినట్టే వుంది సార్. ఖాళీగా కూచున్నారు.

రంగ: నువ్వుచ్చిన కాఫీ తాగేరా?

గోపీ: మీరు తాగమన్నట్టు చెప్పాను సార్!

రంగ: వెల్. అయితే సుబ్బారావు నిలా పిలు. కాఫీ తాగే రమ్మను.

(గోపీ మేడమీదికి వెళ్లిపోయేడు.)

రంగ: (సిగరెట్టు వెలిగించుకుంటూ అన్నాడు) వరదరాజులుగారూ!

వరద: సార్!

రంగ: మీరెప్పుడైనా ప్రేమించారా? యన్....మీది లవ్ మారేజి కదూ! ఆర్ యూ హేవ్ నా!

వరద: మునుపే ప్రశ్న గూడా అడిగారు. కానైతే నా సమాధానం మాత్రం విన్నేదు.

రంగ: పోనీండి. సుబ్బారావు ప్రేమకథ విన్నారా?

వరద: ఇంతకుముందే విన్నాను సార్!

రంగ: హా ఈజిట్? కథలు బాగా చెప్తాడు మీలాగా! కదూ?

వరద: సీతకథ బాగుంది సార్!

రంగ: నాకూ చెప్పేడు. నా కప్పుడు కోపమొచ్చింది.

వరద: (మెల్లిగా అన్నాడు) మునుపు నా విషయంలోనూ కోపమే వచ్చింది సార్!

రంగ: ప్రేమకోసం సెలవు పెడుతున్నాడు సుబ్బారావ్! కేవలం 'ప్రేమ' కోసం. హా సీల్స్ ఇటీజ్?

వరద: (బదులుగా అన్నాడు) ప్రేమకోసం ప్రాణాలిచ్చినవాళ్ళా వున్నారు సార్!

రంగ: వేన్నమ్మను.

వరద: నేళ్ళమ్మలాను సార్!

రంగ: ప్రేమ భక్తిమై గూడా గుండ్రాయిలా బతికే మనుషులు నాకు తెలుసు దీని కేసుంటారా?

వరద: ఏమీ అన్నేను సార్!

రంగ: ఉదాహరణకి ఈ సోకాల్డ్ సుబ్బారావు! సీతని ప్రేమించేడని తెలుసు. నేను సెలవిచ్చి పంపలేదు. కేవలం ఈ కారణంగానే, అంటే ఈ కొద్దికాలంలోనే, సీతకి కారుల మీదా, పారిస్ మీదా, పారిరాతి మేడల మీదా మోజు పెరిగిపోయింది. ఇటీజ్ పెంటాస్టిక్ వాన్ షెన్స్. నాకది తెలుసు. అలా అని అనుకుందాం. అందుబాటులో సీత కోరుకున్న కథనాయకుడు మరెవడో కనిపించేడు. అప్పుడు (సుబ్బారావు మేడ దిగిరావడం గమనించలేదు) సుబ్బారావు ఏమవుతాడు?

సుబ్బారావు: అలా అయితే. సార్...మీరన్నట్టే అయితే సంతోషిస్తాడు సార్! సీత సుఖాన్ని సీత క్రిస్టిని కాపాడమని భగవంతుడికి రెండుచేతులూ జోడిస్తాడు సార్.

రంగ: పెంటాస్టిక్!

సుబ్బారావు: కానీ, (అనేకం ఉప్పొంగింది) కానీ సార్! మీరలా కాదు. అవతలవాళ్ళని అర్థం చేసుకోలేరు. హెడాకి లోని చేయకూడనిది చేస్తారు.

వరద: (భయపడ్డాడు) సుబ్బారావ్!

రంగ: లెట్ హిమ్ స్వీక్!

సుబ్బారావు: నేను మాటాడేందుకు రాలేదు. రాజీనామా యిచ్చేందుకొచ్చేను.

రంగ: ఎందుకు? ఇప్పుడేమయిందని?

సుబ్బారావు: ఎవరి కోసం ఇంత దూరమొచ్చేను సార్! ఎవర్నూద్దరించేందుకని. నన్ను కాదు. నన్ను నేనుద్దరించుకోలేక కాదు. సీత! సీత కోసం, ఉద్యోగం చేస్తున్నాను సార్! సీత! (అతని కళ్ళలో నీళ్లు తిరిగేయి,)

రంగ: ఎన్నడూలేనిది ఇవళ సుబ్బారావు ఏడుస్తున్నాడు. ఒక ప్రేమకోసం ఏడేస్తున్నాడు. ప్రేమకోసం ఏదే వాళ్ళంటే అనవ్యం నాకు. వాళ్ళందరినీ ఫోల్స్ అంటాను. కేవలం ఫోల్స్.

సుబ్బారావు: (వెర్రిగా నవ్వేశాడు సీత! మనిద్దరం ఫోల్సులు సీత! అలాఅని మా అసీ సరు మనకి ముద్రవేస్తున్నారు. ప్రేమ తెలిసి మనిషి మనకి ఫోల్స్ ముద్ర వేస్తున్నారు. విన్నావుగా. నిజమే సార్! నేను ఫోల్ నే. సెలవిచ్చనని చెప్పినాడు—ఈ వెట్టివాకిరికి గుడ్ బై కొట్టి వెళ్ళలేకపోయినందుకు గొప్ప ఫోల్సునే. అప్పుడే వెళ్ళినా నేనప్పుడే వాస్తే సీత, నువ్వు బతికే దానివి. నాకోసం బతికేదానివి సీత! యమూడితో యుద్ధం చేసి నిన్ను తెచ్చుకునేవాడిని. రాలేదు గనక నేను ఫోల్సునే. నిజం సార్ ఐ యామె ఫోల్!

వరద: (ఖంగారుపడిపోయేడు) సీతకేమైంది. ఏమైంది.

సుబ్బారావు: (అమాయకంగా అనేశాడు) ఏమవుతుంది? ఏం కాలేదు. మీరూ, మ నా సీతరూ, నేను మ నందరం ఏ మవుతాం! మనందరం క్షేమమే! ఉద్యోగానికి బానిసలమైన మ నందరం క్షేమమే! మన క్కావలసింది డ్యూటీ! ప్రేమ కాదు. మనం ప్రేమించకూడదు. మనిషి ప్రేమించకూడదు. ప్రేమనేది వచ్చి బూతు! విన్నాను సార్! అలా అని నేటికి మీనుంచి విన్నాను. నాసీత చచ్చిపోయింది వరదరాజులుగారూ! నా ప్రేమ చచ్చియింది. నేను క్షేమం. నా ఉద్యోగం మహాక్షేమం. నా ప్రేమ సంగ తెవరిక్కావాలి? జబ్బుగా వుంది. నువ్వొక్కసారి వచ్చి చూచిపో. నీ చిర్నవ్వే నాకు మంచి మందు' అని వేడుకున్న సీతకి నేనొక్కడ గొప్ప ఫోల్సుని తెలిదు. పిటి.పిటి.పిటి (రెండుచేతులూ మొహాన్న కప్పేసుకున్నాడు)

రంగ: (కొంచెం కదిలేడు) ఐయాహ్ నో సారీ! ఈ బ్రాజిడి ఎప్పుడు జరిగింది.

సుబ్బారావు: (ఉత్తరమూ, వైరూ తీసేడు) ఇది సీత ఆఖరి ఉత్తరం. ఇది సీత వాపు ఖబరు. ఉత్తరం చదివి పదిహేను రోజులైంది. కేంప్ నుంచి వచ్చిన నా చేతుల్లో ఈ చాపు ఖబరు పడింది. ఈ ఉత్తరంలో సీత ఏంరాసిందో తెలుసా సార్! సీతకి సారిరాతిమేడలకాదు కావలసింది, సారిన్ పట్టుమూకాదు. ఈ సుబ్బారావు. ఈ సుబ్బారావు సీత క్కావాలి సార్. ఈ సుబ్బారావు రెక్కలు విరిక్కిపట్టింది మీరు. సీత చాపు క్కారణం మీరు. యూ.—

రంగ: గోపీ!

గోపీ: (అక్కడే నించున్నాడు) సార్!

రంగ: వెళ్లిపోమ్మను. అందరినీ వెళ్లిపోమ్మను. నువ్వు వెళ్లిపో. ఈ హాలు ఖాళీ చేయండి. క్లీక్.

[వరదరాజులూ, గోపీ బయటకు కదిలేరు. సుబ్బారావు క్షణం సేపటివరకూ నించొని—దాదాపు పడిపోయినంత పనిచేసి హాలుదాటేడు. క్షణాలు విరామం. గదిలో రంగనాయకులుండిపోయేడు. నెమ్మదిగా ఫోన్ వేపు వెళ్లి, ఫోన్ తీసుకొని డయిల్ చేసేడు.]

రంగ: రంగనాయకులు స్పీకింగ్. సుబ్బారావు ఆఫీసుకొస్తే అతన్ని మీరేం డిస్టర్బ్ చేయకండి శిషిచలం! వాళ్ళారికి వెళ్లె ఏర్పాటులు చూడండి ముందు. వెంకటేశ రెండువెలుగు సెలవు యిచ్చేయండి.

బండెడు బొగసం, సంజుడు
కొనరుడు, రెండెను బొటాలు
దినసరి దాణగా మెక్కి న
బకాసుర సంహార కేలకం/
బాగత సంగామ సమాప్తానికి
దానికి గల సంబంధం తెలియాలంటే
చూడండి!

రామకృష్ణ ఎస్.ఎ.టి కంబైన్ వారి

త్రిక్రిష్ణపాండవీయం

చిత్రానువాదం, దర్శకత్వం: యస్.టి. రామారావు B.A. నిర్మాత: త్రివిక్రమరావు.

[ఫోన్ పెట్టివాచ్చి సోపిమీదకూచున్నాడు. కొత్త సిగరెట్టు పెట్టి తెరిచి వో సిగరెట్టు కాల్చేడు. రైట్స్ ఆఫ్—రైట్స్ ఆఫ్. వేళ రెండు చిల్లరయింది. సిగరెట్టు పెట్టిలో అఖరి సిగరెట్టు వెలిగించి భాళిపెట్టి పారేశాడు. గోపి గుమ్మం దగ్గరే నించుని అన్నాడు]

గోపి: పిర్!...రెండు దాటింది పిర్!

తండ్రి: (మాటాడలేదు)

గోపి: ముందు కూడా తాగలేదు పిర్!

తండ్రి: యూ ఖూల్! నమ్మి వంకరించకు. నమ్మిరా ఆలోచించుకోనివ్వు.

గోపి: ముందు.

తండ్రి: షుట్.

[రెండు క్షణాలు విరామం.]

తండ్రి: (పానువయంగా) గోపి!

గోపి: (గబగబా డగ్గరి కొచ్చేశాడు) పిర్!

తండ్రి: (సర్దుకున్నాడు) ఏంలేదు. నువ్వు వంకర్లు.

గోపి: అలాగే పిర్!

[ఫోన్ మోగింది. గోపి వెళ్లి రిసీవ్ రందుకున్నాడు.]

గోపి: గోపి పిర్ మాటాడుతున్నాను!...ముస్కారం పిర్! ఆయ..ఆయ..అలాగే వండి. (మోతేషిక్ మూపి రంగవాయకుల్తో అన్నాడు) పిర్! మిమ్మల్ని ఆఫీసు మేనేజరుగారు పిలుస్తున్నారు పిర్!

తండ్రి: వో. వేపుడు డెవర్ నూ మాట్లాడమని చెప్పు.

గోపి: అలాగే పిర్! (అదే చెప్పేడు) ఈప్పుడయ్యగారు ఎవర్ నూ మాట్లాడ రంటుంది. ఆయ..ఆయ.. పిచ్చున్నవని అలాగే పువ్వులు పిర్. ఆయ.. చిత్తం. నమస్కారం పిర్ (ఫోన్ పెట్టేసి రంగవాయకుల్తో చెప్పేడు) శుభ్రాపుగారు పిచ్చిపిచ్చిగా మాటాడమన్నారంటుంది. మీరేమీ అవార్డున్నారని మేనేజరు గారేమీ అనడం లేదంటుంది. చివరికి వరదరాజులు గారే శుభ్రాపుగార్ని బైటకు తీసుకెళ్లారంటుంది.

తండ్రి: ముందా ఫోన్ కింద పెట్టేయ్. ఖాళీ ఆఫీసు షియాలు ఏం తెలిపాడడు తాకు.

[గోపి ఫోన్ కింద పెట్టేస్తూండగా బైట ఎవరో తచ్చాడుతున్నట్టు గమనించేడు రంగవాయకులు.]

తండ్రి: ఎవరో వచ్చేరు చూడు!

(గోపి బయట వెళ్ళొచ్చి అన్నాడు)

గోపి: మరో ఆదంగులు పిర్! మీలో మాటాడాలి.

తండ్రి: రమ్మను.

[గోపి బైటకు వెళ్లి మళ్ళీ శ్రీదేవిలో లోపలికొచ్చేడు. శ్రీదేవిని చూడగానే, రంగవాయకులు గదిక్కిన లేచి నించున్నాడు.]

తండ్రి: పెంటాఫ్టిక్! మళ్ళీ ఎన్నాళ్ళకి చూసేమి శ్రీదేవి?

శ్రీదేవి: నమ్మి గుర్తు వట్టేరు. చాలాసంతోషం.

తండ్రి: నిజం చెప్పేక్! జీవితంలో మరిచిపోలేదు మహా గొప్పవ్యక్తిని నువ్వు. గోపి! నువ్వెళ్ళి చక్కటి కాఫీ వట్టా. క్షిప్.

గోపి: అలాగే పిర్ (గోపి వెళ్లిపోయాడు)

తండ్రి: కూర్చుంటావా?

శ్రీదేవి: అంత మర్యాదానా? గుండె అగిపోయి చావగలను.

తండ్రి: పెంటాఫ్టిక్! వా కాలోజా బాగా గుర్తుండిపోయింది శ్రీదేవి! నాలుగేళ్ళ క్రితం—జాన్ నెల్స్ అనుకుంటాను. వేమి మీయింటి కొచ్చి నవ్వానం చేయించుకున్నాను.

శ్రీదేవి: అవును. అది వేమూ మరిచిపోలేదు.

తండ్రి: క్షేమమా!

శ్రీదేవి: అమ్మపోయి రెండేళ్ళయింది.

తండ్రి: చాలా తొరగా పోయేరు. పిసిలే శ్రీదేవి! ఎవరికంత ప్రాప్తమో ఎవరేం చెప్పగలరు. నీ పెళ్లికి మాత్రం నమ్మి సీతవలేదు. శుభలేఖ కోసం చాలా కాలం ఎదురుచూచి తర్వాత విసుగుపట్టి ఎదురు చూడటం మాను కున్నాను.

శ్రీదేవి: వేనెవర్ని పిలవకుండానే పెళ్లి చేసుకున్నాను. అతి సామాన్యంగా జరిగి పోయింది మా పెళ్లి.

తండ్రి: శ్రీదేవి పెళ్లి అతిసామాన్యంగా జరిగిపోయింది. రెండేళ్ళ క్రితం వర్తనమ్మ వర్తనమ్మ రాలయ్యేరు. అనుకోని సంఘటనలు. (క్షణ మోగేడు) ఏది ఏమైనా నీ రాక మాత్రం నమ్మి అనందపరిచిన మాట వాస్తవం.

శ్రీదేవి: అది తెలుసు నాకు.

తండ్రి: (అమె వేపు నిశితంగా చూచి అన్నాడు) ఇవ్వేళ్ళా నువ్వెక్కడన్నావో తెలి పింది కాదు. కానీ, నాకో నమ్మకం ముంది శ్రీదేవి! నేనీ తనువు చాలించే రోగా నిమ్మి తప్పకుండా కలుసుకుంటానని నమ్మకం బాగా వుంది. అదివార ఇక్కడ వా బంగళాలో వెలివేరింది. హే! !

శ్రీదేవి: వేమూ అనుకున్నాను. మిమ్మల్నేప్పుడో ఒకప్పుడు కలుసుకోక తప్పదని.

తండ్రి: పెంటాఫ్టిక్! వేనిది నమ్మను.

శ్రీదేవి: వా గురించి వేనమకోడంలో మీ నమ్మకాల్తో పనుండదు.

తండ్రి: (దెబ్బతినక తప్పిందికాదు) ఆ రోజు నీకో మాటిచ్చేను.

శ్రీదేవి: అవును. గుర్తుంది.

తండ్రి: ఇప్పటి నావోదా గురించి వేమి వేరే చెప్పుకో అట్టిరేలేదు. వా పై యింగు పూర్తయిన వెంటనే ఈ పూరు పోస్ట్ చేశారు. వేనొచ్చి నెలరోజుల పైబడ్డది. గమ్మత్తేనిటంటే, ఉద్యోగంలో ఇంత పోదాకి శ్రీకారం చుట్టిన మొదటిరోజుల్లోనే నిన్నుచూడగలభాగ్యం సంపాదించుకున్నాను. అందికే మహిదానందంగా వుంది నాకు.

శ్రీదేవి: దేవుడు కరుణామయుడు. ఎంత కరుణామయుడో అంత అర్థంగాని మహాత్ముడు.

తండ్రి: అందికే దేవుడంటారంతా! నాగురించి నీకి సరికి అంతా తెలిసే వుంటుంది.

[గోపి కాఫీ తెచ్చి నించున్నాడు.]

తండ్రి: ముందా కాఫీ తాగు.

శ్రీదేవి: వేమి కాఫీ కోసపురా లేదు.

తండ్రి: నువ్వు దేనికోసం వచ్చేవని అడగలేదే వేమి? పాత వేస్తురాలివి. నాకు ప్రాణం తాటి దానివి. ముందా కాఫీ తాగుతే నాక్కొంఠెం సంతోషంగా వుంటుంది. గోపి—కాఫీ అమ్మగారి కిప్పు.

[గోపి, కాఫీ కప్పు శ్రీదేవి కిచ్చి భాలిగా నించున్నాడు. అతన్నుద్దేశించి అన్నాడు.]

తండ్రి: దేవు అసీనర్స్ కాఫీరెస్ కదూ! మేడ మీద పైళ్ళు పర్చి. వెళ్ళి (గోపి వెళ్లేడు) తాగు శ్రీదేవి! కాఫీ తాగేసేయ్ ముందు. (క్షణం తర్వాత పేలవంగా నవ్వేసి అన్నాడు) అర్థమైంది. ఈ రంకంత బంగళాలో మగ నామె తప్ప మరే విధమున పోషం లేదేమోనని ఆలోచిస్తున్నావా? ఈ

జన్మకింక పెద్దాడరాదని నిర్ణయించుకున్నాను. కారణాన్ని వివరిస్తాను.

శ్రీదేవి: (కానీ తాగింది)

రంగ: (దాని వెనక్కి వెళ్లిపోతూ అన్నాడు) అడదనే జీవి ఈ భూప్రపంచంలో జన్మిస్తే తోటి జీవుల మీద కొండంత పనుషాలు తెచ్చి పెట్టడమనే విశేషం వుంటారే కాదు చరిత్రా నిజమే అన్నది. అందుచేత మేను వో పెద్ద ఎక్స్ పరిమెంట్ చేద్దామని ఉద్దేశించేను. తెలుసుకోవా అనుకుంటే అడుగు చెప్తాను.

శ్రీదేవి: (కానీ ముగించి అన్నది) వాకా విషయమీద ప్రత్యేకమైన అభిమానం ఏమీలేదు.

రంగ: (తక్కున అగి శ్రీదేవి మేపు సూటిగా చూచి అన్నాడు) అయితే సరే! పోతే, ఇంత హోదా, ఇంత వరపత్రిని పాలు పంచుకునేందుకు వాకు సచ్చే మనస్సేని అర్థాంగిగా పాండాలుసుకున్న నిర్ణయం చాలాకాలం క్రితమే మట్టిలో కలిసిపోయింది. ఇప్పుడు నే నొక్కటే, ఇంత హోదా, వరపత్రిని అనుభవించేస్తున్నాను. గొప్ప శ్రీలోగా వుంది. ఈ పళంగా మరో స్త్రీ ఎవరైతే వా వచ్చి ఈ హోదా, వరపత్రిని పంచుకున్నామని అడిగినా, ఆ స్త్రీ వాకు అన్ని విధాలా నచ్చినా మేనందుకు ఇష్టపడను. ఎందుచేతంటే ఈమధ్య మేను కొంచెం స్వార్థపరుడిగా తయారవుతున్నాను.

శ్రీదేవి: దాని మూలకంగా చాలా సద్భావం ఉన్నది రంగవాడుకులుగారూ!

రంగ: (నవ్వుడు) ఎవరికి? నాకేనా? లాభనష్టాలు జేరితా మేనుకోడమూ మాను కొన్నాను. తోటి మనుషుల మీద నమ్మకం చచ్చి బతుకుతున్న మేను స్వార్థరాహిత్యం, త్యాగశీలత మొదలైన పెద్దమాటలకి దూరంగానే వుండాలి మరి!

శ్రీదేవి: మీరెంత నిష్కారంగా మాట్లాడినా, మేను అర్థం చేసుకోలేనంత దుస్థితిలో లేను. వాకూ ఆలోచించగల స్థితిమతు వున్నది.

రంగ: బలే..మేను నిష్కారా లాడుతున్నానా? కాదు శ్రీదేవి! నిజాన్ని చెప్తాన్నాను. మనం సభ్య ప్రపంచంలో బతుకుతూన్న వాళ్లం గనక కొంభం అందమైన ముసుగు కప్పి మాట్లాడుతున్నాను. అభ్యంతరమైతే చెప్పు ముందుగా మాట్లాడగల వేర్లు ప్రదర్శిస్తాను.

శ్రీదేవి: ప్రేమించిన మనిషిని పాండలేకపోయానవే కనితో తన బతుకునే కాకుండా తన చుట్టూలా వున్న మరికొందరి బతుకుల్ని పాంస పెట్టడం మన సభ్య ప్రపంచంలో బరుగుతూన్న పవిత్ర క్రియకాదు. అది మీకు తెలుసా?

రంగ: (కోపం వచ్చింది) నన్ను చూచిపోదానికొస్తే నే చెప్పేది పూర్తిగా వివి, వా కెదురు చెప్పుకుండా వెళ్లిపోవడం మంచిది. వాస్తూ వాస్తూ కూడా మరో అభిప్రాయమేదైతే వా తెచ్చుకుంటే దాన్ని విడమరచి చెప్పడం మరింత మంచిది.

శ్రీదేవి: మీమీద నాకప్పుడూ పింపతి నే!

రంగ: ఏటి! నామీద నీ పింపతివా? నాకప్పుడేం జరిగిందని పింపతి?

శ్రీదేవి: ఆలా అనుకుని మీరు నిబ్బరంగా వుండగలిగితే మేంకూ దూరం వచ్చేదాన్ని కాదు.

రంగ: ఆలా కాకుండా మరేం చేస్తున్నావ్వును?

శ్రీదేవి: ఒకసారి ఆత్మవిమర్శన చేసుకోండి.

రంగ: (కోపం వచ్చింది) ఏల్లీ సజ్జెవో! వేనవరి సలహాలూ విననని నీకు తెలుసు. పై పెచ్చు నన్ను సరిదిద్దుకోమని పరాయివాళ్లు చెప్పేంత చొరవని మేను భరించలేను అండర్ స్టాండ్?

శ్రీదేవి: కోపం మనిషిని చాలా దారుణంగా తయారు చేస్తుంది రంగవాడుకులు గారూ! మీరు ఆధివృద్ధిలోకి వచ్చారంటే వివి మహదానందం పొందే వాళ్లలో మేను మొదటిదాన్ని. కానీ—

రంగ: వాస్ సెన్స్! నీ మనసులో ఏదో పెట్టుకొచ్చేవ నువ్వు. అవసరంగా నన్ను పాధిస్తూన్నావు. అప్పుడే—నీ ప్రత్యర్థిని మేను. మేను బాగుపడి వెలిగిపోడం

గబ్బదు నీకు. ఏం చేయడానికి (తక్కున అగేడు) క్షమించు. మొదల వాల్సే తర్వాత కదూ కలుసుకుంటా? గుడ్...నా విషయాలు తర్వాత మాట్లాడుకుందాం. నువ్వు కొంచెం ఆ సోఫా మీద కూచుంటే రెండు ముక్కలడుగుదామని వుంది. కూచుంటావా శ్రీదేవి?

శ్రీదేవి: (హాటెట్ చేసింది)

రంగ: ప్లీజ్! మనం తర్వాత దెబ్బలాడుకుందాం. ముందు కూర్చో!

శ్రీదేవి: (కూర్చుంది)

రంగ: నా ట్రైయింగ్ వీరియడ్తో వో మారు కాశ్మీర్ ట్రైప్ తగిలింది. అక్కడ చలి ఎక్కువగా వుంది. వెచ్చగా వుండేందుకు శాలువా కప్పుకుని సిగరెట్టు కాలుస్తూండగా ఇరామారావ్ వాటెంట్లోకి వచ్చేడు. మనిషి మంచి ట్రైయింగ్ వున్నాడు. నా వివరాలు కనుక్కుని చాలాసేపు మాట్లాడి వెళ్లిపోయేడు. ఇరామారావ్ ఐ. ఏ. ఎస్. ఆతను వెళ్లిపోయే ముందు అడుగు దామసుకున్నాను 'మీ వైస్ పేరేమిటి? శ్రీదేవియేవా' అని.

శ్రీదేవి: (ఉలిక్కిపడి లేచి నించుంది.)

రంగ: కూచో. వేవలా అడగలేదు. (శ్రీదేవి కూర్చుంది) శ్రీదేవి మాట మీద నాకు నమ్మకం వాడడంలేదు. వాల్సేగే క్రితం శ్రీదేవి అన్న ప్రభిమాట గుర్తుంది. పారిస్ ట్రైప్, పాలరాతి మేడ, వల్లకారు ఒకా!

[శ్రీదేవి కళ్లలో నీళ్లు తిరగడం గమనించేడు.]

రంగ: బొంబాయి మంచి హైదరాబాద్ కి వెళ్లివచ్చే వచ్చేనొకసారి. నా వక్కా పీట్ల తప్పతాగి తెలుగులో ఎదో పాడుకుంటున్నాడు వో తెలుగు కుర్రాఫీ నరు. పేరేదో చెప్పేడుగానీ, ఇప్పుడది గుర్తులేదు. అతన్ని చూచినప్పుడు మువ్వే గుర్తుకొచ్చేవ్. నీ మొగుడెంత ఆసీసరైతే వా తాగి పడిపోయే ఫూత్ మాత్రం కాదని ఆ ఉద్దేశాన్ని 'కట్' చేసేను.

శ్రీదేవి: మీరు చాలా అనవసరమైన విషయాలు మాట్లాడుతున్నాడు.

రంగ: ఇక్కడికి ఏమవసరం ముండి వచ్చేవో చెప్పలేదు నువ్వు. అయినా ఎదో (వ్యంగ్యంగా) నాలాటి కుక్కమనిషిలో అంత అవసరం ఏమొచ్చిపడిందో ఉపాసించ లేకపోతున్నాను. (క్షణమాగేడు) మీ హానీమూన్ ట్రైప్ సునంగా జరిగే వుంటుందనుకుంటాను. పారిస్ చూసేవా! మేపుల్స్ ని చూచి దామమని వెనకటికో పెద్దమనిషి అన్నాడు. మీకారు నెంబరెంత?

శ్రీదేవి: (ఏదేసింది)

రంగ: సారి! మేను కలుపుగా మాట్లాడి వుంటాను. పోనీ, మెత్తగా మాట్లాడేందుకు ప్రయత్నించేదా శ్రీదేవి!

శ్రీదేవి: చాలా తెలివిగా పాధిస్తూన్నారూ మీరు. మీకు మనుషుల్ని పీడించడం లాగా తెలుసు. మీ రూపించినంత గొప్పదాన్ని కాదు మేను. మేవో సామాన్యమైన అతిసామాన్యమైన స్త్రీని.

రంగ: గొప్ప పేరు ప్రఖ్యాతులు గడించిన సంఘసేవకురాలు గారవనీయరాలు వర్ధనమ్మ ఏకైక గారాబు పట్టి వాల్సేగే తర్వాత వో సామాన్యమైన ఇల్లాల! పెంటాస్టిక్!

శ్రీదేవి: (ఏమిరుగా లేచి నించుంది) వా దుస్థితికి మీరేం చింతించ వక్కలేదు మేమ..మేను చాలా అదృష్టవంతురాలిని, అనందంగా వున్నాను. నా మనసుకి బాధ్యం వుంది. ఎంత హోదాతో వున్నా మీ మనసుకి బాధ్యంలేదు. వుండకు.

రంగ: ఎందుకుంటుంది? ఓ పవిత్రమైన అడకూతురి ఆకారం కోసంతో దగ్ధమవుతూన్న దార్వాగ్యుడికి మనశ్శాంతి ఎక్కడ? విజయం చెప్పే శ్రీదేవి? చాలా గట్టి నిజాన్ని చెప్పే!

శ్రీదేవి: తృప్తి నిలువ నాకు తెలుసు.

రంగ: నేను తెలుసుకోలేక పోతున్నాను.

శ్రీదేవి: జీవితంతో రాజీ పడగలను మేను.

రంగ: అదే నా చాత కావడంలేదు.

శ్రీదేవి : నాకు ఓర్పుంది ! ఎడటివాళ్ళ మనుషుని అర్థం చేసుకునే మనుషుంది. అందికే నేను పాశ్యాంగా ఉన్నాను. నాకే చింత లేదు. నేను అదృష్టవంతురాలిని.

రంగ : ఆర్.ఆర్.ఆర్. ఆర్.ఆర్.ఆర్. అన్నింటికీ ఒప్పుకుంటున్నా స్నేహు. అంతా ఒప్పుకున్నాను. ఈ రెండు ముక్కలూ చెప్పడానికేనా మువ్వచ్చింది.

శ్రీదేవి : అంతేకాదు. మీ రెండు కాదన్నా నే నివ్వదలుచుకున్న సలహా యిచ్చే వెడతాను. జీవితంలో రాజీవడి సుఖమైనా. రాజీవడటం చాతకాక పిచ్చివాళ్ళవుతున్నారు మీరు. ఇప్పటికీ మించిపోయిందేమీ లేదు. ఎవరో పొందించితిరాలనే తాపత్రయాన్ని, కనిపి దూరం చేసుకుని, మనిషిగా మారి ఎడటివారిని ఆదరించడం నేర్చుకోండి. మన మనుకున్న బ్రతుక్కావాలనేది వివేకమైన నిర్ణయం కాదు.

రంగ : (పాడిగా నవ్వేడు) వేదాంతం నేర్చుకునేంత తీరుబడిగా బ్రతుకుతున్నా మన్నమాట.

శ్రీదేవి : పాత కథలు మొరేసుకుంటూ బతకడం నా కిష్టంలేదు మరి.

రంగ : నరే. మువ్వ చెప్పిన గీతా రహస్యం తూ. చ. తప్పకుండా పాటిస్తానే అమకో. వాకీ గీత బోధించడాని క్కారణ ముండాలిగా. అదీ చెప్పు.

శ్రీదేవి : ప్రత్యేకంగా ఏమీ లేదు. మీ రిన్నేళ్ళా ఎక్కడెలా ఉన్నారో నిజానికి నాకు తెలిదు. మీరీ పూర్వోచ్చిన మరుక్షణం నుంచి మీ గురించి వింటున్నాను. చాలా చిత్రమైన కథలు తెలుస్తున్నాయి.

రంగ : ఎవరు చెప్పారు.

శ్రీదేవి : మా వారు !

రంగ : మీ వారా ? మీ శ్రీవారా ? వారేం చేస్తూంటారు. నేను వారి కెలా తెలుసు ?

శ్రీదేవి : నటించకండి. మీ కన్నీ తెలుసు.

రంగ : కోపం తెప్పించకు శ్రీదేవి ! నే మలే నుంచి మనిషిని కాదు.

శ్రీదేవి : మీ ఐశ్వర్యం మిమ్మల్నిలా మాటాడిస్తుంది. పొంగిపోకండి. మీ ఐశ్వర్యం వెనుక మిమ్మల్ని మింగే వీడలున్నాయి. మా ఇరువురి మధ్య స్నేహముంది. వెన్నెలాటి స్నేహమిది. హృదయాల్లో అమృతాన్ని నింపుకు బ్రతుకుతున్నాం, మేము. ఆయన రైవస్వరూపులు. అందికే నేను గర్విస్తుంటాను. ఆ అమృతమూర్తిని, అలాంటి మరికొందరినీ మీ చండశాసనాల్లో చంపుకు తింటున్నారు. ఈ మీ కని వెనక కథ నా కొక్కరికే తెలుసు. నే నిప్పు డిక్కడికొచ్చిన కారణం గూడా అదే. మీ బ్రతుకు మీరు బ్రతకండి, మా బ్రతుకుల్లో జోక్యం కల్పించుకోవద్దు. అదే పదివేలు !

రంగ : పెంటాస్టిక్ ! ఇంతకీ మీ వారెవరో చెప్పనేలేదు నువ్వు.

శ్రీదేవి : ఆయన మోరో తెలికుండానే ఆయన్ని సాధిస్తున్నారా మీరు ? నా మీద పగని ఆయన వేపుకి తిప్పలేదా ? నన్నిది నమ్మించుంటారా ?

రంగ : నే నతన్ని సాధించడం, వెత్తిమీద పెట్టుకు పూజించడం దేవు డెరుగు ? ఇంతకీ అతనెవరు ? ఎవరు శ్రీదేవి ! చెప్పు. ఆ అదృష్ట జాతకు డెవరో చెప్పు ! అతన్ని అధినిందిస్తాను.

శ్రీదేవి : వరదరాజులుగారు మీకు తెలిదా ?

రంగ : (ప్రాశ్నాడి పోయేడు) వరదరాజులుగారూ !—నా వతనానికి మొదటి కారణమైన శ్రీదేవి ! నన్ను కాదని చెప్పి నువ్వేం సుఖపడుతున్నావో కొంచెం విడువరించి చెప్పగలవా. నల్ల కారూ, పాలరాతి మేదా ?—

శ్రీదేవి : నేను వాటిన్నెప్పుడూ కోరలేదు.

రంగ : అబద్ధం. అవి కానాలని నువ్వే అన్నావ్.

ఉ గా ది శు బా కాంక్షలు

ఈ దిగువ సామానులకు మాతో సంప్రదించకోరెదము :

★ “లంగరు మార్కు” టేకు, రోజు ప్లయివుడ్సు, చక్కలు, ప్లష్ డోర్సు వగైరాలు

★ సాదా పొరల చక్కలు, హార్డు బోర్డు, డెస్క్ లాం (టేబుల్సుకు పనికివచ్చునవి)

★ పోస్టానిం సిమెంటు పెయింట్సు

★ రెడీ మిక్చరు పెయింట్సు వగైరాలు

(బిటిష్ పెయింట్స్ వారి ఆథరైజ్డ్ డిలీకర్స్)

పాండురంగా ఎంటర్ ప్రైజెస్

గాంధీ నగర్ : : విజయవాడ-3

(శ్రీదేవి : మీకోసం ఆలా అనులసి వచ్చింది.

రంగ : నా కోసమా ? కేవలం నా బారి నుంచి తప్పుకునే నిమిత్తమా ? నేనంత భయంకరమైన దుర్మార్గుడివా (శ్రీదేవి ? ఏటి .... వెళ్లిపో (శ్రీదేవి ! మళ్లా నా క్కనిపించకు. ఈ హోదాతో నా ఆత్మవిశ్వాసాన్ని నీకు పరిచయం చేసుకుని కపి తీర్చుకుందా మనుకున్నాను. కథ అడ్డం తరిగింది. నీ పేద కథ నా గుండెల్ని కోస్తుంది. వెళ్లింక. వెళ్లిపో (శ్రీదేవి !

[గబగబా మేట మెట్లెక్కి—మేడమీదికి వెళ్లిపోయేడు. అదేవేళకి వరదరాజులు అక్కడికి వచ్చి నించున్నాడు. అతన్ని చూచి (శ్రీదేవి కలవరపాటు చెందింది. వరదరాజులు లాపీగా అడిగేడు.)

వరద : తమాషాగా ఉంది కథ! నా కప్పుడూ చెప్పనే లేదేం (శ్రీమతీ ! దేవుడిలాటి అవతారం మా ఆఫీసరూ, కాని, కొంఠెం షాకేదో తగిలి దావపుడై పోయే దావటాని నీకు చెప్పింది నేను. తెలిసి గూడా కారణం చెప్పలేదు. నువ్వు క్లాస్ వన్ ఆడదానివి.

(శ్రీదేవి : ఏమండీ !

వరద : అరవకండి. ఎవరైనా వింటే నవ్వేస్తారు. నా పరువు యావత్తూ మీ చేతుల్లోనే ఉంది కనికరించండి.

[గోపి గబ గబా కిందికి దిగివచ్చి వరదరాజులతో అన్నాడు.]

గోపి : సార్ ! మేడపైన ఆఫీసరుగారు ఖంగారుగా ఉన్నారు సార్ !

వరద : ఏం జరిగిందోయ్ !

గోపి : ఏమోసార్ ! ఏం చెప్పడంలేదు.

(బయట కా రాగిన శబ్దం. గోపి గుమ్మం దగ్గిరికి వెళ్లి చూచివచ్చేడు.)

గోపి : సార్ ! ఆఫీసరుగారి నాన్నగారొచ్చేరు సార్ !

(శ్రీదేవి తత్తరపాటు చెందింది. వెంటనే అడ్డగింపు వరదరాజులు.)

వరద : ఆయన గూడా మీకు తెలుసా (శ్రీదేవిగారూ !

(శ్రీదేవి : తెలుసు.

(గోపి మేడమీదికి పరుగెత్తాడు.)

వరద : సాత్ర పరిచయం చేయగలరా ?

(శ్రీదేవి : (నిర్లిప్తంగా) పేరు రాజశేఖరంగారూ !

వరద : రాజశేఖరం.... యన్ .... అనాడు పోన్ చేసిన రాజశేఖరం ది గ్రేట్. మన వెళ్లికొచ్చిన అతిథివేపుడు. వారేనా మీరు (అవేళ కొచ్చేడు రాజశేఖరం.) మనుస్కరం సార్ ! మేం గుర్తున్నామాండి ! నాపేరు వరదరాజులు. వర్తమమ్మత్తయ్య అల్లుడ్ని పాపం ! ఆవిడ పోయిందిలెండి. (శ్రీదేవి భర్తని.

రాజ : (ఖంగారు పడిపోయేడు) ఇక్కడికొచ్చేవమ్మ ! ఏం జరిగింది

వరద : ఏం జరగలేదు సార్ ! ఐయావో సారీ ! అంతరంగిక విషయాలు అంత తొరగా తెలిపేవికావు. ఆల్ రైట్ నేను రంగంలోంచి తప్పుకుంటాను.

(విసురుగా వెళ్లిపోయేడు.)

రాజ : ఏమిటమ్మా ఇదంతా ! రంగవాయకులుకీ మీ పంగతి తెలిసిందా ?

(శ్రీదేవి : రాజశేఖరంగారూ ! (ఏడ్చింది)

రాజ : ఊరుకోమ్మా ! ఊరుకో. ఏం జరిగిందో చెప్పు. మరేం ఫర్లేదు నే మన్నాను. చెప్పు.

(శ్రీదేవి : (బేలగా ఆయనవేపు చూచింది) నాకేం తోచడంలేదు. మీరంతా పెద్దలూ మా అమ్మా, మా కుటుంబం— మీరూ, మీ కుటుంబం వరువూ. ప్రతిష్ఠ—అన్నీ అంతా పట్టిష్ఠంగానే ఉన్నాయి రాజశేఖరంగారూ ! మీరేం ఖంగారు పడక్కర్లేదు. రంగవాయకులుగార్కి నేనేం చెప్పలేదు. ఈ బొందిలో ప్రాణముండగా ఎవరోనూ ఏమీ చెప్పను వరేనాండి ? ముస్కారం. వస్తాను.

(శ్రీదేవి సుడిగాలిలా వెళ్లిపోయింది. రాజశేఖరం నిట్టూర్చేడు. వచ్చి సోఫాలో కూచున్నాడు. అప్పుడు రంగవాయకులు వచ్చేడు. అతనిప్పుడు పూర్తిగా దెబ్బ తిన్న మనిషిలా ఉన్నాడు. అతని వెనక గోపి ఉన్నాడు.)

రంగ : ఎంతసేపయింది మీ రొచ్చి ?

రాజ : ఇప్పుడే ఇంతక్రితమే వచ్చేను.

రంగ : ఆల్ రైట్ గోపి ! నువ్వు మీ యింటికి వెళ్లిపో.

(గోపి కొంచెం తటపటాయించేడు. రంగ వాయకులు అరిచేడు.)

రంగ : గో !

(గోపి వేగంగా వెళ్లిపోయేడు.)

రాజ : (ఏం తెలిసట్టు) ఎవరాల ఆ అమ్మాయి ? ఏం జరిగింది ?

రంగ : నన్ను తిన్న మనిషి నాన్నా ! నన్ను తిన్న మనిషి ! మొగుడ్ని రాచి రంపాన పెడుతున్నానని తెలిసి ఇంటికొచ్చి వేడుకోలు చెప్పుకుంటుంది దివ్వడం. వీళ్లాయన మా ఆఫీసులో గఃమాస్తా. అంతే. అదే జరిగింది దివ్వుడు.

రాజ : అయితే నువ్వు మనిషిని మరిచిపోలేదన్నమాట ?

రంగ : అదికాదు నాన్నా ! మరిచిపోదామని ప్రయత్నిస్తూనే ఉన్నాను. (చేతు లూపేడు) దేవుడు నా ప్రయత్నాన్ని తిరస్కరిస్తాడు మరి. నేనేం చేసేది ? (క్షణం ఆగేడు) అమ్మ కుర్రాసాయేనా ? ఈ ఏడాది పంట తా వచ్చింది ?

రాజ : అన్నీ బాగున్నాయి. ఆవునూ నేనెన్ని ఉత్తరాలు రాస్తున్నా (రంగవాయకుల లేడో చెప్పబోయేడు) మాటాడకు. జవాబు రాయవు గదా ! అంత తీరుబడి చిక్కని రాచకార్య లేమిటోయ్ ?

రంగ : మరి. తలుచుకుంటూంటే నాకే చిత్రంగా ఉంది. మీరు నాకు దజనై తా ఉత్తరాలు రాసి ఉంటారు. ఒక్క ఉత్తరం గూడా వేను రాయలేదు. కారణమంటూ ఏదీ చెప్పలేన్నానా ! ఏమీ చెప్పలేను.

రాజ : (జేబులోంచి ఒక ఉత్తరం తీసి అన్నాడు) కాకినాడ నుంచి మరో ఉత్తరం వచ్చింది.

రంగ : వచ్చే ఉంటుంది. వేను చదవనది. వాళ్లకి గట్టిగా రాసి పారేయండి. వేను వాళ్లమ్మాయివే కాదు. ఎవర్నీ ఈ జీవితంలో చేసుకోను. ఆలా అని గట్టిగా రాసిపారేయండి.

రాజ : (కోపం పెచ్చింది) అంటే నీ తం కెక్కిన తిక్క ఇంకా దిగలేదన్నమాటా రంగ : తిక్క !

రాజ : మాటాడకు మరి ! తిక్కా తిక్కన్నర ! ఎవర్నినో ప్రేమించేవ్. బాగుంది నేను నీ ప్రేమని కాదన్నేదే ? లక్షణంగా పెళ్లి చేసుకోరా వాయవా ! అన్నాను. అన్నావా లేదా ?

రంగ : అన్నారు !

రాజ : అవునా. తర్వాత ఏమైంది, అవల్లి కాస్తా నిన్ను చీకట్టింది.

రంగ : (కోపంగా అనేకాదు) వాన్నా !

రాజ : అదే లేవోయ్ ! నీ ప్రేమని తిరస్కరించింది. ఆ ముఝాన్ని నువ్వే చెప్పేవ్. చెప్పేవా లేదా ?

రంగ : చెప్పేను.

రాజ : అయ్యోందా ! అప్పుడు నే నది విని నిన్ను నమ్ముదాయించేను. “పోవ్వేరా రంగా! ఈ పిల్ల కాస్తలే మరొహటి. మువ్వ వూ అను, క్షణంలో వంద మందిని చుట్టుకొచ్చేస్తానని చెప్పేను. చెప్పేవా లేదా ?

రంగ : చెప్పేరు కానీ—

రాజ : మాటాడ కింక ! దానికి మువ్వ ‘నే నప్పుడే పెళ్లి చేసుకోన్నావా! మేంకా చదవాలి. ఏదో పాడిచేసేయాలి అవటాని అన్నావు. అన్నావా లేదా ?

రంగ : అన్నాను.

రాజ : మరింకే ? అన్నంతనని చేశావ్ ! ఒక జిల్లాకి ఆసన రయ్యావు. ఏమాట నిండెట్టుకున్నావ్. సరిపోయింది. ఇంక మరి వా కోరికెప్పుడూ తీర్చేది ? ఒక్కగా నొక్కడివి. కళ్ళల్లో పెట్టుకు పెంచేను. ప్రితికి మించిన దర్జాతో తిరిగేవు. అప్పు సప్పు— వా ఇబ్బందేదో మేము పది నీ పుఖానికి అన్నీ అమర్చేను. అవునా ? దానికి ప్రతిఫలంగా మువ్వ నాకు చేస్తున్న దేమిటి—మాటాడకు మరి. నన్ను చెప్పనివ్వ. నువ్వేం చేస్తున్నావ్ ? చెట్టంతవాడ్ని నన్ను చుట్టుకుని వా మాట కాస్తా తీసి పారేస్తాన్ ? ఎవర్నూద్దరించడానికేదా ! సువ్వింత ఎదిగింది ?

రంగ : అవును. నే వెదిగింది ఎవర్నూద్దరించడానికి ?

రాజ : కాబట్టి, నే చెప్పిన పని మాటాడకుండా చేసి పారేయ్. నే నిప్పు డర్జం టుగా కాకివాడ వెళ్లిపోయేసి, మావాడు మీపిల్లన్నాడ్డాని కొన్నున్నాడు బావగారూ—మాటాడకు—అని చెప్పిచ్చేస్తాను. మంచి రోజున్నీ మనం కాకివాడ వెడదాం. సరేనా ?

రంగ : మేము పెళ్లి చేసుకోను.

రాజ : (లేచి నించున్నాడు) కోవూ? ఎందుకు చేసుకోవరా ? ఎందుకు చేసుకోవరా ?

రంగ : నాకు పెళ్లంటూ జరుగుతే శ్రీదేవితోనే జరిగేది.

రాజ : ఇప్పుడు. ఇప్పుడా పిల్ల మరోడి భార్యరా !

రంగ : అలాంటప్పుడు నాకు భార్య లేదు ! ఉండదు.

రాజ : ఒరేయ్ ! రంగనాయకు లారేయ్ ! నువ్వేం చేస్తున్నావో తెలుసా ? నీ పిచ్చితో మనకేం జరగబోతోందో ఉహించేవా ? నాకేం సర్వాలేదురా! కాంబలాటి మనిషిని. కానీ అవతల మీ అమ్మ ! నువ్వే గవక బ్రహ్మచారిలా ఉండిపోతానని చెప్పేస్తే, అది కాస్తా నీ నుయ్యో గొయ్యో చూచు కుంటుంది.

రంగ : నా పెళ్లితో అమ్మ కేమిటి సంబంధం ?

రాజ : ఏం సంబంధమా ? ఏవోదా ? ఇంత వయస్సు, ఇంత హోదా ఉండి మువ్వర్థం చేసుకునే దింతమాత్రమేనా ? అది నీ తల్లిరా ! దాని వంశం అరు కాయలూ మాడు పువ్వులై వర్తిల్లాలని తాపత్రయంరా ! మేమున్నాను—నేనే గవక పెళ్లి చేసుకో నవటాని నీలాగా భీష్మించు క్కూచుంటే నువ్వండేవాడివా ? మాటాడకు. అలాగే ముప్పేనాడు ఇలా పెళ్లి చేసుకోనని చెప్పేస్తే రేప్పిద్దన ఈ రాజశేఖరం చచ్చి ఎవడి కడుపున పుట్టాలిరా ? ఏదైనా గాడిదని చూచి దాని కడుపున పుట్టమంటావా ? చెప్పరా ? .... చెప్పు ....

రంగ : అబ్బబ్బ .... మీరంతా కలిసి నాకు ఏచెల్పించేస్తూన్నారు. వెళ్ళండి. నాకు పెళ్ళెద్దు. నొద్దు.

రాజ : నాదూ. నీకు పెళ్ళొద్దుట్రా. సరే....నే నిటు వెళ్ళగనే అటునుంచి మీ అమ్మ చాపు ఇబురూ, నాదినం ఇబురూ ఏంటా వారేయ్ !

రంగ : పెళ్లి స్వయం ! నా పెళ్లి నా చేతుల్లో ఉంది. మీరెన్ని చెప్పినా మేము వివధులుచుకోలేదు. వివసు.

రాజ : నీ యిష్ట మొప్పునట్టు ప్రేమించుకుని, అనక అపిల్ల కాస్తా నీ మొహా మీద నువ్వు వా కొద్దని చెప్పే దానికి మేముట్రా బాధ్యులం. ఆ కని కడుపులో పెట్టుకుని మమ్మల్ని పాధిస్తే ప్రయోజన మేమిటి ? ఏదో జరిగిపోయిందేదో జరిగిపోయింది. అంతా మన మంచికే జరిగిందని చెప్పేసి వామాట కాదనకుండా నువ్వే పెళ్లికి వచ్చుకో. అవతల కాకివాడ సంబంధం మహా గొప్ప సంబంధం !

రంగ : వాన్ పెన్స్. ఇంకే విషయంలో నన్ను వొత్తిడిచేస్తే నే నూరుకో నంటే ఇదికాక మరేదైనా మాటాడ అనుకుంటే మాటాడండి—లేదూ—

రాజ : ఊ .... లేదూ—

రంగ : వెళ్లిపోండి. అంతే.

[విసురుగా మేడమీదికి వెళ్ళబోయేడు. అతన్ని పట్టుకు ఆపేడు రాజశేఖరం.]

రాజ : నాకు తెలుసురా ! నీ సంగతి యావత్తూ నాకు తెలుసు. పిచ్చిబాగుల్ని మీ అమ్మ నిన్ను నమ్మింది గానీ, నే నేవాడూ నమ్మలేదు. ‘చదువు ముగించి పెళ్లాడుతాడని’ దాని ఉబలాటం. కానీ, నేవో .... మేము చస్తే నమ్మనారేయ్ ! మాటాడకు. నీ విషయం వేరు. పదిమందిని ప్రేమించే వాడివి కాదు. అలా అయితే వదకొండో పిల్లని నీకు వేసే చూపించి, నీచేత ప్రేమించజేసి మీ యిద్దరికీ పెళ్లిజేసి పారేసేవాడివి. ఉహా— నువ్వలాటి వాడివికాదు. ఇక తప్పదు. నువ్విక మామాట వివేవాడివి కాదు. విను రంగా ! నీకు శ్రీదేవితో పెళ్లి జరగదని నాకు తెలుసు. ఆ అమ్మాయీ, వాళ్లమ్మా—ఇద్దరూ నాకు బాగా తెలుసు. ఆ ఇద్దరి తోనూ మాట్లాడి నీ పెళ్లి చెడగొట్టింది మేము !

రంగ : (ఆశ్చర్యపోయేడు) వాన్నా !

రాజ : మాటాడకు. నాలుగేళ్ల క్రితం నువ్వాయంటే కెళ్లిన రోజు, మేనూ నీ వెంట వచ్చేను. అంత క్రితం పది రోజుల ముందు వోమాటు వెళ్ళేను. అప్పుడే అసలు కథ తెలిసింది. అయ్యోందా—ఈవాడు నువ్వు ఆశ్చర్యపోయి ‘వాన్నా’ అని గావుకేక పెడతానని తెలుసు. అందుకే, ఈ పాత ఉత్తరాలు నాలుగు వెంట పట్టుకొచ్చేను. తీరుబడిగా చదువు. ఏమైనా అర్థం కాకపోతే నన్నడుగు. (ఉత్తరాలు రంగనాయకులి కిచ్చేడు. అతను ఆత్రంగా తీసుకున్నాడు) చదివీ—ఒరేయ్ రంగా వాకెదురుచెప్పకు. మేము మేడమీద ఉంటాము. మేము చూచిన సంబంధం వాచ్చేనుకో. అంతే.

[రాజశేఖరం మేడమీదికి వెళ్ళేడు. రంగనాయకులు ఒక ఉత్తరాన్ని పూర్తిగా చదివేడు. అతని మొహంలో మార్పు కొట్టొచ్చినట్టు కనుపించింది. గొణుక్కున్నట్టు పైకి అనేశాడు.]

రంగ : బుచ్చీ !—కాదు. ఇది అబద్ధం. వామీద కుట్ర వాన్నా ! ఇది నమ్మను.

[గబ గబా మేడ మెట్లెక్కుతూండగా—తెర.]

మూడో రంగం

(వ ర ద రా జ లి ల్లా)

[పడక్కుర్చీలో వరదరాజు లొక్కడూ కూర్చున్నాడు. చేతులు రెండూ కుర్చీ వెనక్కి చాచి పెట్టుకున్నాడు. ఇంటి కప్పువేపు చూస్తుండిపోయేడు. హఠాత్తుగా లేచి నించున్నాడు. అంతవరకు గుమ్మం దగ్గర నించున్న గోపీలో వింతైన మార్పు కనుపించింది.]

వరద : అవునోయ్ గోపీ—ఈశో వాళ్ల కృనిపించకుండా ఈ రెండు వెంటా ఎక్కడాక్కడ తిరిగిచ్చే రేమిటి ?

గోపి : ముందస్తుగా తిరుపతి సార్. వారుగారు రోజులు అయ్యగారి వూళ్ళో సార్! తర్వాత భద్రాచలం. మళ్ళా అయ్యగారి వూరు. తర్వాత తిమ్మగా వూరి అగవ్వాడం సార్. వచ్చేప్పుడు సింహాచలం, అన్నవరం. మళ్ళా అయ్యగారి వూరు. నివ్వేమో ఈవూరు. అదీసార్ పంచుల్ గా లూరు!

వరద : తీర్థయాత్రలు చేశారన్నమాట భక్తులు!

గోపి : వేనోమాట చెప్తున్నాసార్! మీ రది నమ్మితారలి. మ వాసీనరు మునుపటిలా లేరండి. బాగా మారిపోయారు. రోజూ ఏమిటేమిటో తలుచుకుని కళ్ళ పిళ్ళ పెట్టుకుంటున్నారు సార్! ఎంతడిగివా ఏమీ చెప్పరు. 'గోపి! వేను పాపాత్ముడివోయ్! నాకు మనసు లేదోయ్! వేను మనిషిని కాదోయ్!' అని వో ఇదై పోతున్నారసార్! ఆయన్ను చూస్తూంటే—

[కంతం రుద్దుమైంది.]

వా కేడుపాస్తోందిసార్! ఎలాంటివాళ్ళు ఎలా అయిపోయారు సార్! సార్! రెండు నెలలు ఆయన తిరిగేదని చెప్పి మా యింటి కాయన అయి దొందలు రూపాయిలు పంపేరు సార్!

వరద : మీకు అయిదొందలుపంపేదా. దానకర్ణుడై పోయా దేమిటోయ్ బాత్రిగా

గోపి : ఇంకోటిసార్! మునుపు పెళ్లి చేసుకోవని పట్టుపట్టి కూర్చున్న మనిషి కాస్తా, ఈ యాత్రలన్నీ ముగిసిన తర్వాత పెళ్లి కొప్పుకున్నా సార్! అయ్యగారి మాట చెప్పి తర్వాత సార్! పెద్దమ్మగారూ పెద్దయ్య గారూ ఎంతసంతోషించేరని సార్!

వరద : బలే ఉందోయ్! పులికి కోర లాడటమే కాకుండా ఉత్త సాధుజంతువై పోయిందేమిటోయ్! ఇకనుంచి గడ్డి తింటుంది కాబోలు!

గోపి : (బాధగా) సార్!

వరద : నువ్వు మారిపోయావోయ్ గోపి!

గోపి : మీరు చాలా అన్యాయంగా మాటాడుతున్నారు సార్!

వరద : నీకు అయిదొందలు ఇచ్చేడు కదోయ్ మరి! నేనన్యాయంగానే మాటాడు తున్నాను.

గోపి : ఆయన దేవుళ్ళ సార్! రెండు చేతులూ ఎత్తి నమస్కారం చేయ వచ్చు. (కొంచె మారి అన్నాడు) ఆయన పుట్టిసరోజవండగని ఈ ఏడాది బ్రహ్మాండంగా చేసుకుంటారట. విమ్మల్ని వెంటబెట్టుకు రమ్మని నన్ను పంపేరు. మీర్రావాలిసార్?

వరద : నేను రాను. రాని చెప్పేను చెప్పు.

గోపి : (దీనంగా) సార్!

వరద : అంతే—'వరదరాజులు రాని చెప్పేర్నార్!' అన్నప్పు.

గోపి : ఇది అన్యాయంసార్! మీకు మంచిని చేసిన మనిషిని మీరంత తోతగా మరిచిపోడం అన్యాయం సార్!

వరద : షట్. ఏమిటోయ్ నాకు చేసిన మం ... చి .... (నామాన నివ్వడం? ప్రయోగ నిచ్చి పెద్దవాడిని చేశాడు గదాని లోట్టలు వేసుకుంటూ వచ్చి ఆదయ్యాన్ని వెయ్యేళ్ళ వర్దిల్లమని కోరుకునేదా? గెటవ్. వెళ్లిపో ముందు.

గోపి : వెళ్ళనార్! విమ్మల్ని వెంటబెట్టు కొస్తాను అయ్యగారికి మాట చెప్పేను. మీ రాందే నేను వెళ్ళను.

వరద : (లేచేడు) శూల్! ఏవడో అయిదొందలు ధర్మం చేసేదని, ఆ ముష్టికి కట్టుబడి వెట్టి చాకిరి చేసే వెధవ. విన్నితవరకూ పేర్ చేయడం నా తప్పు. నువ్విక్కడనుంచి వెళ్లిపో. వెళ్ళకపోతే మెడపెట్టి గెంట వలసి వస్తుంది!

గోపి : మీకా శ్రమ ఎందుకులేండి సార్! వేనే వెళ్ళగలను. అధికారం మనిషి. కళ్ళ కప్పుతుందని నే ననుకున్నది అయ్యగారి విషయంలో అబద్ధ మైనా మీరు నిజం చేసేరుసార్! కానీ సార్!

వరద : గెటవ్. అవుట్ యూ రాస్కెల్!

(గోపి తలొంచుకు వెళ్ళిపోయేడు. (శ్రీదేవి రెండు కప్పులతో కాఫీని తీసుకొచ్చింది. ఆమెని చూసేడు.)

వరద : (ఒక కప్పు తీసుకుని) రెండోది గోపికి తెచ్చేవా?

శ్రీదేవి : మీ రతన్ని పంపించేరుగా.

వరద : వెల్లిమీద పెట్టుకు పూడించలేదని దిగులుగా ఉందా? సార్! (శ్రీదేవి నేనింకా వేర్చుకోవలసింది చాలా ఉన్నాయనుకొంటున్నాను.

శ్రీదేవి : మాటకుమూండు నిష్కారా లాడటం ఎక్కువై పోయింది.

వరద : తగ్గించుకుంటాను! కానీ, ఈ వ్యాధికి మందు లేదుట పాపం! ఏకంగా కాటికి వెళ్ళివచ్చాడుగ్గాని పాదు. ఏమైతేమే! మీ అమ్మ, నువ్వు ఇద్దరూ నన్ను ఒలిచేశారు. షివిష్.

శ్రీదేవి : (లేటిపాయ్ మీదుంచింది) వినాడు పాపం చేసుకున్నావో. ఈ జీవితానికి సుఖంలేదు.

వరద : (కాఫీ తాగలేదు. కప్పు లేలో ఉంచి అన్నాడు) అనుక్షణం మోపంచేపే మనుషులు సుఖించడానికి వీలేదు. అంతే. అది రూలు!

శ్రీదేవి : పోనీలేండి. కాఫీ తాగండి. చల్లారిపోతూంది.

వరద : ఏ కప్పులోది తాగమంటావో చెప్పు. కళ్ళ మూసుకు తాగేస్తాను.

శ్రీదేవి : ఇదేమిటి?

వరద : అవును శ్రీదేవి! నువ్వు రెండు కప్పులతోనూ విషం కలుపుకొచ్చేంత తెలివితక్కువదానివి కాదు. అందులో ఒకటి గోపి కోసం తెచ్చేవ్, గోపి రంగనాయకులు మనిషి. చెప్పు. విషమాన్న కప్పేదో చెప్పు. వారెత్త కుండా తాగి చచ్చాను.

శ్రీదేవి : నన్ను అనుక్షణం చంపుతన్నది మీరు.

వరద : అందికే అంటున్నాను. ఇకముందు నీ కాబాధుండదు. నేను చచ్చేందు కింత విషం పెడితే, అంతా గన్చిష్!

శ్రీదేవి : మాటిమాటికి నన్ను హింసించడం ధర్మంకాదు.

వరద : ధర్మం. మంచిమాటన్నావ్ శ్రీదేవి! చాలా చక్కటి మాటన్నావ్. తాడూ బొంగరంలేని రోజు మీయింటి కొచ్చేను. ఏకోపం వచ్చేను. నువ్వడిగే—నన్ను ప్రేమిస్తున్నావా, మా అమ్మ అస్తి గత్రాని ప్రేమి స్తున్నావా? అని. నా పేదతనం అంత సీచవైంది పాపం. కానీ, శ్రీదేవి, అప్పుడూ యిప్పుడూ ఎప్పుడూ గూడా నిన్నే ప్రేమిస్తున్నాను. నువ్వన్న మీ అమ్మ అస్తి గత్రా మీ అమ్మతోనే పోయేయి. మీ అమ్మ పోతూ పోతూ, తొందరగా పోకుండా అస్తిని హరించి మరి పోయింది. అప్పుడు గూడా మచ్చేవా క్కావాలన్నాను. ఇది ధర్మంకాదు. అన్ని రకాలుగా నన్ను ప్రశ్నించి, నా పేదరికాన్ని అనుమానించి నన్ను కట్టు కున్న నీకు ధర్మం గురించి బాగా తెలుసు. నన్ను మోసం చేయడం ధర్మం! ఈ ఆమాయకుడిమీద ప్రయోగం చేయడం ధర్మం. మేమ యాచకుడిని శ్రీదేవి! ఏ ప్రేమకోసం యాచించి వచ్చిన ....

శ్రీదేవి : (విస్లేకపోయింది) కాదు. విమ్మల్ని మీరు తక్కువ చేసుకోడం మంచిదిగదా.

వరద : అబద్ధం. నే వెన్నుటికి తక్కువ వాడినే. ఎందుకూ పనికిరాని తుపాని గారవనీయురాలైన వర్ధనమ్మ ప్రాపకంలో ఉద్యోగం సంపాదించిన చుట వెంబర్ మన్. మహా పరివ్రతాశిరోమణి శ్రీదేవి మాటపాయంలో గిర్రున వెలి తిరక్కమునుపే ప్రయోగను పుచ్చుకున్న చుట వెంబరు టూని.

శ్రీదేవి : విమ్మల్ని బాగుచేయడం నా తరంకాదు. దైవసాక్షిగా చెప్పున్నాను. విమ్మల్నేనాడూ తీంచవలెదు. మీరు తలొంచుకునే పనిని నే నేనాడూ చేయలేదు. నన్ను నమ్మండి. మీరు పూర్వం వరదరాజులుగా మాట్లా డండి. ప్లీజ్. నన్ను హింస పెట్టకండి.

వరద : పూర్వం! (నవ్వేడు బరువుగా) పూర్వం వరదరాజు అవడే నో పేద మనిషి గలడు. ఆ వరదరాజులుత్త శూల్. నల్లని మట్టి పిళ్ళు

59 సంవత్సరములకు

మైగా భ్యాతిపొందిన

శ్రీ అంబాళ్

ఆఫీసర్స్ నశ్యం

10, 25 గ్రాముల టిన్నులలో

అ భిం చు ను

శ్రీ అంబాళ్ & కం.,

201, తంగళాల వీధి,

మద్రాసు-1.

ఫోన్ : 32061.

తెల్లనివన్నీ పాలనుకున వెరిబాగుల మనిషి. (కోపం వచ్చింది) కాళం ఒక్కలా ఎప్పుడూ ఛస్తే ఉండదు. ఆ వరదరాజులు కళ్లు తెరిచాడు. అతన్ విషవలయంలో యిరుక్కున్నట్టు గమనించేడు. దాన్నుంచి తప్పుకునే దెలా అన్న సమస్యతో కొట్టుకు చున్న వరదరాజుల యొక్క నిజ స్వరూపాన్ని చూచి భయపడే వక్తి పేరు శ్రీదేవి. ఆ శ్రీదేవికి ఈ వరదరాజులు పూర్వం మనిషిలా, అమాయకుడిలా మారి పోవాలని ఉంది. (కసిగా నవ్వేడు) ఆ అమ్మాయి చెప్పు చేతుల్లో గంగిరెద్దయి తలూపాలని ఉంది. కదూ !

శ్రీదేవి : (ఉలిక్కిపడింది) మీరు నవ్వొద్దు. అలా నవ్వొద్దు. నిజమే. మీరు చెప్పిందంతా నిజమే! మీరు దేవుళ్ళాటి మనిషి. నిజమే !

వరద : నాకు చాలా అర్థంకావలంలేదు శ్రీదేవి రంగనాయకులలో విలాసంగా తిరిగిన నీకు నే నెందుకు నచ్చేనో తెలిదు. ఈ ఒక్క వర్తనముత్తయ్య వొద్దని ఎంత చెబుతున్నా ఆ మాటల్ని పెడచెవిని పెట్టి, నన్నెందుకు పెళ్ళాడేనో తెలిదు. చెప్పు శ్రీదేవి! ఎందుకా ఎందుకు జరిగింది?

శ్రీదేవి : మీ రసూమానించేంత దారుణంగా నే నేనాడూ రంగనాయకులుగారో తిరగలేదు.

వరద : అంత గట్టి పరిచయం లేకపోతే, ఈ పరచరాజు లింత ఘనుడై పోగందా ? టైగరుమార్కు ఆఫీసరు పరచరాజులకి చక్కటి ప్రమాద నివ్వగలడా. ఇచ్చి నెత్తిపెట్టెకు పూచించగలడా ? అంతే కాదు శ్రీదేవి! ఇవాళ ఆరని పట్టిప్రజా పండ్లకి మనం ప్రత్యేక మైన అహ్వానితులం. ఈ రిసెప్షన్ కి మూల నెమరటి ? మీ అనురాగం. మీ అనురాగాన్ని నేను తినేశాను. నొప్పించుకుంటాను. కానీ, నువ్వు అలాడే చెప్పిందాల్సింది 'నిన్ను పెళ్లి చేసుకోలేను బావా ! నాకో ప్రేయస దున్నాడు—'

శ్రీదేవి : (చెవులు మూసుకుంది. గట్టిగా అరిచింది) ఎవండీ. నేను వినలేను. భగవంతుడా ఏమిటి వరద ? నిజం చెప్పినా అర్థంకాకుంలేనని మనిషి ముందు నే నేధంగా నిజం చెప్పగలను ? ఎలా చెప్పేది ?

వరద : నువ్వేం చెప్పినా అబద్ధమే అవుతుంది. శ్రీ శ్రీ శ్రీ రంగనాయకులింట్లో, వంటిరిగా నువ్వు నిండున్నదేళ నే నొచ్చేను. పొయింటు నెంబరు టు క్రూరుడైన రంగనాయకులు గురించి నెన్నెన్ని చెప్తున్నా ఏని పూకొట్టేవే గని ఆ ఫలానా మనిషి నాకు ఫలానా అని చెప్పేవుగాదు. పొయింటు నెంబరు శ్రీ, నువ్వేం అయింటి వెళ్లిన రోజుకి పరిగ్గా నెలవోజులు తిరక్కుముంచే నాకు ప్రమాద వచ్చింది.

శ్రీదేవి : దైవసాక్షిగా మీ ప్రమాదను గురించి నేనేమీ చెప్పలేదు.

వరద : మధ్య దేవు డెందుకు సార్క్ష్యం శ్రీదేవి ! మన ముగ్గురిమీ చాలా 'వా ముగ్గుడికి ప్రమాద నివ్వ రంగనాయకులూ' అని నువ్వు నోరు విప్పి చెప్తా ? నువ్వు నాకు భార్యనని ఆ మనిషికి తెలుస్తే చాలు అదే ఒక గొప్ప క్వాంటిఫికేషను. రంగనాయకులు ఆపులిస్తే పేగు త్లెక్కపెట్టగల దిట్టు.

శ్రీదేవి : మీ మనసులో ఇంత విషం గూడు టట్టుకున్నట్టు తెలిదు. సరే మీ యిష్ట మొచ్చినట్టు అనుకోండి. నేపం చెప్పలే నింక. వా గురించి నాకు బాగా తెలుసు. అదే చాలు నాకు.

(వరదరాజులు కోపంగా ట్రేని లాగేడు. ట్రేలోని కప్పులు కిందపడిపోయేయి. శ్రీదేవిని కొట్టేందుకు ట్రే నెత్తేడు.)

వరద : యూ డిల్ !

(కానీ కొట్టలేక పోయేడు. చెయ్యి దించేడు.)

శ్రీదేవి : అగిపోయావేం బావా !

వరద : బావా ! ఏ .... ఎంత ఆనందంగా అనేకాన్ (శ్రీదేవి ! నీకు మేమి బావని. (తమాషాగా నవ్వుడు) ఇప్పటివరకూ ఈ పిలుపుతో నన్ను కట్టి పారేశాన్. నా నోరు మూపేన్. ఇంక నన్నలా పిలవకు.

(బయట కారాగిని శబ్దమైంది. ఒక తడవ శ్రీదేవి వేషా మరోతడవ గుమ్మంవేపు చూచి అన్నాడు.)

వరద : రంగవాయకు లొచ్చేడు కాబోలు ! ప్లుడ్ క్షణంలో వాడో వీడో తెలి పోవాలి. ఎవడో ఒకడు సపా. చూచే ధైర్యం లేకపోతే కట్లు మూసుకో, లేదూ వంట గదిలోకి పారిపో..... రెండు వెలలగ్గానీ ఈ ఆన కాళం చిక్కలేదు నాకు. రా నా తండ్రి ! రా !

(రెండడుగులు ముందుకు వేశాడు)

(శ్రీదేవి (ఇంగారుగా అన్నది) తొందరపడకు బావా ! నామాట విను. రంగ వాయకులు గురించి నీకేం తెలీదు. నే చెప్తాను. బావా ! ఆగు.

(గుమ్మంలో ఆర్గోవిందరావు నించున్నాడు. అతన్ని చూచి శ్రీదేవి కొంచెం కుదుట పడింది. కిందవున్న కాఫీ కప్పులు సర్దడం మొదలు పెట్టింది. ఆర్గోవిందరావు వరదరాజులు చేతిలోవున్న క్రేని చూచి ఆశ్చర్యంగా అన్నాడు.)

గోవింద : ఏమిటండోయ్ ! ఇది !

వరద : (సర్దుకున్నాడు) ఏలేడు. మా ఆవిడ కాఫీ చేపిందన్న మాటెగపి అందిస్తాడం వాతకాక కింద పారేపింది. ఇంతలో మీ కారు శబ్దమూ మీరూను. రండి రోపలికి.

(ఆర్గోవిందరావు లోపలికొచ్చి అన్నాడు)

గోవింద : ఏమిటో మాయ ! అయ్యయ్యా కాఫీ అంతా పడిపోయిందే ?

వరద : మరే .... మీ కివ్వడానికి గూడా వేరే లేదు. అవునూ—ఏదో పనిమీద వచ్చినట్లున్నారే ?

గోవింద : ఏదీ—మీకు ప్రయోగ వాచ్చిం దగ్గర్నుంచి మిమ్మల్ని కలుసు కుందామని అనుకుంటున్నా పిలువల్లేదు. ఏమిటో మా బిజినెస్ అంతా గూడా అటువంటిది. దానికి తగ్గట్టు బిజినెస్ గూడానూ అటూ ఇటూగా ఉందిలేండి. మహా ఇబ్బందిలో మునిగిపోయేం !

వరద : కూర్చోండలా ! (కూర్చున్నాడు) ఇంతకీ ఏమి మేమిటో చెప్పేరు కాదు.

గోవింద : ఏలేడు. (శ్రీదేవి మేపు చూచి ఆగిపోయేడు. అది వరదరాజులు గమనించేడు)

వరద : ఫర్లేదు. చెప్పండి. మీ రిప్పుడు నాతో ఏం చెప్పినా మేమి తిరిగి అవన్నీ మా ఆవిడకి తూ. వ. తప్పకుండా చెప్పాలంతే !

గోవింద : (ఖుషీగా నవ్వి అన్నాడు) అనుకూల దాంపత్యం.

వరద : అసలు సంగతేమిటో చెప్పేరుకాదు.

గోవింద : మీరలా తొందర పెట్టేస్తే చెప్పబోయేది సరిగ్గా వస్తే చెప్పలేను. కొంచెం తాపీగా చెప్పవలసిన విషయం. మీరు కూర్చోండి చెప్తాను.

(వరదరాజులు అయిష్టంగా కూర్చున్నాడు.)

గోవింద : మనిషే పుట్టేంత తర్వాత పారపాట్లమే అనేకం తప్పనిసరిగా జరిగి తీరుతాయి. అలాడు మీరూ, ఆఫీసరుగారూ ఆడిన నాటకం మహా దృఢం అనుకోండి. తలుచుకుంటూంటే ఇప్పటిగ్గాదాను కాళ్లు వొణుకుతున్నాయి. అదంతా తమాషాగా జరిగిపోయింది గదా. తమా

షాని తమాషాగానే తీసుకోవాలి గాని, కడుపులో కనిని పెట్టుకు తిరుగుతే ఎలా చెప్పండి ?

వరద : (విసుగ్గా అడిగేడు) ఇప్పుడేమిందండి ?

గోవింద : ఏలేడు—అనాటినుంచి వేటివరకూ మీ ఆఫీసరువారు మాపై ని దయచూపలేదు. ఇంకా ఆయన ఆఫీసుకి వచ్చారే. ఏదో సర్దుకు పోడంలో మంచి ఉంటుంది గానీండి, ఇలా పేచీలు పెట్టుకున్నామంటే ఎలా చెప్పండి ? అవతల మా పెద్దబ్బాయి ఈ ఆఫీసర్లమే వా చేయించ గలనని ఇవాలెత్తుతుంటే, వేనే గడమాయించి కూచోపెట్టేను. ఎందుచేతంటారు ? మీ అందరిమీదా నాకు అభిమానం చావక. అవు నాండి ! వేసిక్క డిలా కిందా మీదా వదులూంటే మీ ఆఫీసరు ఎత్తిన కత్తి దించడంలేదు. ఇవాల ఉదయం, మాది మరో బిల్లో కటి తొక్కిపారేశారు. ఇలా పంతాల్లోకి వ్యవహారం దారితీస్తే జరగ వలసిన అసర్దాలు చాలా వుంటాయనే భయంకొద్దీ, అది ఇరు ఎక్సలెంట్ మంచిదికాదనే ఆలోచనకొద్దీ—

వరద : రాయబారాని కొట్టేరు. అంతేనాండి !

గోవింద : నామాట గూడా మీరే అనేస్తే ఎలా ? పోతే ఈ రాయబారానికి మార్గ మేవిటి అనేది ప్రశ్న. మీరు నాకు కనిపించేరు. మీమీద ఆఫీసరుగారికున్న స్నేహం గుర్తుకొచ్చింది. అదీగాక ఆయనగారే ప్రత్యేకమైన అభిమానం తీసుకొని మీకు ప్రయోగము వేయించిన సంగతీ విన్నాను.

వరద : ఆగందాగండి ! ఆమాట కాస్తా మా ఆవిడతో చెప్పండి. నే నెంత చెప్పినా నమ్మదు. ఆఫీసరుకూ, నాకూ మంచి స్నేహిత ముందని వోటికి తాళం లేకుండా వాగుతూంటే, పోండి మీ బడాయి అంటుండే గానీ అర్థం చేసుకో దేమిటండి బొత్తిగా ! వూళ్లో మీలాంటి పెద్దమనుషులు రందరికీ తెలిసిన యీ విషయం మా యింట్లో మనుషులకి తెలీదు ఖర్మ ! చెప్పినా అర్థం చేసుకోరు. (శ్రీదేవి తలొంచుకున్నది.)

గోవింద : ఆడంగులంతా యింతేనండి ! ఇక పోతే నే చెప్పబోయే దేమిటంటే, నా విషయంలో మీరైనా తగిన శ్రద్ధ తీసుకొని ఆయన చెప్పేస్తే ఏదో మీపేరు చెప్పుకుని ఇరువక్కలా క్షేమంగా ఉంటాయి. లేదు— అదంతా నా నోటితో చెప్పవలసింది కాదనుకోండి. మా పెద్దబ్బాయి తల్చుకున్నది చేపి మరీ వొదిలిపెట్టగల దిట్టు !

వరద : ఏమైనా చేయగలడా ? దండకారణ్యానికి బదిలీ చేయించగలడా ?

గోవింద : ఆహా .... కావలిస్తే అందమానూ పంపించగలడు. పోయినాఫీసరుకీ రోజుల్లో 'దశ' మారితే, ఈ ఆఫీసరుకి క్షణంలో—

వరద : (మధ్యలో అందుకున్నాడు) మీరీ మాటమీదే నిలబడాలి. నిలబడతారా ?

గోవింద : ఏమిటండి చోద్యం ! ఏమిటి ? మా సత్తా పరీక్షించా రనుకుంటున్నారా చూస్తారేమిటి తమాషా ?

వరద : చూడాలని చాలా కుతూహలంగా ఉందండి గోవిందరావుగారూ ! మీరు మీ తడాకా చూపించే మాటయితే మీ మేలు మరిచిపోలే నీ జవ్వలో ! వెళ్లండి. వెళ్లి మీ ప్రయత్నాలేవో మీరు చేయండి.

(శ్రీదేవి : ఏమండి !

వరద : నువ్వురుకో శ్రీదేవి ! ఏకేం తెలీదు. మీరు వెళ్లండి గోవిందరావు గారూ ! మీ విజృంభణ ప్రారంభించండి.

గోవింద : పెద్దవాడిని. నామాట తీసేయకండి వరదరాజులుగారూ ! (శ్రీదేవి నుద్దేశించి) మీరైనా చెప్పి చూడండమ్మా ! ఏమైనా జరుగుతే ఆ ఆఫీ సర్తోనే కాదు, ఇటు వరదరాజులుగారు కూడా—

వరద : (లేచి నించున్నాడు) వెళ్లవయ్యా స్వామీ ! నీకు కోటి నమస్కారాలు. వెళ్లి నీ ప్రతాపమేదో చూపించు.

గోవింద : (కోపంగా లేచేడు) పదే పదే చెప్పించుకోదానికి మేమి మీ తొత్తుని

కాదు. వస్తాను. మళ్ళా దేవేళకి మీ కాలకా లేమిట్ తలుస్తాను.
అ. అంతే.

(వెళ్ళ బోయేడు.)

(శ్రీదేవి : ఆగండి (గోవిందరావు ఆగేడు) మీరు పెద్దలు. మేము మేమిట్ వాకు పూర్తిగా తెలీదు. ఇంత కోపంతో మీరు వెళ్ళిపోవడం ఏం కాదు లేదు. కొంచెం శాంతించండి !

వరద : మీరు కొంచెం వోరు మూయండి ! గోవిందరావుగారూ మీరు వెళ్ళరండి. గోవింద . పిల్లకాకులు. ఉండేదిదేవు తెలీదు వస్తాను (వెళ్ళిపోయేడు.)

((శ్రీదేవి గదిలోకి వెళ్ళబోయింది.))

వరద : అగు (శ్రీదేవి ! (అగింది) వెళ్ళావుగా దుమారం. ఏమిటంటావ్ ఇదంతా. వా ప్రమాదాను వా స్వశక్తిమీద రాలేదనే మేము అసీనులనే కాదు బయట మార్కెట్టుకీ తెలిసింది. కారణ మేమిటయ్యాంటే వామీద అసీనుకున్న అధిమానమని శూన్యనుకుంటున్నారు. రేపో మాపో ఎవలు రీజను తెలిసిపోతుంది. వరదరాజులుగడి పెళ్లాం, రంగవాయకుల్తో కొన్నాళ్ళపాటు తిరిగిందవటావి. ఆ వెనక మన బ్రతకులు, ఆ తర్వాత మన మాయాసై డ్డు, ఆసై నె—

(శ్రీదేవి : మీరు చెప్పేదంతా అబద్ధం. అంతా అబద్ధం.

(బయట గోవిందరావుకారు కదలిన శబ్దమైంది.)

వరద : కాదు నిజం. పచ్చి నిజం. కాదని నువ్వు నిరూపించు మార్దాం. ఏకూ రంగవాయకులకీ సంబంధంలేదని ఓ క్లుప్తకథ చెప్పు వింటాను. ఆ కథని సాక్షాత్తు వేవే ప్రచారంలో పెట్టేస్తాను. చెప్పు (శ్రీదేవి !

(శ్రీదేవి : వాకు రంగవాయకులు స్నేహితులు. మంచి స్నేహితులు. ఆయనే కాదు. వాళ్ళ కుటుంబమంతా మాకు స్నేహితులు.

వరద : ఒక ఆడదానికి ఒక మగవాడు స్నేహితుడంటే లోకం దాన్ని 'ప్రేమ' అనేస్తారే ?

(శ్రీదేవి : అది వాళ్ళ ఇర్మ.

వరద : వరే. ఇంకేం చెప్పమంటావ్. కేవలం—రంగవాయకులు కుటుంబం మా (శ్రీదేవి వాళ్ళతో స్నేహితంగానే ఉండేవారు గానీ అంతకుమించి మరేం లేదురా, నన్నానులూ ! అని కోప్పడతాను. అంతేనా ? అది చాలా ?

(శ్రీదేవి : అంతేకాదు. ఇంకా ఉంది.

వరద : ఏమిట్ అది ?

(శ్రీదేవి : చెప్తాను. కొంచెం టై మివ్వండి. సాక్షాత్తు నూ మీముందుంటు రాను. నే నొక్కరినీ చెప్పవలసిన కథ కాదు ఇది. చెప్పవలసినవాళ్ళు ఇంకా ఉన్నారు. అంతవరకూ మీరు ఆవేశాన్ని చంపుకోవాలి.

వరద : సూక్ష్మ. (శ్రీదేవి ఏదో మంచి ప్లానే మేసింది.

(విసురుగా, చెదురుగా వచ్చేడు సుబ్బారావు. అతని

బట్టలుమీద అక్కడక్కడ నెత్తురు మరక లున్నాయి.)

సుబ్బా : నేనూ మంచి ప్లానే వేశాను వరదరాజుగారూ ! చాలా వక్కాని ప్లానే వేశాను. వెధవ గోపీగారావు వా ప్లాను పెడగొట్టేడు.

వరద : ఏమిటయ్యాంది ?

సుబ్బా : మూయం చిక్కక ఇప్పట్లా చేతులావుకుంటూ తిరిగేవా ? వాళ దొరికింది. ఇంట్లో పక్షి ఒక్కటే ఉంది. వెళ్లాను. "ఏంరా ? రాస్కెల్ చూరాయా ?" అన్నాను. వెధవ బిక్కమహం పెట్టేడు. బిత్తరపోయేడు. నన్నా, వా ప్రేమనీ తింటావుట్రా రాస్కెల్ అన్నాను. ప్లాన్ వాడెత్తి లాగిపెట్టి కొట్టబోయాను. కాపు తప్పినా గట్టిదేవు తగిలింది. అంతా వెతురు. గోపీగారావు అడ్డుపడ్డాడు కానీ, వరదరాజుగారూ, నేను వాడి కాపుని చూస్తాను.

వరద : దేవు బాగా తగిలిందా ? ఇంకా గిరిగిరి తప్పుకుంటున్నాడా ?

సుబ్బా : ఎవడిదో మంచి ముహూం చూచి ఉంటాడు. కాపు తప్పింది.

(శ్రీదేవి : (భయపడింది) ఏమంటి ! ఏమిటిదంతా ? ఏమయింది.

వరద : రంగవాయకులు ఉన్నవళంగా చస్తే ఏకూ లాభంలేదు సుబ్బారావ్ !

తీసుకు తీసుకు చాలా. ఈ పక్క మంచి గోవిందరావ్, అవక్కసుంచి నువ్వు, అప్పుడుప్పుడూ నేను—అంతే, అటుకట్టు. పిట్టగిరిగిరి తప్పు కోవటం తమాషాగా ఉంటుందిలే !

(శ్రీదేవి : (కోపం వచ్చేసింది) మీరంతా లాజ్ నులు. దయ్యాల.

సుబ్బా : మేముకాదు. మేము చాలా మంచివాళ్ళం. వాడే ఆ భూలే దయ్యం.

(శ్రీదేవి : వెళ్ళండి. వెళ్ళి ఆయన కాళ్ళ మీదాడి క్షమాపణ కోరుకోండి. వెళ్ళండ న్నయ్య గారు ! వెళ్ళండి.

సుబ్బా : ఏమిటి వరదరాజుగారు ! ఈవిడకి మన మేయాలేం తెలీదులాగుండే. మీ దూయకులమ్మా. మీకేం తెలీదు. వాడి మూలకంగా నేను చాలా అవ్వాయమై పోయేను. ఉద్యోగానికి రాజీనామా యిచ్చి ఇలా రోడ్ల వెంట తిరుగుతున్నాను. నెలలు గడుస్తూన్నా మాపూర్వలేక పోదానిక్కారణం వాడు ! నాకిచ్చి కష్టాలు రావడానిక్కారణం వాడు ! వరదరాజుగారూ ! మీరై నా చెప్పండి.

వరద : అవిడకి నేనేం చెప్పినా అర్థంగాదు. వదండి. ముందు మీ రూము తెళ్ళి బట్టలు మార్చుకుని మళ్ళా వద్దాం ! రండి ! తలుపేనుకో (శ్రీదేవి) ఎక్కడికీ వెళ్ళకు. సిగ్గుండే బేజారెత్తిన నంగతి వాకు తెలుసుగానీ, కొంచెం కుదుట పడు. వదండి సుబ్బారావుగారు !

(వాళ్ళిద్దరూ వెళ్ళిపోయేరు. (శ్రీదేవి తలుపు వేసు కుంది. ఇంట్లో ఒక్కతై కూర్చుంది. మనసు పరివరి విధాల ఆలోచిస్తోంది. వెనకటి విషయాలెన్నో గుర్తు కొచ్చేయి. బాగా కదిలిపోయింది (శ్రీదేవి.)

(అప్రట్లో)

వరద : కేంక్స్. వేరీ మచ్ కేంక్స్. చూడు నేనెంత అల్ప సంతోషినో ! నా కప్పు డ్యూడూ మన బంధుత్వం గుర్తు కొన్నాంటే కొండంత రైర్యం వస్తుంది. ఆ రైర్యంతో—అరైర్యంతో ఇంత ఎండ్రన్ పుచ్చుకు చావ మన్నానుకో. చెప్పిన మరుక్షణం తా. అంతే.

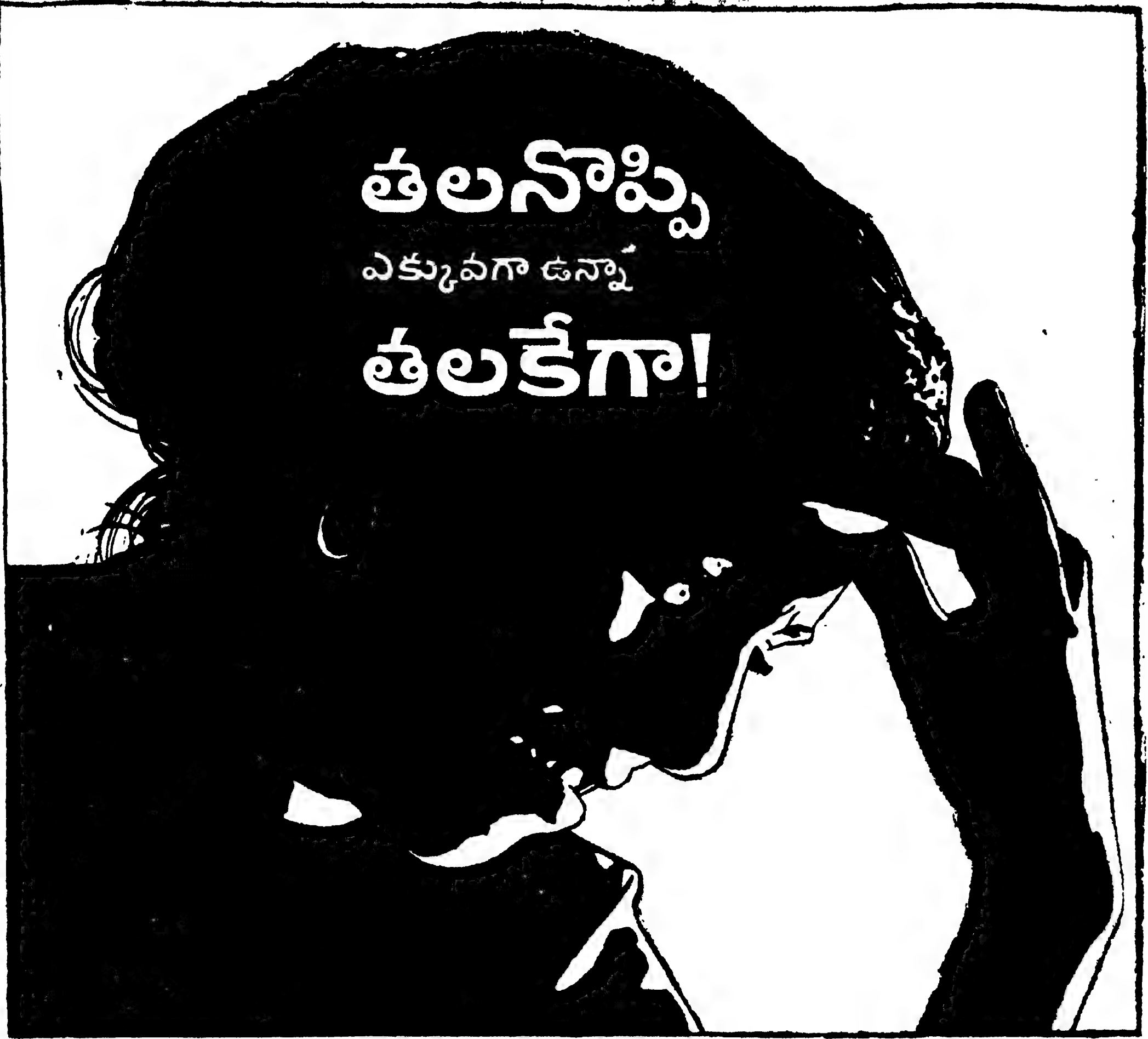
(శ్రీదేవి : (అప్పుది) నువ్వు చాలా మంచివాడివి బావా ! చాలా మంచివాడివి. విష్ణు లాభ పెడుతున్నావును. అమ్మకిచ్చిన మూల కట్టు కట్టేస్తుంది బావా ! కానీ, బావా ! నీకు నిజం ఎప్పటికైనా తెలుస్తుంది. ఎప్పటికైనా తెలు మ్తుంది.

రంగ : (అనాడు) జీవితంలో ఎవర్నీ మ్మూడూ ఏ మేయంతోనూ ప్రాధేయపడలేదు నేను. వాకోసం నేను కొన్ని పరిధుల్ని చిన్నప్పుడే ఏర్పాటు చేసుకున్నాను. వాటిని దాటి బయట పడటం వాడేవాడూ యిష్టంలేదు. అలాటి దిరోజా ప్రాధేయ పడుతున్నాను. అకారణంగా నమ్మ దూరం చేసుకోవద్దని నేడు కుంటున్నాను.....మెడపెట్టి గెంటించుకునేందుకు రాలేదిక్కడికి. వెడతాను. రంగవాయకులు అతిమంచివాడని నేను నాకు. మ్మూడైనా నేను రాక్షసుడినైతే దానిక్కారణం మీరే అవుతారు. మీరే అవుతారు.

(శ్రీదేవి : (అనేసింది) అవునుజం. వేవే కారణం. కారణం వేవే. దొర్నాగ్యురాలివి. నమ్మ మమ్మకున్న మనుషులందరికీ బాధ కలగజేస్తున్నాను. క్షమించండి.

తంగ : నాలుగేళ్ళ క్రితం (శ్రీదేవి అన్న ప్రతి మాటా గుర్తుంది. ఫిరీవ్ ట్రవ్, పాలెలి మేడ, వల్లకారు—ఓహో !

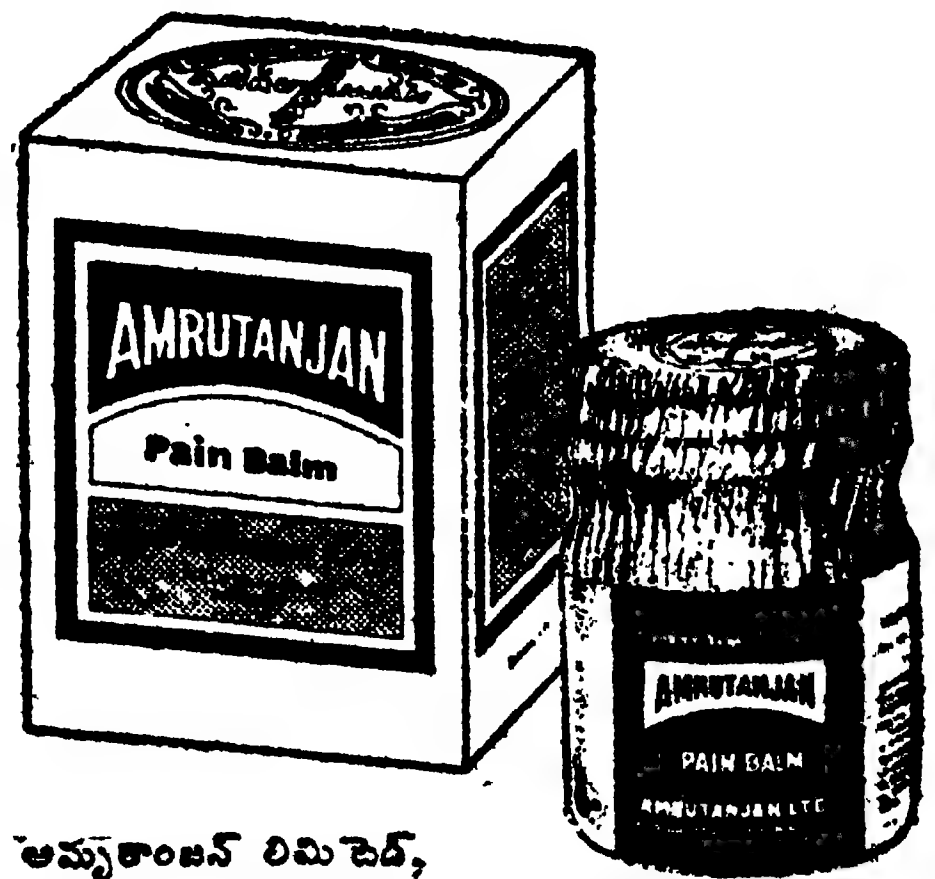
అమృతాంజనం

వాడి శీఘ్రంగా నివారణ పొందండి

స్థానికంగా ఉండే బాధను నివారించుకోడానికి చూరికే మందులు ఎందుకు పుచ్చుకుంటారు? నొప్పి ఉన్న చోటుమీద అమృతాంజనం రాని అమోఘంగా శీఘ్రంగా నివారణను పొందండి. ఏ అపాయం లేకుండా కండరాల నొప్పులకు, తల నొప్పికి, బెణుకులకు ఇంకా కీళ్ల నొప్పులకు అమోఘంగా గుణమిచ్చే అమృతాంజనం 10 రకాల ఔషధాలు చేరిన మందు. అమృతాంజనం గుండెజలుబుకే కాక సాధారణ జలుబులకు కూడా మంచి మందు. కొంచెంకొంచెమే ఉపయోగించవలసి ఉంటుంది కాబట్టి ఒక సీసా మీ కుటుంబాని కంతాకలిసి నెలల తరబడి వస్తుంది.

అవసరానికి ఎప్పుడూ అమృతాంజనం ఉంచుకోండి. అమృతాంజనం 70 ఏళ్ల ప్రసిద్ధినిపొందిన నమ్మకమైన గృహఔషధం.

అమృతాంజనం నొప్పులు జలుబుల నివారణకు 10 రకాల ఔషధాలు చేరిన మందు.

అమృతాంజనం లిమిటెడ్,
మద్రాసు - బొంబాయి - కలకత్తా - ఛిల్లీ

(శీదేవి: తప్పుకునేందుకు. క్షణం మీనుంచి తప్పుకునేందుకలా అన్నాను. అందుకే అన్నాను.

(విద్యేసింది.)

వరద: 'దేవుడి అవతారం అసీమరూ' కానీ కొంచెం షికదా తగిలి దానవుడై పోయే దావటాని నీకు చెప్పింది నేను. తెలిసి గూడా కారణం చెప్పలేదు మువ్వు. క్లాన్ వన్ అడదానివి.

(శీదేవి: నన్ను నమ్ము బావా! నీకు నేనెన్నడూ ద్రోహం చేయలేదు. చేయను. మా కథ ఈ అవేశంలో నీకు తెలుస్తే మరింత రుద్రుడవై పోతావని నా భయం. అందుచేత ఆగిపోయేను బావా! (క్షణం మౌనం) ఇదంతా వావల్లానే జరిగింది. నేనే కారణం.

(లేచి నించుంది. తలుపు శబ్దమైంది. కళ్ళు తుడుచు కుని జాట్టు సవరించుకున్నది. వెళ్ళి తలుపుతీసింది. తలమీద కట్టుతో రంగనాయకు లొచ్చేడు. అతనివెంట గోపి ఉన్నాడు. వాళ్ళిద్దర్నీ చూచి లోపలి గదిలోకి వెళ్ళి పోయింది (శీదేవి.)

రంగ: ఖాక మువ్వు వెళ్ళిపో గోపి!

గోపి: (మొండిగా అన్నాడు) వెళ్ళమసార్. మిమ్మల్ని ఓ క్షణమైనా విడిచి నేనెక్కడికీ వెళ్ళను. మీకే అవకాశం జరగాడానికి వీల్లేదు.

రంగ: గోపి ఇది నాయిల్లు. ఇక్కడ నాకేం భయంలేదు. నువ్వెళ్ళు.

గోపి: మీకు తెలిదు సార్! మీమీద వరదరాజులుగారు కూడాకోపంగా వున్నారు సార్! మీరు వీళ్ళనెవళ్ళనీ నమ్ముద్దు సార్! మీమంచలనం వీ రెవరికీ అర్థం కాదు.

రంగ: నువ్వు నన్నర్థం చేసుకున్నావా?

గోపి: సార్! విజయం చెప్తున్నాను సార్! మ నువు నేనూ వీళ్ళలాగే మీమీద కత్తి గట్టెను సార్! అవసరమైతే ఎంతకైనా సరే తెగించాలనుకున్నాను సార్! కానీ సార్ (బాధగా అనేకాడు) మీగురించి ఎవరికీ ఏమీ తెలియదు సార్! సుబ్బారావుగారు చేయి చేసుకున్నా మీరేం మాటాడలేదు. ఆవేశకి నేన, రాకపోతే, వద్దు సార్. నేనెక్కడుంచి కదలను.

రంగ: (బాగా కదిలిపోయేడు. లాంఘనా అన్నాడు) గోపి!

గోపి: (అశ్చర్యపోయేడు) నేను అల్పుడ్ని సార్! అంత తియ్యటి పిలుపు నేను భరించ లేను సార్! మీ అసీమల చప్రసానీ వెధవవి. మనుషుల్లా నన్ను విసుక్కోండి. గట్టుగా కేటె పెట్టండి. అంతేగాని అంత తియ్యగా మాటాడకండి సార్! మీరు పైగర్! అవినితవరం గుండెల్లో మెదిలే సింహం! మీకేమిటి సార్ తక్కువ?

రంగ: గోపి! వెళ్ళరా! నా పుట్టినరోజు వండగ నేనెక్కడ బ్రహ్మాండంగా జరుపు కుంటాను. ఇక్కడ నాకేం భయంలేదు. రైలొచ్చే వేళయింది. నాన్న గార్ని తిన్నగా యిక్కడికే తీసుకురా. వెళ్ళు.

(గోపి రంగనాయకులు వేపు చూచుకుంటూ కది లేడు.)

రంగ: (అప్రయత్నంగా అనేకాడు) గోపి!

(రివ్యవచ్చి రంగనాయకులు దగ్గర కూర్చుండి పోయేడు. గోపి.)

రంగ: (మనఃపూర్వకంగా అన్నాడు) నాకు విజమైన స్నేహితుడివి నువ్వే! ఈ జీవితానికి ఒక మంచి మనిషిని దేవుడు పరివర్తన చేశాడు తమ్ముడా! ధన్యుడీ!

గోపి: తమ్ముడా! నేనా సార్! నేనా తమ్ముడ్ని సార్! సార్! నా కేడుపాచ్చేస్తుంది సార్! ఏడుపాస్తోంది.

రంగ: (సర్దుకున్నాడు) వాన్నగార్ని వెంటబట్టుకురా! తొందరగా వచ్చేయ్!

(గోపి వేగంగా వెళ్ళిపోయేడు. కాసేపటికి కారు కదిలిన శబ్దమైంది. రంగనాయకులు కదిలిన శబ్దమైంది. రంగనాయకులు వీధి గుమ్మంవరకు వెళ్ళొచ్చి లోపలి గది వేపు తొంగి చూచి అన్నాడు.)

రంగ: (శీదేవి!

(శీదేవి: (భయంగా వచ్చి నించుంది.)

రంగ: నన్ను చూస్తూంటే భయంగా వుందా? నేను పూర్వం రంగనాయకుల్ని కాదు.

(శీదేవి: (తలొంచుకున్నది)

రంగ: మాటాడు (శీదేవి! నేను పూర్తిగా వోడిపోయిన మనిషిని. నువ్విప్పుడేం మాటాడినా గెలుపు నీదే అవుతుంది. మాట్లాడు. (క్షణమాగి) వరద రాజులు లేదా?

(శీదేవి: సుబ్బారావుగార్ కలిసి వెళ్ళారు!

రంగ: (తలని తడుంకున్నాడు) సుబ్బారావ్!

(శీదేవి: మిమ్మల్ని కొట్టాడటగా!

రంగ: చంపడాని కొచ్చి చాతగాక ఈ విధంగా కసి తీర్చుకుపోయేడు. దానికి నే చేసిన తప్పేమిటో తెలుసా? తెలుస్తే నవ్వేస్తాన్! అవునూ—ఈ వరదరాజులూ సుబ్బారావుతో చేయి కలిపాడా? బాగుంది. కుట్రకి ఉపాయం ఇక్కడే ఆలోచిస్తే బావుండిపోయేది. అందర్నీ చూచినట్టయినా వుండేది నాకు.

(శీదేవి: ఈ యింటి కెందుకొచ్చేర్లు.

రంగ: గాకూడదా?

(శీదేవి: పరిస్థితులు ఏం బాగోలేదు.

రంగ: ఎందుకు బాగుండవో తెల్పుకుంటానిప్పుడు. నేను నీకు దూరంగా తిరుగు తున్నా, ఈయింటి పరిస్థితులన్నీ తెలిసేయి నాకు.

(శీదేవి: మాగురించి మీరేం శ్రమ తీసుకోవక్కర్లేదు. వెళ్ళిపోండి. దయచేసి త్వరగా వెళ్ళిపోండి.

రంగ: వెళ్ళను. ఎందుచేతనో ఇవాళ నా పుట్టినరోజు ఇక్కడే జరుపుకోవాలని పించింది.

(శీదేవి: ఇవాళేదా ప్రళయం జరిగేట్టుంది.

రంగ: జరగదని పోపీ యిచ్చేదా?

(శీదేవి: ఇన్నాళ్ళూ పరోక్షంగా కీడు చేసేరు. ఇవాళ—

రంగ: చిన్నతనంలో ఒకనాడు నేను రంగులరాట్నం ఎక్కి తిరుగుతున్నప్పుడు నా చుట్టూలా తిరుగుతూన్న వస్త్రపులేమిటో పరిగ్గా పోల్చలేక, వచ్చే గాపుకేకని బలవంతంగా దిగమింగి కూర్చున్నాను. రంగులరాట్నం అగిం తర్వాత ఇంత గాలి పీల్చుకుని సంబరపడ్డాను. ఈ నాలుగేళ్ళూ అదే అనుభూతిని నా జీవితం పట్ల పోల్చుకోక తప్పలేదు.

(శీదేవి: ఏమో! నా కేమిటో భయంగా వుందిప్పుడు.

రంగ: పిచ్చిగా మాట్లాడకు (శీదేవి? నీకు భయమా!

(శీదేవి: మా బావకి ఈ ప్రమాదం వచ్చిందగ్గర్నూంచి మీరంటే కోపంగా వున్నాడు. మీరా ప్రమాదం వెండుకీచ్చేరు?

రంగ: పిచ్చిప్రశ్న!

శ్రీదేవి: అప్పుట్టుంచి, ఈ యింటో ఎవరికి నుఖంలేదు. అపార్థలూ, అనుమానాలూ ఎక్కువైపోతున్నాయి.

రంగ: ఆ అవకాశం నువ్వే యిచ్చి వుంటావ్!

శ్రీదేవి: (ఖచ్చితంగా అడిగింది) విజయం చెప్పండి! మీరు నన్నింకా ప్రేమిస్తున్నారా?

రంగ: ఇంకా అనుమానిస్తున్నావా?

శ్రీదేవి: అయితే ఈ వేళ మీరీ యింటికి ఎందుకొచ్చేరు?

(వీధిలో శబ్దమైంది)

శ్రీదేవి: వరదరాజు లొచ్చేడు కాబోలు! ఒకసారి చూచి వస్తావు?

(శ్రీదేవి ఖంగారుగా గుమ్మం దగ్గరికి వెళ్లి వచ్చింది.)

శ్రీదేవి: (భయంగా అన్నది) అవును. వారే. వస్తున్నారు.

రంగ: అలాంటి వేళలో తుపాకీ గట్టా లేదుగా. రానివ్వ. ఫర్వాలేదు.

(వరదరాజులు గుమ్మం దగ్గరే ఆగిపోయి ఇద్దరి వేపు చూస్తుండిపోయేడు.)

రంగ: నా పుట్టివరోజు వండుగ, మా యింటికి రమ్మని ఖబురంపినా మీరాలేదు. అందుచేత స్వయంగా నేనే యిక్కడికి వచ్చేను వరదరాజులూ!

(వరదరాజులు రెండడుగులు ముందుకివేసి గట్టిగా అరిచేడు.)

వర: గుడ్ ట్!

శ్రీదేవి: ఏమండీ!

వరద: రాక్షసి! మాటాడకు. మీరిద్దరూ వెళ్లిపోండి ముందు. నన్ను చంపిన మనుషులు మీరు. వెళ్లిపోండి.

రంగ: వెళ్లకపోతే ఏం చేస్తావ్?

వరద: చంపుతాను.

రంగ: ఒకవేళ నువ్వే యిక్కడుంచి వెళ్లిపోవలసి వస్తేనా!

వరద: షట్. యూ ఇడియట్!

రంగ: హెల్పాస్ట్ క్!

వర: ఇలా ఎందరి కొంపలు కూర్చాలని చూస్తున్నావ్? సీకెంథ ధైర్యం లేకపోతే నువ్వే యింటికొస్తావ్? సుబ్బారావు గనక నిన్ను కొట్టి వదిలిపెట్టేడు. నీకప్పుడు నా చేతిలో చావు తప్పదు. అందికే వచ్చేవిక్కడికి.

రంగ: ఇవాల నా పుట్టివరోజు వండుగ. చావుల నంగతి ఎత్తకు. తర్వాత అంతగా అరవకు. నా వండుగ కన్నులవండుగా జరగాలి. తెలిసిందా? శ్రీదేవి! ముందు మాయిద్దరికీ ఖాసీ చేపి వట్టుకురా! (శ్రీదేవి లోపలికి వెళ్లిపోయింది. వరదరాజుల్నద్దేశించే అవ్వాడు) చాలా ఆయాసంగావున్నావు. కూర్చోముందు.

వరద: ఇది నాలుగు! ఇక్కడ నీ ఆజ్ఞలు పాటించవలసిన అవసరంలేదు. ముందు మువ్వక్కడుంచి వెళ్లిపో లేదా (కుర్చీ ఎత్తేడు. గమ్మత్తుగా నవ్వి పూరు కున్నాడు రంగనాయకులు.)

రంగ: మనిషిని కొట్టేంత నీచానికి నువ్వు దిగవు. నాకది తెలుసు. ముందా కుర్చీ దింపు.

వరద: (కుర్చీదించి, దాని మీద కూచుని, చేత్తో మొహాన్ని రుద్దుకున్నాడు)

రంగ: నువ్వు—నీకు ఏమైంది.

వరద: (రంగనాయకులు మొహం వేపు కపిగా చూసేడు.)

రంగ: నాగురించి నీకేం తెలుసో చెప్పు. ఏంటాను. హా...నీలాటివాళ్లు ముఖ్యంగా—నీలాటి వాళ్లు వెయ్యిజన్మలు తపస్సు చేసినా వేవర్తంకాను తెలుసా? నీకేం ప్రమోషనెలా వచ్చింది? చెప్పు చూద్దాం.

వరద: శ్రీదేవి నా భార్య. నా భార్యకీ నీకూ—

రంగ: సిగ్గులేదు నీకు. కానీ, నేను చాలా అభిమానంగా మనిషిని. శ్రీదేవి ఒకప్పుడు ప్రేమించిన మాట నిజమే. అంతమాత్రం చాలా అమె బంధువర్గాన్ని వెళ్లి మీద పెట్టుకున్నాడనిచదానికి నేనేం పిచ్చివాడి ననుకున్నావా? ఏళ్ల తరబడి చదివి, కృషి చేసి సాధించిన వాడొక ఇలాటి పిచ్చి మనుష్ర్ కళంకం తెచ్చుకునేంత తెలివివక్కువ వాడినా?

వరద: కాదు. గొప్ప లోక్కూడివి. అవకాశవాదివి.

రంగ: మీరంతా నా ఆకారాన్ని చూచి మోసపోయేరు. సుబ్బారావు నామీద చేయి చేసుకోడానికి, నువ్వంత ఆవేశం చెందడానికి అదే కారణం. కానీ, వరద రాజులూ! మీరెవరూ నా మనుషు చదవలేదు. అది మీకు చాళకాదు. గర్వం కాదంటే నాగురించి చెప్పుకుంటాను. నామనుషు నవవీర సమానం. నామాట వ్రాజాయుధం. ఇది తెలిదు మీకు. మీమీద నేనంత విశ్వాసం చెందినా ఆపీసు పని వరంగా మీరెంత యోగ్యులో నాకు తెలుసు. అందికే మీకు ప్రమోషన్ వచ్చింది. తెలుసా వరదరాజులూ!

వరద: (అమాయకంగా చూసేడు)

రంగ: చూడండి. అప్పుడే మీరెంత చల్లారినో! నాకు మనుషులమీద నమ్మకం చాలా వుంది. ఆవేశం మనిషిని మనిషిగా వుంచదు. కొంభేం అలోచన చేస్తే—సుబ్బారావు నన్ను కొట్టేవాడు కానేకాదు.

(కొంచెం సేపు మాట్లాడటం మానుకున్నాడు. చేతులూపుకుని అన్నాడు.)

రంగ: ముఖ్యంగా మీరు నన్నే ప్రశ్న అడగాలి. మీ అనుమానం తొలగాలి. నామీద నమ్మకం చావ లేదంటే నేను నిజమే చెప్తాను. చెప్పేదా వరదరాజులూ!

వరద: (తలొంచేడు.)

రంగ: ఆర్ రైట్! నిజమే! నేనూ శ్రీదేవి ప్రేమించుకున్నాం. పెళ్లికూడా చేసుకుందామనుకున్నాం.

వరద: యూ—

రంగ: అగండి. ఆవేశం కూడదని ముందే చెప్పేను. ఈ కథలో బుచ్చి వోటు చేసుకునుండకపోతే మాపెళ్లి నిర్వహించా సాగి వుండేది. బుచ్చి ఆ అవకాశాన్నివ్వలేదు.

వరద: బుచ్చి ఎవడు?

రంగ: మా చిన్నాన్న! అప్పుడే ఒక పాత్ర పరిచయం అయిపోయింది. ముఖ్యమైన పాత్ర గూడా అదే! (క్షణమాగి) నాలుగేళ్ల క్రితం పున్నట్లుండి 'నిన్ను ప్రేమించడంలేదని శ్రీదేవి చెప్పేవాడు నేను ఆశ్చర్యపోయేవా! కారులూ, మేడలూ కావాలని చెప్పేవాడు దూషించేను. నన్ను మోసం చేశాను శ్రీదేవిని నిందించేను. చివరికి మిమ్మల్ని పెళ్లి చేసుకున్నదట! తెలిపేవాడు మళ్ళా ఆశ్చర్యపోయేను. ఈ తిరకాను అర్థమైందికాదు.

వరద: ఇదంతా కొత్త కథ!

రంగ: కాదు నిజమైన పాతకథ. పాతికేళ్ల క్రితం బుచ్చి వో నర్సుని ప్రేమించేడు. వట్ట పగ్గాల్లేకుండా వాళ్లిద్దరూ కలిసి తిరిగేరు. బుచ్చికి తల్లి తండ్రి లేరు. ఉన్నది కేవలం అన్నగారు. ఆ అన్నగారు వంశవర్ధులకొరకూ, ప్రాణత్యాగం చేయగల ధైర్యవంతులు. అంచేతనే బుచ్చిని మందలించి నాగపూర్లో ఉద్యోగం వేయించి అక్కడికి పంపేరు. బుచ్చి నాగపూర్ చేరక మునుపే రైల్వే ఆధ్వర్యం చేసుకున్నాడు. కానీ, అలా వేళకి తండ్రి పోయేడు. ఆ నర్సు పేరు వర్ధనమ్మ! ఆ పాపాయి పేరు శ్రీదేవి! శ్రీదేవి నా వల్లెలు వరదరాజులూ! వెళ్ళు.

వరిద: (గట్టిని లేచి నించున్నాడు) నేన్నమ్మను. ఇదంతా కట్టుకథ. గారితో గారు వర్తనమ్మత్తయ్య భర్త! ఆయన గొప్ప సంఘసేవకుడు.

తంగ: కనేకనే—వర్తనమ్మ నాచరించి, తన భార్యగా లోకానికి పరిచయం చేయగలిగారు. వర్తనమ్మకి నవజీవనం వస్తాడనిచేరు! ఈ కథ వర్తనమ్మకీ, శ్రీదేవికీ, మానాన్నగారికీ తెలుసు. తెలిసి మేమి శ్రీదేవిని ప్రేమించేను. శ్రీదేవి మొరాలు కనుక్కున్న మానాన్న చిన్ననాటకం అడి మా పెళ్లి తెలిసిగా ఆన గుర్రు.

(అవేళకి శ్రీదేవి కాఫీ తీసుకొచ్చినించుంది. ఆమె కళ్ళలో ఆనందం తోణికిసలాడింది.)

శ్రీదేవి: అమ్మయ్యా!

తంగ: విప్పనా వరదరాజులూ! ముందు కాఫీ తాగు.

(ఒకటి తను తీసుకుని, రెండో కప్పు వరదరాజులి కిచ్చేడు. తను తీసుకున్న కాఫీ కప్పుతో గోడ అంచుకి వెళ్ళిపోయి, మాటాడుతూనే ఆ కప్పులో ఏదోకలుపుకున్నాడు. జేబులోంచి ఓ కాగితం చేతిలో పెట్టుకున్నాడు.)

తంగ: మార్చి భరవై రెండు మంగళవారం 1966 సాయంత్రం ఆంధ్రప్రదేశ్ లోని ముఖ్యమంత్రి. ఒక అమాయకుడికి నిజం తెలిసిన రోజు. అనిజం వెనుక ప్రాణంలాటి సంశ్లేషణలు. కాఫీ చుక్క ఒక్కటి నీ గొంతులో పోతుకో వరదరాజులూ! కొంచెం ఉల్పాసంగా వుంటుంది. శ్రీదేవి ముందు రంగనాయకులు ఓడిపోయిన వైసం, ఓడిపోయిన తర్వాత అతన్ని మింగే అభిమానం చేసి తమాషా, కథ తెలిసి పశ్చాత్తాపపడి వరద రాజులి యొక్క మానసిక సంచలనం, ఆ సంచలనం చూచి శ్రీదేవి ఆనందం దించబోయే క్షణం. నేతాగబోయే కాఫీ చుక్కతో ప్రారంభమవుతుంది.

(కాఫీ తాగేడు. వొచ్చి కూర్చున్నాడు. బైట కారా గింది.)

వెళ్ళి వరదరాజులూ! నా పుట్టిప్రేమ వండక్కి ముఖ్యమైన అతిథి మా నాన్నగారు వచ్చేరు! ఈ ఇంటి కామందుని సువ్వు! ఆయన్ని సాదరుగా ఆహ్వానించు. నీ మనసులోని మేధానా విడిపోయాయని చెప్పు. విని నంతోషిస్తాను. ఇవ్వం లేవిపెళ్లి ఈ జన్మలో తీసుకోమని నా తరపున మా నాన్నగార్ని సువ్వుగూడా వొక్కి మరి చెప్పు. వెళ్ళండి ఆయనకి స్వాగతం చెప్పండి.

(వరదరాజులూ, శ్రీదేవి యిద్దరూ గుమ్మం దగ్గరి కెళ్ళి నించున్నారు. రాజశేఖరం, గోపీ వచ్చేరు. రాజశేఖరం వస్తూనే అన్నాడు.)

రాజ: నీ పుట్టిప్రేమిట్రా! ఖంగారుగా నైరివ్వడం మేమిటి? నైగా లంకంత ఇల్లు అక్కడ పెట్టుకుని ఇక్కడికి రావడమేమిటి? మాటాడుకు—వేన్ను దానికి జవాబు చెప్పంతే!

గోపి: (రంగనాయకులు దగ్గరికి వస్తూ) ఇదేమిటి సార్! మరి నాతో పుట్టి ప్రేమ వండగని చెప్పేరే సార్! బలేవారే మీరు. సార్.

(గోపికి అనుమానం వచ్చింది. రంగనాయకుల్ని పట్టుకు చూచి మెల్లిగా 'సార'ని పిలిచేడు. రంగనాయకుల్లో కదలిక లేదుగాని, అతని చేతిలోని కాగిత ముక్కు గోపిని ఆకర్షించింది. ఆత్రంగా తీసి చదివేడు.)

గోపి: “ఇది ఆత్మహత్య! ఇందులో ఎవరి ప్రమేయమూలేదు. రంగనాయకులు సార్! ఇదేమిటి సార్. పోమ్మరు సార్! సార్....

(అందరూ ఒక్కసారి ఉలిక్కిపడి రంగనాయకుల చూట్టాతా చేరేరు. ఆ క్షణంలో ఎవరికీ నోట మాట రాలేదు.)

భాంత్రి

శ్రీ శివ శంకర శాస్త్రి

1

నెఱ్ఱరాయ శాస్త్రిగారు
చూడగానే రాచతీవి—
తోడ గానబడెడివారు,
దొడ్డవారు; సంస్కృతాంధ్ర
విద్వాంసులె కాక బ్రహ్మ—
వేత్త లనెడి ఖ్యాతి కలదు.
మా కెల్లర కాయనయెడ
మహిత భక్తితోడ ప్రేతి.

వేదాంతార్థము లాయన
వివరించుచు నున్నప్పుడు
వ్యాసులవారె అవతరించి
వచ్చినట్లు తోచుచుండు.

జగత్తు విషయమున రజ్జా—
సర్పభాంతి కలుగుచుండు
ననియు, శివస్పృత్యమ్మని,
అన్యమ జగదాదికంబు
కేవలమ్ము మిథ్య యనియు
భావించుచు నుండువారు
కలానిధులు నేతి వంశ—
కలశాంబుధియందు వారు.
మా నాయనగారి కెటులొ,
మేనల్లుని వరుస వారు.
తమ దుహితను నా కొనంగి
త్వరలోనే పరిణయంబు
చేయుటకై సంకల్పము
చేసియున్నవా రగుటను,
అచ్చట నే నాంగ్గ విద్య
అభ్యాసము చేయుచుంటి.

2

అనుములవారి పెద్దయింట
అందరమును నివసించుము.
ప్రాకారము కలదు నాల్గ్—
వక్కలయం, దంగణంబు

విశాలంబు, నలు దిక్కుల
వివిధ తరులు కుంజంబులు,
మొలిచియుండు రకరకముల
మొక్క లెన్నో మిక్కుటముగ.

అప్పుడప్పుడు పెరటిలోన
అగవడుచుండును సర్పము.
పశ్చిమ దిక్కున చిక్కుగ
వట్టియున్న గడ్డినుండి
పాకుచు నరుదెంచు పాము
భవంతిలోని కెన్నిసార్లు.
బలగ మధిక మింటిలోనః
వక్కలు, మంచములు, చావ—
చుట్టలు, బల్లలు, కుర్చీ
లిట్టట్టలు కానవచ్చు.

3

ఒక్కనాటి సాయంత్రము
వక్కలు వేసెడి వేళకు
మామగారి దుహిత వచ్చి
మంచముపై పరపుచుట్ట
పరచి పెట్టుమని కోరగ,
చిరునగవున లేచి నేను
గది గొళ్ళెము తీసి, లోన
కాలిడినంతనె లోపల
చుట్ట చుట్టుకొన్న పాము
కట్టెదుటం గానవచ్చె.

“పామువోలె గానిపించు—
పద, పద యిటనుండి యనుచు
నందివేసి యామెను, నే
తలుపుమూసి దూరముగా
తొలగిపోయి నిలిచియుంటి.

4

ఇంతలోనె మామగారు
విగుదెంచి దీపికతో
తెరచి తలుపు భద్రముగా,
దీపికతో పరిశీలన
కావించుచు, “అది రజ్జువు,
కాదు సర్ప”మని తేల్చిరి.

సంభ్రమము తొలగె నాకు.
శ్వశురమహాశయులు పిదప,

భ్రాంతి

ఇట్లు లనిరి: “రజ్జు వేదా
వీది సర్పమో చూడక
అరోపణ చేసినావు
అన్యోన్య పదార్థములకు.”

“చీకటి మందముగ నుంట—
చేత భ్రాంతి కలిగె నాకు—
అదియుగాక వర్పంబిట
కప్పుడపుడు వచ్చుగదా!”
అని మృదువుగ నే నంటివి.

అప్పుడు శ్వశుర మహాశయులు.
“నీవు భ్రాంతిపడినావా
నిజముగ? వృద్ధులతోడను
చమత్కారమా?” యనుచును
పదనములోని కరిగినారు.

5

కూరుచుంటి నావల వే
కుర్చీలో మౌనముగా.
శ్వశుర దుహిత మరలవచ్చి
వాలకమ్ము కనుంగొనుచు—
తనకు నేను భర్త నగుదు
నని బాలిక యెరుగదపుడు—
“గువ్వవోలె మౌనముగా
కూరుచుంటి వెందులకో!
నను జూచియు పలకరింప”
నని యడిగెను మందముగా.

“విన్నవా నాన్నగారు
అన్నమాట? పెద్దలతో
చమత్కారమాడుదునని
సందేహము వెలిబుచ్చిరి.
ఆదరానురాగంబులె
అన్ని వేళలందు నాకు
“పెద్దలయెడ” నే ననగా,
పిల్ల అందుకొనియె నిట్లు:

“పాపము! నీ కేమి తెలియు?
పరియాచక మేమున్నది?
ఉన్నది ఉన్నట్టు నేను
వాన్నగారితో చెప్పెద!”
అని ముందరి కడుగు వేయు
నామె నాపి, మామగారి

ముద్దుల బిడ్డవు నీవని
ముద్దు పెట్టుకొని వంపితి.

* * *

మామగారు బ్రహ్మణ్యులు :

మాట లెట్లు వారు పల్కు,

నత్యంబే స్ఫురించును.

జగత్తు విషయమున రజ్జు

వర్పభాంతి నిత్యంబే.

అతస్మిన్ తద్వస్తువు

వారోపణ చేయుటచే

భాంతి మూలకము నృషి

ప్రతీయమానమై కదా!

అప్పుడవుదు తలచుకొన్న

ఆశ్చర్యము కలుగుచుండు:

ఉన్నది ఉన్నట్లు తెలుప

నొల్లరు విద్వాంసులైన.

శాస్త్ర ప్రవచనములో

పమ్మతమే భాంతి యన్న.

కాని జగద్వృత్తమందు

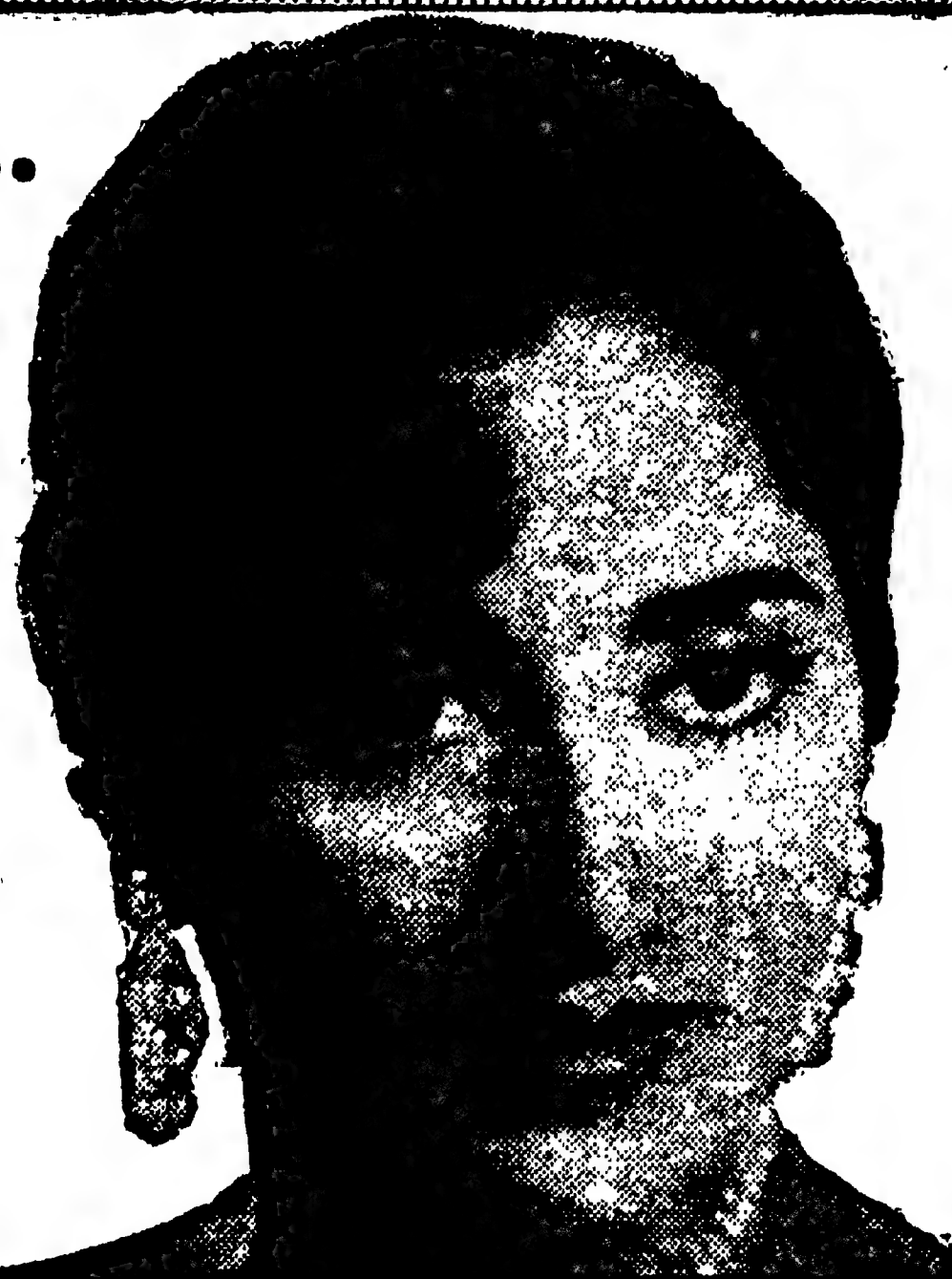
గ్రహింపరు భాంతి లీల!

సౌందర్య రక్షణకు..

ఆఫ్ ఘన్ సోన్
సౌందర్య సాధనాలు

ఇ. ఎస్. పటన్ నాథా, బొంబాయి 77

ఎద్దిపై న్నలిజం

శ్రీ సంచీవ దేవ్

బ్రదుగ్ ఇక్కడ గులాబీ పూవుంది..'

ఉన్నట్లు రుజువేమిటి ?

ఇదుగో దానిరూపం కంటికి కనిపిస్తుంది.

దాన్ని గోటితో మీటితే దాని ధ్వని చెవికి వినిపిస్తుంది.

దాని సుగంధం ముక్కుకు తగులుతూంది.

దాన్ని తాకితే దాని స్పర్శ తగులుతూంది చేతికి.

ఇంకా దాని దళాన్ని కొరికితే దాని వగరైన తీసి నాలుకకు తడుతూంది.

అంటే యీ గులాబీ ఉన్నది కనుక యిక్కడ గులాబీ పూవుందని రుజువవుతూంది.

ఎద్దిపై న్నలిజం దీన్ని అంగీకరించదు. ఈ గులాబీ పూవున్నందున గులాబీ పూవు లేదు, గులాబీపూవు ఉన్నందువల్లనే యీ గులాబీ ఉన్నది అంటుంది ఎద్దిపై న్నలిజం.

'ఉండటం' అనేది లేనప్పుడు ఇంకా ఆ గులాబీకి రూపం ధ్వని, సుగంధం, స్పర్శ, రుచి ఇవన్నీ ఎక్కడుంటవి కనుక ? ఏదైనా ఉంటేనేగా మిగతావన్నీ దాన్ని అంటిపెట్టుక ఉండేది !

కనుక సృష్టిలో ప్రధానమైంది 'ఉండటం' (Existence). లేంది సృష్టి ఎట్లా అవుతుంది ?

అందుకే 'ఉండటమే' పరస్వం అంటుంది ఎద్దిపై న్నలిజం.

మానవుడికి ఆలోచన ఉంది అనుభూతి ఉంది, దుఃఖం ఉంది సుఖం ఉంది విద్య ఉంది, అవిద్య ఉంది. కాని ఇవి ఉన్నందు వల్ల మానవు డున్నాడని కాదు, మానవు డున్నాడు కనుకనే యివన్నీ ఉన్నవని.

డికార్టే అంటాడు "Cogito ergo sum" (నేను ఆలోచిస్తున్నాను కనుక నేను ఉన్నాను) అని. కాని ఎద్దిపై న్నలిజానికి జన్మదాత అయిన బ్లెయిజ్ పాస్కల్ అంటాడు దానికి విరుద్ధంగా "నేను ఉన్నాను కనుక నేను ఆలోచిస్తున్నాను" అని. పాస్కల్, డికార్టే సమకాలికులే ఒకవిధంగా. పాస్కల్ 1623 లో జన్మించి 1662 లో మరణించాడు. డికార్టే 1596 లో జన్మించి 1650 లో మరణించాడు. డికార్టే తాత్విక దృక్పథంలో బుద్ధి (intellect) ప్రధానమైతే పాస్కల్ దృక్పథంలో బోధి (Intuition)¹ ప్రధానం. మొదటిది మనుగత హేతువాదం; రెండవది వ్యక్తిగత మర్మవాదం.

క్రీస్తుపూర్వం ఆరవ శతాబ్దానికి ముందు పాశ్చాత్య తత్వశాస్త్రం ప్రధానంగా మతంతోనే సంబద్ధమై ఉండేది. మతాన్నించి వేరై తత్వశాస్త్రం అప్పటి ప్రత్యేక మనుగత శాస్త్రంగా వ్యక్తం కాలేదు. మొదటిగా ఆరవ శతాబ్దం (క్రీ. పూ.) లో థేల్స్ అనే ఆయన ద్వారా గ్రీక్ తత్వశాస్త్రం ఉత్పన్నమైంది. ఆయనే మతం నుంచి తత్వశాస్త్రాన్ని విడదీశాడు. ఇది తర్వాత కొంతకాలానికి అరిస్టాటిల్ చేతుల్లో తర్కశాస్త్రంతో నన్నిహిత సంబంధాన్ని ఏర్పరచుకొంది. అప్పుడప్పుడు ప్లోటినస్ లాంటి క్రైస్తవ మర్మసాధకుల ద్వారా పాశ్చాత్య తత్వశాస్త్రం తిరిగి మతంతో సంబంధం ఏర్పరచుకొంటూ వచ్చినా కూడా అది ప్రధానంగా మతంతో సంబంధం లేని బుద్ధివాదంగానే ఉండిపోయింది.

బ్లెయిజ్ పాస్కల్ తన ఎద్దిపై న్నలిజం రూపం ద్వారా పాశ్చాత్య తత్వశాస్త్రాన్ని క్రైస్తవమతంతో అనుబద్ధ పరచాడు. ఆయన గొప్ప గణిత శాస్త్రజ్ఞుడూ, వైజ్ఞానికుడూ అయినప్పటికీ మానవుని అస్తిత్వానికి సంబంధించిన సమస్యలు ఆయన్ను ఎక్కువగా ఆకర్షించినవి. సాంప్రదాయికమైన క్రైస్తవమతం మొదట ఆయనకూ సంతృప్తి యివ్వలేకపోయింది. అందుకే మానవుని మౌలిక అస్తిత్వానికి సంబంధించిన అనుభూతుల వైపు మొగ్గు కలిగింది. పాస్కల్ అంటాడు :

"When I consider the tiny span of my life, which is swallowed up in the eternity which precedes and follows it, when I consider the tiny space that I occupy and can even see, lost as I am in the infinite immensity of Space which I know nothing about and which knows nothing about me, I am terrified and marvel to find myself here rather than there, for there is no reason at all why "here" rather than "there," and why "now" rather than "then." Who put me there? By whose command and under whose direction were this time and this place destined for me?"

1. Intuition అనే దానికి 'బోధి' అనే భారతీయ పదాన్ని ఉపయోగించటంలో స్వర్గీయ హిరేంద్రవాదపు గారికి నేను ఋణపడి ఉన్నాను.. బెంగాలీలో ఆయన "బుద్ధి ఒ బోధి" అనే పుస్తకం రచించారు.

“జీవితానికి ముందు వెనుకల నడుస్తూన్న అనంతకాలంలో మ్రంగబడి ఉన్న యీ నా జీవితపు అల్ప కాలాన్ని గురించి ఆలోచించి వస్తున్నా, నేను ఎరగనట్టి నన్ను ఎరగనట్టి అనంత ప్రదేశంలో మునిగిపోయిన నేను ఆక్రమించుకొని చూస్తూన్న యీ అల్ప ప్రదేశాన్ని గురించి నేను ఆలోచించినప్పుడూ, భయపడుతూ ఆశ్చర్యపోతుంటాను ఎందుకు నేను అక్కడ కాక ఇక్కడ ఉన్నానా అని; “అక్కడ” అనే దానికంటే “ఇక్కడ” అనేదీ, “అప్పుడు” అనే దానికంటే “ఇప్పుడు” అనేదీ ఉండటానికి కారణం ఏమిటా అని! నన్ను అక్కడ ఎవరుంచారు? ఎవరి ఆజ్ఞవల్ల, ఎవరి దర్శకత్వం క్రింద యీ కాలమూ దేశమూ వా నిమిత్తం ఏర్పడినవి?”

అయితే, తరువాత ఒక నీటి ప్రమాదంలో మునిగి పోతూన్న పాస్కల్ రక్షించబడటంతో ఆయన జీవితంలో గొప్ప పరివర్తన సంభవించింది. ఈ ఘటనమూలంగా పాస్కల్ క్రైస్తవ మార్మికుడుగా రూపాంతరం చెందాడు. బుద్ధికంటే హృదయమే ప్రాధాన్యాన్ని అందుకొంది ఆయన ఎగ్జిస్టెన్షియలిజంలో.

క్రైస్తవ ఆస్తిక ఎగ్జిస్టెన్షియలిజం అనీ నాస్తిక ఎగ్జిస్టెన్షియలిజం అనీ రెండు పరస్పర విరుద్ధ విభాగాలు ఏర్పడి పోయినవి యీ నవ్యతత్వశాస్త్రంలో.

పాస్కల్ అవంతరం డెస్కార్ట్ దేశన్టుడైన సోరెన్ కీర్కెగార్డ్ (1813—1855) అనే తాత్వికుడు ప్రధాన పాత్ర అవలంబించాడు. నిజానికి ఎగ్జిస్టెన్షియలిజం అనే పేరు ఈయన సృష్టించిందే. అసలైన అర్థంలో ఎగ్జిస్టెన్షియలిజం అనే దానికి కీర్కెగార్డ్ యే స్థాపకుడు. పాస్కల్ క్యాతలిక్ అయితే కీర్కెగార్డ్ ప్రోటెస్టెంట్. తన తార్కికశక్తినంతా మతానికి, ప్రభుత్వానికి, సంఘానికి, ఆచారాలకూ, సంప్రదాయాలకూ వీటన్నిటికీ విరుద్ధంగా ఉపయోగించాడు. అంతేకాదు మానవతావాదం, బుద్ధివాదం మొదలైన వాటిని కూడా వ్యతిరేకించాడు. ఒక టేమిటి, మానవాత్మ స్వేచ్ఛకు బంధన అని తట్టిన దాన్నల్లా వ్యతిరేకించాడు.

మతం అనేది ఒక వ్యక్తిగత విషయంగా ఉండాలనేదే కాని అది మతగురువులకూ ప్రభుత్వానికీ చెందిందిగా ఉండకూడదని ఆయన వాదం. ఒక క్రమబద్ధరీతి అనేది పనికిరాదంటాడు. డికార్టేకు చెందిన క్రమబద్ధరీతిని పాస్కల్ ఎదిరిస్తే హేగెల్ కు చెందినరీతిని కీర్కెగార్డ్ ఎదిరించాడు. సంపూర్ణ అధ్యాత్మిక స్వేచ్ఛను పొందాలంటే చుట్టూ ఉన్న వివిధాలైన సాంప్రదాయిక బంధనాల్ని వదిలించుకోవా లన్నాడు.

మా పోషకులకు, శ్రేయోభిలాషులకు

ఉగాది అభినందనలు

ది మాడరన్ హిందు మోటల్

ఆనందరావు సర్కిల్

శ్రీ షా డ్రి రోడ్, బెంగళూరు - 9

68 సంవత్సరములకు పైగా ప్రముఖులకు ఆదర్శవంతమైన హోటల్

* పార్టీలకు కూడా వడ్డనలు చేయగలము.

* విమాన, రైలు ప్రయాణ బుకింగులకు, — టూరిస్టు గైడ్లు — టూరిస్టు బస్సులకు ఏర్పాట్లు చేయగలము.

ఓరిగ్రాములు: Modernotel }
ఫోన్: 24838

బి. ఎ. రామమూర్తి & బ్రదర్స్
ప్రొఫెషనలిస్టు.

జీవితంలో మనుగతసత్యమిద ఆధారపడితే బాధ తప్పదు కనుక వ్యక్తిగతసత్యమే ఉత్తమమైందంటాడు. మనుగత శీతిమానపుని బానిసగా చేసివేస్తుంది. అయినప్పటికీ పాశ్చాత్య తత్వశాస్త్రం ప్రారంభంనుండి మనుగతరీతితో సంబద్ధమై యేవుంది. కీర్కిగార్డ్ ఈ విధానాన్ని మార్చి వ్యక్తిగతరీతికి ప్రాధాన్యాన్ని ప్రసాదించ ప్రయత్నించాడు. సృష్టిలోని వరమ లక్ష్యం మానవుడు మాత్రమే, విశ్వజీవితంలో మానవ జీవితం మాత్రమే సర్వస్వం అనే మానవతావాదాన్ని ఎదిరించి దైవత్వానికి ప్రాధాన్యం ఇచ్చాడు.

పాస్కల్ చేతుల్లోనూ, కీర్కిగార్డ్ చేతుల్లోనూ ఎగ్జిస్టెన్స్ లిజం అనేది కైన్తవమతానికి మరో పేరుమాత్రంగానే నిలచిపోయింది. ఈ దృక్పథాన్ని త్రిప్ప ప్రయత్నించాడు ఫెడర్క్ సీత్సే (1844—1900). ఈయన పూర్ణంగా ఎగ్జిస్టెన్స్ లిజ్ తాత్వికుల్లో లెక్కకాకపోయినాకూడ ఈయన తాత్విక చింతనలో చాలా భాగం ఎగ్జిస్టెన్స్ లిజ్ ధోరణిలోనే ఉండి పరోక్షంగా ఎగ్జిస్టెన్స్ లిజ్ వాదానికి ఎంతో దోహదం చేశాడు.

సీత్సే రచనల్లో అసంబద్ధ ఆలోచనా స్రవంతి, పరస్పర విరుద్ధభావాలూ ఎక్కువ. ఈయనలో తాత్వికునికంటే కళాకారుని భాగమే అధికం. ఏ అంగీకృత సిద్ధాంతానికి లోబడి ఉండదు. కైన్తవ సిద్ధాంతాలను విమర్శించాడు. సాంప్రదాయిక పంథాలో నీతి అనే పేరుతో నున్న దాన్ని ఈయన అంగీకరించదు. ఇటు వంటి కరుడుకట్టిన, బూజుపట్టిన నీతిజాలనుండి బయట పడితేనేకాని వ్యక్తి ఆధ్యాత్మిక శిఖరాన్ని అందుకోజాలడంటాడు.

ఈయన దృష్టిలో హేతువాదం అంత ప్రధానమైందేకాదు. బుద్ధి సత్యాన్ని గుప్తపరుస్తుందేకాని వ్యక్తపరచదనీ, బోధి (Intuition) మాత్రమే సత్యాన్ని సమగ్రంగా వ్యక్తపరచగలదనీ ఈయన విశ్వాసం. మానవుడు మానవత్వాన్ని దాటకలిగితేనేకాని నిజమైన మానవుడు కాజాలడు. జీవితంలో జ్ఞానావికంటే అనందమే ప్రధాన మంటాడు. తెలుసుకోటంకంటే జీవించటమే ప్రధానమని. సృష్టిలో మార్పు అనేది ఉత్తమ సత్యం. అందుకే ఆయన అంటాడు. "It is with thinkers as with snakes: those that cannot shed their skins die". ఆలోచనాశీలురూ, పాములూ ఉభయులస్థితి ఒకటే; తమ చర్మాలను విడవనివి జీవించవు. పాములు కుబుసాల్ని విసర్జించినట్లుగానే ఆలోచనాశీలురు పాత ఆలోచనలను విసర్జించుతుండాలని.

ఇక ఆధునిక ఎగ్జిస్టెన్స్ లిజం. ఇంతకుముందున్న ఎగ్జిస్టెన్స్ లిజం ఒకవిధంగా ఆస్తికమైనది. ఇక ఇక్కడనుండి కను పించేది నాస్తిక ఎగ్జిస్టెన్స్ లిజం. ఇది కారల్ జాస్పర్సుతో ప్రారంభిస్తుంది. ఆయన 1883 లో జన్మించాడు. కీర్కిగార్డు

"Existenz" అనే పదాన్ని ప్రసాదించే జాస్పర్సు దాన్ని కింది విధంగా విశదపరచాడు: మానవుడు తన పరిసరాలనుండి స్వతం త్రుడుగా తనకు తానుగా జీవించగలడు. ఇందుకు తన పూర్వ శక్తులను ప్రత్యక్షంగా తెలుసుకోవాలి. పుష్పత్తి శాస్త్రరీత్యా కూడ ex-sistet అనగా బయటికివచ్చి నిలచుట అని అర్థం. అంటే అస్తిత్వం (existence) అంటే తన చుట్టూ పరిసరాలతో కాని తనకు వెనకున్న పుష్ప భూమితోకాని కలిసిపోక వాటి నుండి విడబడి స్వతంత్రంగా బయట నిలవటం అని. దీనికి వ్యతిరేక పదం "Da sein". దీని అర్థం ఒక నిర్ణీతమైన పరిస్థితిలో, దేశకాలాలలో చుట్టబడిన ఒక నిబద్ధ అవస్థలో ఇమిడిపోవటం. మొదటిది మానవుని స్వాతంత్ర్యాన్ని తెలుపుతుంది, రెండవది మానవుని బానిసత్వాన్ని తెలుపుతుంది.

కనుక నిజమైన అస్తిత్వం అంటే పరిస్థితిని అధిగమించటమే. కనుక ఎగ్జిస్టెన్స్ లిజం అంటే పరిసర ప్రభావాలకు లొంగక మానవుడు తన స్వీయ సత్తామీద ఆధారపడి జీవించటం అని జాస్పర్సు విశదీకరించాడు.

జాస్పర్సు "The Philosophy of Descartes" అని ఒక గ్రంథం రచించాడు. అందులో ఎగ్జిస్టెన్స్ లిజ్ వాదానికి డికార్టే బుద్ధివాదానికిపున్న తారతమ్యాన్ని విశదీకరిస్తాడు. డికార్టే దృష్టిలో బీచిత మనేది పరిష్కృతం కావలసిన ఒక సమస్య మాత్రమేకాని అనుభవించతగిన ఒక సత్యంకాదు. ఈ ఆధారంతో జాస్పర్సు ఫీనామెసలాజికల్ విధానాన్నిండి ఎగ్జిస్టెన్స్ లిజ్ దృక్పథాన్ని వేరుచేసి చూపుతాడు. మొదటిదాని వైఖరి బయట నుండి పరిశీలించే ఒక సాక్షి లేక పరిశీలకునిది; రెండవది అస్తిత్వ సత్యంలో భాగస్వామిలాంటిది. ఈ అస్తిత్వసత్యం గుర్రాబీలపాన్పు కాదు, ఎన్నో అసామ్యాలకు, వ్యతిరేకతలకు బాగలకు, వ్యధలకు తీరని సమస్యలకు అది నిత్యం.

అస్తిత్వపు మూలంలో ఐక్యపరచబడలేనిపరస్పర వైరుధ్యాలు; సరికాలేని వ్యతిరేకతలు, సమన్వయపరచజాలని ద్వంద్వాలు ఎన్నో ఉన్నవి. ఆశతో కూడిన నిరాశలు, బంధనతో కూడిన స్వేచ్ఛలు, బాధతో కూడిన సుఖాలు, బుణాలతో కూడిన సంపదలు, అజ్ఞాన మిళితమైన జ్ఞానం, మరణంతో కూడిన జీవనం, ఈవిధంగా ఎన్నో. ఈ ద్వంద్వాలు రేకపోతే అస్తిత్వమేలేదు. ఈ వ్యతిరేకతల బిగింపులమధ్య తలెత్తే ప్రధాన అనుభూతి బాధ. పాస్కల్ నుండిసాత్రే వరకూ ఈ సంప్రదాయపు ప్రతిసభ్యునిలోనూ ఈ బాధ అనేది ఒక విశిష్ట లక్షణంగా వస్తూనే ఉన్నది. పాస్కల్, కీర్కిగార్డులు ఈ బాధను భగవంతునినుండి వియోగం కలిగిన మూలంగా ఉత్పన్నమైన బాధగా భావించారు.

మానవుడు ఉన్నత ఆధ్యాత్మిక జీవితాన్ని అందుకొనే ఆదర్శంలో పైకి ప్రాకుతూంటే ప్రావచికమైన అనేక అడ్డంకులు అతన్ని క్రిందికి లాగుతూంటవి. స్వేచ్ఛ వ్యక్తిగతం అయితే బంధన ముగతం. అసలు ముగత సత్యం అనేది సంపూర్ణ ముగతం కావేరదు. అదేవిధంగా వ్యక్తిగత అనుభవం కూడ కొంత ముగత సత్యమిద ఆధారపడే ఉంటుంది. కనుక ముగత వ్యక్తిగతాలు పరస్పర సంబద్ధాలు. అందుకే జాన్సర్సు అంటాడు “నేను ఈ ప్రపంచంలో వివసించటంలేదు. నా ప్రపంచంలో వివసిస్తున్నాను” అని. అంటే ప్రతి వ్యక్తి ముగత ప్రపంచంలో జీవిస్తున్నప్పటికీ అందరికీ ప్రపంచం ఒకటిగానే గోచరించదు. ఎవరి స్వంత ప్రపంచం వారిదే.

జాన్సర్సుదృష్టిలో అస్తిత్వం అనేది అటు ముగతానికి ఇటు వ్యక్తిగతానికిపున్న మధ్యమార్గంగా పయనిస్తున్నది. ముగతంద్వారా సుదృఢమైన స్థిరత్వాన్ని అందుకొని వ్యక్తిగతం ద్వారా అస్తిత్వపు లోతుల్ని గాలిస్తుంది. దీన్నే జాన్సర్సు, “ipse-ness” అంటాడు; అంటే ప్రపంచంతో ఒకటి కావటం అని. కేవల వ్యక్తిగతం అనేది ప్రపంచానికి దూరంగా తలుపులు మూసుక కూర్చుంటుంది; తాను తనలోనే బందీ. ఇందులో ‘స్వ’ అనేది కేంద్రీకృతమై గడ్డ కడుతుంది. దీన్నించి వెలువడే ఫలితం బాధ. ఈ బాధనుండి రక్షింపబడటం అంటే కేంద్రీకృతమైన తన ‘స్వ’ అనేదాన్ని వికేంద్రీకరించటం, అంటే తన గుప్త చైతన్యాన్ని వ్యక్తపరచటం.

జాన్సర్సు ఎంత తీవ్ర భావాలుగల మనిషో అంత మిత దృష్టిగల వ్యక్తి కూడ. రెండు వ్యతిరేకతలమధ్య సులభంగా రాజీ అవుతాడు. అస్తిత్వపు అంతిమ వ్యతిరేకతను ఆయన వగలూ రాతికీ పున్న గుణాలతో పోల్చిచూపుతాడు. వగలూ రాతీ అనేవి ఒకదాని కొకటి బంధింపబడి ఉంటవి. వగలు అనేది మనకు జీవన శక్తి నిస్తుంది, విశద రూపాల్ని చూపుతుంది. సామంజస్యాన్నీ, హేతువునూ ప్రసాదిస్తుంది. ఈ ప్రపంచంలో ఏదో కొంత పని చేయ మని అది ప్రోద్బలపరుస్తుంది. అంటే వగలు అనేది నిర్మాణాత్మకం అని. ఇక రాతి అనేది ఉన్న వ్యవస్థ నంతా తారుమారుచేసి మనసంతా చీకటి గుయ్యారంలో చిందులాడించి, వ్యక్త ప్రపంచా వృంతా దాచివేసి, జీవితాల్లోని కర్మణ్యశక్తిని నిస్తేజవరచి నిద్ర తుత్తుని సృష్టించి మానవుని మృతప్రాయునిగా చేస్తుంది. ఈ అర్థంలో వగలు అనేది నిర్మాణాత్మకమైందనీ, రాతి అనేది నిర్మూలనాత్మకమైందని అనీ; వగలు అనేది జీవనం, రాతి అనేది మరణం.

ఈ రెంటి ధర్మార్థ ఇంత వ్యతిరేకత ఉన్నా కూడ జాన్సర్సు ముట్టడి భూషింపజూలేడు, రాతిని దూషింపజూలేడు! జీవితానికి

ఈ రెండు దశలూ సమానంగా అవసరమే నన్నాడు. అస్తిత్వంలో సంపూర్ణత అనేదే ఉండదు. ప్రతి వ్యతిరేకతా ఒక అసంపూర్ణతే. వ్యతిరేకతలు ఏకం కావటం అంటే అసంపూర్ణతలు, ఒకటి కావటమే. అసంపూర్ణతల ఐక్యతే సంపూర్ణత. వగలూ రాతుల వ్యతిరేక ధర్మాలే అస్తిత్వపు సమరస ధర్మం!

కీర్కీగార్డ్ భావాలకు జాన్సర్స్ ఒక నిర్ణీత రీతిని ఏర్పరచాడు. ఆ రీతికి పూర్ణాకృతి నివ్వ ప్రయత్నించాడు 1889 లో జన్మించిన మార్టిన్ హీడిగర్. జాన్సర్సు వేరు వేరు అస్తిత్వాల అనుభవాన్ని గురించి కృషి చేస్తే హీడిగర్ సామూహిక అస్తిత్వాన్ని విశదపరచసాగేడు. దీన్ని సంభవంగా తలంచలేదు జాన్సర్సు. కీర్కీగార్డ్, జాన్సర్సు తత్వాలనుండి తన తత్వాన్ని ప్రత్యేకంగా చూప దానికని హీడిగర్ తన తత్వానికి నూవర్ ఎగ్జిస్టెన్షియలిజం అని నామకరణం చేసుకొన్నాడు. తనకు వెనుక వారి ఎగ్జిస్టెన్షియలిజం కంటే తనిది చాలా విశాలభావం గలది అని ప్రకటించాడు. ఆయన దృష్టిలో ఆధ్యాత్మికతకంటే అస్తిత్వం ప్రధానమైంది. అస్తిత్వమూ ఆధ్యాత్మికతా కీర్కీగార్డ్, జాన్సర్సు చెప్పినట్లు ఒకటే అని వప్పుకోటానికి ఆయన తిరస్కరించాడు. అయినప్పటికీ తన రచనల్లో ఆయన ఆధ్యాత్మిక పదాలవంటి పదాలను అతి జాగ్రత్తగా, తన్ను ఇతర్లు ఆధ్యాత్మికుడని భావించటానికి వీలులేకుండా ఉపయోగించాడు. జర్మన్ తాత్విక విశ్లేషణకు చెందిన హైసెల్ కు హీడిగర్ అనుయాయు అయినప్పటికీ తన రీతిని మరోరూపంలో మలిచాడు.

అస్తిత్వాన్ని దూరంగా, నిర్లిప్తంగా, వ్యక్తిగతంకాని వద్ద తిలో నిలచి పరిశీలించవచ్చునంటాడు హైసెల్. కాని హీడిగర్ అది వచ్చుకోడు. అస్తిత్వాన్ని పరిశీలించటానికి అందులోకి దిగి నన్నిహిత సంబంధంతో సంచరించాలనందే నంటాడు. హేతువాదుల తటస్థ విధానపుబుద్ధిని కాక అస్తిత్వవాదుల తీవ్రవిధానపు బుద్ధినే ఆయన స్వీకరిస్తాడు.

ఆయనంటాడు, చైతన్య ద్వారాలను దాటజాలని కొన్ని అతి సూక్ష్మ సత్యాలు మనమిద ప్రభావాలను వేస్తుంటవి. వీటిని మనం గ్రహిస్తాంకాని ఈ గ్రహించటం అనేది మాయాలుగా గ్రహించే దానికంటే వేరు. ఇవి మౌలిక సంచేదన ల (Fundamental sensations) ద్వారా మాత్రమే వ్యక్తమవుతాయి. ఈవిధంగా మనం ప్రపంచంలోని మన స్థానాన్ని గుర్తించగలం. ఈ రూపంలో మన ప్రతిచిన్న కదలికకూ దారి చూపే అస్తిత్వాన్ని మనం సూత్రంగాగ్రహిస్తాం. దీన్ని మనం జీవిస్తాం, కాని విశదరూపంలో మాత్రం దీన్ని అర్థం చేసుకోజాలం.

ఈ భూమిమీద మానవుడు స్వతంత్రజీవేకాని తన శరీరమూ, వ్యక్తిత్వమూ అనే అడ్డంకులకు కట్టుబడి ఉన్నాడు.

GRAMS. PRINTERS

PHONE, 599 & 2666

CONSULT FOR

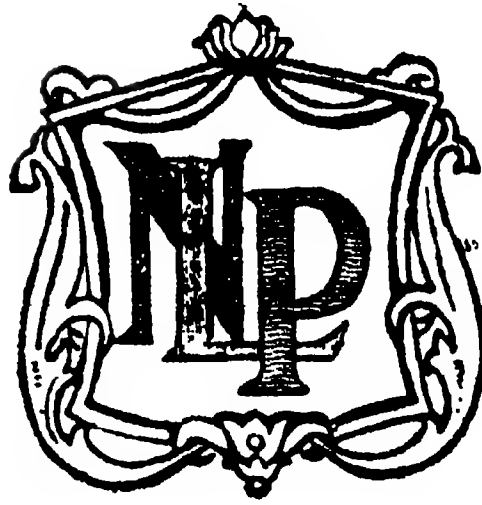
POSTERS

CALENDERS

TABLES

SHOWCARDS

PRINTING
VARNISHING
OUR SPECIALITY

NATIONAL LITHO PRINTERS

LITHO OFFSET PRINTERS

GANDHINAGAR-VIJAYA WADA. 3.

కాని మానవుడు తన పరిమితాలను తాను గుర్తించాలి. కారణం, తన పరిమిత శక్తులే తన అపరిమిత స్వేచ్ఛకు సోపానాలు. అస్తిత్వాని కొక స్థూల దశ ఉన్నది, దీన్ని హిడిగ్ Seinde" అంటాడు. ఇది పూర్తిగా ఒక మార్పులేని స్థిర రూపంలాల్సిన దశ. ఈ దశలోవున్న మానవుడు ఒక పన్నునతో సమానమేకాని జీవితో సమానంకాదు. ఇక దీనికి వ్యతిరేకంగా అస్తిత్వపు సూక్ష్మ దశ మరొక టున్నది. దీన్ని "Project" అన్నాడు. ఇది అస్తిత్వపు భవిష్యత్తుకు సంబంధించిన భావన. మానవుడు తన వర్తమాన కాలంతోనే కట్టుబడి ఉండలేడు. భవిష్యత్లోని పిలుపును అనుభూతి చెందుతాడు; ఈ భవిష్యత్లోని ఆకలి పిలుపు విషాద ఛాయలతో కూడి ఉంటుంది. కారణం, ఆ పిలుపు మృత్యువు పిలిచే పిలుపు కనుక! ఈ తత్వంలో మృత్యువు అనేది మానవుని గొప్ప వ్యక్తిగత శక్తి. మృత్యుముఖంలోనే మానవుడికి నిజమైన స్వేచ్ఛ లభించేది!!

మానవుడు రెండు విధాల జీవితాలను జీవిస్తాడు అను క్షణం—వాస్తవ జీవితం, ఆదర్శ జీవితం. వాస్తవ జీవితంలో మానవుడు అస్తి, చర్మ, రక్త, మాంసాలముద్ద. ఆకలి, దప్పిక, కామం, ఈ మూడూ ప్రధాన సంవేదనలు. తనకు కనుపించే రూపమూ, వినిపించే శబ్దమూ మొదలైనవాటికిమించి మరొకటి తెలియదు. కాని అదే సమయంలో ఆదర్శవాదం ప్రత్యక్ష మవుతుంటుంది. తాను అనుభవిస్తూన్న పరిమిత జీవితంకాక తాను అనుభవించాల పిన అపరిమిత జీవితం తన వెలుగుల్ని చూపుతుంటుంది. తానుగా వున్న మానవుడు చూతమే చాలడు, తనకంటే మించిన, తనకంటే వేరైన మరో మానవుడు కావాలి అనిపిస్తుంది. వాస్తవ జీవితంలో ఏవి తనకు అడ్డంకులుగా గోచరిస్తో అవన్నీ తన ఆదర్శ జీవితానికి పాధనలుగా స్వీకరిస్తాడు.

ఎగ్జిస్టెన్షియలిజం పథంలో ఒక్కపేరు సర్వోన్నత దీప స్తంభంగా నిలచివుంది. ఆ పేరే జీన్-పాల్ సాత్రే. ఇటీవలనే ఆయన నోడెల్ బహుమానాన్ని స్వీకరించటానికి తిరస్కరించి అధికజనం చేత ప్రశంసించబడి అల్పజనంచేత నిరసించబడ్డాడు. ఆయన ప్రాప్తు దేశీయుడు, 1905 లో జన్మించాడు.

సాత్రే తాత్వికుడు మాత్రమేకాదు, నవలా రచయితా, నాటక రచయిత కూడా. తన ఎగ్జిస్టెన్షియలిస్టు తత్వాన్ని పిలుస్తున్నట్లా తన నవలల్లోనూ, నాటకాలలోనూ ప్రదర్శించాడు. సాత్రే పూర్తిగా నాస్తికుడు. మానవుని అనంత ప్రజ్ఞలో విశ్వాసం ఉన్నవాడు. మానవుడు తాను తలచినట్లుగా మారగలడు. తన భవిష్యత్తుకు తానే బాధ్యుడు. సాత్రేను ఒకవిధంగా ఎగ్జిస్టెన్షియలిస్టు మానవతా వాది అనవచ్చునేమో.

సాత్రే సిద్ధాంతం ప్రకారం అస్తిత్వం అంతా ఒక నిశ్చిత రూపంలేని తయారవుతున్న పదార్థమే. సునరూపం తాల్పని

జిగురు జిగురుగా అంటుకంటే అతికేలాంటి పదార్థమే. ఏ వస్తువు కూడ, ఏ ఆలోచన కూడ ఒక నిర్ణీత మన రూపంలో లేదని. తన నవలలో, నాటకాలలో చూపుతాడు. అందువల్ల ప్రతిదీ జిగురుగా కారుతూన్నట్లు చేతికి అంటుకుంటూన్నట్లు చూపుతాడు.

సాత్రే తత్వం ఒకవిధంగా సంఘ వ్యతిరేకతత్వమే. సాంఘిక నియమాల నేమీ పాటించకపోవటం మానవుని స్వతంత్ర అస్తిత్వానికొక లక్షణం అని కూడ. తన యువ్వనకాలంలో కోటా కాలరూ ధరించకుండా తిరుగుతూ, సంఘద్వేషిలో చెడ్డగా చూడబడ్డాడు. అప్పుడాయన పారిస్ లో ఉపాధ్యాయుడుగా ఉంటుండేవాడు. అటు వంటి విషయాల్లో పాఠశాల యజమానులకూ, తనకూ చాలా సంఘర్షణ ఏర్పడింది. నంఘానికి వేరైన వ్యక్తిస్వాతంత్ర్యం ఆయన తత్వంలోని ప్రధానాశయం.

కేవల వ్యక్తిగత సత్యాన్నికాని కేవల పన్నుగత సత్యాన్నికాని సాత్రే అంగీకరించడు. రెండూ నిజమైనవనీ, రెండూ అవసరమైనవనీ అంటాడు. ఆయన రచించిన ఉద్గ్రంథం "L' Etre et le N'ean" (Being & Nothingness) అనేది చాలా ప్రముఖమైంది. వ్యక్తి జీవితానికి, పన్ను జీవితానికివున్న భేదాలూ ఐక్యతలూ కూడ ఇందులో చక్కగా చూపబడినవి. ఈ గ్రంథం 1943 లో వెలువడింది.

సాత్రే మూడు విధాలైన అస్తిత్వాలను చూపేడు : ఒకటి Being-for-itself, రెండు Being-in-itself, మూడు Being-for-others. వీటి మధ్యవున్న మూక్ష్మభేదాలు తెలుసుకోటం అంత సులభంకాదు. చేతనగల జీవి, మానవజీవి, లేక ఆలోచించేజీవి మొదటి దానికి చెందుతుంది. అది తన ఉనికిని తాను తెలుసుకోవ కలుగుతుంది కనుక Being-for-itself అనగా తనకొరకు ఉండటం అని. ఇక అచేతనమైన వస్తువు రెండోదానికి చెందుతుంది. అది తన ఉనికిని తాను తెలుసుకోలేదు కనుక అది Being-in-itself అనగా తనలోనే ఉండటం. మొదటిది లేకున్నది, రెండవది ఉన్నది అని తెలుసుకో మంటాడు సాత్రే మనసు. రెండోది బయటి కేమి కనుపిస్తుందో లోపలా అంతే. ఒక నిర్ణీతరూపం బయటా లోపలా కూడ ఒకటే. కనుక అది ఉన్నట్లు లేక్క. ఇక మొదటిది అటువంటిది కాదు. బయటికి కనుపించేది ఒకటి లోపల ఉన్నది మరొకటి. కనుక రెండోదానిలాగా అది నిజమైన వాస్తవంకాదు. వాస్తవం కాంది లేనట్లే. ఇక మూడోది Being-for-others, అంటే ఇతరుల నిమిత్తం ఉండటం. మనం ఉంటున్నట్లు, మనకు మాత్రమే తెలియటం కాక ఇతరులకు కూడ తెలుస్తుంది. మనసు చూస్తున్న ఇతరులను చూచి కూడ మన స్వంత ఉనికిని గ్రహిస్తాం. ఇతరులకోసం కూడ ఉంటున్నాం అనే సత్యాన్ని ఋజువు

వరుసనంది సిగ్గు అనేది. మనం సిగ్గువడుతున్నాం అంటే అర్థం ఇతరులను దృష్టిలో ఉంచుకొని మనం జీవిస్తున్నామనే అర్థం. ఇతరులు మనను చూడనప్పుడు మనకు సిగ్గు ఉండదు. కనుక ఇతరుల నిమిత్తం జీవించటం కూడా ఉన్నది.

మానవుని యధార్థవర్తన విషయంలో సాత్రే వారి శ్రద్ధ కనపరుస్తాడు. మానవుడు తనకు తానే ప్రవృత్తి అటువంటప్పుడు తన విలువలను తాను ఆచరణలో చూపాలి. తమ గుణాలను తమ ఆచరణలో చూపకపోతే మానవులు కేవల మిథ్యా జీవితాన్ని గడుపు తున్నట్లే. ఆచరణలో గోచరించని గుణాలు మానవుని మనసులో ఉన్నప్పటికీ అవి లేనట్లే లెక్క. గుణాలు మాటలుగా ఉండి పోవటంకాదు కావలసింది కార్యరూపంలో ప్రత్యక్షం కావటం కావాలి. ఇక్కడే 'ఎస్సెన్షియల్స్' కూ 'ఎస్సెన్షియల్స్' కూ మధ్య పున్న భేదాన్ని సాత్రే గమనించి మొదటిదాన్ని సరిదిద్దాడు. ఒక వ్యక్తి స్వభావం మంచిదిగావుండి అతని ప్రవర్తన చెడ్డదిగా ఉన్నా కూడా ఎస్సెన్షియల్స్ ఆ వ్యక్తి మంచివానిగానే చూస్తాడు కాని ఎస్సెన్షియల్స్ వ్యవహారం అటువంటిదికాదు. వ్యక్తిలోని స్వభావం ఎంత మంచిదైనాసరే అతని ప్రవర్తన మంచిగా లేనప్పుడు ఎస్సెన్షియల్స్ ఆ వ్యక్తిని మంచివానిగా చూడదు. మనషి ఏమి ఆచరిస్తాడో అదే ప్రభావం ఎస్సెన్షియల్స్ కు.

కోరికా సంతోషమూ సహజీవనం చేయలేవు. కోరిక ఉన్నప్పుడు సంతోషం జనించదు. సంతోషం జనించినప్పుడు కోరిక చచ్చిపోతుంది. దేన్నయినా అనుభవించాలనేకోరిక దాన్ని అనుభవించగలగాకాని దాన్ని అనుభవించిన తరువాతకాని చచ్చిపోతుంది. నెరవేరకుండా ఉన్నంతవరకే కోరిక ఉనికి. నెరవేరటం అంటే ఆనందం జన్మించటం. ఆనందం జన్మించటం అంటే కోరిక మరణించటం. కోరికలో కూడా ఒక బాధామయ చూపురూపం తడుతుంది. ఆ చూపురూపాన్ని ఆనందించాలంటే కోరిక నెరవేరకుండా జీవించి ఉండాలి!

సాత్రే సిద్ధాంతాలలో ఇతర గొప్ప తాత్వికుల సిద్ధాంతాలలో వలెనే అక్కడక్కడ పరస్పర వైరుధ్యాలు గోచరిస్తవి. సాత్రే ఎస్సెన్షియల్స్ మాత్రమేకాక మార్క్సిస్టు కూడా 1960 లో "Critique de la raison dialectique" అనే గొప్ప గ్రంథాన్ని రచించాడు. ఇందులో ఎస్సెన్షియల్స్ నిజానికి, మార్క్సిజానికి ఐక్యత నమకూర్చాడు. మార్క్సిజానికి ఎస్సెన్షియల్స్ లిజంతో వరుస పెట్టాడు. వందోమియో శతాబ్దంనాటి నిర్ణయవాదం అంటే determinism తో కూడుకున్న మార్క్సిజాన్ని ఎస్సెన్షియల్స్ లిజంలోని స్వేచ్ఛతో ముడివైచి ఒక నూతనమైన నెలుగుతో చూపెట్టాడు. తాను 1943 లో రచించిన "L'Etre et le Niant" అనే గ్రంథంలోని భావాలకూ 1960 లో రచించిన

ఉగాది అభినందనలు

మెస్సర్స్ బి. శేషగిరిరావు & సన్స్

అటోమొబైల్ ఇంజనీర్లు

బందర్ రోడ్ - విజయవాడ-2.

టాలా మెర్సిడెస్ - బెంజ్ బస్ మరియు
ట్రక్ చేసిన సేవ్ మరియు సర్వీసులకు
అధికారము పొందిన డీలర్లు.

టెలిగ్రాం: TAMERBENZ. ఫోన్ నెం: 570 & 2481

మెస్సర్స్ బి. శేషగిరిరావు ఆండ్ సన్స్ బాటరీస్, } ఫోన్ నెం. AMCU బాటరీలకు డిస్ట్రిబ్యూటర్లు, } ప్రకాశం రోడ్, విజయవాడ-2. } 25
మెస్సర్స్ బి. శేషగిరిరావు, } ఎ.సి.సి. సిమెంటు స్టాకిస్టులు, మరియు } 248, ఎ.సి.సి.సిమెంట్ రోడ్ బ్రాన్స్ పోర్టు కంట్రాక్టర్ } 627 రాజా రంగయ్యప్పారావు వీధి, విజయవాడ-1. } 1191
మెస్సర్స్ బి. శేషగిరిరావు, } డీలర్, ESSO స్టాండర్డు ఈస్ట్రన్స్ Inc. } 248 రాజారంగయ్యప్పారావు వీధి, విజయవాడ-1. }
మెస్సర్స్ బి. శేషగిరిరావు, } డీలర్, ఎవరెస్ట్ ఆన్ లిన్స్ ప్రైవేట్ లిమిటెడ్, } 248 రాజారంగయ్యప్పారావు వీధి, విజయవాడ-1. }
మెస్సర్స్ బి. శేషగిరిరావు కంట్రాక్టర్స్ కం., } షిప్ చాండ్లర్స్ & ఇంజనీరింగ్ కంట్రాక్టర్లు, } 22756 216, లింగిచెట్టి వీధి, మద్రాసు-1. }
మెస్సర్స్ బి. శేషగిరిరావు కంట్రాక్టర్స్ కం., } షిప్ చాండ్లర్స్ & ఇంజనీరింగ్ కంట్రాక్టర్లు, } 2915 టవున్ హాల్ రోడ్, విశాఖపట్నం. }

చిన ఈ మాతన గ్రంథంలోని భావాలు చాలా భేదాలు గోచరిస్తవి. మొదటిదానిలో అవును అన్న సేద్యంతాలను రెండవదానిలో కాదనటం, దానిలో కాదు అన్న వాటిని ఇందులో అవును అనటం జరిగింది. పరిణతి వనుసరించి భావపరివర్తనం జరుగుతుండటం సహజం కూడ.

ప్రేమను గురించి, లైంగిక (sexual) సంబంధాలగురించి సాత్రే కొన్ని విచిత్ర భావాలను వెల్లడించాడు. తాను ఇతరులను ప్రేమించటంలేదే తనను ఇతరులు ప్రేమించటానికే అనీ, లైంగిక వాంఛ కోరేది కేవలం వట్టి దేహాన్నికాదు ఆ దేహానికి ఒక అర్థాన్ని, ఐక్యతనూ ప్రసాదించే చైతన్యాన్నేననీ. ఈవిధంగా లైంగిక సంబంధాలలోని శాడిజం గురించి, మేసోకిజం గురించి కొంత వెలిబుచ్చాడు. సాత్రే అభివ్యక్తపరిచే ప్రతిభావంలోనూ కొంత మౌలికత తొంగిచూస్తుంటుంది. ఆయన వ్యక్తపరచే విధానం సూటిగా ఉన్నప్పటికీ పాఠకునికి ఆయన భావాలు అంత సూటిగా తట్టవు. ఇందుకు ప్రధాన కారణం అసలు విషయంలోని జటిలతే కాని శైలిలోని జటిలతకాదు.

మొత్తంమీద సృజనాత్మక సాహిత్యంలో అనగా నవలలో, నాటకంలో, కథావికల్లో ప్రధమంగా ఎగ్జిస్టెన్షియల్ తత్వాన్ని చొప్పించిన ప్రథమ సాహితీ శిల్పి జీన్ పాల్ సాత్రే యే. అందువల్ల నేడు ఎగ్జిస్టెన్షియల్ అనేది ఒక తత్వశాస్త్రంగాకంటే, ఒక సాహితీ ప్రక్రియగా ఎక్కువ వాడుకలో ఉంది.

సాత్రేకు సమకాలికుడైన మరో ఫ్రెంచి ఎగ్జిస్టెన్షియల్ గ్రేటియల్ మార్సేల్ అనే ఆయన ఉన్నాడు. అయితే ఆయన

దృక్పథం సాత్రే దానికి కేవలం వ్యతిరేకం. సాత్రేది భౌతికమైన ఎగ్జిస్టెన్షియల్ అయితే మార్సేల్ ది ఆధ్యాత్మిక ఎగ్జిస్టెన్షియల్ లేక క్రైస్తవ ఎగ్జిస్టెన్షియల్. మార్సేల్ భావాలు సాత్రే వాటివలె కాక చాలా మృదుమధురంగా, అతీతంగా, ఆమూర్తంగా ఉంటాయి. ఇండీయానుభవం (empiricism) నరైన సత్యాన్ని చూపలేదనీ, ఇండీయానుభవానికంటే సృజనాత్మకానుభవం చాలా గొప్పదనీ వెలిబుచ్చాడు. దృశ్యానికీ, అదృశ్యానికీ మధ్య ఒక గుప్తసంబంధం ఉన్నదని ఆయన గ్రహించాడు. సుదూరపు హృదయంలో సామీప్యాన్ని కనుగొనాలనీ, ఇక్కడ అనే దానిలో ఎక్కడో అనేదాన్ని గమనించాలనీ, ఇంకా ఇటువంటి అనేక మార్మిక భావాలను ఆయన వ్యక్తం చేశాడు. బుద్ధి (intellect) కంటే బోధి (intuition)కే ఆయన ఎక్కువగా అంకితం అయినాడు.

మొత్తంమీద ఎగ్జిస్టెన్షియల్ అనేది ఐరోపీయ తాత్విక చింతనకు ఒక గొప్ప ప్రతిక్రియ. యూరప్ లో పునర్జాగృతి (Renaissance) అనంతరం వ్యాప్తిలోవున్న వస్తుగత వైఖరే ప్రాధాన్యంగాగల సాశ్వాత్య తత్వ శాస్త్ర రీతులపై తిరుగుబాటు ఎగ్జిస్టెన్షియల్. వ్యక్తి స్వాతంత్ర్యాన్నీ, సృష్టిలోని అనిర్ణయ వాదాన్నీ (indeterminism), హేతువాదపు అసంపూర్ణత్యాన్నీ, జగత్తులోని నిరంతర పరివర్తనాన్నీ, ప్రతివారిలోనూ దాగివున్న గుప్తబాధనూ వ్యక్తపరచేది ఎగ్జిస్టెన్షియల్. మానవుడు తాను ప్రస్తుతం జీవిస్తూన్న స్థితికంటే అతీతస్థితి సందుకోటంలో తన పరిమితశక్తులకు అపరిమితశక్తిని ప్రసాదించటంలో తోడ్పడే ఇతర సాధనాలలో ఎగ్జిస్టెన్షియల్ కూడ ఒకటి.

విదియ జాబిత

శ్రీ నోరి నరసింహ శాస్త్రి

త్రికాశంబున నీవు దోపమిని మూడొ రాతులున్ తామసి
ప్రాకట్యంబున మూర్ఖ మున్నినది విశ్వందెల్ల, నధ్యాపన
శ్రీకిం దూరగులైరి సద్గురువులున్ శిష్య ప్రశిష్యులయి
నీ కల్యాణపురేణ దోపగదవే నేడే గృహన్ జాబిలి!

మామయ్యా, నెల బాలకా, నతులివే, మాడేవి తోబుట్టువా,
నీ మేనల్లుడ మేనమామ వనుచున్ నే నిచ్చు సూర్యోగిదే,
నీ మహాత్మ్యము మేర చాటగదే మేనిం జీకుచేలంబుల
న్నీ, మైవాయ దొలంచి నవ్యవసనస్నేహ ప్రసాదంబులన్!

నీ మాంగల్య సుదర్శనంబున హిమానీసర్ప మై నట్లుగా
నా మై జిల్లన బుల్కరించె, బహుమాన్య ప్రేమ గంభీరతా
సీమా, నా హృదయాంతరాళమున వీచి నృత్య నిర్వేల సు
శ్రీ మిన్నంటు సుధాబ్ధి పొంగుల గటాక్షింపంగదే, జాబిలి!

నీ కారుణ్య కటాక్ష వీక్షణ కలా స్నేగ్ధార్ద్ర పీయూష ధా
రా కల్యాణ మహా వ్రావాహములు స్వర్గ ద్వార దేశంబులన్
దాకన్, నిర్జరతామరత్వ తిదశత్వస్ఫూర్తిమత్త్వంబులన్
వీకన్ బొందుదురట్టే, నాకు నవి జాబిల్లి, ప్రసాదించవో!

జాబిల్లి, నెలబాల, మ్రొక్కెద నిదే, సంప్రీతి మన్నించవే,
నీ బొజ్జన్ మును నిల్పడే యమృతభాండీన్ దా జగన్మోహ లీ
లా బాలా శుభమూర్తి యచ్యుతుడు, చిల్కన్ రావె తల్లేళముల్
నీ బంగారు కరాల చల్య, జవి యున్నిదం బజాడ్యంబుగాన్!

నీవు కలా నిధానమవు, నీవు సుధానిధి, నీవు నెత్తిపై
పూవవు శ్రీ మహేశునకు, ముద్దుల బిడ్డవు పాలవెల్లికిన్,
శ్రీ వనితా సగర్భమవు, చేపెడి విన్నవ మేమి పెద్ద నీ,
కీ వె తలంచితే నమృత హిండితమున్ జగమెల్ల జేయవే!

తప్పక చూడండి!

కథ. మాటలు
సదాశివబ్రహ్మం

వాటలు

సి.నారాయణరెడ్డి.

సదాశివబ్రహ్మం, కొసరాజు

శ్రీ శ్రీ, సముద్రాల.

సంగీతం,

మొంటసాల

కమలా:

సి.నాగేశ్వరరావు

కళ:

వావి.

శ్రీదేవి పాడక్ష్మిన్స్ వారి..

పరమానందయ్య శిష్యుల కథ

దర్శకత్వం: సి.పుల్లయ్య, నిర్మాత: తోట సుబ్బారావు

పూర్వ
రీతిలో

“శబ్ద నిత్యత్వ వాదము”

శ్రీ తుమ్మలపల్లి రామలింగేశ్వర రావు

శబ్దము నిత్యమా? అనిత్యమా? అను వివాదము అతి ప్రాచీనమైనది. ఈ వివాదములో గౌతమ కణాదులగు న్యాయ వైశేషికులు, జైమిని ప్రభాకర కుమారిలభట్టు మొదలగు పూర్వ మీమాంసికులు, పాణిని, భర్తృహరి, మొదలగు వైయాకరణులు, ఆనందవర్ధనుడు మొదలగు ఆలంకారికులు పాల్గొని ఈ వివాదమును అత్యున్నత శిఖరములకు తీసికొనిపోవుటయేగాక, మహానేథో వైశిష్యముతో విద్వల్లోకమును అలరించిరి. ఈ వివాదములో భిన్న భిన్న విద్వాంసుల వాదనా సౌకుమార్యమును ద్రిక్పదర్యనముగా సూచించుటకై ఈ ప్రయత్నము.

శబ్దము నిత్యమైనదని వాదించుట మహా సాహసమే. ఉచ్చరించుటకుముందు శబ్దములేదు. ఉచ్చారణము పూర్తి అయిన తర్వాత శబ్దములేదు. శబ్దముయొక్క పుట్టుక “మరణము” ఇట్లు తెలియబడుచుండగా దీనిని నిత్యము అని చెప్పుట కెట్లు సాధ్యమని సామాన్యులు గూడ భావింపవచ్చును. కాని ఈ వాదమునందే భారతీయమైన మహా విద్వత్తు గోచరమగు చున్నది. ఈ వాదము, ఈ వాదమునందున్న తాత్త్విక వైదగ్ధ్యము ప్రపంచములో మరి ఏ ఇతర దేశమునకు తెలియవని చెప్పుట సత్యదూరముకాదు.

శబ్దోచ్చారణ ప్రయత్నము కన్నడుచున్నదిగాదా. (దర్శింపబడుచున్నదిగాదా!) “కర్మైకే తత్ర దర్శనాత్”. మరియు శబ్దము ఉచ్చరింపబడిన తర్వాత ముహూర్త మాత్రముండును. ఆ సిమ్మట అదృశ్యమగును (అస్థానాత్). కనుక శబ్దము అనిత్యమేకదా? “శబ్దము” (ధ్వని చప్పుడు) చేయవలదు—శబ్దమును వేయుము” మొదలైనవి (కరోదితి శబ్దాత్) వ్యావహారికము నందున్నవే. ఇట్లే చేయబడుచున్న కుండలు (ఘట—) మొదలగునవన్నియు అనిత్యములే కదా? ఇట్లు చేయబడు ఘటములు మొదలగునవి కర్మాపేక్షి కములు. కర్మాపేక్షి కములైనవన్నియు అనిత్యములే. ఒక్కని చేత చేయబడిన శబ్దము ఏకకాలమునందు అనేకులకు వినించుచున్నదికదా! (సత్త్వాంతరేచ యోగపద్యాత్) కాబట్టి శబ్దము వకు విస్తృతమైన అంగములు అవయవములు కలనన్నచూట. అనగా శబ్దము ‘సావయవి’ అని నిర్ధారించబడుచున్నది. ‘సావయవి’ అనబడు వస్తువులన్నియు అనిత్యములే. కనుక శబ్దము కూడ అనిత్యమే. శబ్దములపైన ప్రకృతి వికృతుల ప్రభావ

మున్నది. (ప్రకృతి వికృత్యోశ్చ.) ఉదాహరణకు “తవః శక్తి” అనునవి తనశక్తిగా మార్పు చెందుట తెలిసిన విషయమే. ఇట్లు ప్రకృతి వికృతుల బద్ధమైన శబ్దము అనిత్యమైనదే కావలయును. మట్టి ముద్ద (మృత్) అనేకములగు కుండలు చేయబడినచో మట్టి బహుళములైన కుండల రూపములతో కన్నడును కదా. అట్లే శబ్దమును ఉచ్చరించు జనులు ఎక్కువమంది అయినప్పుడు శబ్దముయొక్క బృహత్వము (పెద్దతనము) దర్శనీయమగుచున్నది (వృద్ధిశ్చ కర్తృ భూమ్నాస్య). కాబట్టి శబ్దము న్యూనత, అధికత, అను గుణములచేత పాలింపబడుచున్నది. న్యూనాధిక్యతా గుణములు గల వస్తువులన్నియు అనిత్యములే. కావున శబ్దము అనిత్యమే. ఈ భావములే గౌతమకణాదాది న్యాయ వైశేషికుల (నైయాయికుల) వాదములందున్నవి.

ఈ అనిత్యవాదమునకు భిన్న భిన్న విధములుగా పూర్వ మీమాంసికులు, వైయాకరణులు, ఆలంకారికులు సమాధానము చెప్పిరి.

శబ్దము ఉత్పత్తి అగుటలేదు. అనగా జన్మించుటలేదు. శబ్దము పూర్వమే ఉన్నది. దానిని ప్రయత్నముచేత బయట పెట్టుట జరుగుచున్నది. ప్రయత్నము ఉత్పత్తి కాజాలదు. ప్రయత్నానంతరము అభివ్యక్తము (బయట వడుట) కాబడుచున్న శబ్దము పుట్టుచున్నదని చెప్పుట తప్పు. ‘ఉత్పత్తి’, ‘అభివ్యక్తత్వము’ భిన్నములే (సమంత తత్ర దర్శనం). అనగా శబ్దము పూర్వమున్నదే. దానిని ప్రయత్నముచేత వెల్లడించుచున్నాము. అది ఇప్పుడు క్రొత్తగా పుట్టుటలేదు. కాబట్టి శబ్దమునిత్యమే. ఉచ్చారణానంతరము ఒక్కముహూర్తముమాత్రమే శబ్దముండునని చెప్పుట సరికాదు. (సతఃపరమదర్శనం విషయానాగమాత్). శబ్దమెల్లప్పుడు నున్నదే. ఉచ్చారణానంతరము ముహూర్తమాత్రమే కాదు—సదా ఉండును. కాని శోత్రేంద్రియములు (చెవులు) ఆ శబ్దమును ముహూర్తము మాత్రమే స్వీకరించుటకు శక్తి కలిగిఉన్నవి. కనుక శబ్దము లేనట్లు తోచుచుండుటన్న తోపము చెవులదిగాని శబ్దమునకు చెందినదికాదు. శబ్దగ్రహణ సామర్థ్యములో చెవులకున్న తోపమును శబ్దమునకు అధ్యారోపించుట (ఆసాదించుట) తప్పేగాని సమర్థనీయముకాదు. శబ్దము తరంగములుగా దిగంతములవరకు ప్రయాణించుచునే ఉన్నదను (Sound travels in waves to

infinity) ఆధునిక సిద్ధాంతము ఈ వాదమునకు ఛాయగానున్నది. కాబట్టి శబ్దము నిత్యమే. 'శబ్దము చేయుము', 'శబ్దము చేయవలదు' అను వాక్య ప్రయోగములలో (ప్రయోగస్వరం) లాక్షణికత్వమే గ్రహింపవలసి ఉన్నదిగాని ముఖ్యార్థము కానేకాదు. లాక్షణికముగా 'గంగలో గొల్లవల్లె' అన్నప్పుడు 'గంగ గట్టుపై మన్న గొల్లవల్లె' అని అర్థము చేసుకొనుచున్నాము. గంగనదిలో గల గొల్లవల్లె అని భావించుటలేదు. అట్లే 'శబ్దము చేయుము, చేయకుము' అను వాక్య ప్రయోగములలో ముఖ్యార్థమునే గ్రహింపవలెను. అనగా "శబ్దమును బయట పెట్టుటకు ప్రయత్నింపుము—అట్టి ప్రయత్నమునలదు" అను సర్థములే లాక్షణికములన్నమాట. కాబట్టి శబ్దము నిత్యమే. ఒక సూర్యుడు అనేక మంది జనులకు ఏక కాలమునందు కన్పించుటలేదా? అందువలన ఆ సూర్యుని ఏకత్వమునకు దోషము వచ్చినదా? (అదిత్యవద్యోగవద్యం). రాలేదు. అట్లే ఒకే శబ్దము బహుళమైన జనమునకు ఏకకాలమునందు విసబడుచున్నది. ఇట్లు విసబడుట దాని న్యూనాధిక్యతలవలనకాదు. న్యూనాధిక్యత గుణ సంబంధమైన అనిత్యత శబ్దమును బాధించదు. కాబట్టి శబ్దము నిత్యమే. శబ్దముల సందిలో (తనశక్తి) శబ్దాంతరమేగాని ప్రకృతి వికృతుల బద్ధత్వముకాదు. కాబట్టి శబ్దము నిత్యమే (వదాంతర మనికారః). శబ్దమృది, అనగా అభివ్యంజనమున విరంతరమైన సంయోగ విభాగముల పేతువుగా నాదమృది గోచరించును. (నాదమృది పరా). అంత మౌనముచేత శబ్దమునకు అనిత్యత వాటిల్లదు. శబ్దము నిత్యమైనదే.

శబ్దము పదార్థస్ఫురణము చేయుచున్నది. ఒక పదార్థము (మమృత పదము యొక్క అర్థముకదా! అనగా ఆ పదార్థము (మమృత) దాని నామము (పదము, శబ్దము) పైన ఆధారపడియున్న యొక విర్జవాదమైన విషయము. పదార్థము (Matter) వ్యక్తి అక్షరముగాకాక జాతి పరముగా నిత్యమైనది. (Matter is indestructible; ఇది దార్శనిక భావమే.) ఆ పదార్థమును స్ఫురింప జేయు శబ్దము కూడ నిత్యమైనదే. 'గోవు' అను శబ్దముచేత జాతి పరముగా పకం గోవుకుటుము స్ఫురింప జేయుటచున్నది. గో శబ్దము నిత్యాకృతి వచనము (సర్వత్ర యోగవద్యత్). ఇవట నిత్యా నిత్యముల సంబంధము లేవేలేదు. పద అక్షరములకు సంబంధము నిత్యము. కాబట్టి శబ్దము నిత్యమే. ఒక అవును రెండుసార్లు పలుకగా—అది రెండు అవులు కాజాలదు. రెండు పర్యాయము లుచ్చరించినంతమాత్రముచేత ద్వయాకృతి చెందదు. ఏకత్వమే నించును. అనిత్యములకు సహజమైన సంఖ్య శబ్దమునకు వర్తించదు. (సంఖ్యా భావాత్). కాబట్టి శబ్దము నిత్యమే. కుండలు, వస్త్రములు మొదలగునవి నశించుట మనము చూచుచున్నాము. అనగా వాటియొక్క నాశనము మనకు

గోచరమగుచున్నదనుట. ఇదే విధముగా శబ్దముయొక్క నాశనము మనకు గోచరముకాదుగదా (అవపేక్షత్వాత్). కాబట్టి శబ్దమునకు వినాశములేదు. అది నిత్యమైనదే. శబ్దము ఇతర ద్రవ్య వికారముకాదు. శబ్దము ఇతర ద్రవ్య వికారమైనచో చెవులకు అనుగుణ విషయాభావ మేర్పడవలసి ఉన్నది. అట్లు ఏర్పడుటలేదు కావున శబ్దము పర ద్రవ్యవికారము కాదన్నమాట. అంతేగాక శబ్దము ఆకాశ భూత సూక్ష్మాకృతి అనియు దానిని చెవులను (ధీ ఇంద్రియములే) ఇంద్రియములు విషయము కావించుకొన్నవనియు ప్రసిద్ధమైన విషయములు. కనుక శబ్దము ప్రత్యేక ద్రవ్యము. (ప్రఖ్యాతావాశ్చయోగవ్య). అది నిత్యమైనదే. వేదములు పరమ ప్రమాణములైనవి. వేదవాక్యము శంకలకు తానీయదు. అది శిరసావహింపవలసినదే. వేదము స్వతః ప్రామాణ్యత గలది. వేదము శబ్దమును నిత్యమని చెప్పినది—'వాచా విరూపా నిత్యతా' అని పరమ ప్రమాణమైన ఋగ్వేదీయ వాక్యము. కాబట్టి శబ్దము నిత్యమే. నిత్యమనగా (లింగ దర్శనాచ్చ) అభావ వ్యతిరిక్తమైనదని అర్థము. ఈ భావములతో పూర్వ మీమాంసా దర్శనమును జైమినిమహర్షి పుష్టి గావించినాడు.

జైమిని మహర్షి తరువాత పూర్వ మీమాంసా వ్యాఖ్యాతలలో ప్రముఖులైన ప్రభాకరభట్టు, కుమారిలభట్టు ఈ శబ్ద నిత్యత్వవాదమునకు నూతనార్థ స్ఫురణములు చేకూర్చిరి. అందు ప్రభాకరభట్టు అభిప్రాయము లిట్లున్నవి. ఆయన దృష్టిలో అన్నవ్యమైన ధ్వనిలేదు. శబ్దములన్నియు అక్షరముల న్నాశించియున్నవి. శబ్దములు అక్షర రూపములే. ఆయన భావములో అక్షరములకు పదములకు భేదములేదు. అనగా పదము అక్షరములకు దూరముగా మండలేదు. అక్షరముల సంపుటి కరణమే (కూర్పు) పదముయొక్క రూపార్థ స్ఫురణము చేయును. కాబట్టి పదమునకు అక్షరములకు భిన్నత్వములేదు. పదము వండుగల భిన్న భిన్నములైన అక్షరములు వేరు వేరుగా తోచును గాని—అవి ఒక దాని నొకటి ఆనువరించి స్ఫురించుటచేత—అ అక్షరము దాని యొక్క సంస్కారము (impression) మనమృనందు కల్పింపజేసి వెడలును. ఆ అక్షరపదముదాయము (పదమునందున్న)యొక్క క్రమ స్ఫురణము మానసికమైన స్మృతిచే ఏకమై ఏకార్థమును కలిగించును. ఈ అర్థ స్ఫురణము అక్షరములవలన కలుగుచున్నదేగాని అందుకు భిన్నముగా పదము యొక్క ఇతర శక్తివలన కలుగుటలేదు. కాబట్టి ఈ అర్థ స్ఫురణ శక్తి అక్షరములకు చెందవలసినదే. పదములందున్న అక్షర పదముదాయమే పదార్థమును సూచించుచున్నది. కాబట్టి అక్షరములే శబ్దమునకు ఆధారములు. పదములకు అక్షరములకు గల సంబంధమువంటిదే వాక్యములకు పదములకు గల దనియు, పదములు వాక్యములందు చేరి అర్థ స్ఫురణ చేయు

దున్నవని ప్రభాకరభట్టు అభిప్రాయము. ఈ ప్రభాకర సిద్ధాంతమునకు 'అన్వితాభిధాన వాదము' అని పేరు వచ్చినది.

కుమారిభట్టు ప్రభాకరసిద్ధాంతమును బలపరచలేదు. కుమారిభట్టు వాదమున పదములు స్వయముగా అర్థస్ఫురణ చేయగలవి. స్వతస్సిద్ధముగా పదములు తమంతట తామే అర్థ స్ఫురణము చేయుట స్మృతివల్లగాక వాటి అర్థ స్ఫురణాశక్తి వలన కలుగుచున్నది. ఆ శక్తికి 'అభిధా' అని పేరు. అనగా అర్థ స్ఫురణము అభిధాశక్తివలన కలుగుచున్న దన్నమాట. ఈ అభిధా శక్తి సంపన్నములైన పదములు వాక్యములుగా ఏర్పడి వాక్యార్థము కలిగించుచున్నది. ఈ అభిధాయుతమైన పదములు వాక్యము నందున్న కాలమున సమిష్టిగా వాక్యార్థమును కలిగించుటయేగాక అవి తాము తాము ప్రత్యేకముగా అర్థములు కలిగి యున్నవన్నమాట. ఇది కుమారిభట్టు సిద్ధాంతము. ఈ సిద్ధాంతమునకు అభిహితాన్వయవాదమని పేరు వచ్చినది.

పూర్వ మీమింసావాదుల శబ్ద నిత్యత్వవాదమునకు అతి లోకమైన భావ సౌందర్యమును చేకూర్చినవారు వైయాకరణులు. వ్యాకర్తల కృషిచేత ఈ వాదము క్రొత్త మార్గములలో దర్శనరాజమార్గమున ప్రవేశించి ప్రశంసనీయమైన వాదబలమును చేకూర్చుకున్నది. వైయాకరణులలో పాణిన్యాదిమునిత్రయము వారును, భర్తృహరి, నాగోజిభట్టు (మంజూష) కొండుభట్టు (భూషణము) మొదలగువారు ఈ వాదమునకు సౌకుమార్యమును చేకూర్చినవారు.

ప్రధానముగా వ్యాకరణ శాస్త్రము శబ్ద స్వరూప విచారమునకు శబ్ద సాధుతాసాధుతల నిర్ణయమునకు ప్రభువించినది. కాబట్టి వైయాకరణులకు శబ్ద స్వరూపమే లక్ష్యమైనది. శబ్ద గతమైన అర్థముతో నారికి ప్రసక్తి తక్కువే. కాని శబ్దగతమైన ఆర్థిక (అర్థ సంబంధమైన) చర్చ కూడ వైయాకరణులు విస్మరింపలేదు. ఇట్టి ఆర్థిక చర్చా గ్రంథములలో ముఖ్యములైనవి భర్తృహరి రచించిన వాక్య పదీయము, కొండుభట్టు రచించిన భూషణము, నాగోజిభట్టు రచించిన మంజూష.

'గోవు' అను శబ్దము ఉచ్చరించునప్పుడు ముందు గకారము పిమ్మట ఓకారము (గ+ఓ=గో) ఉచ్చరింపబడవలయును కదా! ఓ కారము ఉచ్చరించునప్పటికే గ కారము నశించినది. అట్లే ఏ కారము వ కారోచ్చారణకాలమునకు నశించినది. చిట్ట చివరి అక్షరము ఉచ్చరించిన తర్వాతగాని అర్థ స్ఫురణము కలుగుటలేదు. అక్షరములు యుగవత్ స్థితి (ఏకకాలికత్వము) లేక నశించుచూ ఈ అర్థస్ఫురణమునకు శక్తివంతములు కావని వైయాకరణుల అభిప్రాయము. నశించునట్టి ఈ అక్షరములచేత అభివ్యక్తమై —

అక్షరాతీతమైన అర్థమును స్ఫురింపజేయు నిత్య పదార్థ మొక దున్నదని వారి అభిప్రాయము. 'ఆ నిత్య పదార్థము కూడ' శబ్ద జాతికి చెందినదని నిర్ణయించి దానిని వైయాకరణులు 'స్ఫోట' మని నామకరణము చేసినారు. స్ఫుట్యతే=వ్యజ్యతే వర్ణైః ఇతి స్ఫోట అనియు, స్ఫుటత్యర్థోఽస్మాదితిస్ఫోటః—అనియు, స్ఫోట యత్యర్థమ్ అనియు, వర్ణాతిరిక్తో వర్ణాభి వ్యంగ్యోర్థ ప్రత్యా యకోనిత్య శబ్దః స్ఫోటః" అనియు, "పూర్వ పూర్వ వర్ణాను భవాహిత సంస్కార సచివేన అంత్యవర్ణానుభవేన అభివ్యజ్యతే స్ఫోటః" అనియు అనేక పుస్తకాల్ని నిర్వచనములున్నవి.

ఈ స్ఫోటవాదమును ప్రతిపాదించినది స్ఫోటాయనుడని హర దత్తాదుల అభిప్రాయము. వేదాంగమైన ప్రాచీనాఖ్య వ్యాకరణమున "స్ఫోట" శబ్దము కన్పడదు. కాని వ్యాఖ్యాత రీ శబ్దముపయోగించిరి. ఈ స్ఫోట బ్రహ్మ రూపమును భర్తృహరిః—

"అనాదినిధనం బ్రహ్మ శబ్దతత్త్వం యథక్త రమ్
వివర్తతేఽర్థ భావేన ప్రక్రియా జగతోయతః"

అని వాక్యపదీయమున (బ్రహ్మకాండ) వర్ణించెను. (సకల జగత్తు యొక్క ప్రక్రియ ఎట్టి దానివలన జరుగుచున్నదో ఆ అర్థ భావము కలిగి వివర్తించు బ్రహ్మము అక్షరము. అది తొలుత నిధన [ధన] రహితమైన శబ్దతత్త్వమే. ఈ స్ఫోట నశించునట్టి అక్షరములచేత అభివ్యజ్యము చేయబడి తాను విత్యమై యున్నది. ఇతరార్థమును తాను స్ఫుటికరించును కూడ. ఈ నిత్యమైన స్ఫోట శబ్దవాదులగుటచేత వైయాకరణులు శబ్ద నిత్యత్వ వాదులైనారు. గుణ రూపవంతమైన ప్రకృతిచేత పదార్థరూపముగా వివృతి పొందిన దీ నిత్యమైన శబ్ద బ్రహ్మమేనని వైయాకరణుల సిద్ధాంతము. ఈ సిద్ధాంతమును పాణిని మహర్షి తన స్మృతము నందు (అష్టాధ్యాయ) ఆద్యంతములందు స్పృశించెను.

పాణినీయ స్మృతములలో "వృద్ధి రార్థే చ", 'అదేజ్ గుణ' 'ఇకో గుణ వృద్ధి' అనునవి మొదటి మూడు స్మృతములు. "బృహత్సాధ్యం పాణిత్యాత్" "బృహత్సాధ్యం పాణిత్యాద్భూమ్" అనగా వృద్ధి పొందునది. వృద్ధౌ=బృహ. కాబట్టి వృద్ధి శబ్దము చేత మొదటి స్మృతమునందు (ఇది శబ్దమునకు చెందినది) బ్రహ్మమును ధ్యానించుట జరిగినది. రెండవ స్మృతమున ప్రకృతి ఉపాదాన కారణ గుణమని ధ్వనింపజేసి మూడవ స్మృతమున శబ్దార్థ వివర్తనమునకు కారణము విద్యమానము చేయబడినది. తుది స్మృతము "అ అ" అను దానిలో పరిసమాప్తిలో ఆకారము బ్రహ్మ స్వరూపమగుటచేత (అక్షరాణాం అకారోఽస్మి) సర్వమును దాని యందు పరిసమాప్తి వొందుననియు సూచించబడినది.

ధాతుపాతమును కూడ 'భూ—నత్తాయాం' అని బ్రహ్మమునకు వర్ణయమగు 'సత్త' శబ్దముతో ప్రారంభించెను.

“వర్ణజ్ఞానం వాగ్విషయో యత్ర చ బ్రహ్మ వర్తతే” “సిద్ధే శబ్దార్థ సంబంధే” (అనగా బ్రహ్మ వాగ్విషయముల వర్తించును. సిద్ధ రూపమునగా శబ్ద నిత్య రూపము) అనుచు వార్తికకారుడు నిర్వచించెను. భాష్యకర్తయగు పతంజలి కూడ శబ్దమును గురించిన చర్చలో “యే నోచ్చరితేన సాస్మా లాంగూల ఖర విషాణీనాం సంప్రత్యయో భవతి స శబ్ద” అని వివరించెను. దీనికి వ్యాఖ్యానములో ‘స్ఫోట స్వరూప నిత్య శబ్దమని’ వ్యాఖ్యాత లంగీకరించిరి. పతంజలి అక్షర సమాహ్నాయమంతయు (ప్రతిమండితో బ్రహ్మరాశిః) బ్రహ్మరాశి యనెను. “కింపునర్నిత్యః శబ్దః అహోస్వీత్ కార్యః”—అని శబ్ద నిత్యత్వమును ప్రస్తావించెను. వైయాకరణశ్రేష్ఠులగు పాణిని, వార్తికకార, పతంజలులు శబ్ద బ్రహ్మత్వము శబ్ద నిత్యత్వము ప్రతిపాదించినవారే. పాణిన్యాచార్యులకు ముందువాడైన బోధాయనుడు (ఉపవర్ణ) మీమాంసా వ్యాఖ్యానము వ్రాసెను. ఆయన కూడ శబ్ద నిత్యత్వవాదియని శ్రీ శంకర భగవత్పాదులవారు ప్రస్తావించిరి. (వర్ణా ఏవతు శబ్దః ఇతి భగవానునవర్ణః—ఇది ‘శబ్ద ఇతి చేన్నాతః ప్రభవాత్ప్రత్యక్షాను మానాభ్యా’ మను స్మృత వ్యాఖ్యాన సందర్భమున.)

స్ఫోటవాదములు అష్ట విధములు. వర్ణ, పద, వాక్య, అఖండ పద, అఖండవాక్య, వర్ణజాతి, పదజాతి, వాక్యజాతి అనునవి. ఈ వ్యాసము శబ్ద నిత్యత్వవాదములో భిన్న భిన్న వాదములు తెలుపుట కుద్దేశించినదిగాని స్ఫోటవాదమును గురించిన ప్రత్యేక వ్యాసము కాకపోవుటచే నిందు అష్ట విధ స్ఫోటవాదముల వివరణములు వ్రాయుటలేదు. మరియు సరా, వక్యంతి, మధ్యమా, వైఖరి రూపమైన వాక్కులలో మధ్యమాస్వరూపమే స్ఫోటమనియు, అ చతుర్విధ వాక్కుల స్థానములు అంతరకమణముల (మూలాధార ఇత్యాది)నియు చెప్పుదురు. స్థానముల విషయములలో అభిప్రాయ భేదములున్నవి. ప్రకృత వ్యాసమునకు ప్రవక్తి లేదని వివరించుట లేదు.

వైయాకరణులు తమశ్చ విధ స్ఫోటవాదముతో (అష్టవిధములందు సరమ సిద్ధాంత భూతములైనవి అఖండ వాక్య స్ఫోటము, వాక్యజాతి స్ఫోటము అనునవి) శబ్ద నిత్యత్వ

సిద్ధాంతమునకు నూత్నాలంకారమును కూర్చిరి. వైయాకరణుల వాదమే దీనిని శిఖరాగ్రస్థితికి చేర్చినది.

ఈ వాదములో నొక ఉపవాదమును లేవదీసి అలంకారి కుడైన ఆనంద వర్ణనుడు ప్రవర్తింపజేసెను.

శబ్దమునకు వాచ్యార్థ మేగాక లక్ష్యార్థము కూడ కలదని తొల తొలుతనే అంగీకరింపబడినది. శబ్దమునకు ఇంతమాత్రమే గాక వ్యంజనా శక్తి కలదని ఆనందవర్ణనుని వాదము. వ్యంజనాశక్తి అనగా అర్థాంతరమును తెలుపునది. అర్థాంతరమును వ్యంగ్య మందురు. వ్యంజనారూపమైనది శబ్దము. ఈ వ్యంజనమునే ఆలంకారికులు ధ్వని యనిరి. ఇది అనేక విధములు. శబ్దమునుగాని అర్థమునుగాని, రీతినిగాని, వర్ణములనుగాని ఇది అశ్రయించియుండ వచ్చును. అలంకారరూపమైన లేక రసభావరూపమైన లేక వస్తురూపమైన ఇది భాసంపవచ్చును. వైయాకరణులు సంభావించిన స్ఫోట వ్యంగ్యములో ఆనందవర్ణనుడు అర్థాంతరవ్యంగ్యమును దర్శించి దానిని ‘కావ్యాత్మ’ గా నిర్ణయించెను. ఆత్మ పరమాత్మల సంబంధిగా ఆనందవర్ణనుడు కూడ శబ్దనిత్యత్వ సిద్ధాంతమున పాల్గొనినట్లే.

తన అలంకారిక ధ్వని సిద్ధాంతమునకు వైయాకరణుల “స్ఫోటవాదమే” ఆధారమగుట ఆనందవర్ణనాచార్యుడు వైయాకరణులను “ప్రథమేహి విద్వాంసో వైయాకరణాః” అని కీర్తిం చెను. మరియు “బుధైః వైయాకరణైః ప్రథానిభూత స్ఫోట రూప వ్యంగ్య వ్యంజకస్య శబ్దస్య ధ్వనిరితి వ్యవహారః కృతః” అను అలంకారిక వచనమునుబట్టి ఆనందవర్ణనాది ధ్వనివాదులకు శబ్ద నిత్యత్వవాదులైన వైయాకరణులే మార్గ దర్శకులనుట నిర్వి వాదమైన విషయము.

గౌతమ కాణాదులైన న్యాయ వైశేషికులకుటె, శైవిషి ప్రభాకర, కుమారిలభట్టు మొదలగు పూర్వ మీమాంసకులకుటె వైయాకరణుల నిత్యత్వవాదము ఉపనిషత్తులకు నన్నిహితముగా నున్నది.

ఈ శబ్ద నిత్యత్వవాదమును బ్రహ్మ నిత్యత్వ సిద్ధికి ఉపాయముగా నెంచవలసినదని భర్తృహరి తానే చెప్పెను.

“ఇదమాద్యం నదస్థానం సిద్ధి సోపాన మర్హనామ్”

ఇయం సా మోక్ష మార్గాణా మజిహ్నా రాజవద్ధతిః!

అగ్రాతీత వివర్యాసః కేవలా మనుషశ్శతి”

కళ్యాణ పట్టుకున్న మనిషి

“శ్రీ పతి”

దేవునిజాము

చీకటి దట్టంగా

చీకటిలో మరీ చీకటిగా పూరిళ్ళవల్ల

మనసులోని అరల్లా పన్నని వీధులు

ఇసికనేల

రెండుమైళ్ళదూరంలో సముద్రపుపార్శు

నన్నని వీధుల మధ్య మధ్య పాదులూ పందిళ్ళూ

తులసికోటలూ రచ్చబండలూ

పూరకేపడున్న బళ్ళ

ఎక్కడో కోడికూత

మరెక్కడో కవ్వంమోత

తడి బరువూలేని చీకటి వర్షం కుండపోతగా.

రామం పోతున్నాడు రోజూమల్లే

ఒకరిద్దరు చూసారు

అలవాటుగా నిట్టూర్చారు.

భార్య చనిపోయి ఆర్మీల లయింది

ఆ చనిపోయిన దినంనుంచీ నిత్యం

ఆమె దహనక్రియలు జరిపిన ఆ చోటుకివెళ్ళి

పిచ్చివాడిలా ఆచోట కూచుంటాడు

అది వాళ్ళతోటలోనే.

రాతిగుండె కరిగిన మంచు కన్నీళ్ళ పామంతం

పూరుస్మృతిలాగ దూరంగా ఉండి పోయింది

దేవతలువిహరించే ఉద్యానవనంలాంటి కొబ్బరితోటల్లో రామం

కన్నీటి చారలాంటి దారిలో నడక

ఇంకా విడని మూగివూల ఉదయం

కొళ్ళకింద ఇసికమంచు

చలిగాలుల జల్లులు

మూలుగుతోన్న ఇసికని కుమ్ముతో రామం అడుగులు

ఆకాశాన్ని కప్పేసిన తోటలు

రంగుల నందుకోలేని వెలుగు

అశలు కొలిపోయిన చుక్కల చూపులు

ఇలాంటి మంచుపూలు పూసిన పామంతంలోన

మనం తొలిసారి ఈ వల్లెటూరికి కనపడ్డప్పుడు

ఈవ్వు సిందూస్త్రీలా కుంకుమ పెట్టుకుని

మల్లెరంగు సంపంగి వన్నె అంచు చీరకట్టుకుని

కొత్తకాంతులు విత్తులు చల్లటానికి కనిపించినప్పుడు

మనిద్దరిని చూట్టానికి చేతిలోని వనులు మాని

ఆడా మగా వీధుల్లో ఆనందంతో, ఈర్ష్యతో

రతీ మన్నధులను చూట్టానికి నిలవడ్డప్పుడు

కళారాధకులను చూసి ఖుజరవో శిల్పాలు

తన్మయతతో వచ్చేతరాలనిద పరిమళాలుచల్లినట్టుగా

నిన్నొరసుకుంటూ నడుస్తున్న నాకు దైవత్వం

అబ్బినట్టుండేది.

నడుస్తో రామం

చెట్లకన్నీట తడుస్తున్నాడు

గుండెల్లో మృత్యుశ్వాసనిశ్వాసల ఘోష

చలి.

చీకటి కౌగిట్లో రాతి

‘చుక్కల్లా మెరుస్తున్నాయి నీ కళ్ళ’

‘మీ కళ్ళకాంతిలో నా ఆనందం కురుస్తోంది’

మనం అలిసిన జట్కాబండి దిగి ఇంటిముందు

మంచున్నప్పుడు

ఎనభైయ్యేళ్ళ జీవితాన్నిమోసి అలిసిన చూపులతో

తాతయ్యచూసి

నేను చేసిన అగడపువనికి కినిసి నీలో తన మనుమడి

సౌభాగ్యం చూసి

సంఘం మతం పేరిట అరుస్తుందని తెలిసికూడా

స్వార్థపరుడయ్యాడు

అమ్మా అని నిన్ను పిలిచి నిమిరి సుఖంగా వెయ్యేళ్ళ

జీవించమన్నాడు.

చల్లని వాసనలు గుండెను తాకుతోన్నాయి.

చీకటి ఇరుకుతనం పోయింది

కళ్ళ తెరచి చూస్తున్నాయి పరిపాడ్లు

మనిషి నిద్రలో రుచిగొన్న విశాల విశ్వం
మేలుకుంటున్న చూపులతో రంగుల తోరణాలు
'రామం ఒక్కడూ ఆ తోటల్లో నడుస్తా—'

'నిన్ను నుగి అంటాను'

'మీ ఇష్టం'

'నిన్ను పారూ అంటాను'

'క్షణ'

'కోటిపేర్లతో పిలుస్తా'

ముత్యపుచిప్పలో చినుకులు పడ్డట్టు—

అకువచ్చని రంగుని అకాశంమీద పులిమేసిన తోటలు
అక్కడక్కడ—అక్కడక్కడ—అక్కడక్కడ—అలమందలు
గొట్టెలమందలు—మేకల మందలు—అక్కడ కుక్కలు
వక్కలు గొట్టెలను ఎత్తుకు పోతుండా కావలా కుక్కలు
మనిషిని అవిశ్వాసపు జీవిగా గొంతుల్లో అరిచే కుక్కలు

'నేను.....నే.....ను.....నే.....'

'అమాట అనొద్దు ఫాతిమా'

'ఇం.....క బ్ర.....త.....క'

'అనొద్దు. అనొద్దు. అ.....నొ.....ద్దు'

కన్నీళ్లు ఆమె మీద

కన్నీళ్లు కూడా లేవి ఆమె కళ్లు

ప్రేమిదలో నూనె ఇంకిపోయివా వెలుగుతున్న దీపాలు.

ముల్లు గుచ్చుకుంది పాదానికి
శరీరంలోని వంచేంద్రియాల బంధంలో
ఒక మన్నితమైన ముడి వీడిపోయిన నొప్పి
నొప్పి గుండెల్లో గుచ్చుకుంది
ముల్లు పొదంపించి లాగి
వ్రక్కలి మనిషిని శిశింపగల శక్తికి కంపించి
జీవుల్లో మనిషి వరమ అల్పాడని నిలపించి
తోకంమీద నిరాశ విప్పులు కురిపించి
తువ వ్యక్తిత్వపు సౌందర్యంమీద గోరికట్టి
వదుల్తున్నాడు నాగలి చాళువీద సలిగిన
రీతు నడక వంపుల దారిలో రామం.

'ఎందుకేడుస్తున్నావ్?'

'నే.....ను.....బ్ర.....త.....క'

'అనొద్దు అనొద్దు అమాటనొద్దు'

కన్నీట తడిసిన పెదాలు.

భువుడు నేను నువ్వులేని కాలాన్ని బానిసలాగ మోసుకుంటూ
వీ జ్ఞానకాల విప్పులమీద కదలకుండా ఒక్కణ్ణా నిలబడి

గతానుభవాల కొరడా విమర్శ చక్క చక్కన మనసుకుతగిల్తోంటే
ఎవరైనా ద్వేషించుకుంటూ ఏమిటేమిటో తిట్టుకుంటూనేను.

మవ్వు పెట్టిన అన్నం తింటున్న తాతయ్యనుచూస్తే
నాకు వ్రవంచాన్ని మొక్కులన్నంత ఆనందం
జామిచెట్టుమీది చిలకలు అన్నాడు తాతయ్య
ఇద్దరం ఒకేవల్లెంలో తింటున్న దృశ్యం చూసి.

మృత్యువు విరువులాగ బున్ మన్న ధ్వని

నడగెత్తి ఎదురునిల్చి పాము

కలుపుగా నిల్చొన్న పాము

పాముల వదనయ్యగారూ

ప్రార్థన..... భక్తి..... నిస్సహాయత.....

కంపన..... పీరికితనం..... భయం.....

రామం అంజలి ఘటించాడు.

పడగమీద నొలికింది పేసరంత కొత్తకాంతి

శాంతించింది కల్తెల్లిన హిమనగం

తిరిగిపోయింది దయతలచిన స్వామాట్టులాగ.

పాము.

కాటేసింది కాదే!

ఫాతిమా దగ్గరికి పోయేవాడిని!

కాలం కొత్త చీరలో

గావమాధురీడురీలో పిట్టలు.

ఇంత చిన్నపాము

భయం భయం

భగవంతుడు భగవంతుడు

భుజంగ భూషణుడు.

వృష్టిని తలకిందు చెయ్యగల మనిషిని

పాము బుసకొట్టి—

ముల్లు గాయవరచి—

మనిషి నువు అల్పాడవు

గర్వించకు

పాము విషం మృత్యువు

మనిషి

నొప్పి భరించలేని పురుగువి నువ్వు.

అబ్బో!

భయం

వణుకు

పాము

నవీన జీవనానికి
సరికొత్త ఆకర్షణ...

నైసర్
కేరమాగ్

విట్రయన్ చైనా
శానిటరీ వస్తువులే!

మీ జీవితంలో ఆకర్షణీయమైన క్రొత్తదాన్ని
అనుభవించడానికి, అదనపు పద్ధతిలో
స్నానానికి "నైసర్ కేరమాగ్" శానిటరీ
వస్తువులతో అమర్చుకున్నవి. ప్రపంచ ప్రఖ్యాతి
గాంచిన నల్లని బర్మీలోని "కేరమాగ్" సంస్థ
పాంక్షానికి సహకారంతో తయారుచేయబడిన మా
శానిటరీ వస్తువులు తరతరలాడే తెల్లని కాంతిలోను,
యితర అప్రదర్శనమైన రంగులలోను లభ్యమవుతున్నవి.

వాషింగ్ టేబుల్, వాటర్ క్లెయిన్, యూరినల్స్,
ఫౌన్, సింక్ మొదలగునవి ఎంతో సౌకర్యముగ,
కృతముగ, దీర్ఘకాలం ముప్పుటకు తయారుచేయబడినవి.

డి. జి. ఎస్. అండ్ డి.
చే అమోదింపబడినది.
ఐ. ఎస్. ఎస్.
2556 నియమావళి.

తయారుచేయువారు :

నైవేలి సిరామిక్స్ అండ్ రిఫ్రాక్టరీస్ లిమిటెడ్

(శ్రీపాపాని వహనం)

వడయూరు పోస్టు, దక్షిణ ఆంధ్రప్రదేశ్, మద్రాసు రాష్ట్రం

వివరములు : * మెన్సర్స్ కింగ్ అండ్ కంపెనీ, 321, తంబుకెట్టి వీధి, మద్రాసు-1. * మెన్సర్స్ టెలె ఇంటిరింగ్ కం.,
పి. ఓ. రోడ్, అబిద్ రోడ్, హైదరాబాద్. * మెన్సర్స్ స్టాండర్డ్ ఏజెన్సీస్, గవర్నర్ పేట, విజయవాడ-2.

పాము

పాము

కళ్ళెదుట

రామం నడుస్తున్నాడు తనదారిలో—తట్టుకుని—

కొండ చిలువ అతడి మనసుని చుట్టుకుంది.

మనిషీ నువ్వు మురికివి

అమీబా ఏకకణ జీవివి.

ఔనాను

ఔనానాను

ఔను పాము

కాలానికి కోరలు

ముళ్ళకోరల్లో విషం.

'అయనకి నేనే దిక్కు అక్కడికి పోదాం'

'మరి మీ ఉద్యోగమో?'

'వొద్దు. తోటలున్నాయి. వ్యవసాయం చేసుకోవచ్చు'

'తాతగారేమనరా?'

అనరని తలూపితే

'తురకది అనరరా?'

'అనరు'

'మరి ఆ పల్లెటూరు జనం అనరరా?'

'అలా జడిసి ఎంతకాలం?'

అక్కడికి చేరిపోయాడు.

అది స్వర్గం.

మట్టిలో కలిసిపోయిన ఫాతిమా

అక్కడే అక్కడే

మట్టిలా కనబడుతోన్న ఫాతిమా

అక్కడే అక్కడే—

చీకటి కమ్మేసింది వెలుతురు సోయగాన్ని

అక్కడే అక్కడే

అరుమాసాలు కాలం కురిసిన కన్నీరు

అక్కడే అక్కడే

అక్కడి ఆ బూడిద

మిగల్గేదు మిగల్గేదు

అనాటి ఆ జ్వాలా నృత్యం

మిగల్గేదు మిగల్గేదు.

తామరాకుమీది నీటిబొట్టులా ప్రకృతి

అక్కడున్న గాలిని కావలించుకుని

రామం

అక్కడున్న మట్టిని ముద్దిడుకుని

రామం

ఏడుపు

ఉన్న ఒక్క వరాన్ని దొంగిలించి శపించావా ప్రభూ?

అదినే తల్లి కర్ణుని శపించింది

కన్నీటి నైవేద్యం ప్రియురాలికి

రోజూలాగే ఆరు నెలలనించి

పక్కనే ఆలమంద

ఇంకా చలి

ఇంకా నిద్ర

ఆలమంద

తోకలతో దోమలని తోలుకొంటో ఆవులు

తల్లికి దూరంగా రాటకి దూడ

ఏడుస్తో

దూడ అంబా అంబా

ఆవు అంబా అంబా

ఆకలితో

రాట చుట్టూ పెనుగులాడుతో దూడ

వా సర్వస్వం నువ్వు.

వా కళ్ళరుచులు నీ దేహంలో.

ఆకాశపు ఔన్నత్యం నీ కళ్ళల్లో.

నీ కురుల్లో కొత్త పరిమళాలు

జీవితమ్మీది ఆశ నీ కెమ్మోవిలో

కృష్ణవేణుగానం నీ ప్రత్యక్షం

వా పంచ ప్రాణాలు నువ్వు.

ఎందుకు పుట్టుక

ఇంకో జన్మం

ఎందుకు పుట్టుక

తల్లి చనిపోయిందని—తండ్రి

లేరు లేరు

త్యాగమూర్తులకు ఈ పిరికి ఎలా జన్మించాడు?

భక్తుడూ భగవంతుడూ లాగ అమ్మా నాన్నా

అమ్మని సముద్రుడు దొంగిలించాడు

గ్రహణం రోజున

సోమకుడికోసం వెతుకుతున్నాడు నాన్న

సముద్రాన్ని మత్స్యవతారమెత్తి

అమ్మ ఆరుస్తోనేవుంది.

వాన్న పిలుస్తోనే వున్నాడు
వీరధి హోరు వినిపిస్తూనేవుంది.

ముకుళిత హస్తాలతో తన ప్రేయసిముందు రామం
మట్టిలో కలిపిన
తన హృదయేశ్వరిని దోసిట్లో పట్టుకుని రామం

గీతాంజలి వినిపించాలనుకున్నాను
నన్ను పిలచిన సరిగమస్వరాళి వినిపించాలనుకున్నాను.
అందాలు చూపిన అనంతాలు చూపాలనుకున్నాను.
కాని—

2.

‘బాబూ’
పాపన్న పిరిచాడు
వదేళ్ళవాడు.
పశులకాపరి
చేతిలో తన ఎత్తు కర్ర
ఆ కర్ర అతడి ఆయుధం
ఆ కర్ర అతడి వాహనం

వల్లగా రూపు
తలుపు చెక్కలాగ బలంగా
వశుల కావరి పాపన్న
ఆవులను మేతకి తోలాలి
వేళయింది
వచ్చాడు వుట్టిలో పాలముంత వట్టుకుని
దూడని పాల కిడవాలి
పాలు తియ్యాలి
రామం లేచి
ఆవు దగ్గరికి
పాలు పితికేందుకు
ఆవు కొత్తగా యానింది
ఆవు దగ్గర రామం
ఆవు కొమ్ములు విసిరింది
కాలం శూలం గుచ్చుకుంది.
అబ్బా!
అని నొప్పిలో, బాధతో
‘అయ్యయ్య’ అని బాధపడుతూ పాపన్న

GRAMS :

PHONE : 782

శ్రీ కనకదుర్గా ఐరన్ & హార్డువేర్ స్టోర్సు

బీ సెంటు రోడ్డు, గవర్నరు పేట, విజయవాడ-2.

Stockists for:

GOODLASS NEROLAC PAINTS (PVT) LTD., BOMBAY.

: మాపద్ద :

- * నెరోలాక్ సింథటిక్ ఎనామిల్ పెయింట్సు
- * నెరోలాక్ ప్లాస్టిక్ ఎమల్షన్ పెయింట్సు
- * సోల్టర్ బ్రాండ్ డిస్సెంపర్సు
- * గుడ్లాస్ వైట్ జింక్ స్టిప్స్
- * B.S.F., S.A.E. బోల్ట్స్ అండ్ నట్సు వగైరా
- * బాడి బిల్డింగ్ బోల్ట్స్ & నట్సు
- * బిల్డింగ్ హార్డువేర్ ఫిట్టింగ్స్
- * స్లైయి ఉడ్, హార్డువోర్డ్స్
- * కార్పెంటరీ టూల్స్

సరుకులు సరసమైన ధరలకు లభించును

నొప్పి.....

నడుంమీద పడిచింది ఆవు

బాధ నొప్పి.

వణుకు వణుకు

తూలిపోయాడు. లేచాడు.

పాము పాము

ముళ్లు ముళ్లు

పాము పడగ

ఆవు కొమ్ములు

కొమ్ములు ముళ్లు

బాధ బాధ

మనిషి హీనుడివి

జెనాను.

'ఫ్లాష్'

పాపన్న గొంతు కొరడా.

ఆవు బడిసింది.

వెనక్కి తప్పుకుంది.

శాసించగల శక్తి పాపన్నకుంది.

వదేళ్ల పాపన్న.

'పితకండి బాబూ నీ నిక్కడుంతాను'

పాపన్న ఆజ్ఞ

పాపన్న అభయం.

వణుకుతూ కూచుని

భయంతో పాలు పితుకుతూ

పాలముంతలో తెల్లని పాలధారలు

చుండ్ చుండ్ ధ్వని

'తెల్లదానిమ్మ గింజల్లా నీ పలువరస'

'ఈ ప్రపంచంలో ఇంకో అందం కనబడదా మీకు?'

తలదించుకుంది పొగడ్తల బరువుతో

అందుకే భక్తుడంటే భగవంతుడికి ప్రేమ.

జాయ్ జాయ్

ముంతలో పాలు

పాలతో నిండుతో ముంత

పాలు పితుకుతో రామం

గుక్కెడుపాలు తాగిన దూడ దూరంగా రాటకి

కమ సన్నల్లో ఆవునివుంచి నిలబడ్డ పాపన్న

ఆవుపాలు చేపేసరికి దూడని లాగేసేడు దూరానికి

గుక్కెడు పాలు లాగేసరికి నమ్మ లాగేసేవు దూరం
మూగి మనసు మూలుగు

ఆమె అన్నయ్యలు ఒకరు లక్ష్మీలో. ఒకరు విదేశాంగ
మంత్రిత్వశాఖలో. చిన్నవాడు ఐ.ఎ.ఎస్. పరీక్షకోసం.

ఆమె తల్లి సంస్కారవతి. నాకు గర్వంగావుంది—
మతాంతర్వివాహం చేసుకుంటున్నందుకు. అందరికీ
ఉత్తరాలు రాస్తున్నాను.

మీరు తప్పకుండా రావాలి—మీ—

ఆవు తన్నేసింది చూసి చూసి

పాలముంత పడిపోయింది నేల

అనురాగం మట్టిపాలయింది.

హుంకరించాడు పాపన్న

క్రరలో ఒక పోటు పాడిచాడు ఎముకల్లో

వాడిక్కోవ మొచ్చింది.

అన్ని పాలు వృధా అయ్యాయి.

ఆ పాలు వాడి ఆకలిని తీర్చేవి

ఆ పాలు బాబుగారి టీకీ పెరుక్కి వరిపోయేవి.

ఆ పాలు తాతగారికి రాత్రిపూట అవసరం.

చేదు చేదు

బతుకుచేదు

కాంతిలేదు

చీకటిల్లు

పాము విషం

మనిషి పురుగు

మనిషి పురుగుని

పిగ్గు నీ బతుకు

పిగ్గు నీ శక్తికి

చూడు చుక్కలు

కోటి లోకాలు

సువ్వు అణువ్వు

అవునా కాదా

కాదా అవునా?

వణుకు వణుకు

చీ చీ బతుకు

ఎడారులు కోటి కోటి

ఇసుక తుఫానులు

ఉత్తరధ్రువం

దక్షిణ ధ్రువం

మంచుబుడతలు

బతుకు ఆకలా వుంది
చలికాలపు ఎండ వెచ్చదనం
పిరికితనంతో వెతురు పీరయిపోయింది,
రామం ఆ వెలుగు పీడల సందుల్లో కూలబడ్డాడు.

వ్రతయం వస్తే
అగ్నివర్షం బద్ధలయితే
హిరోషిమా నాగసాకిల్లాగ రోకం కాలిపోతే
వది ఒకరి ఏళ్లక్రితంలేని యీ మనిషి మృగం
చలి చీమల చేత చిక్కిన వర్షం
క్రిస్టియానిటీ ఇస్లామ్ బుద్ధీజం
హిందూ ఇజం
వాట్ దే ఎయిమెట్
డార్విన్ కథలేమిటి
ప్రాయిడ్ బోధనేమిటి
అనలు ఈ గాంధీ ఎవరు
కాని గాంధీ
డార్విన్
ప్రాయిడ్
లేరు లేరు
ఉండ రుండరు.

క్రీస్తు ఉండలేదు
బుద్ధుడుండలేదు
ఫాతిమా ఉండలేదు.
బతుకుమాయ
జగం మాయ
క్రీశంకరుడు
మాయ మాయ
పునరపి జననం
పునరపి మరణం
భజగోవిందం
అర్థం లేని చందం
సామాన్య శబ్దం
అర్థం అవర్థం
స్వయ కల్పితం

ఫాతిమాలేదు
చేపల్లా ఆడుకునే ఆమె కళ్ళలేవు
ఆమెగొంతు పీతలేదు
లేదు లేదు ప్రపంచం
కళ్ళేం చెయ్యజారింది

కాలం గుర్రం మయింది.
వర్షం సామాట్టయింది.
ఆపు పాడిచింది తన్నింది
పాలు మట్టి పాలయ్యాయి
అరణ్యోదన బతుకు
లేరు లేరు అమ్మా నాన్నా

లేదు లేదు
వెలుగులేదు
కాదు కాదు
బతుకు సుఖంకాదు

మోసగిస్తుంది చూపు
ఈ చూపు ఎక్కడిది
కాంతి కరుణించినది
కళ్ళ చదువుతున్న భాష
కళ్ళ మూసుకుంటే
రంగూ రుచి వాసనలేని వధువు వ్రక్కతి.
తురకదాన్ని తెచ్చాడా
యీసడింపు
ఈర్ష్య.
ఎద్దుమాంసం తింటావురా?
హేళన
హింస.

పాలు ఇసికరో ఇంకిపోయి ఏర్పడిన మచ్చ
పాలముంత అట్లాగే ఒరిగివుంది
పానపు ఆపును తిట్టి కొట్టి
దూడని విడిచాడు.
అన్నిపాలు పోయినందుకు వాడికి బాధగావుంది
బాబుగారిమీద కూడా కోపంగావుంది
జాగరత్త మీన పట్టుకోవాలా లేదా అని.
దూడ పాలు తాగుతోంది.
తన బిడ్డకోసం దాచుకున్న ఆపు స్వార్థం

పిరమిడ్లు కట్టేసారు సిమిద
ఆ పూల తోటనిండా గోరీలు
నురగలు కక్కుతో మృత్యువు
ఏముందని ఉండను ఇక్కడ
ఎవరికోసం తన పిరికి బతుకు

నీకు తెలుగు రాకుండావుంటే బావుండేది. లేక నేను కాకివాడ
ఉద్యోగానికి రాకపోవలసింది. మీ వాన్నగారు మా ఆఫీసర్ కాకుండా

పోవల్సింది. ఆయన నన్ను ఇంటికి తీసుకుపోయి కష్టపెట్టి పని చేయించకుండా ఉండాల్సింది. నువ్వు నన్ను నాన్నగారు లేరని ఆ ఆది వారం చెప్పినప్పుడు ఉండండి కాఫీ తీసుకోండి అని ఆవక పోవాల్సింది. మతాల గురించి మతాల గురించి మన మధ్య సంభాషణలు రాకుండా ఉండాల్సింది. ఆ సందర్భంలోనన్నా కనీసం మనిద్దరికి ఒకే అభిప్రాయం లేకుండా పోవాల్సింది. రోజూ నీతో మాటాడ్డానికి నేను తావ్రతయవడకుండా ఆపుకోవాల్సింది. మీ గురించేమాస్తూ వ్వానని అనక పోవాల్సింది మీరు. ఏమిటో మన చేతుల్లో లేని శక్తులు కూడదీసాయి. ఇంత అమృతం కుడిపాయి. ఆ రుచితో ఆ వెలుగులో ఒక్కసారి చేదు యీ చీకటి.

వా సర్వస్వం నిన్ను ధ్యానించింది.

‘పల్లెటూళ్లు అందంగా ఉంటాయికదూ ? పొలాలగట్లు, సరస్సులు, చెట్లు, ప్రసాంతమైన ప్రకృతి, అలకాపర్ల పిల్లలగోవి పాటలు’

తోటలు

చల్లని గాలులు

తీయని కలలు

వృక్షాలు

—

‘ఇంకో కొడుక్కూడా’

‘అమ్మా అన్న పిలుపు మంత్రం కదూ?’

‘పిల్లలు. వాళ్ల వరుగులు. చిన్నారి బుల్లి చేతులు అమాయికమైన కళ్లు. లోకాన్ని పూజించటానికి వచ్చిన భక్తులు. విశ్వాన్ని ఆరాధించటానికి వచ్చిన ప్రేమికులు.’

బిడ్డల ఈశ్వర ఛాయలను వెతికే కళ్లు
గుండెల్లో మూగి ప్రార్థన
అమ్మా, నన్నా అన్న పిలుపు ప్రతిధ్వని
తీరని కోరిక

ఎండ వెచ్చగా

తోటలు ఆకువచ్చగా

నేలమీద వాగేటి చాళ్లమీద వెలుగునీడల అద్దకం

పాపన్న పాట పాడుతున్నాడు హుషార్గా

ఈశ్వర అల్లా తేరే నావ్

నబ్కో సన్నతి దే భగవాన్

పాట మనసు పంచుతోంది

మంచి పెంచుతోంది.

నువ్వు నేర్చిన సాటే వాడు పాడుతున్నాడు సాటిగా

టైటిల్ : CYCLES

పోష, బాక్సు నెం. 118

ఫోన్ నెం. 642

మా అభిమానులకు, వాతాదారులకు మిత్రులకు

మా శుభాకాంక్షలు

శ్రీ రాధా కృష్ణ సైకిల్ షాప్

స్థాపితము: 1930

విజయవాడ - 1.

హోల్ సేల్ అండ్ రిటైల్ సైకిల్స్, స్పేరు పార్ట్స్ డిలర్స్

'కాకినాడ వెళ్ళరావారి. అమ్మనీ, వాన్నగారినీ చూడారి.
ఒకటే కలలు వారం దినాలమంచి.'

'వెళ్ళాంలే'
వెళ్ళనేలేకపోయావు

మీ అమ్మ తిట్టుంది

చిల్లంగిపెట్టి చంపించే పారని. ఇంకా తిట్టోన్ వుంటుంది.
మీ తమ్ము నీనిర్జీవ దేహాన్ని చూసి విలవిల్లాడి ఏడ్చాడు. నేను
తినేసాను నిన్ను.

పాపన్న తన వనులు చేసుకుంటున్నాడు
వందిరిలో కట్టేడు దూడని
ఆవులని విప్పుతున్నాడు
పాపన్న ఆవులని మేతకి తోలుతున్నాడు
తోటలో అక్కడా అక్కడావున్న వచ్చిక అందుకుంటూ
నడుస్తున్నాయి ఆవులు.

3

దబ్దదబ్దదబ్ — దబ్ దబ్

ఇసికమీద పాపన్న క్రతో గట్టిగా కొట్టిన చప్పుడు
ఆవులు బెదిరాయి
రామం ఆ చప్పుడువేపు చూసాడు
పాపన్న తన ఆయుధంలో
కణ్వా శమంలోని భరతుని లాగ

వదేళ్ళు నిండని పాపన్న
మనిషి జీవితం వ్యర్థం బూడిద అని
రామంని భయపెట్టిన పాముని
చిన్నక్రతో
వదేళ్ళు నిండని పాపన్న
అబ్బో! మనిషి!
జేజేలు

వతాకాన్నందుకు ముందుకురుకుతోన్న విస్ఫల విజేతలు!

పాపన్న కొత్తగా కనబడుతున్నాడు.
డజనుమంది పిల్లలున్న తండ్రికి పదో బడ్డడు.
ఇంట్లో తిండిలేక కంబారి అయ్యాడు.

ఆ వయసు పిల్లలని సేవకులుగా తీసుకోకూడదని లేబర్ నిక్కుందిట.
వదేళ్ళకురవాడిని, బానిసనిచేసి, వాడికి విద్యాబుద్ధులకు అవకాశం
లేకుండా చేయటం నేరం.

మరి సంఘాన్ని లేవనెత్తాలనుకున్న
తనకీ ఫలిమాకీ ఇన్నాళ్ళూ

6

పాపన్న నంగతి వట్టలేదెందుకో
ఎప్పుడూ వర్ణభేదాలు
మత భేదాలు లేకుండా చేసే పథకాలమీదికే
మనసు మళ్ళింది.
కాని పాపన్నని అర్థ బానిసనిచేసి—

పాపన్నకి పాత నిక్కరు తలకి తువ్వాలూ తప్పించి నిండాగుడ్డల్లేవు.
జాట్టుకి నూనెవుండదు. పాదాలకి ఏమీవుండవు. మూడుపూటలు
తండి. మువ్వయి రూపాయిలజీతం సాలుకి. ఆవులు మేపుకురావారి
పగలంతా. రోజుకు వన్నెండు గంటలు పని చేయాలి వాడు.

కురుక్షేత్రంలో
వ్రధమ దివనం
అస్త్ర సన్యాసం చేసిన అర్జునుడు
పిరికి పిరికి రామం
విరాట్ రూపం చూపిన శ్రీకృష్ణుడు
వదేళ్ళ పాపన్న
గీత బోధ

యదార్థంగా ఈ యాత్ర దేనిని చంపుటలేదు.
దేనిచేతనూ చంవబడుటలేదు.

చంపేదీ చంపబడేదీ నువ్వుకాదు
ఎవరు ఎవరు
ఎందుకెందుకు
చెప్పు చెప్పు?

పాము తాడయింది
పాపన్న ఆ తాడుని వేలాడ దీసాడు క్షరమీద
లేచి నుంచున్నాడు రామం
లేచి
వెళుతో రామం
పాపన్నా అని పిలుపు
పాతికేళ్ళ వాడొకడు
వదేళ్ళ రెండోవాడు.
'పాపన్నా' రామం పిలుపు
ఎత్తుకున్నాడు పాపన్నని
ముద్దాడాడు బ్రతుకుని ప్రేమించి
వితగావుంది పాపన్నకి.

వాన్నా అంటావా?
అమ్మా అని ఫలిమాని పిలుస్తావా

మా అమ్మ చాల మంచిది మా నాన్న చాల మంచివారు
అనుకుంటావా
అత్తలో మూగిగా కోరికలు .

'నిన్ను పెంచుకుంటా' అన్నాడు రామం
'దించండి మొదలు (ఆవులు) ఎలిసోతున్నాయి'
'పద వేనూ వస్తా'

ఇప్పుడే వినిపించిన ఆ గొంతెవరిది?
తనదికాదు
ఈ వృద్ధుడు ఎవరిది
తనదికాదు
ఈ సుధారసం ఎవరు చిందారు?
కోట్ల కోట్ల పేర్ల తన అత్త.

మనసులో

మా అమ్మా, మా నాన్నా చనిపోయారని
చెప్పుకుంటావా?

మా చర్మతను లోకానికి మిగులుస్తావా?

రామం కి ఫాతిమా మిగిలినట్టయింది.
తమ చర్మత ప్రపంచానికి మిగిలినట్టయింది.
సెలయేటి నాడి కదిలినట్టయింది.
పిరికితనం పాముని ఆశడేగ తన్నుకుపోయినట్టయింది.

ఇద్దరూ—
పదేళ్లవాడూ, పాతికేళ్లవాడూ—
ఆవులవెంట
ఆవుల నడకలో రేగుతున్న దుమ్ములో
వడుస్తున్నారు.

ఉ గా ది భు భా కా ం జ్జ లు

మనోవికాసానికి మేలిసోపానాల విజ్ఞాన చంద్రికలు

మా నూ త న ప్ర చు రణ లు

నవలలు, నాటకాలు :

వైకుంఠంలో కల్లోలం (గొల్లపూడి వారాధి)	సాదాప్రతి	రూ. పై 3-00
	మేలుప్రతి	4-00
ఎదురుదెబ్బ తెన్ని తగిలినా ఎ. జె. క్రావ్	సాదాప్రతి	2-50
	మేలుప్రతి	3-50
రాజరికాలు—పేదరికాలు వి. ఎస్. రంగస్వామి	సాదాప్రతి	2-50
	మేలుప్రతి	3-50
నదవులు—పేదవులు చిల్లర భావనారాయణ	సాదాప్రతి	2-00
శ్రీరంగవీరులు (నాటకం) పద్మమూడి సీతారామారావు	సాదాప్రతి	2-00
పంతులమ్మ (నాటకం) కొడాలి గోపాలరావు	సాదాప్రతి	0-75
రత్న చందనం (నాటకం) కొడాలి గోపాలరావు	సాదాప్రతి	0-75

విజ్ఞానంకోసం :

ఉరుములు—మెరుపులు కె. యస్. రెడ్డి	రూ. పై 1-00
మన అహారం	1-50
వస్త్రాల కళ	2-00
వచ్చాయి మంచి రోజులు ఆసు : రెంటాల	3-00
	మేలుప్రతి 4-00
నవభారత విద్యా పునర్నిర్మాణం జీర్ ముస్సేస్	2-25
బిడ్డ పుష్టి శ్రీశ్రీ	2-50
	మేలుప్రతి 3-50

విజ్ఞానం, వికాసం, ఎనోదం, రాజకీయం, ఆర్థికం, నటరాజు నర్తనబాల, రజనీ వాగ్గేయకారచరిత్ర, తిరుమల సాంఘికం, నవల, నాటకం, కవిత్వం, వ్యంగ్యరచన, రామచంద్ర నుడి-నానుడులు, ప్రశస్తిమైన బాలసాహిత్యం, వచనం, గేయం, పురాణాలు, మహాకావ్యాలు, ఉద్గ్రంథాలు యివన్నీ—యింకెన్నో తెలుగు పుస్తకాలకు:

వికాలాంధ్ర ప్రచురణాలయం, ఏలూరు రోడ్ పెంటర్, విజయవాడ-2.

వికాలాంధ్ర బుక్ హౌస్, సుల్తాన్ బజార్, హైదరాబాద్.

అర్ధమండప తాళమధ్యం

'అర్ధమండపం' అంగీకారం
సంస్కారాదిగించిర నుండి)

చిత్రకావ్యం : శ్రీ సునంద పంపరాజుయ్య

సంగీత విద్యా వ్యాప్తి

శ్రీ సంధ్యావందనం శ్రీనివాస రావు

సంగీత విద్యను భారతీయులు వేలకొలది సంవత్సరముల తరబడి తపస్సుచేసి, ఉపాసన గావించి నేటి ఉత్తమ స్థితికి తెచ్చి యున్నారు. భృంగి నటేశ మతంగ నారదాదులుపాసించిన విద్య! యాజ్ఞవల్క్యది ఋషులు మోక్షసాధనమని చాటిన విద్య. పురందర దాసులు మొదలుకొని త్యాగరాజస్వాములు, శ్యామశాస్త్రి, ముత్తస్వామిదీక్షితులు, వల్లవిగోపాలయ్య, పట్టంను బహ్మణ్యయ్యరు, ఘనం కృష్ణయ్యర్ మొదలగు వాగ్గేయకారులు గొప్ప రచనలను చేసి సంగీతసంపదను బహురూపంగా పెంపొందించిరి. ఇటీవల పాపనాశం శివన్, శ్రీ వాసుదేవాచార్యులు, ముత్తయ్యభాగవతర్, తి. న. చ. వెంకటనారాయణాచార్యులు, మంగళంపల్లి బాలమురళీకృష్ణ మొదలగు విద్వాంసులు తమ తమ మనోధర్మమునకు అనుగుణ్యముగా కొత్త రీతులలో అనేక రచనలను అతిదక్షతతో సాగించియున్నారు. కీర్తనలు, వర్ణాలు, తిల్లానాలు, స్వరజతులు, జావళులు అనేక విద్వాంసులు రచించుచుగల్గుట నేటి విశేషమనవచ్చును. సంగీత రచనకు చాలినంత వ్యుత్పన్నత లేనివారు, వట్టి సాహిత్యములను రచించి వాటికి ఇతరులతో సంగీతమట్టులను రచించువచేయువారును అసంఖ్యాకులుగా కలరు. హిందుస్తానీ రాగములందు వర్ణములు తిల్లానాలు విరివిగా వచ్చుచున్నవి. పదములు, లక్షణగీతములు ఇటీవల రచించువబడినవి చాల అరుదు. లేవన వచ్చును. ఇంత విపులముగా నవీన రచనలు కొల్లకొల్లలుగా లభించుచున్నప్పుడు సంగీత విద్య అత్యంతముగా అభివృద్ధి చెందినదని చెప్పక తప్పదుకదా! ఇంత ఎక్కువగా ముందంజ వేసిన సంగీతము, గాన కళోపాసకులకు ఎంతో తృప్తిని కలుగ చేయవలయునుకదా? నేటి సంగీత విద్యా హితైష్య లట్టి సంలోషమును పొంద గల్గుచున్నారా? కళోపాసకులకు తమ కళలను తనివితీర ఆరాధించితిమన్న ఆత్మ తృప్తి వేడు కలదా? రసికులకు మునుపటివలె సంగీతమును విన్నందువలన లభించిన వికాసము ఆనందము కలుగుచున్నవా? పాడే వారి సంఖ్య పెచ్చు పెరిగిననూ, ఉద్దండులు, మహా గాయకులు గడచిన తరములోవలె ఇప్పుడు ఎన్నతగినవారు బహు తక్కువ అన్న అభిప్రాయము ప్రబలినది. 'సంగీతము బహు విరివిగావ్యాపించినదేకాని, లోతుపాతులు తగ్గినవి' అన్న అభిప్రాయములను అనేక సభలలో గాయకులు రసికులూ చెప్పుచుండుట పరిపాటి అయినది. హిందుస్తానీ సంగీ

తమును గురించియూ ఇట్లే అనుకొనుచున్నారు. సంగీతకళ, విద్య-వేడు క్షీణ దశ యందున్నవా? లేక అభివృద్ధి మార్గమున నున్నవా? ఇది చర్చనీయాంశము. ఇందులో భిన్నాభిప్రాయములు లేకపోవు; ఉండుట సహజము. టైగరు వరదాచార్యులవారి ఎల్లలేని మనోధర్మము, ముత్తయ్య భాగవతర్, నభేశయ్యరు, పాన్నయపిళ్ళై మొదలగు విద్వాంసుల శాస్త్రపరిజ్ఞానము, కెరైకుడి సోదరుల పీఠ, వల్లడం సంజీవరావు వేణుగానము, దక్షిణమూర్తి పిళ్ళై కంజిరా, గోవిందస్వామిపిళ్ళై వయొలిన్, కొనేరి రాజపురం వైద్యనాథయ్యరు రాగ విస్తారం, నయనాపిళ్ళైగారి స్వర విన్యాసం, ధనమ్మ పదాలు ఎన్న చెవులకు ఈ రోజులలో లభించుగానము ఏ పాటి? అని వయసు ముదిరిన రసికులనుట విన్నాము. అట్లే అరియకుడి రామానుజ అయ్యంగార్ల అసదృశగానము, శ్రీ మహారాజపురం విశ్వనాథయ్యరుగారి తంజావూరి శైలిలో అంద చందములు విరజిమ్ముగానము, పాలఘాటు మణిఅయ్యరు మృదంగము, మహాలింగము వేణుగానము, వెంకటస్వామినాయుడుగారి వయొలిన్ నాదము, రాజరత్నపిళ్ళై నాగస్వరం అందరాని ఎల్లలయి నిలచిపోయినవి. ఇక అటువంటి అప్పటమయిన చిక్కని సంగీతకల్పన, శాస్త్ర మర్యాద సత్తి కమించక, గౌరవముతోబాటు సభారక్తి గల్గించు ఉత్కృష్ట మనోధర్మము అరుదు—ముమ్మాటికి అరుదు—అన్న వాదములోని సత్యమును గుర్తించక తప్పదు. ఒక్కొక్క తరమునందు అసామాన్య ప్రతిభ, మనోధర్మము, ప్రజల నాకర్షించు శైలి, కొత్త కొత్త రుచులన్న చూపెట్టు ధర్మములుగల గాన ప్రదర్శన లుండి తీరును. అందరినీ శైభాసనిపించి, పండిత పామరులను రంజింపచేయు శాస్త్రానుసంఖ్య ఏ దేశమునందయినా ఏ కాలమునందును తక్కువగా యుండును.

సంగీత కచ్చేరీల తరము, ఆ కచ్చేరీలను చేయగల గాయకుల పాధన సంపత్తి—రెండునూ బాగా పెరిగింపివంతముత్రమున సంగీత విద్యావ్యాప్తి 'ఇట్లు' వృద్ధి చెప్పుటకు నీలువబడు. సంగీత కచ్చేరీలందు హాజరయిన శ్రోతలను ఆకర్షించి, ఏరితగా పాడిన తన గానము మోహనకరముగా జూండున్న ఏకైక లక్ష్యము కళా ప్రదర్శకుని ముఖ్య సమస్యగా పరిణమించును. సభలందు సంగీతమును హాయిగా వినువారుండురు. కొందరికి సాహిత్య ఉపాధి

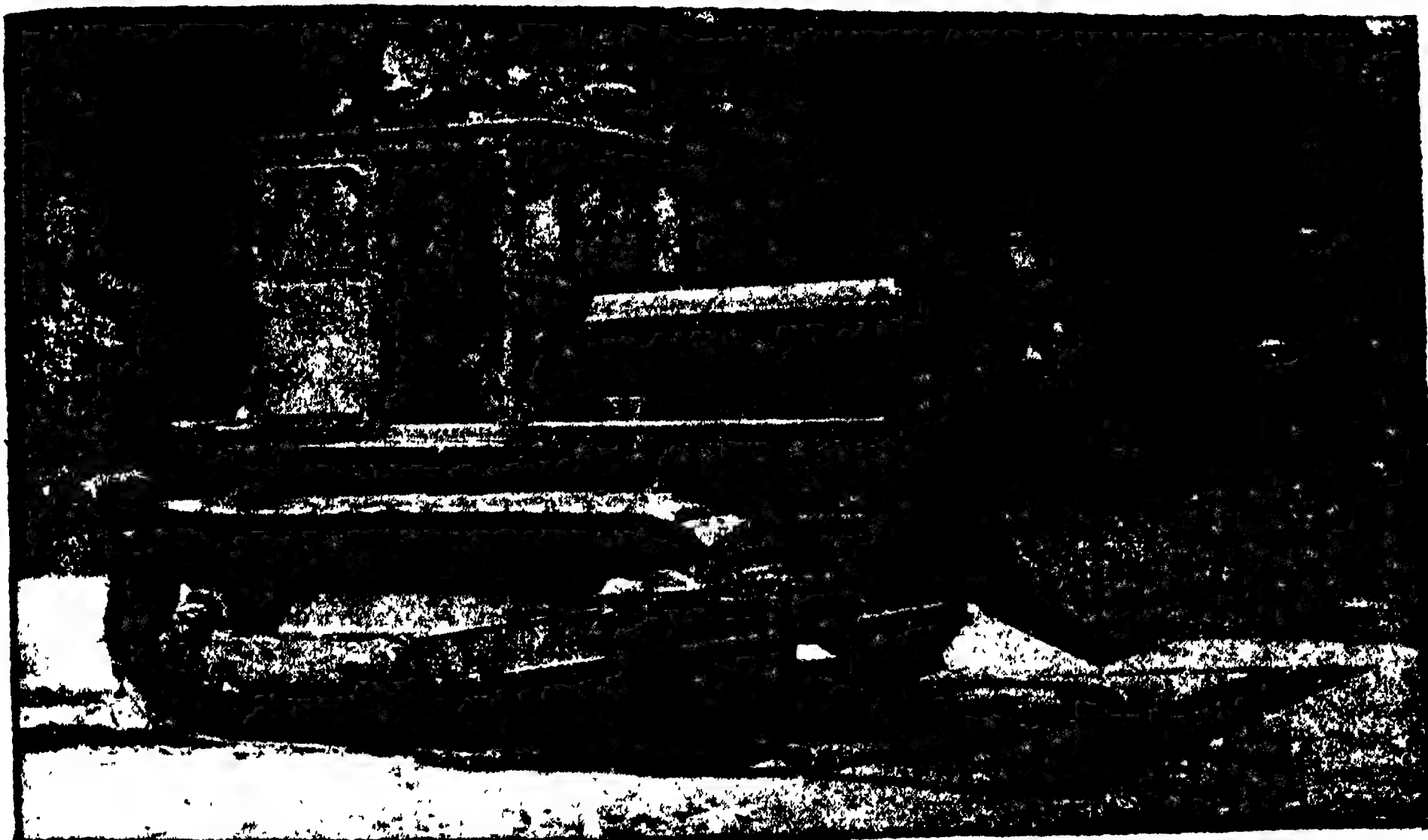
ముఖ్యము. శారీరము ఆకర్షణీయముగ నుండవలయును మరికొందరికి; రాగమును ఆలపించిన తృప్తి కొందరికి; కీర్తనలు మరి కొందరికి ఇష్టము. మంచి తాళవరుసలు, లయ గొడవలు, హెచ్చు స్థాయిలోని త్వరితగతి ఫిర్కాలు, అచ్చటచ్చట హిందుస్తానీ సంగీతపు రుచుల జాడలు గల పట్లు—అపేక్షించువారు కొందరు; అట్టిది కూడదని ఆక్షేపించువారు మరికొందరు; ఏ గొడవలూ తెలియక ఏదో కొంతకాలము చెవి కింపు గొలుపు ధ్వనులను వినువారు ఎక్కువగ నుందురు. బుద్ధికి పని ఇచ్చినా, ఇవ్వకున్నా వినుగుకొను వారుందురు. కేవలము ప్రసేద్య రాగములు తాళములతో రక్తి గల్గునేకాని, “కొత్త రాగములందు కల్పన వృథా ప్రయాసఅనియు, కొత్త తాళములందు పనులు చేయుట వట్టి పాండిత్య ప్రకర్ష అనియు, ఎప్పుడూ కాంభోజి, కల్యాణి రాగాలేనా?” అని అడుగువా రుందురు. నానా రుచులు, సంస్కారము, వయోధర్మములుగల సభికులను, తమ సంగీత విద్యా నైపుణిని జాగ్రత్తగా చూపెట్టి, మెప్పించి రక్తిగా కచ్చేరీలు చేయగల్గువారు నిజంగా ధీరులు. ఇట్టి వారి ప్రదర్శనలను మాత్రము మనసులో నుంచుకొని సంగీత విద్య ఎట్టి దశయందున్నది అన్న విషయమును తేల్చుట న్యాయము కాదని నా మనవి.

సంగీతప్రదర్శన కళోపాసకునిపరమావధి. మునుపటితరములో గాయకులు రాగ స్వరూపమును శుద్ధముగా, గమక పుష్పితో, భావయుక్తముగా పాడి, సంప్రదాయపుబద్ధీలను దాటక ప్రజలను సంతోషపరచెడివారు. వారి అతిశయపుపనులలో సంప్రదాయమునకు విరుద్ధమయిన ప్రయోగములుగాని, గౌరవము చాలని చిలిపి చేష్టల మనోధర్మముగాని ఏమయినచేసి వినువారి మన్నన పొందుట పరమావధి అని చేసిన వివరీత కల్పనలు, చేతలుగాని, వెదకిననూ దొరికెడివికావు. ఇప్పటి తరములో ఆ నిబంధన రాను రాను నడలివది. విచ్చలవిడిగా వచ్చి రాగ స్వరూపమునకు చెందని సంగతులను బుద్ధి వైచిత్ర్యమని పొగడు రసిక బృందము తయారయివది. స్వరూపము, జీవములేని వట్టి ‘Scales’ అనబడు ఆరోహణ అవరోహణ పథకమునుబట్టి హద్దులేక గొంతు పలుకు బడిని చూపెట్టు నిస్సార ప్రస్థారము ప్రబలి మామూలు ప్రజలకు చక్కని సంప్రదాయ సంగీతమున మాత్రము లభించు శాంతిరసమునకు మారుగా, భ్రమ పుట్టించు గారడీలు విరళముగా లభించుచున్నవి. వినువారి చెవులందు సుధటి, కాంభోజి, భైరవి లాంటి రాగముల రుచి బాగుగా నాటని కారణమువలన ఇట్టి స్వల్పపు రుచులు (non-classical excellences) సంప్రదాయ సంగీత కచ్చేరీలందు ప్రబలివది. వివరీతమయిన లయ గొడవ లకు లోనయి, రాగరసమును, క్షుతిని అటు త్రోసిపుచ్చి, లెక్క

లకు మనసిచ్చిన కృతిను స్వర విస్తారముతో గంభీరమయిన మనోధర్మమునకు, రాగ మర్యాదగల నెరవలు, తానం, వల్లవి, విళంబ రాగ విస్తారములు వెనుకబడినవి. నేటి సభలందు చక్కని సంప్రదాయ సంగీతమును పాడినందున ప్రజలు తృప్తి చెందజాలరన్న అతిశయోక్తి కాజాలదు.

కాబట్టి సంగీతవిద్య సర్వతోముఖముగా అభివృద్ధి జెందుటకు సభా ప్రదర్శనలు మాత్రము చాలవు. తిమూర్తుల కీర్తనలందు ఎన్నింటిని ప్రజలు పూర్తిగా విగల్గిరి. బహు కొన్ని మాత్రమేకదా? వర్ణములు వందలాదిగా కలవు. పదములు, జావళులు, ఇంకా లక్షణ గీతములు ప్రబంధములు అన్నీ మరుగు పడిపోవుచున్నవి. ఇట్టి సంపదను మొట్టమొదట కాపాడుట విధి. సంగీత విద్యా వ్యాప్తికి ఇది గొప్ప బొక్కసము. కచ్చేరీలలో ఎవరికి నచ్చినట్లు వారు కీర్తనలను మార్చి పాడుటవల్ల మన సంప్రదాయమునకు తీరని నష్టము కలుగుచున్నది. పాశ్చాత్య సంగీత పద్ధతిలో తర్చిత పొందిన గాయకులు రసకులు, పెద్దలు చేసిన సంగీత రచనలో ఎట్టి మార్పును భరించరు. ‘16 వ శతాబ్దపు రచన లవి’ అనుచూ ఆధునిక ప్రదర్శకులు ఆ రచయిత హృదయమును ఎరిగి తు. డ. తప్పక వాయింపెదరు. బిథోవన్, మోజార్ట్ మొదలగు మహనీయుల సంగీత రచనలను అట్లే చెక్కు చెదరక, తమ మార్పుల సమయంతయు చేర్చక కాపాడుచూ ప్రదర్శించు చున్నారు. మార్పులను వినువారు గర్హింతురు. ప్రదర్శకులకూ అట్టి అవినీతి సచ్చదు. హిందుస్తానీ సంగీత పద్ధతియందును ఇట్టి సంప్రదాయ విరుద్ధమయిన పనులను గాయకులూ తలపెట్టరు. వినువారు అసలు ఓర్చుకొనరు. ద్రుప్పద్ అనే రచన మామూలు ప్రజలకు రక్తినివ్వదన్న కారణముచేత దానికి మనోధర్మపు సంగతులు చేర్చి, త్వరితగతిలో పాడిన గాయకుని మన్నించరు. ఖ్యాల్, టుమి, టప్పా ప్రతిభిజా ఏ రీతిగా నుండవలయునో అట్లు సంప్రదాయంగా పాడి తీరవలయును. వినువారికి ఆ సంప్రదాయమువల్ల ఆసక్తి గౌరవములు మెండు. విలంబిత ఆలాపనను ఓపికబట్టి విని, సంప్రదాయ సంగీతమునందు గౌరవమయిన రక్తినే అపేక్షింతురు. మన పద్ధతిలో—గాయకులు స్వతంత్రులు. దీక్షితుల కీర్తనలకు తమకు తోచిన సంగతులు చేర్చి, మధ్యమకాల కీర్తనల నడకలో అమర్చి పాడుటను ఎవ్వరూ ఆక్షేపించరు. త్యాగయ్యగారి కీర్తనలు తారు మారులయిపోవుచున్నవి. కచ్చేరికి పనికివచ్చు కొన్ని కీర్తనలను మాత్రమే నేర్పుకొని సంగీతవిద్యను క్షుణ్ణంగా అభ్యసించని గాయకులవల్ల మన సంగీత సంపద కాపాడబడునని ఎంతమాత్రము ఆశింప గలము? ఇక సామాన్య ప్రజలో తమకు కొంత హాయినిచ్చు గాయకులకు ఏదో వారి ప్రాప్తి కొలదిగా ధన సహాయముచేసి ఇతర నమస్కర

సుమారు 50 సోవియట్ బుల్ డోజర్లు నాగార్జున సాగర్ ఆయకట్టు ప్రాంతములో పనిచేయును

మాడల్ 492 యూనివర్సల్ బుల్ డోజరు హైవే, రైల్వే, పరిశ్రమలు, ఎయిర్ ఫీల్డ్ మరియు యితర పొలముల నిర్మాణములో అన్నిరకముల మట్టి పనులకు విరివిగా ఉపయోగింపబడి, ఎక్కువ పని చేయగలుగుతున్నది.

వివరములకు వ్రాయండి:

ది నేషనల్ ఇంజనీరింగ్ కంపెనీ
(మద్రాసు) ప్రైవేట్ లిమిటెడ్
379, నెతాజీ రోడ్, పోస్టు బాక్స్ నెం. 1616.
మద్రాసు-1.

బ్రాంచి :
1-బి, రాష్ట్రపతి రోడ్,
సికింద్రాబాద్,
ఆంధ్రప్రదేశ్.

వల్ల శ్రద్ధ చూపుటలేదు. కనుక మన సంగీత విద్య కృశించుచున్నది. త్వరలో నమసిపోవనున్నది. ఇట్టి నష్టము చేకూరకముందే విద్యా సంస్థలు దేశమంతటా ప్రబలి సంగీత రచనలను పూర్తిగా అభ్యసించు విద్యార్థి బృందములను తయారు చేసినగాని సంగీత విద్యా వ్యాప్తి సంతృప్తిగా సర్వతోముఖంగా కొనసాగినేరదు.

సంగీతవిద్య బాగుగా అభివృద్ధి పొందుటకు చక్కని విద్యా సంస్కారమున్న యువకులు, యువతులు పూనుకోవలయును. సంప్రదాయ ప్రదర్శినిలాంటి ఉద్గ్రంథములలోని గీతములను, ప్రబంధములను, వర్ణములను, రాగమాలికలను, సంచారి ప్రయోగములు పాడించి రికార్డు చేయించి ఆ రికార్డుల రైట్రింగ్ని పెద్ద విశ్వ విద్యాలయ సంస్థలు భద్రపరచవలయును. పదాలు, నవగ్రూ కీర్తనలు, పంచ రత్న కీర్తనలు పెద్ద విద్యాలయాలచే పాడించి రికార్డు చేయించి, విశ్వవిద్యాలయము లందును, సంగీత ఆకాడమిలాంటి సంస్థ లందును, క్రోడీకరించి ప్రజలకు కావలసినప్పుడు వినే సదవకాశమును ఏర్పరచవలయును. త్రిమూర్తుల కీర్తనలను, ఇంకనూ మారక మునుపే అప్పటమయిన పాతాంతరములతో రికార్డు చేయించుట ఎంతయిన అవసరము. వీటి తరువాత పెద్ద విద్యాలయములు వాయిదించిన తానము, రాగ ఆలాపన, స్వర విస్తారమును, సంప్రదాయమును విశదముగా శ్రోతలచేనికి అందించునట్టివి తయారు కావలయును. ఇదివరకు కచ్చేరీలు, గ్రామఫోను రికార్డులు కేవలము వ్యాపార దృష్ట్యా కొనసాగినవి. ఇట్టి సంస్కారమును కాపాడుటకని ప్రత్యేక మయిన రికార్డింగు సంస్థలను కేంద్ర ప్రభుత్వము ఏర్పరచి, కొన పొగించి, ఆ రికార్డులను విశ్వవిద్యాలయాలకు, రేడియో కేంద్రములకు, సంగీతసభలకు అందచేయగల్గినవాడు సంగీత సంపద సమగ్రముగా శ్రోతల అందుబాటులోకి రాగలడు.

సంగీత విద్యావ్యాప్తికి సంగీత బోధనలో విప్లవాత్మకముగు మార్పులు రావలసియున్నవి. ఇదివరకు సంగీత విద్యను నేర్చుకొనుట గురుకులవాస పద్ధతి నేరకు జరిగినది. గురువునే చేసి అతనిమర్రి నమనరించి సంవత్సరముల తరబడి వారింటిలో వినసించి వారి కచ్చేరీలను, ఇంటచేయు సాధనను విని, విద్య నభ్యసించెడివారు. రాజాల ఆదరణలో నుండిన విద్యాలయములు ఒకేతావునందుండుటవల్ల విద్యా ర్థులకు విద్యాబోధన బాగుగా కొనసాగింది. మంచి శారీరము, శృతిలయ జ్ఞానమున్న శిష్యులకు గురువులు ఎంతో ప్రేమతో నేర్పెడివారు. కాని ఈ విద్యాబోధనలో గురువు అన్నగ్రూ సంపాదన వరమానది. శిష్యునికి స్వతంత్రము అరుదు. చర్చించుటకో, ప్రశ్నలు వేయుటకో ఆవృద్ధ ముండెడిదికాదు. రాను రాను సభా కచ్చేరీలు రాజాల ఆశ్రయములకు మారుగా నెలకొన్నవి. ప్రజల—సమూహముల అభిరుచికి తగినట్లు తమ ప్రదర్శనలను సర్దుకోవలసి వచ్చినది.

కేవలము పెద్ద లక్ష్యములను గురించి బాధనడుటకన్న ప్రజాదరణకు కావలసిన సామగ్రికై గాయకులు ప్రయత్నించవలసి వచ్చినది. లక్షణ గీతములకు స్వస్తి చెప్పబడినది. కేవలము సంగీతవిద్య నభ్యసించి విద్యాలయములు కావలయునన్న దీక్ష తగ్గినది. లక్షణములను తెలుసుకొను ఆనక్తి, సాహిత్యసంస్కారము, పరిశోధనాత్మక దృక్పథము మాసిపోయి, కచ్చేరికి పనికివచ్చే కొన్ని వర్ణములను కీర్తనలను పదం జావళులను మాత్రము అభ్యసించ దొడగిరి. Academic—Attitude, విద్యావ్యాసంగ కాంక్ష నశించినది. ఇక గాయకులు నెలకు ఇరువది రోజులు ప్రయాణములందు, కచ్చేరీలందు నిమగ్నులయి నందున తమ విద్య నభివృద్ధి చేసుకొనుటకే అవకాశము చాలినందున, చెంత జేరిన శిష్యులకు వేర్పించు వ్యవధి యుండెడిది కాదు. పది సంప్రదేందు సంవత్సరముల తరువాత కూడ రెండువర్ణములు, నాలుగు కీర్తనలు చెప్పని గురువు లెందరో కలరు. విద్యాబోధన జరుగవలసిన రీతిగా సక్రమముగా జరుగుట దుర్లభమయినది. ఇట్టి సందర్భములలో రేడియోలాంటి సంస్థలు రావడము జరిగినది. అల్పము, స్వల్పము పాడగల్గినవారికి ఇంతో అంతో ప్రోత్సాహము లభించినది. మును సటివలె ఎప్పుడోగాని కచ్చేరీ లభించుటకు మారుగా సుళువుగా ఎక్కువగా అవకాశములు ఏర్పడినవి. సంగీత కచ్చేరీలు జరుపని విద్యాలయములకు ప్రెంటిస్ బ్యూషన్ల మూలమున ఒక ఉపవృత్తి ఏర్పడినది. అధికారమున్నవారు, లేనివారు ప్రతివారికి సంగీతమును నేర్పడము కొన పొగినది. ఇట్టి స్థితిలో మంచి గాయకులు రావడము దుర్లభముకదా ! తమ శక్తిని పూర్తిగా వ్యయపరచినగాని నలుగురికి నేర్పి బ్రతుక జాలరు. వేర్పించువారి గొంతు క్రమంగా మొద్దుబారి వారి సంగీత నైపుణ్యము కూడ క్రమముగా తగ్గిపోవుట తప్పనిసరి. పోషణ చాలని సంగీత విద్యనువమ్మి ఎవరు అభ్యసించగలరు? వేడు సంగీతవిద్యను నేర్చుకొనుటకు యువకులు వెనుకంజవేయుచున్నారు. ఎంతమాత్రము చదువువచ్చినా ఏదో ఉద్యోగము చేసుకోవచ్చునుగాని నిరంతరము నమ్మకములేని జీవనము గడుపుటకు ఎవరు సాహసించురు? సంప్రదాయ సంగీతము బాగుగా వ్యాపించవలయునన్న ప్రతి బాలునికి, బాలికకు తన బడిలో చాలినంత నేర్చుకునే అవకాశము వుండవలయును. ప్రతి పాఠశాలలోను సంగీత విద్యా బోధన కొనసాగవలయును. ప్రతి వారూ అంతో ఇంతో ప్రయత్నించిన పాఠశాల చిన్నపాట లెన్నయిత గలవు. ప్రాథమిక పాఠశాలలందు కొన్ని చిందుల పాటలు, భద్రాచలం రామదాసుపాటలు, డ్రీల్లు క్లాసు డ్రాయింగ్ క్లాసులవలె ఎక్కువ ఆర్థికములేక నేర్పించవలయును. ప్రాథమికపాఠశాల పదలివచ్చుటకు అయిదు సంవత్సరములు పట్టును. అంతటిలో ఈ చిన్నపాటలు సుమారు ఇరువది అందరికీ పట్టుబడును. ఇది నా అనుభవము తోవిది. ఒక సభలోనివారికి 'సలుకే బంగార మాయోవా' అన్న రావ్య

దాను పాటను వదిలేసి విముషాలలో నేర్పించి పాడించవచ్చును. మన జానపద గీతాలు, స్త్రీలపాటలు, కోలాటము వరుసలు, జాతీయ గీతాలు, కొన్ని భజనములు—అందరికీ పట్టుబడును. అంతగా గొంతు లేదనుకొనువారుకూడ గోష్ఠిలో చేరిపాడగల్గుదురు. ఇట్టి వ్యవస్థకు Community singing అందురు. అమెరికా, ఇంగ్లండు మొదలగు దేశాలలో కాలేజీవిద్యార్థులు అందరూచేరి పాడుచుండుటలేదా? క్రైస్తవాలయాలలో ఆదివారమునాడు సమూహ గానములో (Choir Music) పాల్గొన్నవారికి మూడు డాలర్లీచ్చెదరట. మనదేవాలయములందు అట్టి భజనబృందములను ఏర్పరచి పాల్గొను విద్యార్థులకు, యువతీయువకులకు ఇంతప్రసాదమును, రెండురూపాయలుసాము ఇచ్చిన ఈభక్తిగేయములు బాగా అలవడును. చిన్నవారికి కొంతసహాయము, ప్రోత్సాహము లభించును. భజనపద్ధతిలోని అమూల్యమైనపాటలను ప్రజలకు సంగీతసభలందును దేవాలయములందును నేర్పించి, అప్పుడప్పుడు మంచివిద్వాంసులు పాల్గొని నిర్వహించుగోష్ఠులను ఏర్పరచి, పాల్గొనువారికి కేవలము టెంకాయచిప్ప నివ్వక ధారాళముగా ధనసహాయము నివ్వవలయును. ఇట్టిప్రయత్నము రాష్ట్ర సంగీత వాటక అకాడమీవారు ప్రతిజిల్లాలోను, తాలూకాలందును “వరుస”లుజరుగుదేవాలయములందు ఏర్పాట్లు చేయించవలయును. గాయకులకు ప్రోత్సాహముతోబాటు ప్రజానీకానికి మన సంప్రదాయ సంగీతములో అభిరుచిగల్గి క్రమముగా ఆసక్తిగలవరిచయముకూడ ఏర్పడగలదు. అట్టిపాటలపుస్తకాలు సస్వరముగా వెలువడుట అవసరం.

ఇటుతరువాత పైస్కూలు తరగతులలో కూడ సంగీతమునకని మూడుగంటలు—ఒకవారమునకు కేటాయించవచ్చును. ఒకటి అందరికీతప్పనిసరి—చిన్నపాటలను కలసి పాడించుతరగతి. వారిలో మంచిశారీరము, సంగీతపుచేవి గలవారిని ఏర్పి, తతిమ్మా రెండుగంటలలో కొంతకాలము స్వరావళులను, త్యాగయ్య దివ్యనామ కీర్తనలను నేర్పించవచ్చును. పైస్కూలుతరగతిలో గీతములు, చిన్నకీర్తనలు, వీలున్నవారికి వీణ, వయొలిన్ నేర్పవచ్చును. పైస్కూలు తరగతులలో నాలుగుగంటలు కేటాయించిన మంచిది. ఒకటి మూమూలు గోష్ఠి గానమునకు, తతిమ్మా మూడుశాస్త్రీయ సంగీత భోధనకు. ఇట్టిప్రయత్నమునకు ప్రభుత్వము పూనుకొనిన అనేక గాయకులకు ఆర్. టి. గ్రేడున ఉద్యోగము లభించుటవలన నేడుకనివిని ఎరుగనిసంఖ్యలో యువకులు, యువతులు సంగీతము నభ్యసించి మంచి ఉపాధ్యాయులు

కాగలరు. పాటనేర్చినవారంతా కచ్చేరీలు చేయవచ్చురలేదు. ఆ విద్యను బుద్ధివికాశముకొరకు తెలుసుకొనడమే పరమావధి. ఇప్పటిలో పెద్దపెద్ద పట్టణాలలో కూడ అనేకమందిబాలబాలికలు సరియయిన తర్చితనిచ్చేడివారు లేనందున సంగీతము నేర్చుకొనజాలక పోవుచున్నారు. మన గ్రామములందు పాఠశాలలందు, పైస్కూళ్లలోనూ సంగీత ఉపాధ్యాయులను నియమించిన ఆకొరతతీరిపోయి ప్రజాసామాన్యమునకు మనసంప్రదాయ సంగీతమందు అభిరుచి ఆసక్తి ఏర్పడును. భక్తి, సాహిత్యసంస్కారము, మెత్తని వృద్ధయము, చక్కనిబుద్ధివికాసము అందరికీ తప్పకలభించును.

కళాశాలలందు పెద్దవర్గములు, కీర్తనలు మువోధర్మ సంగీతమును నేర్పుటకు సంగీతమును ఒక “పార్ట్”గా మంచవలయును. పైస్కూలులో అందరికీ గోష్ఠిగానపు పాఠములతో ఈ బలవంతపు విద్యాభోధనను ఆపివేయవచ్చును. కళాశాలలందు బాలికలకు యువకులకూ సంగీతవిద్యను, ఆ శాస్త్రమును బాగుగా పరిశోధించి, చదివి, పాడి, సాధనచేయుటకు అవకాశము లేర్పడవలయును. అటుతరువాత మంచిశారీరము, వాద్యములందు స్వాధీనము గలవారు సంగీతమును వృత్తిగా చేసుకోవచ్చును. ఇప్పటి స్థితిలో వారు గురుకులవాసమునకు అర్హులు. పెద్దపేరు ప్రఖ్యాతలు గల విద్వాంసులఇంట కొన్నిసంవత్సరములుండి తమ జ్ఞానమును అభివృద్ధి చేసుకొనుట బహుతేలిక. ఇటువంటి శిష్యులకు నేర్పించుటకు ఎట్టివారికైన ఉత్సాహము వుండును. ఇటువంటి వారికి మూడు సంవత్సరములు పూర్తిగా సంగీతకళాశాలలందు తర్చితనిచ్చిన మంచిది. అందులో ప్రదర్శనను ముఖ్యముగా మనసులో నుంచుకొనువారిని కచ్చేరికి, ప్రక్కవాద్యములకు తయారు చేయుటకు ఒకశాఖనుంచవలయును. ఇచ్చట రోజు కొన్నిగంటలు సాధనచేయించి గొంతుకను, వాద్యములను స్వాధీనపరచుకొనుట పరమావధి. ఇంకొకశాఖలో పరిశోధన ముఖ్యముగా కొనసాగవలయును. భరతముని రచించిన నాట్యశాస్త్రమును, ఆధునికులయిన శాస్త్రకారుల రచనలు చదివి, కొత్త కీర్తనలను, వర్ణములను కొత్తరాగాలలో ఏర్పరచి వీరు పరిశోధన కొనసాగించవలయును. ఇకవాద్యములను వీరితిగా తయారించుట? వాటిలో కొత్తమార్పులేవని తెలుసుకొనుట; ప్రాచీన గ్రంథముల సారమును గ్రహించి వేటసంగీత శాస్త్రమునకు మంచి స్ఫూతముల నేర్పరచుట; ఇతర సంగీతశాస్త్రములందు ప్రవేశము, అభిరుచి గలవారికి ఆ సంగీత పద్ధతులందు మంచి తర్చితనిచ్చుట. హిందు

స్థాని, కర్ణాటక వద్దతుల పరస్పర సమ్మేళనవల్ల కలుగు కొత్త కొత్త వర్ణమట్టులు, వాద్యనైపుణ్యమును శాస్త్రరీతిగా పరిశీలించి రూపొందించుట ఎంతైనా అవసరము. జిల్లాలందు వాద్యగోష్ఠులుండుట ఎంతో ప్రోత్సాహకరముగ నుండును. ఇట్టి పరిస్థితులు అమెరికా, ఇంగ్లండులలో ఏర్పడి యుండుటవలన సంప్రదాయ సంగీతము, లలిత సంగీతము, జానపద గేయములు, జంఘన సమ్మేళనములు అత్యంత వైభవముగా అభివృద్ధి చెందినవి. ఏ శాఖ కా శాఖ ప్రబలుతగా సంప్రదాయమయిన శాస్త్రీయ సంగీతమునకు ఇబ్బంది లేక అన్నీ వికాసవంతముగా ముందంజ వేయుచున్నవి. మన దేశమువందు శాస్త్ర సంగీత కచ్చేరీలందు ఏవి పాడినా చెల్లును. ఇది మమ్మమునకు దారి తీయును. లలిత సంగీతమును, శాస్త్రీయ సంగీతమును వేర్వేరు సన్ని వేశములందు విడిగా వినుటకు ఏర్పాట్లు

జరుగుట ఎంతయిన అవసరము. ప్రజా సామాన్యమునకు మన ప్రసిద్ధ రాగములు, తాళములు పాఠశాలలందు అంతో ఇంతో బోధనడివ నాడు మన శాస్త్రీయ సంగీతము అత్యంతాభివృద్ధి నొందగలదు. సంగీతశాస్త్రము లక్ష్య లక్షణ నమన్వితముగా వ్యాపించును. సంగీత విద్యను అభ్యసించు వారికి మంచి జీవనోపాధి ఏర్పడును. ఆధునిక విద్యా విధానము మేరకు ప్రారంభ విద్యనునేర్చి, M. A., Doctorate స్థాయిలో గురుకుల వాసము మేరకు సంగీత విద్య నభ్యసించు ఏర్పాట్లును, నదవకాశమును మన ప్రభుత్వము క్రమముగా ఏర్పరచవచ్చునని ఆశించుచున్నాను. మహాబుష్మ లుపాసించిన ఈ ఉత్కృష్ట సంగీతవిద్య తన సహజ ఔన్నత్యము నందుకొని భారత ప్రజల మనసునకు ఆనందమును, శాంతిని చేకూర్చును. మన సంగీత సంపద పూర్తిగా మనకు దక్కును.

మీ జబ్బు ఎలాంటిదైనా...

సిద్ధర్ నవలోక కల్పం

(రిజిస్టర్డ్)

సిద్ధుల మహాజ్యుల విజ్ఞాన పరిశోధనలో అనేక సంవత్సరముల పరిశ్రమ ఫలితం.

వేలాది వ్యాధిగ్రస్తులు యివ్వడు నవజీవితాన్ని పొంది ముఖిస్తున్నారు.

మీరు బాధపడనేల?

: వెంటనే వంశ కుడించండి :

సాధు వి. నారాయణ స్వామి పిత్రి

రిజిస్టర్డ్ సిద్ధ మెడికల్ ప్రాక్టీషనర్,

శ్రీ రాజరాజేశ్వరి సిద్ధ వైద్యశాల,

బి. జనరల్ స్వామి నాయక్ వీధి, తిరువల్లికేణి, మద్రాసు-8.

(బాంచి వైద్యశాల : మామందూర్ (ఉత్తరము), చెంగల్పుట్ జిల్లా.

N.B. : ప్రతి సోమ, బుధ, శుక్ర, శనివారములు పై బాంచి వైద్యశాలలోను; ప్రతి ఆది, మంగళ, గురువారములు మద్రాసులోను మా వైద్యులతో సంప్రదించవచ్చును.

ఘ హ జ్యో తి

శ్రీ వజ్రల కాళిదాసు.

దీర్ఘహారణే
దీర్ఘయలకట్ట
ఉవ్వెత్తుగపై
కూగిపోదురా

భూత భవిష్యత్
పాతాళాలకు
పడిపోవుటకై
చెడిపోవుటకై!

భూతం భూతం
భావి బావియే!
వర్తమానమే
వాస్తవ మెరుగుడు

ఉన్నది కన్నది
ఉత్తమమైనది
ఉన్నది నిత్యం
కన్నది సత్యం!!

గతం మృతంబని
కార్పకు మ్రశులు
భవిష్యత్తునకు
పడకే ఆశలు

నడుస్తున్నదే
నవజీవనము
కనబడలేదా
వినబడలేదా!!

బిర బిర బిర బిర
గిర గిర గిర గిర
కాల చక్రమిది
కదలుచునున్నది

గతాగతాలను

కరాళ ద్రవ్యంల
గభీరవక్త్రం
కాలుని చక్రం!!

ఊహలోకపు
టుచ్చులలోబడి
గిలగిల తన్నుక
వలవల ఏడ్వకు

విరియుచు మన్నని
విరులను చూడుము
త్రావుము తేనెలు
తనివి తీరగా!!

వెనుకకు చూడకు
తిరుగకు ప్రక్కకు
అడుగల నేమీ
తడబడ నీయకు

నిత్యంబైనది
పత్యంబైనది
ప్రతిక్షణంబున్
వరుగిడు నీతో!!

*

*

*

యుగ యుగాల పాతకథలు
తల్చిపెంచుకోకు వ్యధలు
రోషేదో వస్తుందవి
కూర్చుంటే సరి నీ పని—

నడుస్తున్న చరిత్రలకి
వాయకులం మనం మనం
కదలలేని హృదయాలకి
కలిగిద్దాం సంచలనం!!

దీర్ఘనిద్ర కా దియ్యది
దివ్యమైన నిత్యమైన
వర్తమాన కాంతిపథము
వాస్తవిక జీవన విధము—

మ హా భ్యో ॥

॥

మాధుర్యము సౌదర్యము
మనసు నిండ తనువు నింజ
విరులవాన తేనెసొన
విశ్వమెల్ల కురిసిద్దాం!!

చర్మిత నృత్యం నవ్యం;
చర్మిత చర్మణ కాదని
గతాసు గతికం లోకం
కాదంటూ లేదంటూ

విరూపించి విజృంభించి
నిరాఘాట నిత్యకాంతి
వెంకటేశ మహాజ్యోతి
వెలిగిద్దాం రండు రండు!!

మనమార్గం నిర్వృకం
మానవతా ఋజుచ్ఛకం
వయనిద్దాం రయవిచరిత్
ప్రతిభ మీర రండు రండు—

శత సహస్రకోటి కిరణ
సంతతులై ధగధగమని
మెరిసిపోవు మహాజ్యోతి
వెలిగిద్దాం రండు రండు!!

—

With Best Compliments

**THE MAHALAKSHMI GLASS WORKS
PRIVATE LIMITED**

Haines Road (West), Jacob Circle,

BOMBAY-11.

LEADING SUPPLIERS OF GLASS BOTTLES

మరమేకులు, చీరమడతలు

శ్రీ బుచ్చిబాబు

వీరకమైన ఉదేకమూ కనబరచుకుండా అపియమైన వార్త చెప్పే గుండె నిబ్బరం గలవారు కొద్దిమందే ఉంటారు. ఆకొద్ది మందిలో గంగాధరం వొకడు. మధ్యాహ్నం రెండు దాటింది. టేబిల్ మీద బెల్ నొక్కాడు. నౌకర్ కోటయ్యని వెళ్ళి మాధవిని తీసుకు రమ్మన్నాడు. పదినిమిషాల్లో మాధవి వచ్చి బల్లముందు నిలబడింది. అది పెద్దబల్ల. వ్రాత పరికరాలు, నియాన్ బల్బ్ లైట్, స్లాటర్, కాలెండర్, టెల్, చుట్టల సంచి, అగ్గిపెట్టె, అవీ ఉన్నాయి. పక్కన వాష్ బేసిన్, సోప్, టవెల్, గుండ్రటి బద్దం—ముందు నాలుగైదు రెక్స్ స్ తొడుగు కుర్చీలు, వాటి వెనక సోఫాస్టూప్, మధ్యన, బొమ్మలు అతికించిన స్క్రీన్, గోడని, అమ్మకాల వయనం చూపే, గ్రాఫ్ చిత్రాలు.—

ఆ గదిని ఇదే రెండోమారు చూడటం మాధవి. పదినెలల క్రితం ఉద్యోగం ఇచ్చిన రోజు చూసింది. మళ్ళా ఇదే చూడటం. మొదటిసారి, ఆమె గదిలో వొస్తున్నట్టి సరిగ్గా చూడలేదు. కంపెనీ యజమాని గంగాధరంగార్ని కూడా ఆమె ఎప్పుడూ, పరిశ్రామగా చూడ లేదు. ఎత్తునుచురు, ఎగదువ్విని క్రాసింగ్—ఎన్నో వెండ్రుకలు లేపు—కాస్తంత భీకరంగా అగుపడే మోసం, చుట్టకీ, తాంబూలానికి దాగుపడ్డ సంకర పళ్ళవరస, గుండ్రటి చెక్కిళ్ళు, గడ్డం, పాతబడ్డ రాగి చెంబు రంగు—మూసిన ఖద్దరుకోటు—అదీ గంగాధరంగారి వైఖరి. ఆమెని ఎప్పుడూ పిలవలేదు, గంగాధరంగారు. ఎందుకోసని అచ్చర్యపడుతూ, అత్యుత కనబరుస్తూ చేతిగుప్పెట్లు బిగించి, ప్రశ్నార్థకంగా చూసింది.

వ్రాత నిలిపి ఆమెకేసి చూసి

“ఓంక నువ్వు రేపటి నుంచి పనిలోకి రానక్కర్లేదు.” అన్నాడు గంగాధరం.

మాధవి మొహం ఎఱ్ఱబడింది—రక్తం చిందరవందరగా కదిలి కాబోలు, రెండుమూడు రంగుల ఛాయలు ఆమె బుగ్గల మీద కదులుతున్నాయి. పైన పంకా తిరుగుతున్నా, చెమట బిందువులు నుదిటిమీదికి తోసుకున్నాయి. తటస్థమైపోయింది.

“ఎందుకండీ?” అనగలిగింది. తన కంఠం బొంగురుపోయి, తనకే వింతగా తోచింది.

“ఎందుకో నీకే తెలుసు.”

అని గంగాధరం బెల్ నొక్కాడు. నౌకర్ కోటయ్య రాగానే

“ఈమెని కాషియర్ దగ్గరకు తీసుకు వెళ్ళి, ఇవ్యాధవరకూ రావల్సింది లెక్కచూసి ఈమెకు ఇచ్చి పంపి సును.” అని, బల్లమీది కాగితాలు చూసుకుంటున్నాడు. మాధవికి ఏమనాలో, ఏం చెయ్యాలో తెల్సిందికాదు. ఏడుపుని అపుగోగల నిబ్బరం తెచ్చుకుంది ఎల్లానో. ఆవేదన సూచించే ఛన్నులొస్తున్నాయి, ఆమె కంఠం నుండి.

“మధ్యాహ్నం రెండు దాటాక అవుతే, ఇవాళ జీతం కూడా పూర్తిగా ముడుతుంది. అందుకే ఇప్పుడు పిలిపించా” అన్నాడు. ఏమనాలో తెలియదు మాధవికి. మళ్ళా ఆ ప్రశ్న, “—ఎందుకండీ”—అని అడుగుదామనుకుంది. క్షణం క్రితం తెచ్చుకున్న గుండె నిబ్బరం ఇప్పుడు నడకపోయింది. ప్రశ్నలెందుకు? ‘నమస్కారం’ అని గది లోంచి వెళ్ళిపోయింది మాధవి. ఆమె గది దాటాక ఆయన ఏవిధమైన వీడ్కోలు మాటన్నాడో ఆమెకి వినబడలేదు.

ఆ నాటివరకూ రావల్సిన డబ్బు తీసుకుని, రోడ్డు మీది కొచ్చింది. రిక్వాలు కనబడ్డంతేదు. జల్కబండి మాటాడుకుని, తన గదికి చేరుకుంది. తొందరగా చెవి, తాళంలోకి పోనిచ్చి తిప్పింది. తాళం చలుక్కున రావడంలేదు. మళ్ళామళ్ళా తిప్పింది. రావడం లేదు. ఈ చెవికాదు. మరొకటి. ఏదీ కనబడదే? ఆఫీసులో డ్రాయర్ లో దిగివిడిచి వుండాలి. ఈచెవి, ఆఫీసు డ్రాయర్ ది కాబోలు. రెండూ వొకరకం రాళారే. మళ్ళా తిప్పింది. రావడంలేదు. బండి వాణి పిల్చి, తాళం చూడమంది. వాడు మేకుతో కొట్టి ఇట్టే తీసేశాడు. తలుపులు ముయ్యకుండానే, హాలు వెనక గదిలో మంచం మీద వాలిపోయి, దిండులో మొహం దాచుకుని ఏడవడం సాగించింది మాధవి.

ఎవరో ముందు గదిలో మెదిలినట్లైంది. రంజిత్ ఏమో అనుకుంది. ఓదార్చడాని కొచ్చాడా? లేచి చూసింది; ఎవరూలేరు. టీ పెట్టుకుంది. దీనికి కారణం రంజిత్ అనిపిస్తుంది. రంజిత్ గంగాధరంగారి చెల్లెలి కొడుకు. బి. ఎ. ఫేలయ్యాడు. తన కంపెనీ లోనే ఉద్యోగమిచ్చాడు మేనల్లాడికి. మళ్ళా గంగాధరం అంత మంచి వాడు లేడని చెప్పుకుంటారు. నిప్పులాంటివాడుట. శీలం గలవాడుట.

ఏ పనివాడా, విమిషం అలవ్వంగా రావడానికిలేదు. విమిషం ముందుగా వెళ్ళడానికి వీలేదు. దమ్ము ముందులో విక్రమించాడు. ఏమాత్రం తప్పేదం జరిగినా, ఉద్యోగంలోంచి తీసేయడమే. తన అన్న పారికృష్ణుని, తీసేశాడు, రెండుమూడోందల లెక్కల కాగితాలు తాళుమార్చేవాయి. ముందు సర్దుకోవచ్చునుకుని, అన్న కక్కుర్తివద్దాడు. గంగాధరంకి తెలిసింది. వేరం వొప్పేసుకుని, దమ్ము కొద్దిరోజుల్లో సర్దుబాటు చేసిస్తా న్నాడు. ఆయన వొప్పుగలేదు. అన్న మతిపోయింది. క్రిమిగర్కే వెళ్ళిపోయాడు. కాలువాలు, తివాసీలు తయారీకి నమూనాలు, డిజైన్లు వేసిస్తాడు. వాలుగైదేళ్ళ క్రితం గోదావరి వరదల్లో, తను ఇల్లు కూలి, సర్వమూ గంగపాలైవచ్చుటే మండి అందరి మతులూ పోయినాయి. వగలు దమ్ము అన్నీ గంగపాలే. అమ్మా, నాన్నా, ఏవాడో వెళ్ళిపోయారు. తను, అన్న, వీనతల్లి ఆమె కొడుకూ మిగిలారు. వీళ్ళ పాఠశాల చదువు విల్చిపోయింది. ఉద్యోగం చూసుకోమన్నారు. టైపు వేర్చుకోమన్నారు. ఆరుమాసాలు అభ్యాసమయ్యాక, ఎల్లాగో పరిక్షప్రసాదైంది. ఏడాది జరిగిన యత్నాలు ఫలించి, పదినెల్ల క్రితం గంగాధరంగారి కంపెనీలో ఉద్యోగం దొరికింది. తను చేరిన, రెండునెలలకే, అన్న ఉద్యోగం పూడింది. ఇప్పుడు తనది.

దీనికి కారణం వీకే తెలుసునన్నాడు గంగాధరం. కారణం, అతని మేనల్లుడు రంజిత్. తనంటే ఎంతో ఇష్టం. రోజూ వలక రిపాడు. షేక్ హాండ్ ఇవ్వడం, అధునిక పద్ధతంటూ చెయ్యి వలుపులాడు, కాస్త గట్టిగా నొక్కడంతో, మొన్న గజా పలుక్కు ముంది. వారం, వారం, తన కేదో కొనిస్తూ వుంటాడు. ఫ్లెస్కో, హాండ్ బాగ్, లోషన్ బుడ్లు, కేబురుమాల్లు—ఇట్లాంటివి. ఉత్తరాలు వ్రాయమని చంపుకుంటాడు. ఒకే ఆఫీసులో పనిచేస్తూ, రోజూ కనబడేవారికి ఉత్తరాల అవసరం ఏముంటుంది? ఇంగ్లీషు మనల్ని ఇచ్చి చదవమంటాడు. తనకి ఇంగ్లీషు అంత బాగారాదు. పుస్తకాలు చదివి ఆనందించగల శక్తిలేదని అతనికి తెలియదు. అదేదో మేరీ కోర్సె వ్రాసిన వొక నవల తెచ్చి ఇచ్చాడు. దాని నడుమ పెద్ద ఉత్తరం వ్రాశాడు. పలానా చోట పాఠశాల ఏడింటికి కలవనున్నాడు. తన కా ధైర్యంలేదు. ఉత్తరాలల్లోగాని, మాటల్లోగాని పెండ్లి ప్రస్తావనలేదు. అతన్ని పెండ్లి చేసుకోడం, ఆమెకి ఇష్టమే. జవాబు వ్రాయకపోతే చచ్చిపోతానన్నాడు. జాలేసింది. వ్రాసింది. వాలుగు వాక్యాలు. ఇంకెప్పుడూ ఇట్లాంటివి వ్రాయవద్దని. పాతకాలలో చదువుకునే రోజుల్లో—వాలుగేండ్ల క్రితం—పోకీరిపిల్లలు ఎందరో ఇట్లాంటి ఉత్తరాలు వ్రాసేవారు. అవాడా వొకరిద్దరికీ, ఇట్లాంటి సమాధానమే యిచ్చింది మాధవి. ఆమె పేరు గోడల మీద వ్రాసేవారు. బల్లం మీద చెక్కేవారు. రోడ్డు మీద వెడుతుంటే కేకలు, ఈటలు—తావివన్నీ ఎదుగును.

ఇందుకు కారణం, తను రంజిత్ కి వ్రాసిన జాబు సంగతి గంగాధరంకి తెలిసుందాలి. తెలిస్తే, ఆయన మేనల్లుణ్ణి మందలించి చర్య తీసుకుని వుండాలింది. అట్లా చెయ్యక, తన మీద చర్య తీసుకున్నాడు. మళ్లా అందరూ ఆయన్ని నిప్పులాంటి వాడంటారు. తనపట్ల మోజా కనబరుస్తున్న వ్యక్తి రంజిత్ వక్కడేకాడని కంపెనీలో తనతో పనిచేసే వారిలో యింకా ఎందరో వున్నారని మాధవికి తెలుసు. తను ఆఫీసుకి రాగానే వీదో వంకని తన గదిలోకి వచ్చి చూసిపోతూ వుంటారు, రాజారావు, చలమయ్య, రంగస్వామి. మధ్యాహ్నం టీకి రమ్మని కాంటిన్ కి తీసుకువెడుతూ వుంటారు. తనని చిల్ల యివ్వనివ్వరు. పాఠశాలం వెళ్లేటప్పుడు వక్కడేగం తన కంటే ముందుగానే వెళ్లి గేటు దగ్గర కాచుకుని తనలో కొంత వజ్రకూ నడుస్తూ తనకి రిజ్ మాట్లాడిపెట్టి పంపుతూ వుంటారు. ఎలా కనుక్కున్నాడో రంజిత్ తన గది ఎక్కడ వుందో కనుక్కుని అదివారం పాఠశాలం రోడ్డు మీద యింటి ముందు పచార్లు చేస్తూ వుంటాడు. తను కిటికీలోంచి చూసి నవ్వుకునేది. ఒకరోజు చొత్తన చేసుకుని గదిలోకి వచ్చాడు. పిన్ని ఎదురైంది. తను యింట్లో లేనని పంపించి వేసింది. తనతో కలిసి సినిమాకి రమ్మన్నాడు. రాకపోతే చచ్చిపోతానన్నాడు. అలా అంటూ వుంటాడు. మర్నాడు ఆఫీసులో ప్రత్యక్షం. ఇప్పుడు పిన్ని వుంటే ఎంత బాగుండును. అబ్బాయికి నుస్తీ చేసిందంటే వెళ్ళింది. తనూ అక్కడికి వెళ్ళాలి. లేచి ముందు గదిలోకి వచ్చింది. వీధి తలుపు జారవేసింది. కిటికీ తలుపు సందులోంచి పొన్నువాడు దూర్చిన ఉత్తరం కిందపడి వుంది. అత్యంతో కవరు చించి చదివింది. అన్న పారికృష్ణు క్రిమిగర్ మంచి వ్రాసిన కవరు అది. ఎనిమిది రోజుల క్రితం వ్రాస్తే, యిప్పుడు వచ్చింది. తను వెనిచేస్తున్న పరిశ్రమ రోజురోజుకీ అభివృద్ధి చెందుతూ మంచి లాభాలు వస్తున్నాయిట. ఎందరెందరో ఆమెరికన్న తివాసీలు, కాలువాలు కొనుక్కుపోతున్నారుట. వేరే మనియార్దరు పంపించాడుట. త్వస్తిలో నిట్టూర్చింది మాధవి. తనూ అన్నయ్య రెండేళ్ళ క్రితం తీయించుకొన్న ఫోటోని గోడ మీంచి తీసి చూసుకుంది. అన్నయ్యని పెద్ద కనుబొమ్మలు. దువ్వె పకి లొంగని వంకీల బట్టు. పాడుగ్గా వున్న నాజాకైన ముక్కు. అద్దంలో తన ముఖం చూసుకుంది. తనవి అంత పెద్ద కళ్ళకావు. అన్నయ్య కంటే తన రంగు వకవాయ ఎక్కువ. వీడలో తేలియాడు తుంటే వడవ తెరచావ దించేసినట్లు దిగులుని రోనికి వెట్టివేసి, వచ్చుతూ వళ్ళవరకు చూసుకుంది. చిగుళ్ళు కొంచెం కనిపిస్తాయి. అమ్మని అంతేట. తన కది యివ్వలేదు. అవి కనపడేటట్లు నవ్వు మంటూంటాడు రంజిత్. తనలో వీదో ఆకర్షణ వున్నట్లు ఆఫీసులో వారి ప్రవర్తనవల్ల తాను గ్రహించినా అద్దంలో చూసు కుంటే ఆ ఆకర్షణ ఎందులో వుందో తనకి అర్థంకాదు. ఏమిటో!

తాను దిగుబడవలసిన యీ మిడియల్ తన ఆకర్షణని వితర్కించుకోవటం సమంజసంగా తోచదు.

చటుక్కున నోక భావం స్ఫురించింది మాధవికి. సిమెంటు రంగు మీర మడతల్ని క్రమంగా తిప్పుగా జారినట్లు కుచ్చిళ్లు పోసి తెల్లనిల్లు జాకట్టు మేసుకుని బడ మెలితిప్పి, మెడవెనక ముడి వేసి చేతిలో బాగ్ తీసుకొని బయటకు వచ్చి తలుపు తాళం వేసింది. కాని ఆతాళం వరిగ్గా పడటంలేదు. మళ్లా రోవలికొచ్చి ట్రంకుకి వేసిన పాతతాళం వేసి రోడ్డు మీద కొచ్చి రిజ్లో బయలు దేరింది. చేతిలో హ్యాండ్ బాగ్ ఎందుకు? అలవాటు కాబోలు. నవ్వు కుంది. పోస్టాఫీసు ముందు రిజ్ని నిలిపి రవి వకాశంగారి యిల్లు ఎక్కడో కనుక్కుని అక్కడికి పోనీయమంది రిజ్ వాడిని. బంగళా ముందు నిలిచింది రిజ్. ముందు గేటు, చుట్టూ గోడ, వెనక పూలమొక్కలు. గేటు తోసుకుని రోవలికి వెళ్లగానే 'బోయ్'మంటూ వక ఎఱ్ఱకుక్క మీద పడబోతూ వుంటే తోటమాలి వారించాడు. తను ముందు గదిలోకి వెళ్లింది. "అమ్మగారి కోసరమా" అది తోటమాలి కంఠం. ఈలోగానే అమ్మగారు బయటికి వచ్చింది ఆమెది ఎత్తైన విగ్రహం. దేనినో చూచి బెదిరిపోతున్నట్టు కలవర పడే కళ్ళు. అక్కడక్కడ నెరసిన వెంట్రుకలు. వోపికలేక జెడ సరిదిద్దుకోక వొదిలేసిన ఆ పాట్టి వెంట్రుకలు మెడచుట్టూ తిరిగి భుజాల ముందు పడి పూనకం వచ్చిన స్త్రీని స్మరింప చేసే ఆకృతి. ఎవరూ ఎవరి కోసం అన్నట్లు కనుబొమ్మలు చిట్టించింది ఆమె.

"రవిగా రున్నారా అండి" అంది మాధవి.

"లేరు"

కొన్నేపు నిశ్శబ్దం.

"ఎవరి తాలూకు నువ్వు?"

నిశ్శబ్దం.

"ఎప్పుడు వస్తారండి?"

"నువ్వు ఎవరినో చెప్పావుకాదు." హాటలో గోడ గడియారం కేసి చూసింది మాధవి. పావుతక్కువ ఐదు అయ్యింది.

"నేను మాధవినండి"

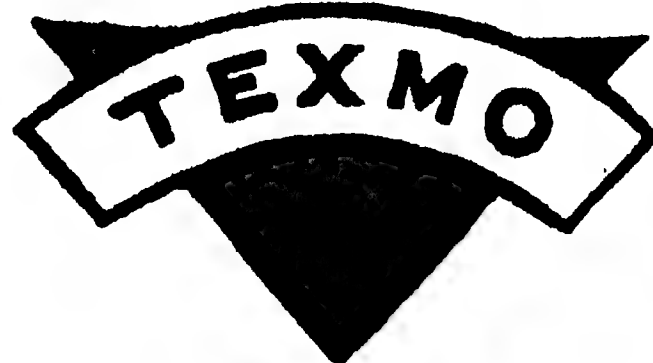
"గురునాథం మాధవివా" ఆమె ఆలా అనడం మాధవికి నవ్వు లేదు. తన అనంతప్రీతి ప్రకటించే ధైర్యం ఆమెకు లేదు.

"అవునండి వారికంపెనీలో....."

"కంపెనీ వసంతాపూర్తయ్యాక ఐదు తర్వాత కాని యిళ్లకి తారని నీకు తెలియదా? అయినా ఏం పనో వాకు చెప్పు." బయట కుక్క మొరుగు వివబడుతోంది. తోటమాలి నీళ్లు పెడుతున్న చప్పుడు వివబడుతూంది.

వ్యవసాయాభివృద్ధికి, భవనములకు, లాడ్డింగులకు, గార్డన్ లకు, గృహములకు మంచి సాధనము.

టెక్స్ మో మోటార్లు, పంపులు & మోటో బ్లా కు సెట్లు

3. పేసు మోటారు పంపు సెట్లు

1 H. P. నుంచి 15 H. P. వరకు

మా పద్ధ లభించును.

(వెత్యేకంగా మానే (కోయంబత్తూరులో) తయారుకాబడినవి. (వెతుక్తం వారినే శ్రేష్టమైనదను యోగ్యతావ్రతమును (వర్తిపకేటు) పొందినవి.

ఒక సంవత్సరం గ్యారంటీ— చిరకాల సేవ

వ్వల్పు ధర — ఫలితం ఎక్కువ

* పనితనములో, మన్నికలో శ్రేష్టమైనవి

* తక్కువ కరెంటు ఖర్చుతో ఎక్కువపని చేయగలవి

ఫోన్ : 2347

గ్రాము : TEXMOTOR

టెక్స్ మో ఇండస్ట్రీస్,

పార్కు రోడ్ :: విజయవాడ-1.

పాడ్ ఆఫీసు & వర్క్స్,
కోయంబత్తూరు-2.

(ప. ఇండియా)

—: బ్రాంచిలు :—

మద్రాసు, నేలం, తిరిచ్చినాపల్లి, మదురై.

మ ర యు

ఇండియా అంతట ఏజెంట్లు కలరు.

“వారిని తరువాత కలుసుకుంటాలెండి” అని గబగబ గేటు దగ్గరకు వడిచింది మాధవి. కుక్కని పట్టుకోమంది తోటమాలిని. గేటు దగ్గరగామూసి వీధి చివర రిజ్ ఎక్కి తన గదికి చేరుకునే టప్పుటికి ఐదున్నర కావస్తోంది. స్నానానికి వేస్తీళ్లు పెట్టుకుంది. వది విముషాలలో స్నానంపూర్తి చేసుకుని పినతల్లిది వసుపు వచ్చి పట్టుచీర ధరించి జడ అల్లుకుంటూ ముందు గదిలో నుంచం మీద కూర్చుంది. పైకి లేచిన మంచం కోడుపై తల ఆనించి జడ క్రిందకి జారుతూ వుండగా నిశ్చయించింది మాధవి. ఐదు, వది విముషాలలో ఆరు దాటిపోయి వుండాలి. పెరట్లో చివరి కిరణాలు వదిలిపోయి చీకటి వీడలని దిగవడిచాయి. చెట్ల ఆకుల రంగు కరిగిపోతూంది. కిటికీలోంచి పశ్చిమ ఆకాశం చిరిగిన ఎర్రజండా ముక్కవలె ముడుచుకుపోతోంది. గుమ్మం అవతల ఏదో అలజడి అయి మాధవి చటుక్కున లేచి కూర్చుంది. తప్పకుండా రంజితే. తలుపు తీసి చూసింది. తలుపు వ్రక్క నిలబడ్డ వ్యక్తి రంజితే కాదు. “నువ్వేగా మాధవి?” అన్నా డాయన. మరో రెండడుగులు ముందుకి వేసాడు. “నువ్వు వన్ను ఎరగవేమో. నేను రవిప్రకాశంని” అన్నాడాయన.

కాస్తంత భయంతో వొకడుగు వెనక్కి వేసింది మాధవి. ఏవో చాలా చెప్పుకోవాలి ఆయనతో. కాని ఏది ముందుఅనాలో ఏదివెనకఅనాలో తేల్చుకోలేక, ఏమీ అనలేకపోతూంది.

“ఇండాక విన్నాను. గంగాధరం తీసేశాడుటగా. వినగానే వచ్చాను. తిన్నగా కంపెనీనుండి. మా కంపెనీలో ఉండటానికి అభ్యంతరం లేక పోతే రేపుదయం వదలొండుకిరా, కంపెనీకి” అని రవిప్రకాశం గబగబ వీధిలోకిళ్లి కార్లో ఎక్కాడు. ఆ కార్లో ఇంకా ఎవరెవరో ఉన్నారు. మాధవి వీధిగుమ్మం దాటగానే కారు వెళ్లిపోయింది. అందులో ధ్వనులు, వీధిలో రుమ్ము, నంధ్యలో ఊదా—అన్నీ తనని చుట్టూముట్టాయి. రోపలికొచ్చేసింది మాధవి.

పనిమనిషి గంగమ్మ వచ్చింది. రాత్రి, సాయంగా వడు కుంటుంది. ఆ రాత్రి మాధవికి నిద్రపట్టలేదు. తనమీద తనకి కోపం వచ్చింది. రవిప్రకాశంగార్ని రోపలికొచ్చి కూర్చోమనలేదు. మర్యాద చేయలేదు. కృతజ్ఞత వెలిబుచ్చలేదు. తను ఉద్యోగంకోసరం ఏ రవిప్రకాశంని వెతుక్కుంటూ, వెళ్లిందో అతనే, స్వయంగా తనింటి కొచ్చి, ఉద్యోగం ఇస్తానంటే, రోపలికొచ్చి కూర్చోండి అన్నా అన లేదు తను.

రవి ప్రకాశం, ఆ ఊళ్లోనే, మరో కంపెనీకి మేనేజింగ్ డైరెక్టర్. ఆమెరికాలో, కంపెనీల నిర్వహణలో శిక్షణపొంది, రెండేళ్లు ఉత్తర హిందూస్తానం కంపెనీలలో పనిచేసి, ఇక్కడ, కంపెనీ డైరెక్టర్ గా ఏళ్లర్హంకితం చేరి పని చేస్తున్నాడు. ఆయన్ని గురించి ఎంత ఎంతగా చెప్పుకుంటారు. ఆయన్ని గురించి చాలా

విన్నా, ఆయన్ని చూడడం వడలేదు. రెండు కంపెనీలు ఉమ్మడిగా సమకూర్చుకోవల్సిన వ్యవహార సదుపాయాలున్నాయి; ఇచ్చి పుచ్చు కోవడాలున్నాయి. రవిగారు, గంగాధరం కంపెనీకి చాలామార్లు వచ్చాడు. వచ్చినట్లు తెలియగానే తాను, ఆయన్ని చూద్దానికి బైట కొచ్చేది—ఇప్పుడే వెళ్లిపోయాడు అనేవారు. ఆయన రావడమేగాని, గంగాధరం వారి కంపెనీకి వెళ్లినట్లు చెప్పగోరు. రవి నెల జీతం తీసుకునే ఉద్యోగిగాని, కంపెనీ వ్యవహారాల నిర్వహణలో ఆయన ప్రతిపత్తిలేదు. ఉద్యోగాలివ్వడం, తీసేయ్యడంలో, సలహా ఇవ్వగలడుకాని, దాన్ని ఆచరణలోకి తెచ్చే అధికారం ఆయనకిలేదు. గంగాధరం అల్లాకాదు. అతను కంపెనీలో యజమాని. భాగస్వామి కూడా. అతనికి అధికారాలెన్నో వున్నాయి. ఎంతో వలుకుబడి, ప్రతిష్ఠ కలివాడు. ఇతర కంపెనీల వ్యవహారాలలోకూడా జోక్యం చేసుకుని, కొన్ని పనులు చేయించుకోగల ప్రజ్ఞ గలవాడు.

యాజమాన్యాన్నీ, మెంబర్లనీ, భాగస్వాముల్నీ సంప్రదించకుండానే, ‘రా ఉద్యోగం ఇస్తా’ అని ఎల్లా అనగలిగాడో రవి ప్రకాశం—ఈ కిటుకులు, తికమకలు, తనకి అర్థంకావు.

మొర్నాడు వదలొండుగంటలకే, మాధవి, రవిగారి కంపెనీ కెళ్లింది. శుభ్రమైన దుస్తులు ధరించింది. శ్రద్ధగా జాబ్బు అమర్చుకుంది. సన్నటి నడుం చుట్టూ, చీర మడతలు తిన్నగా జారు తున్నాయి. ఆ మడతలు, కలిసిపోక, అల్లా తిన్నగా నిలబడ్డం ఆమె కిష్టం. అద్దంలో చూసుకుని ‘బాగానే ఉన్నాను’ అనుకుంది.

రవిప్రకాశంగారి గదిలో కెళ్లడానికి, అనువైన దుస్తులు, వేషం. నిన్న ఆయన్ని ఆ చీకటిలో సరిగ్గా చూడనేలేదు. ఆయన పెద్దవాడిలాగే కనిపించాడు. మీసాలున్నాయా? పాపిటతీసిన క్రాపింగా? ఎగదువ్వా? పాంట్, బుష్కోట్—జ్ఞాపకం. చామన చాయ. నవ్వు మొహం. ఎందుకు—పది నిమిషాల్లో ఆయన్ని చూడబోతోందిగా. ఎవరో ఒకాయ నొచ్చి ‘నాతోరండి’ అన్నాడు. వరండాదాటి, బైటకొచ్చి, మరో రేకుషెడ్లోంచివెళ్లి, అవతల వైపు ఆఫీసుకి వెళ్లారు. మూలగదిలో ఒకాయన లేచి బల్ల మీద కూర్చోమని మందహాసం చేశాడు. టైమ్ కాగితం ఒకటిచ్చాడు. మరో కాగితంపై సంతకం పెట్టమన్నాడు. గంగాధరం కంపెనీలో, తన జీతం తొంభై. ఇక్కడ మాటపాతిక. సంతోషంతో సంతకం పెట్టింది.

“రవిగార్ని చూడనక్కరలేదా?” అని అడిగింది. అక్కర్లే దన్నట్లుగా తలవంకించి, నవ్వి, నొకర్ని వొప్పగించి, రేకుషెడ్ వెనకవున్న వాలుగు గదులలో ఒకదాంట్లోకి తీసుకెళ్లి, బల్ల, కుర్చీ చూపి—ఇదే తను పనిచేసే చోటు—అని చెప్పి, ఏమన్నా కావాల్సి వస్తే, అడగండి, చేస్తానని, ఆ వ్యక్తి వెళ్లిపోయాడు.

మధ్యాహ్నం వనివాళ్ళంతా టీ కి బైలుదేరారు. దూరంగా షెడ్యూల్ కాంటీన్ లో టీ దొరుకుతుంది. ప్రతిఒక్కరూ, ఒక కప్పులాంటిది తీసుకు వెడుతున్నారు. మాధవికి ఇది నచ్చలేదు. తనని ఎవ్వరూ రమ్మనలేదు. ఇంతలో నౌక రోచ్చాడు. రెండు కాగితాలిచ్చి, 'అయ్యగారు ఇవి టైపుచేసి వంపమన్నారండి' అన్నాడు. టీ విషయం తరవాత చూద్దామనుకుని, ఆ రెండు కాగితాలు టైపు చేసింది. నౌకరుకోసం అటూ ఇటూ చూసింది. మరోనౌకరు కనబడ్డాడు. 'అయ్యగారి రూమ్ ఎక్కడ?' అని అడిగింది. వాడు ఆమెని రవి సకాశం గదికి తీసుకువెళ్ళాడు.

'కమిన్' అన్నా డాయన.

వెళ్ళింది.

'అట్లా కూర్చో, సేజర్స్ సువ్వు తేనక్కరలేదు. ప్యూన్ తో వంపితే సరిపోనుగా' అన్నాడు. తెల్ల బుష్ కోట్ — పక్కపాపిడి, వొంకీలజుట్టు, కాస్తంత పొట్టిముక్కు, పై పెదవిసన్నం, అడుగుది గుండంగా, పెద్దగా కనబడింది. ముక్కుకి నోరుకీ కాస్తంత దూరం—నవ్వు మొహం, మంచి పళ్ళవరస, పై వరసలో ఒకటి మూతం కొండం వెనకగావుంది. సన్నటి పాడుగాటి నేళ్లు—వెడల్పాటి అరచెయ్యి. అక్సెల్ తీర్చిదిద్దిన కనుబొమ్మలు—మధ్య కొంత లోతుగాదిగి, పైనా, కిందా చదరంగా వొంపు తిరిగిన విశాల మైన నుదురు. ఆ లోతులో రెండు గీట్లు. వయస్సు నలభై పైమాటే.

"ఏనీ కాగితాలు" అని ఆమెవద్దనుండి కాగితాలు తీసుకుని చదువుతున్నాడు. నౌకరోచ్చి, రెండు కప్పుల్లో టీ సిద్దంచేసి, ఆమెముందు ఒకటించాడు.

మరో ఫ్లేట్లో బిస్కట్స్, సాండ్విచ్ పెట్టె ఆమెముందు పుంచాడు.

కాగితం చదవడం పూర్తిచేసి, చిన్నగానవ్వాడు రవి.

"చాలా తప్పులున్నాయి కాదండీ" అంది మాధవి. ఆమెని పరిక్షగా చూస్తున్నాడు రవి.

"నాకు ఇంగ్లీషు బాగా రాదు."

"ఇక్కడ మిసెస్ జాకబ్ వుంది. మధ్యాహ్నం ఒక గంట ఆమె దగ్గర నేర్చుకోరాదు ... మరిచాను. టైమ్ స్పేసింగ్ బాగానేవుంది.....దగ్గరలో— ఒక టైమ్ ఇన్స్టిట్యూట్ వుంది. సాయంత్రం అక్కడ ఒక గంట ప్రైవేట్ లెక్చర్ స్పేస్ ఇట్టే పికప్ చేస్తావు.....ఏం.....?" అని నవ్వుతున్నాడు.

"ఉ—కానీ." అన్నాడు, కప్పుకేసి చూపుతూ. భయపడుతూ తింటోంది. టీ సానర్ లోపోసి త్రాగుతోంది. తాటికి కొంత చీరమీద వడింది.

స్టేట్ బ్యాంక్ ఆఫ్
హైదరాబాద్.

ఎ క్లు వ కాలా ని కి
అధిక వడ్డీ!

వడ్డీ యివ్వడు ఎక్కువ రేట్లలో

యివ్వబడుతుంది. టైమ్ డిపాజిట్లలో

మీ డబ్బును డిపాజిట్ చేసి, వడ్డీ క్రమంగా

అభివృద్ధి అగుటను గమనించండి.

క్రొత్త వడ్డీ రేట్లు:

సేవింగ్స్ బ్యాంక్ అకౌంట్లు : 4%

ఫిక్సెడ్ డిపాజిట్లు

12 నెలలు అంతకు పైగా

24 నెలలకు లోపున : 6.18%

60 నెలలకు అంతకు పైగా : 7.18%

పూర్తి వడ్డీరేట్లు వట్టికను బ్యాంకు యొక్క

108 ప్రాంచీస్ వ ప్రాంచీస్ నైనా

నెలనెలించండి.

“అయ్యో” అంది మాధవి.

“చీర పాడవదూ మరి!”

మాధవి లేచింది. సానర్ బల్లమీదపెట్టి, అందులో కప్పు వంకరగా నిలబెట్టింది. రవినకాశంనవ్వి, దాన్ని సరిగ్గా నుంచో బెట్టాడు. లేచి నిలబడ్డాడు. “మరి నీ పని చూసుకో.” అన్నాడు. ఆమె వెళ్లబోతుంటే, “ఇదిగో కర్చీస్ కుర్చీలో విడిచేశావ్” అన్నాడు. రుమాలు తీసుకుంది. “నే నెప్పుడూ ఇంతే—ఇట్లా మరిచిపోతూంటానండీ” అని, అతిశయోక్తిగానవ్వి, వెళ్లిపోయింది మాధవి.

నాలుగైదు నెలల్లో మాధవి టైప్ నిపుణత పెరిగింది. మిసెస్ జాకబ్ వద్ద ఇంగ్లీషుపాఠాలు నేర్చుకుంటోంది. ఆఫీస్ వ్యవహారాల్లో తన పనిని బాగా అవగాహన చేసుకుంటోంది. రవి కార్యదర్శిగా, అతని గదివక్కగదిలోకి మార్చాడు, అమెబల్ల, కుర్చీ, ట్రేలు, టైప్ యంత్రం, నోట్ బుక్స్, ఫైల్స్. వారంలో ఆగదిలో ఒక టెలిఫోన్ కూడా అమర్చారు. ఇంటిదగ్గర పినరల్లివుంది—వొండి పెడుతుంది. అన్నయ్య తివాసీల వ్యాపారం లాభిస్తోంది. ప్రతి నెలా, మనియార్డర్ పంపుతూనే ఉన్నాడు. మనస్సు కుదుటపడి, ఆనందంతో నిండుకున్నకొద్దీ, మాధవి సౌందర్యం వికసించి రాణిస్తోంది. మంచి మంచి దుస్తులు ధరిస్తోంది. జడ జాగ్రత్తగా మేనుగుంటోంది. గులాబి జెడలో ఉంచుతుంది. పాపిడ మరికొంచెం వక్కగాతీసి, జుట్టు, చెవలమీదికి లాగుతోంది.—ఒకటి రెండు మార్లు, పిన్ని సణిగినా వినిపించుకోక, “ఇప్పుడంతా మా ఆపీసులో ఇంతే” అంది.

“వాళ్లు పాప్యే పోకిళ్లన్నీ మనమూ పోతామా నిమిటి!” అంది పిన్ని.

“ఇన్ని చేసుకున్నా బాగులేనుగాపిన్ని—ఎంత బాగున్నావే అమ్మా—అని వొక్కసారన్నా అన్నావా?” అంది దిగులుగా. పిన్ని ఆమె రలిని తన వొళ్లో ఉంచుకుని “వెళ్లిపిల్లా—మీ అమ్మవుంటే ఎంత సంతోషించునో. నే నెంత మెచ్చుకున్నా, మీ అమ్మ మెచ్చుకున్న తృప్తి నీ కుండదుగదా” అంది. ఆమె కళ్లంట నీళ్లు తిరిగాయి.

“అదేమిటి పిన్ని— ఊరికే—అన్నా. అమ్మకీ, పిన్నికీ వాకా తేడాలు తెలియవు.” అంది మాధవి.

టైప్ ఛాన్స్ ట్యూట్ కి ఎంత ఇవ్వాలో తెలుసుకుని చెల్లిం చార్చివుంది మాధవి. అడిగేసరికి, ఇదివరకే కంపెనీవారు బిల్లు ఇచ్చే పాఠాన్ని. తనలాగే మరో ఇద్దరూ కూడా అక్కడ కంపెనీదబ్బులో శిక్షణ పొందారు. అట్లాంటి శిక్షణ ఇచ్చే బాధ్యత కంపెనీదే అని మెంబర్లతో వాదించి, వొప్పించాడు రవి. అమెరికాలో అల్లా

ఆ నెలలోనే మరికొన్ని నడుపాయాలా కల్పించాడు రవి. ప్రతి గదిలోనూ ఒక మూలగా, అందరికీ అందుబాటులోవుండే లాగున, ఒక టెలిఫోన్ పెట్టించాడు. ఇదివరకు, ఒక్కటే ఫోనుంటే, పిలుపొచ్చినప్పుడల్లా వక్కగదిలోకి వెళ్లడం మామూలు. వాడి బల్లమీదే ఫోను ఎందుకుండాలని పట్టింపులు, స్పర్శలు. ఇంక ఇప్పుడవి ఉండవు. ప్రతివాడికీ కప్పు, సాసరు, గ్లాస్ ఇప్పించాడు. గదుల్లో కోయిర్ చాపలు వేయించారు— పాదాలు నేలమీద కాక, చాపమీద ఆనిస్తే, అలనట చెందక, పనివాండ్ర ఆనక్తి పెరుగుతుందిట. మిగత మెంబర్లు ఈ దుబారా నిరసించి, ఈ నడుపాయాలతో కంపెనీ దివాలా తీస్తుందని మొత్తుకున్నారు. ఈ ఒక్కదానికీ వొప్పుకోండి అంటూ, ఒక్కటొక్కటే—సాకర్యాలు ప్రవేశపెడుతూ వచ్చాడు రవి.

ఎవరికన్నా వొంట్లో బాగాలేక శైలవ్రచిటిపంపితే, సాయంత్రం వాళ్లింటికివెళ్లి, చూసి వస్తాడు. కాంటీన్ లో రేడియోసెట్టు నెలకొల్పారు—టీ సమయంలో. అందరూ ఫీరింసంగీతం విని వినోదిస్తారు. షెడ్ల నడుమ భాళిష్టలంలో మొక్కలు, ఫౌంటెన్ వేయించాడు. రామప్పగుడిలోవుండే నాగినీ శిల్పాల, నకలు తయారు చేయించి, గేటుముందు అమర్చారు. ప్రతి గదిలోనూ, అందమైన చిత్రాలు, శిల్పాలు తెప్పించి పుంచాలన్న రవి సంకల్పం కొనసాగడం లేదు. మనకి లాభాలుకావాలిగాని, ఈ తైతక్కబొమ్మలెందుకన్నారు భాగస్వాములు. అందమైన బొమ్మలపట్ల అభిరుచి పెరిగితే, మనస్సు తైతక్కలాడి, లాభాలు పెరుగుతాయని రవి వాదం. విని నవ్వుతారు. అమెరికాతాలూకు సీచ్చన్నారు.

ఆ ఏడు ముగింపు రోజులొచ్చాయి. రేపో మాపో లాభనష్టాల లెక్కలుకట్టి, బోనస్ లు ప్రకటిస్తారు. అందరూ దీక్షతో పని చేస్తున్నారు. ఆనాడు శనివారం. కృత్తిల ప్రదర్శన చూడాలంటూ, అనుమతిపొంది, మధ్యాహ్నమే కొందరు వెళ్లిపోయారు. మూడైంది. రవిగదిలో ఫోన్ మోగింది. ఎవరో మాధవితో మాట్లాడాలని పలకరించారు. ఫోన్ లో మాట్లాడ వల్సిందిగా మాధవికి కబురంపాడు రవి. ఆమె వచ్చింది. ఫోన్ లో సుళువుగా, ధీమాగా మాట్లాడే అలవాటు కాలేదు. జంకుతూ, చెవిదగ్గర రిసీవర్ ఆనించి వింటోంది. ‘ఉ’, ‘ఆ’ ‘అ’—‘అహ’— అన్న శబ్దాలు తప్ప పూర్తిమాటలు చెప్పలేక పోతూంది మాధవి. రవి బల్లమీది కలంని ఒక చేతిలో తీసుకుని నలుపుతోంది. వొదిలేసి చీరకు తుడుచుకుంటోంది. గోడమీద వున్న తైలవర్ణచిత్రాన్ని చూస్తోంది.

“సరే—ఉహూ” అని ఫోన్ పెట్టేసి, ఏదో అవరాధం చేసిన దానికిమల్లె చూసింది మాధవి. మళ్లా ఆ బల్లమీది కలం తీసుకుని చీరకొంగుతో తుడిచి, కాప్ లో వుంచేసి “నే నెప్పుడూ ఇంతే... వండీ” అంది. రవి నవ్వుతున్నాడు. ఆమె చీరకొంగు పూర్తిగా జారి

అక్కోసెట్ - 50

— ఎసిసి అత్యుష్ణ రిప్రాక్టరి సిమెంటు —

ఇటికరాళ్లు దృఢముగా అంటించుటకును, బలమైన
జంటింపునకు మిక్కిలి ఉపయోగమైనది

ఘనీకృతంగా నూరబడిన ప్లాస్టిక్ బంకమున్ను, శ్రేష్ఠమైన పటికారంచే కల్పబడిన రిప్రాక్టరి సామగ్రిలు, పత్యేక రసాయనముల మిశ్రమముతో తయారైన అక్కోసెట్-50, కట్టడాలకు స్థిరమైన దారుణ్యమును, ఎక్కువ వేడికి నిల్వగల శక్తిని యిస్తుంది. అక్కోసెట్-50 ఎండి, కాలిన తర్వాత యిటికలతోపాటు ఒకటై పోతుంది.

* అంటించువనుటకు, మరామతులకు, పూతవనుటకు * రాయి రాయికి సుధ్య అంటించుటకు, వివిధ ఆకారములుగల ఇటుకల

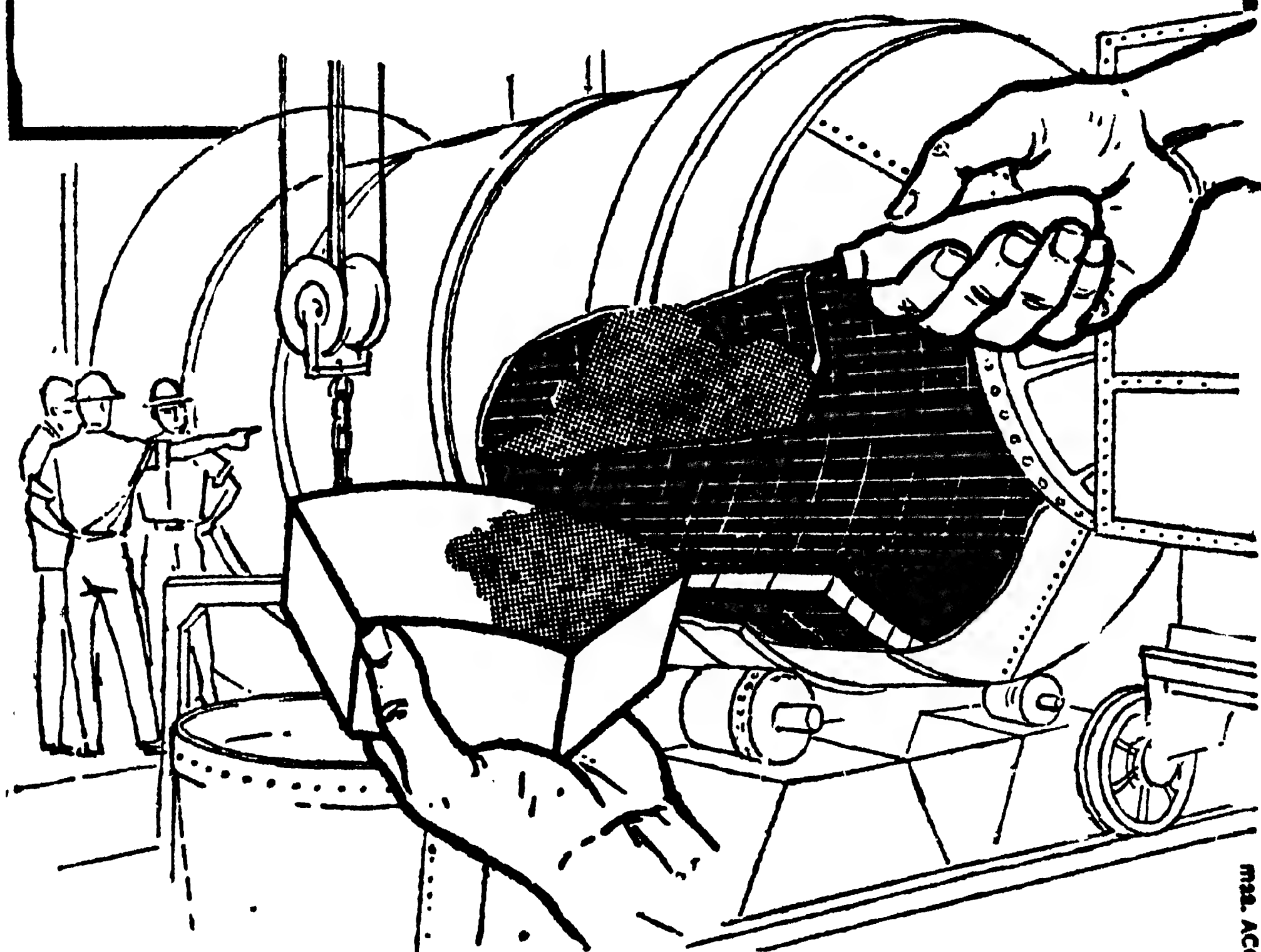
కట్టడాలకు * కొలిమి గోడలకు, వేలకు, పూతవనికి * ఒంటి రతి స్తంభములకు. చిట్టమైన శైలినింగులకు, రంధ్రముల పూతలకు వగైరాలకు అక్కోసెట్-50 ని వాడవచ్చును.

కావలసిన వారికి సాంకేతిక వివరములు గల పుస్తకము ఉచితముగా పంపబడును.

అక్కోసెట్-50 అవసరములకే సంబంధించి :

ది సిమెంట్ మార్కెటింగ్ కం|| అఫ్ ఇండియా లి|| బొంబాయి — అహమదాబాద్ — బెంగళూరు — కలకత్తా కోయంబూరు — న్యూఢిల్లీ — ఇండోర్ — కామ్రూరు మద్రాసు — పాట్నా — సికిందరాబాద్.

అత్యుష్ణ ప్రదేశములలో వాడుటకు అక్కోసెట్ సూపర్ కోరండి

ది అస్సోసియేటెడ్ సిమెంట్ కంపెనీస్ లి|| * ది సిమెంట్ మార్కెటింగ్ కంపెనీ అఫ్ ఇండియా లి||

బల్లమీదపడుతోంది. అతను ఆమె వక్షంకేసి చూడ్డం గమనించి, పిగ్గువడి, కొంగుసర్దుకుని వెళ్ళబోయింది. ఫోన్ లో మాట్లాడింది ఎవరో చెప్పాలా? చెప్పనక్కరలేదా? ఏమో—తనకి తెలియదు. వెళ్ళిపోయింది.

రవి ఆమెని కేకేశాడు.

“ఇది నీ పని కాదనుకో—మిసెస్ జాకబ్స్—ఆమె సెలవు పెట్టింది—ఈ కాగితం కొట్టి పెడతావా—ఇవాలి పంపాలి” అని ఒక కాగితం ఇచ్చాడు.

“పెందరాళే ఇంటికెళ్ళాలనుకుంటున్నానండీ!” అంది.

“ఏం, కుస్తీలు చూస్తావా?” అని, నవ్వుతున్నాడు.

“కొంచం హెడేక్ గా వుందండీ”

ఇంకా నవ్వుతున్నాడు.

“నవ్వుతున్నారే?”

“ఏంలేదు. ఈ హెడేక్ అనేది ఆఫీసులో పని చేసే బార తీయుల జబ్బు. అందుకే అమృతాంజనానికున్నంత చెలామణి పురే ఔషధానికిలేదు. ఇప్పుడు నా దగ్గర అదిలేదు. ఇదుగో యుడికోలోన్—కాన్త కర్రీఫ్ మీద జల్లుకుని, నుదిటిమీద ఉంచుకో” అని డ్రాయర్ లోంచి ఒక బుడ్డి తీసిచ్చాడు. బుడ్డి తీసుకుని వెళ్ళింది మాధవి. ఊణంలో వెనక్కివచ్చి, ‘ధ్యాంక్స్’ అని, వెళ్ళింది. రవి బిగ్గరగా నవ్వేశాడు.

గదిలోకెళ్ళి, ఆ కాగితాలు బల్లమీద పడేసి, గబ గబ గేటు దగ్గరకెళ్ళింది. పది నిమిషాలు అటూ ఇటూ చూసింది. గేటవతల పెద్ద నడుమ మొక్కలమధ్య నడుచుకుంటూ వచ్చాడు రంజిత్!

“రాణిగారి దర్శనం తొందరలోనే అయిందే” అన్నాడు. ఇద్దరూ, పెద్దమొక చెట్టుకింద నీడలో కూర్చున్నారు. అక్కడ పెద్ద పెద్ద రాళ్ళు పడిఉన్నాయి. ఆమె వొకరాయిమీద కూర్చుంది. అతనుగడ్డిలో మోకాళ్ళమీద చేతులు ఆనించి కూర్చున్నాడు.

“రవి గదిలోకి ఫోన్ చేశావ్. మొదట్లో నీతో మాటాడింది ఆయనే, తెలుసా?” అంది.

“బాగా తెలుసు. ఆయనకి ఫోన్ చేస్తేనే పని సులువుగా జరుగుతుంది.”

“ఇంకెప్పుడూ అట్లా చెయ్యమోక. నాకు భయమేసింది—ఆయన ఏమనుకున్నాడో ఏమో.”

రంజిత్ ఎండ తగలకుండా నల్లద్దారి కండ్లజోడు తగుల్చుకున్నాడు. తీసి అద్దాన్ని తుడుస్తున్నాడు.

“ఏముంది అనుకునేటందుకు. ఈపాటికి నువ్వు గ్రహించే వుండాలి.”

“అంటే..”

“అందరికీ తెలిసిందే. ఆడది కనబడితే విడిచిపెట్టుడుగా.”

“నాకట్లాగనిపించలేదు.”

“అంతరంగిక కార్యదర్శివిగా, నీ కెందు కనిపిస్తుందీ.....”

“నువ్వట్లాగనడం ఏమీ బాగాలేదు. రంజిత్. ఈమాట అనడానికా నువ్విక్కడికొచ్చింది” అని కోపంతో, కళ్ళు పడే పడే చిట్లించింది.

“నువ్వు చాలా సూరిపాయ్యావు. అవునుపావం, రవి ఏం చేస్తాడు. భార్యకి హిస్టీరియా. అదో రకం ఉన్నాదం. మొదట్లో ఇద్దరు సంతానం కలిగారు. ఇద్దరూ దక్కలేదు. అప్పడినుంచి హాస్పిటల్స్, డాక్టర్లు, మందులు—నర్సింగ్ హోమ్స్—ఏంచేస్తాడు—పావం. ఆమెని వదలలేదు. అందుకే బొమ్మలు గీస్తాడుట. శిల్పాలు తయారు చేస్తాడుట. సౌందర్యం అంటాడు—కంపెనీ వ్యవహారాలు తన ప్రేమ కలాపాలతో వొకదరికి తెస్తున్నాడు. నీకు తెలియకుండా ఉంటుందీ.”

“ఏమిటి నువ్వనేది?”

“చూశావా— నీ థోరణిలో ఎంత మార్పొచ్చిందో. అదాళ్ళు చిత్రం—డబ్బు, హోదాకి లొంగిపోతారు—ముసీలాడైనా, ముక్కాడైనా.....”

మాధవి లేచింది.

“ఇంక చాలే రంజిత్. నువ్వు వెళ్ళొచ్చు.”

“నిజం చెపితే కోపం వచ్చితీరాలి మరి. వెడతాను. మరీ షేక్ హాండ్.....” అని చెయ్యి చాచాడు రంజిత్. ఆమె అందుకోలేదు. నడుం వెనకవున్న చేతిని లాక్కున్నాడు. గట్టిగానొక్కాడు. ఆమె విదిలించి వేసింది.

“నువ్వు ఇంక ఎప్పుడూ ఇటురావొద్దు. దయచేసి ఫోన్ చెయ్యవద్దు. నువ్వు నావెంట బడితే, నేనేదో చేశానని గంగాధరంగారు ఉద్యోగం తీసేశారు. ఇక్కడిల్లా నాలో నొస్తున్నావంటే, ఈ ఉద్యోగం కూడా పూడుతుంది—తెలుసా. నీకు వెయ్యి సమస్యారాలు” గబ గబ నడుచుకుంటూ తన గది కెళ్ళింది. ముచ్చెమట్లు పోస్తున్నాయి. చెమటతో, జాకట్ భుజంకింద దాగింది. మొహం తుడుచుకుంది. రవిగారిచ్చిన యుడికోలోన్ నాలుగు చుక్కలు రుమాలుమీద జల్లుకుని మొహం తుడుచుకుంది. ఐదు కావస్తోంది. కాసేపు కళ్ళు మూసుకునికూర్చుంది. కంపెనీ పనివాళ్ళ వెళ్ళడం సూచిస్తూ సైరిన్ మోగింది. చివాయనలేనికూర్చుంది మాధవి. ఇవాలి బస్తాలో వెళ్ళాలంటూ, రవిగారిచ్చిన కాగితాలకోసం బల్లమీద చూసింది. అవి అక్కడలేదు. అదుర్దాపడింది. ఏమైనట్లు? రవి గదిలోకి వెళ్లే రైర్యం ఆమెకిలేదు. ఎవర్ని అడగడం? డిస్పేచర్ని అడిగి తెలుసుకుంటా

స్పన్నా ఇమ్మంటాడా, తన సామేంపోయింది!" అని దొరకవుచ్చు గున్నాడు లక్ష్మీకాంతం.

“అట్లాగనకుమరి. సెక్రటరీతో చనువుగా ఉన్నంతమాత్రాన అతని కీలం మొత్తంగా తుడిచిపెట్టివేస్తే నే నొప్పునుస్సా. వర్క్స్‌కి ఎన్ని సదుపాయాలు సమకూర్చాడు! ఎంత ఆదరణతో, ఆప్యాయతతో చూశాడు అక్కడిపనివాళ్ళని! కంపెనీ సొమ్ము తన స్వంతానికి కానీ ముట్టాడు. వాళ్ళంతా హాయిగా, తృప్తిగా, సంతోషంగా పని చేస్తారు. ఇంక మనయ్య ఉన్నాడు గంగాధరం. ఏమిటి ఈయన ఘన బిచ్చం -- అది మనం చూస్తుంటే -- మనం చూడలేం. డబ్బు కానీ ఖర్చు పెట్టనక్కర్లేదు. ప్రతిదీ కంపెనీ పేరిటే. లాభాలొస్తే, అనలెంతో బైట పెట్టక, తప్పుడు సంఖ్య బైట పెట్టి, ఏదో కాస్త బోనస్ మన మొహాన పారేసి, ఆయన ఇతర భాగస్వామిలు, లాభాలు గుటకాయ స్వహా చేస్తారు. వాళ్ళా స్వార్థపరులే గావున, కిక్కురుమనరు. గంగాధరానికి, వేతనాలు పెంచడం, ప్రమోషన్లు, సలుకుబడి-- ఓ నీ చిత్రం-- రేఫో మాపో ఎలక్షన్‌కి నుంచో సెడతారు” అని ధనంజయుం.

“అవునోయ్. మరి రవిగారు ఆ కంపెనీలో భాగస్వామి కాదు. కంపెనీ ఏమై సోతే అతనికేం—ఇమ్మంటాడు అతనికేం—కంపెనీకి కాని లాభం చూపలేకపోయాడు రన్నివకాశం—ఏం డైరెక్టర్ నా మొహం. పైగా అమెరికాలో చదివాట్ట! అదుగో ఆ సెక్రటరీని వేసుగు తిరగడం, పికార్లు, సర్దాలు, రౌమాన్సులు—ఎంత బోవ

కాని జనం, ధనం, జయం మాటే సబబైందన్నారు. సెక్రటరీతో కులికితే ఏం మహా ప్రమాదం అన్నారు. అది వ్యక్తిగతమైందన్నారు. తమకి కావల్సింది బోనస్. గంగాధరంలో నిజాయితీ లోపించింది. అసలు విషయం చెప్పక, దగా చేసి లాభాలు జేబులో వేసుకుని పనివాండ్రు సంక్షేమం గురించి పట్టించుకోని స్వార్థపరుడు. ఆయన ఎన్నితప్పులు చేసినా బైటకీరావు. కిందవాడు కాస్త తప్పుజేస్తే సంజాయిషీ ఏనా అడక్కుండా, ఉద్యోగంలోంచి తీసినేస్తాడు. హరికృష్ణుని అంతే. వాడు మతిపోయి, గతిలేక దూరప్రాంతానికి పారిపోయాడు. ఆమధ్య మాధవిని తీసేశాడు. ఈయన తీసేసిన వాళ్ళకి పాపం, రవిప్రకాశం ఆశ్రయమిచ్చాడు అన్నారు. సమ్మె నోటీసివ్వాలని నిర్ణయించారు. నోటీసిచ్చారు. రెండు వారాల తరువాత సమ్మె చేశారు. కంపెనీ మూసేశామన్నారు. లాకపుటన్నారు.

మూడు రోజుల్లోనే పేద పరిష్కారమైంది. మరోనెల తోవన ఇవ్వడానికి నిర్ణయించారు. ఇది సమ్మతమేనని, సమ్మతిని విసిరేశారు. కాని ధనంజయంని ఉద్యోగంనుండి తొలగించారు. ఏవో కారణాలు చూపెట్టారు. లెక్కలతప్పు లన్నారు. డబ్బు కక్కుర్తన్నారు. పైవాళ్ళ తీసుకుంటుంటే నేతీసుకుంటే తప్పేమిటన్నాడు ధనంజయం. అది డిఫమేషన్ కింద వస్తుంది. ఋజువు చెయ్యకపోతే, జైలు కెళ్ళాలిసానుందని బెదిరించారు. అతను ఋజువు చెయ్యలేడు. పొగతో జగడం. శాపనార్థాలుపెట్టి ధనంజయం, రవివరాళం దగ్గరకెళ్ళి, ఉద్యోగం కావాలన్నాడు.

“నువ్వు శ్రమాపణతెల్పితే, వారు నిన్ను మళ్ళా పనిలో ఉంచుకుంటారు” అన్నాడు రవి.

“చస్తే ఆపని చెయ్యను. లాభాలు గుంజి, మమ్మల్ని వీధిపాలు చేసి వాళ్ళేం బాగుపడతారు. మీరెరుగరు గనకనా—నాకు మీదాంట్లో చూడండి” అన్నాడు దీనంగా ధనంజయం.

“క్షమించాలి. ఆ పని చెయ్యలేను. కంపెనీలు నడిపేవారు, లాభాలకోసం క్షమించడంలో తప్పేమిలేదు. ఏమీ ఆధారం లేకుండా ఏదో గాలి కబురుచప్పుగుని, నువ్వు ఆనవసరంగా అల్లరి పెడుతున్నావు. నువ్వు అలా ప్రచారం చెయ్యడం తప్పే. ఋజువు చెయ్యలేవు. అట్లాంటప్పుడు ఆవేశంలో దురుసుగా వ్యవహరించినా శ్రమాపణ తెల్పితే, తిరిగి వారు నిన్ను పనిలో చేర్చుకునేలాగ వారితో వ్యవహరించి నచ్చచెప్పగలను. సరే?” అన్నాడు రవి.

“అవుతే, ఇక్కడ లాభం లేదంటారా?”

“నీ మనస్సు ఇంకా కుదుటపడలేదు. ఓనారంపాటు, ఎక్కడికన్నా వెళ్లి విశ్రాంతి తీసుకునిరా.....”

“మాకు వొకటే విశ్రాంతి—చచ్చాక. డబ్బుస్సవారికి సాధ్యంగాని, మాకెట్లా సాధ్యమాయండి. అల్లా షికారెళ్లి విశ్రాంతి తీసుకోదాం.”

నవ్వుతున్నాడు రవి.

“నువ్వు ఈ అంటే ఆ ఏర్పాట్లన్నీ నే చేస్తాను సరేనా? నేను చెయ్యడం ఇష్టంలేకపోతే, గంగాధరంగారే, నీ కా సదుపాయం కల్పించే ఏర్పాటు చెయ్యనా.....?”

ధనంజయం కోపంతోవెళ్ళిపోయాడు. లక్ష్మీకాంతం సలహా పైన, నరసయ్య దగ్గరకెళ్ళి ఉద్యోగం అడిగాడు. నరసయ్య డబ్బున్న ఆసామీ. ఆయనకి ఈ రెండు కంపెనీలలో భాగమంది. సాతకాలపు మనిషి. వయస్సు దగ్గర దగ్గర అరవై. వ్యవహార మంతా తమ్ముడు మాస్తూపుంటాడు. నరసయ్య చదువుకున్న వాడు కాదు.

“ఏమంటాడు ప్రకాశం?”

“పెట్టుకోనన్నాడు. అది వీలుకాదంట. శ్రమాపణచెప్పి, గంగాధరం దగ్గర కెళ్ళమన్నాడు”

“తీరిపోతుందిగా. అట్లా చెయ్యి. నాకు రెండూ వొకటే.”

“మరి మాధవిని ఎట్లా వేసుకున్నాడండీ?”

నరసయ్య నవ్వుతూ మీసాల నడుమ వళ్ళ ప్రదర్శించాడు.

“మాధవి ఆడదిగా.”

“అదే అంటాడు మా లక్ష్మీకాంతం. మీరెట్లా వొప్పుకున్నారండీ. ఆమెకి చేసిన సాయం నాకు చెయ్యకూడదండీ, పిల్లలు గలవాణ్ణి.”

“ఏయ్యోచెప్పాడు. పిల్ల బాగుంటుంది. టైపు కూడా బాగానే చేస్తుంది. చురుకైందేనంటారు. ఇంతకీ, ఎందులోనెత్తే, క్షమాపణ నాకు చెప్పావు—చాలే అంటాను. గంగాధరం దగ్గరకే పో.”

“మీరూ అంతేనా?”

నరసయ్య బిగ్గరగా నవ్వేశాడు. ధనంజయం మళ్ళా గంగాధరం కంపెనీలోనే చేరాడు. మానేసిన రోజులకి డబ్బు ఇవ్వనని పేదీ పెట్టాడు గంగాధరం. నలుగురూ నచ్చచెప్పాక, సరేనన్నాడు.

దేల గడిచాక, రవిశంకరంని కలవరంపెట్టే సంఘటన ఒకటి జరిగింది. గంగాధరం బొంబాయి పనిమీద వెడుతుంటే కంపెనీకి కొన్ని సరుకులు కావల్సినచ్చి, మార్కెట్ ధర అందుబాటులో వుంటే, వాటిని తన తరపున కొని పంపించే ఏర్పాటు చెయ్యవల్సిందిగా కోరాడు రవిశంకరం. గంగాధరం, ఆ సరుకు కొని పంపించాడు. కాని ఒక చిత్రం జరిగింది. మార్కెట్ ధర—కిలోగ్రామ్ ఒక రూపాయంటే, రెండు రూపాయల చొప్పున కొన్నాడు గంగాధరం. బొంబాయిలోవున్న ఒక స్నేహితుడి ద్వారా, ఆనాటి ధర రూపాయేనని తెలుసుకున్నాడు. ఇందువల్ల కంపెనీకి, సగానికి సగం నష్టం—యీ కొనుగోలు వ్యవహారంలో; గంగాధరం అట్లా ఎందుకు చేశాడా అని ఆశ్చర్యపడ్డాడుగాని, ఆయన్ని ఆ విషయం అడగలేదు రవి. మరో చిత్రం ఏమిటంటే, ఆనాటి మార్కెట్ ధర రెండు రూపాయలనీ, తనకి యీ ధర సమ్మతమైతే కొంటాననీ—ట్రంక్ ఫోన్ లో రివివి పిల్చి అడిగినట్లు, ట్రంక్ టెలిఫోన్ లో మాట్లాడుతూ, రవి ‘సరే అల్లాగే కొను’ అన్నట్లా, ఆ పదపనే, తాను ఆ సరుకు కొన్నట్లా చెప్పాడు గంగాధరం. తానీ విషయం ట్రంక్ టెలిఫోన్ లో మాట్లాడలేదు. మార్చి మూడోతేదీని ఫోన్ చేశానన్నాడు గంగాధరం. మార్చి మూడో తేదీని తాను పై పూరెళ్ళి సాయంత్రం ఆరు దాటాకాని, కంపెనీకి రాలేదు. ఆరాతి, అతనికి ఫోన్ పిలువే లేదు. ఏం జరిగింది? హెచ్చు ధరకి కొనడమే కాకుండా, యీ అబద్ధం ఎందుకో! కలవరపడ్డాడు రవిశంకరం.

రవిశంకరం ఒంటలో బాగలేక, శలవుపెట్టి ఇంట్లోవున్నాడు. జపాలు చేయిస్తామంటే భార్య పుట్టింటి కెళ్ళింది. ఇంట్లో పంటామె వుంది. సాయంత్రం ఆరు దాటింది. పరీక్షచేసి, ముందిచ్చి, దాక్టరప్పుడే వెళ్ళాడు. కాస్తంత తేలికగా వుండి, మందువారోకి

వడకకుర్చీ లాక్కుని, చెట్ల నడుమ, ఆకాశంలోకి చూస్తూ కూర్చున్నాడు రవిశంకరం. ఎవరో వచ్చారు నీకోసం అంది వంటావిడ. వంపమన్నాడు. ఆ వచ్చినామె మాధవి. స్టేషన్ లో సిల్కుచీర వేసుకుంది. నల్లరంగు జాకెట్. తల్లో పూలు. మొద్దాడు పూర్ణిమ. చందమామ వెలుగు ఆకుల నీడల నడుమ, సంధ్యాదేవి బంతాటకి మల్లె, ఎగిరెగిరి పడుతోంది. మాధవి నుదుటి మీద నీడలు, చెక్కిటి మీదికి జారి, వాటి గుండ్రదనాన్ని ప్రస్తుతం చేస్తున్నాయి. పెదవుల ఆకృతి, ముక్కు అమరిక, కనురెప్పల పొడవు, స్వప్నంలో చూసిన చిత్రంలో వ్యక్తికిమల్లె వింతగా కనబడసాగింది మాధవి. ఆ ప్రతిమ వెనక మనుషులు, సమాజంలేరు. ఏకాకికి సాధ్యపడే ఒక స్వేచ్ఛతో చూడిన ఆకర్షణ అమెలో గమనించాడు. ఇదివరకేంత పరీక్షగా చూసిన జ్ఞాపకంలేదు అతనికి. అస్వస్థతచే వ్యాకులపడ్డ శరీరం, అందలి ఇంద్రియాలు, మరింత తీక్షణమై, విశాలమై దేన్నో అన్వేషిస్తూ కొత్త పరిమాణాన్ని తెచ్చుకున్నట్లు, అమె మూర్తిని చూడ్డంలో నొక నికాసాన్ని మారగంటున్నాడు. అదొక మూగ అనుభవం—కాని నిండైనది. అందులో కోర్కె, తాలూకు జిజ్ఞాసలేదు. నాంపలేదు. నాంప ప్రేరేపించగా వుప్పొంగిన తృప్తివాహిని కాదది. లది, వుంది, లేదు—తిలకించే నునిషితో ముడిపడ్డ అనుభూతి—

“మండువాలో కుర్చీ తెచ్చుకుని ఇల్లా కూర్చో.”

“ఎల్లావున్నారు? మిమ్మల్ని చూడకుండా వుండలేకపోయా నబ్బ!” అంది మాధవి కుర్చీ దగ్గరగా లాక్కుని, కూర్చుని. రవి శంకరం నుదిటి మీద అరచేతిని రాస్తూ.

“ఇప్పుడేంలేదు. అంతా బాగైంది. అదుగో భారతీయుల అభిమాన జాడ్యం తలనొప్పి మినహా ” అని నవ్వుతూ, అమె చేతిని తన చేతిలో షణం పట్టుకుని, విడిచి, తొలిగించాడు.

“యుడికోలోన్ వ్రాయనా?”

“అది పైతలనొప్పికి—నాది లో తలనొప్పి” అన్నాడునవ్వుతూ.

“మీరన్నీ తమాషాగా అంటారు. లోనెప్పికి, పై పట్టు పనికిరాదాండి ?” అంటూ లేచి, కుర్చీ వెనక్కి వెళ్లి, రెండు చేతులతో అతని నుదుటిని రాస్తూంది మాధవి. అమె పమిటి జారి, అతని వక్షంపై పడింది. తలవొంచి, పక్కకి లిప్పి, చెక్కిలిని అతని చెంపకి రాసింది. ఇంకా కిందికి వొంగింది. అమె స్తనాలు బింకంగా అతని మోహాన్ని, మెడనీ లాకి, శిఖరాన్ని ఆవహించి పీకుతున్న తెల్లమేసుమల్లె కనబడని బరువు మోపుతున్నాయి. మీద పడ్డ పమిటుని తోసేశాడతను. అమె రెండుచేతులూ పట్టుకుని, పైకి నిలబెట్టి, కళ్లలోకి తీవ్రంగా చూశాడు. చేతులు విడి చేసింది.

Grams : "SCREWMANS"

Phone : 1240

For Quality

WOOD SCREWS &
WIRE NAILS

etc.,

In all Sizes to Indian

—: CONTACT :—

SCREWMANS

B-1, INDUSTRIAL ESTATE P.O.,
VIJAYAWADA-7.

For Quality

TINMEN RIVETS &
ROUNDHEAD RIVETS

etc.,

Standard Specifications

SCKRIVETS

C-12, INDUSTRIAL ESTATE P.O.,
VIJAYAWADA-7.

“తగ్గిందా?”

ఏమీ మాట్లాడ లేదతను.

“కోపమా?”

“ఓ.”

“మరోసారి రాయనా?” అని మదుటిని రాస్తూ అతని గడ్డం కింద పెదవులతో తాకింది. ఆమెని విదల్చుకుని, కుర్చీలో లేచి కూర్చున్నాడు.

“అవుతే నిన్ను ఉద్యోగంలోంచి తీసివేయ్యాలి.”

“అమ్మో—ఇంకెప్పుడూ చెయ్యనురెండి. ఒకనెల శేలపు కావాలి. అన్నయ్య వస్తున్నాడు.” అంది లేచి తన కుర్చీలో కూర్చుంటూ.

“దానికోసం ఇక్కడికి రావాలా? అప్లికేషన్ భూషణానికిస్తే వరిపోసుగా”

“మిమ్మల్ని చూద్దామనే వచ్చాను. తలనెప్పి ఏమిటో చెప్పరూ కమలమ్మగారి విషయమా.....?”

“కమలమ్మ ఎవరూ?”

“మిత్రాభ్య.”

“ఓ. అవును. నీకు పేరు తెలుసే.”

“నాకన్నీ తెలుసు. పాపం, హిస్టరీయాతో ఆమె ఎప్పుడూ మంచం పైన వేటగా.....”

“అవును. ఇప్పుడు బాగా మెరుగు—నాలుగైదేళ్లగా. మరో వదేళ్లలో ఆమెకిపూర్తిగా నయమౌతుంది....”

“అంటే?”

“అప్పటికి నే ముసిలాణ్కి అవుతాగా”

మాధవి నవ్వింది. పెదవులు ఎడంగా వుండి. వళ్లు కనబడు తూంటే, ఆమె మొహానికి వొక కళానుగుణమైన అమరిక రావడం గమనించాడు. అందలి వొంకరలు, ఎత్తువల్లలు,—చిత్రకారుడికి తెలుస్తాయి.—మామూలు కళ్లతో చూపేవారికి తెలియదు. నగం వెలుగు పడ్డప్పుడు, ప్రవరించే పగం నీడ వదులు ఆమె అవయవాల పొక్కుమార్పం,—లయ,—అతన్ని ఆకర్షిస్తున్నాయి. ఆమె నయస్సు ఇరవై రెండు దాటదేము.

“ఇల్లారా” అని లేచాడు. ఆమె అతని వెనకాలి వెళ్లింది. మందువా దాటి, హాల్లో లైటువేసి, దాని వెనక గదిలో కొచ్చారు. అందులో రెండు సోఫాలు, వొక దివాన్, కుర్చీలు, వున్నాయి. ఆమె దివాన్లో కూర్చుంది. గోడని, నాలుగైదు, నాటర్ కలర్ చిత్రాలున్నాయి. బరువైన ఫ్రేమ్స్లో అమర్చిన, లైలవర్ణ వగ్గుస్తీ చిత్రాలున్నాయి. మూం బీరువాలో వున్నకాలు, రంగులు, బ్రష్లు, పీచులు, చిత్రలేఖనం సరికరాలు. వున్నకాల బీరువా మీద స్టాన్డర్ట్లో

తయారు చేసిన వగ్గుస్తీ శిల్పాలున్నాయి.. రెండింటికి తలలు లేవు. వొకదానికి కళ్లులేవు మరో దానికి స్థనాలే లేవు. అట్లాంటివి ఆమె ఎప్పుడూ చూడలేదు. వింతగా పరికిస్తోంది.

“ఇవన్నీ మీరు గీసినవేనా?”

“బాగున్నాయా? నీకేది బాగుంది?”

“నాకన్నీ బాగానే వున్నాయి.”

“అట్లా కూర్చో, కదలకు.”

అని ఆమె చీరమడతలు, వొక క్రమంలో నర్తి, నమిట జడ మీద నుండి బుజాల చుట్టూ కప్పి, కాళ్లు మడత లేకుండా, ఎడంగా వుంచి, నాటి మీద చీర మడతలు క్రిందికి తిప్పుగా జారేలాగు అమర్చి, కదలకుండా కూర్చోమన్నాడు. ఆమె తలపైన గోడకున్న లైట్ వేసి, తను దూరంగా కూర్చుని, చార్కోల్ చిత్రం గీస్తున్నాడు. పైభాగంపూర్తి చెయ్యాలని పది నిమిషాలయ్యాక, దగ్గరగా వచ్చి, ఆమె గడ్డం కింద చెయ్యి పెట్టి పైకి తోసి, తల వెనక్కి పడేటట్లు అమర్చాడు. గట్టిగా అతని మెడని రెండు చేతులతోనూ పట్టుకుని, పైకి వంగి, ముద్దు పెట్టుకుంది. అతను ఆమె దవడమీద బలంగా కొట్టాడు. ‘అబ్బ’— అని వెనక్కి పడిపోయింది. మొహం మీద రెండు చేతులూ కప్పు కుని, ఏడుపు సాగించింది మాధవి.

వక్తం నుండి, క్రిందిభాగం చీర మడతలు వున్న చార్కోల్ చిత్రంపూర్తి చేశాడు. ఆమె దగ్గరగా వచ్చాడు.

“కోపమా?” అని ఆమె చేతిని మొహం పైనుండి తొలి గించాడు. చేతిని తన గుప్పెట్లో బిగించాడు. ఆమె ఇంకా సన్నగా నీడుస్తూనే వుంది. కన్నీటి డాగులతో మొహం, ఫోకస్లోలేని వెండితెరపై బొమ్మలా, వొణికిపోతోంది. పల్కటి ఆకుపచ్చ తెర పొరలా—నాళాల చుట్టూ, పల్కగా వ్యాపించే ఆ రంగు, సంధ్య చివరి దశలో ఆకాశంలో నిల్చిపోయిన, ఆకుపచ్చ మేఘమల్లె, ఆమె శరీర ఛాయ నడుమ, కనబడి అదృశ్యమవడం, పరోక్షంగా ఉద్దేకం లేకుండా చూస్తున్నాడు.

“ఏదో వొంటల్లో బాగలేక—చిరాకువల్ల—అల్లా చేశాను. కోపం తగ్గిందా?”

మాధవి లేచి కూర్చుంది. ఒక్కసారిగా, అగ్నిగుండం ప్రజ్వరిల్లినట్లు ఏడ్చు సాగించి, అతని, తలలో చేతులు పోచిచ్చి క్రాపింగ్ పీకుతూ, అతని మెడ మీద, బుగ్గల మీద, వెన్ను మీద బలంగా, గుద్దడం, మొట్టడం, రక్కడం ప్రారంభించింది.

“మరి ఎందుకు? నన్నెందుకు ఇల్లా ఇక్కడికి?” అంటూ, ఏవేవో ధ్వనులు చేస్తూ భౌతికంగా అతన్ని హింసిస్తోంది. అతను లేచి, ఆమె కళ్లలోకి బాధగా చూసి, దివాన్ మీదికి తోసేసి,

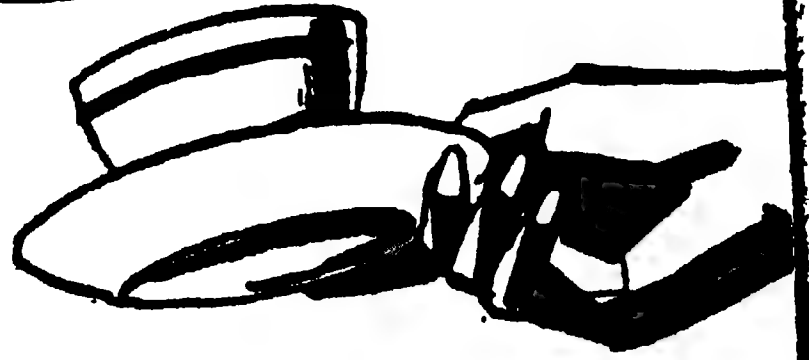
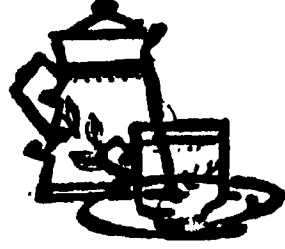

రేపు అఖరి పరీక్ష— ఈ ర్నాతి చివరిసారి రివిజన్—
యూనివర్సిటీలో అంకా అటాపాటాగా
గడిచిపోయినప్పటికీ బాగా కష్టపడి చదవాలి—
మొదటి తరగతి రావాలంటే ఈ ర్నాతి
ఒక్కపూట కొంచెం కష్టపడితే చాలు.
ఒక్క కప్పు కాఫీ
తిరిగి వున్నకం పట్టుకొవచ్చు—
రెట్టించిన ఏకాగ్రతతో.

కాఫీ బోర్డు బెంగళూరు

మంచి కాఫీ కలిగించే చురుకుదనం
మరే పానీయమూ ఇవ్వలేదు.
మందకొడిగా వున్నప్పుడు కాఫీ హుషారు
కలిగిస్తుంది. అనందాన్నిస్తుంది.
ఎక్కడైనాసరే...ఎప్పుడైనాసరే...
కాఫీ ఉ త్రేజపరుస్తుంది

హాలు దాటి, మందువా దాటి, చెట్ల మధ్య కుర్చీలో కూర్చుని, అకాశంలో, చందమామ ప్రసరించే వింత నీడల చోద్యం చూస్తూ, కళ్లు మూసుకుని, విశ్రాంతి తీసుకుంటున్నాడు. అరగంటైంది. లేచి, గదిలో కొచ్చి చూశాడు. మాధవి లక్కడ లేదు.

మొర్నాడు సాయంత్రం, ఏదో జ్ఞాపకమొచ్చి కంపెనీ కెళ్లాడు. పనివాళ్లకి మరికొన్ని సదుపాయాలు కల్పించాలనుకున్నాడు. ఒకటి, అన్ని గదులలోనూ మంచి తివాసీలు వేయించడం. రెండోది ఒక పెద్దహాలు కట్టించి, వారంవారం, సినీమా ప్రదర్శన ఏర్పాటు చేయించడం. పనివాళ్లంతా కుటుంబాలతో వచ్చి చూసి వినోదించే, ఏర్పాటు. కానీ మేనేజిమెంట్ సుముఖంగాలేదు. బొంబాయి నుండి గంగాధరం ద్వారా లెప్పించిన సరుకుతో కంపెనీ సొమ్ము సగానికి పగం వడ్డమైందని అతనికి తెలుసు. నారికి తెలియదు. ఇంకా ఆ సంఘటన తెచ్చిన న్యాయాల నుండి అతను తేరుకోలేదు. ఏదో చెయ్యాలి. కంట్రాక్టర్ కి చేరే సొమ్ము, అదాయం చెయ్యాలంటే, వ్యయంగా కట్టడానికి పూనుకోవాలి. భూషణంకి యిట్లాంటి పనులతో కొంత అనుభవం ఉంది. అతన్ని కవలెయ్యాలి. అతన్ని సాయంత్రం ఆఫీసులో ఉండవల్సిందిగా కమిషనరీకి కంపెనీ కెళ్లాడు రవిశంకరం. కానీ కంపెనీలో, వొక రివర్సు పనివాళ్లుతప్ప, ఎవరూ లేరు. భూషణం లేడు. జ్ఞాపకమొచ్చింది. గంగాధరంకి వాళ్ళ కంపెనీవాళ్ళు పార్టీ యిస్తున్నారు—బోనస్ పంపించినందుకు. వీళ్ళ కూడా అక్కడికి వెళ్లి ఉంటారు. తనకీ నాచ్చింది అహ్వనం. పోనీ వో క్షణం వెడతే నేం ? కారు ఆటు వట్టించి వెళ్లాడు. ఆరుబైట కుర్చీలు, బెంచీలు—జనం నిండిపోయారు. వేదికపై ఉపవ్యాసాలు—గంగాధరంని మెచ్చుకుంటో. ఆ మాట్లాడుతున్నది లక్ష్మీకాంతం కాబోలు. వేదికపై, అననూయ కూడా ఉంది—గంగాధరం భార్య, వారి ఆదర్శ దాంపత్యాన్ని కొవియాడు తున్నారు.

అతడు ఏకపక్షీ వతుడు—అమె మహా ఇల్లాలు. నారి అన్యోన్యం, దాంపత్యం, ఆదర్శంగా, మిత్రావారంతా నడుచు కోవాలిట. నవ్వుకున్నాడు రవిశంకరం. అననూయ మంచిది—అతనూ మంచివాడే,—స్వంత సొమ్ము కానీ ఇల్లు చెయ్యరు. అననూయ, మనిషి బాగుండదు. ఐనా యాకై య్యా పడితో వడ్డాక, అందచందాల బోలెందుకు ? నీతి, నిజాయితీ, దయా దాక్షిణ్యం. —ఇతరులకి మేలు చెయ్యటం—ఇవి కావాలి. మార్కెట్ ధర రూపాయంటే, రెండని. సరుకు కొని, తన కంపెనీకి నష్టం చేసి, ఆ సొమ్ము బేబులో వేసుకున్న గంగాధరం చాకచక్యాన్ని కార్యదీక్షని, వ్యవహార దక్షతను మెచ్చుకుంటోంది సమాజం. ఈ సమాజంలో గంగాధరంలా ఉండటమే మంచిదేమో. సమాజం కంటే, నీతివరుడుగా ఉండటం మంచిదికాదన్నా రెవరో.

తనని ఎవరూ చూడలేదు. వెనకగా నిలబడి, తిరిగి కంపెనీ కొచ్చేశాడు రవిశంకరం.

మెల్లగా నడుస్తూ, తన గదిలో కొచ్చాడు. లోపల ఎవరో మాట్లాడుకుంటున్నారు. నవ్వులు, కేకలు వినబడ్డాయి. ఎవరబ్బా ! ఇప్పుడు తన గదిలోకి వెళ్ళడం మంచిదికాదు. మెల్లగా వెనక్కి తిరిగి, పూలమొక్కల నడుమ ఫౌంటెన్ ప్రక్క నిలబడ్డాడు. నియాన్ దీపం చుట్టూ, కీటకాలు మూగి, నింత నింత రీతులలో ఎగురుతూ, వాక డిజైన్ ప్రదర్శించి నాట్యం చేస్తున్నాయి. ఒక వ్యక్తి,—పాంట్, బుష్షెర్ట్—వేసుకుని నెడుతున్నాడు. గేటు దాటాడు. అతన్ని గుర్తు పట్టాడు రవి. అతను రంజిత్. మరో నాలుగు నిమిషాలయ్యాక, బాగ్ పూపుగుంటూ వస్తోంది మాధవి. అతన్ని చూడగానే నిర్విపోయింది.

“మీరా ? ఎలా ఉందీపూలు—? మీ ఇంటికే బైలుదేరాను. ఏం, ఇలా వచ్చారేం—?.... అబ్బ, మాట్లాడండి.”

“బాగానే ఉంది. సాబ్బోయింది. ఇంటికి వెళ్ళరాదూ—కార్లో దింపమన్నా ....?” అన్నాడు.

“మీలో మాట్లాడాలి—మీ ఇంటికి రావాచ్చా ?”

“ఇప్పుడు నేను ఇంటికి వెళ్ళడంలేదు. కార్యంత పని చూసు కోవాలి.” అని రవిశంకరం, తన గదివైపు వెళ్ళాడు. షర్ట్ బలన్స్ తీసేసి, పంకా లిప్టి, రెండు కాళ్ళూ బల్లమీద ఆనించి కళ్ళు మూసుకుని పరున్నాడు. ఇదు నిమిషాలైంది. మాధవి మెల్లగా వచ్చి, అతని కుర్చీ సర్కన, బల్ల చివర కూర్చుంది. నుదుటిమీద ఉన్న అతని చేరిని తీసుకుంది. ఉలిక్కిపడి, కళ్ళు తెరిచాడు.

“నన్ను క్షమించరూ .... నిన్న చేసిన దానికి ....”

అతనేమీ మాట్లాడలేదు. కాళ్ళు దించి, బొత్తాములు తగుల్చుకుని, సర్దుకు కూర్చున్నాడు.

“క్షమించా నంటే కానీ వోదల్చు” అంది అతని చేతి మీద రాస్తూ,

“ఏమనారో తెలిదు.”

అన్నాడు.

“అతనే, ఆ రంజిత్, ఏదో కబుర్లు పెడతాడు. రావోద్దంటే వినడు. సొమ్మంటే పోడు. సాయంత్రం నుండి కబుర్లు పెట్టాడు. గంగాధరంగారి పార్టీట. ఎవరెవరు ఎలా మాట్లాడుతారో, అందర్నీ ఇమిటేట్ చేసి చూపిస్తాడు—అచ్చంగా గంగాధరం కంతలాగ పూరించి, ఆయన మాట్లాడినట్లే మాట్లాడతాడు. తను నాటకం యాక్టర్ ట. మిమ్మల్ని ఇమిటేట్ చేస్తాడు..... నేనేం చెయ్యను చెప్పండి. నా ఉద్యోగం పూడుతుంది. మమ్మీలా చేస్తే

అన్నాను. వూడితే మా కంపెనీలో ఇప్పిస్తారే అంటాడు. ఇలా వేడించుకు తింటాడు. మరి క్షమించరూ."

ఆమె నిజం చెప్పున్న కళ్ళ వైఖరికి రవి ఆశ్చర్యపడ్డాడు. కళ్ళలో నిజం, సీలి నీడలు ప్రసరిస్తుంది. అది అబద్ధానికి చేతరాదు. ఆమె పల్చటిముక్కు, పెదవుల నడుమ తపనతో తిరుగాడే అమాయకత్వం, బుగ్గలపై, మంచు వెనక లకుపచ్చ సాద కదిలిన రీతి-- ఆకుపచ్చ చాయ, కదిలి అదృశ్యమై కంఠం కదలికతో మెడ నాళాలలో దర్శన మివ్వటం, వింతగా గమనిస్తున్నాడు రవి.

"మార్చి మూడో తేదీని, నా కేదన్నా ట్రంక్ టెలిఫోన్ వచ్చిన గుర్తుందా?"

"లేదండి--లేదని చెప్పాగా-- అప్పుడోమారు అడిగారు...." అంది మాధవి కళ్ళు చిట్టిస్తూ.

"బాగా జ్ఞాపకం చేసుకో.... మధ్యాహ్నం--సాయంత్రం-- నాలుగు, ఐదు,--అరు లోపు... బాగా జ్ఞాపకం చేసుకో.... ఎక్స్ చేంజ్ ని నాకబు చేశాను. బొంబాయి నుండి ఫోన్ కాల వచ్చినట్లు వారి చిట్టాలో వుండవచ్చు."

"ఎప్పుడబ్బా .... రాలేదే ...." అని తల దించి, బల్లమీద వేళ్ళతో గీస్తోంది మాధవి.

"అమ్మయ్య--అవునుండి--ఇప్పుడు గుర్తుకొస్తోంది-- అరోజు సాయంత్రం-- రంజిత్ వచ్చి, కబుర్లు సాగించాడు. సీనిమాకి రమ్మన్నాడు, రానన్నా. ఇక్కడే కూర్చుని, వాగడం--అందర్నీ ఇమిటేట్ చెయ్యడం-- ఈలోగా టెలిఫోన్ చప్పుడైంది.--మరే క్కడి నుంచో--తనే తీసుకుని, మీరు మాట్లాడే మాదిరి ఆ, ఊ అల్లాగే--కానియ్యండి--మీ రంటూ ఉంటారే అప్పుడప్పుడు-- కానియ్యండి--అల్లా--ఏవో నాలుగైదు మాటలు--ఉ, ఆ--అవే జ్ఞాపకం...."

ఆ నిర్విషయింది. ఏదో ఆలోచనలో పడ్డట్లు పరధ్యానంగా ఉంది.

"ఇది నీకు ఇప్పుడే జ్ఞాపకం వచ్చిందా--ఇదివరకు తెలిసి మరిచిపోయి, మళ్లా జ్ఞాపకం చేసుకున్నావా?" అని అడిగాడు. తటపటాయించింది. లేచింది. అతని వోళ్లో తల ఆనించి, ఏడ్చు సాగించింది. ఆమె మొహాన్ని పైకెత్తి దూరంగా కూర్చో బెట్టి, ఆమె కళ్ళలోకి చూశాడు.

"నాకు తెలుసు. తర్వాత చెప్పాడు. గంగాధరంగారు ఫోన్ చేశాడుట. మీరు మాట్లాడినట్లే, ఆయన అడిగిన దానికి సరే

డాక్యుమెంటరీల ప్రపంచంలో సూతన శతారంభం!

ఆంధ్రప్రదేశ్ ప్రభుత్వం వజ్రోన తయారయిన
'మరపురాని గీతికలు'

చిత్ర నిర్మాతలు

లలితశ్రీ పిక్చర్స్, హైదరాబాదు

సమర్పించు

నిర్మాణంలో వున్న చిత్రం
ఆంధ్ర పూణ్యక్షేత్రాలు

ఉ గా ది
శుభాకాంక్షలు!

తెలుగుజాతికి, తెలుగువారికి మరో కళాఖండం

"కూచిపూడి"

నంగీతం: సాలూరి రాజేశ్వరరావు

ఛాయ: యం. డబ్బ్యు. ముకాదం (బొంబాయి)

దర్శకత్వం: ఆర్. వి. రమణమూర్తి

ప్రముఖ నృత్య దర్శకుల సహకారంతో

నిర్మింపబడుతుంది.

అల్లావే కానీయండి—అన్నాడుట—తనూషాకిట. తర్వాత చెప్పాడు. మీతో చెప్పేదైర్యంలేక చెప్పలేదు. నన్ను క్షమించరూ—ఇంకెప్పుడూ ఇట్లా చెయ్యనూ....”

రవిశంకరం లేచాడు. ఆమె భుజంపైన చెయ్యివేసి ఓదార్చా, “నిజం చెప్పావు. నా కది చాలా. నిజం చెప్పినవారు ఎంతో అందంగా కనబడతారు—నువ్వు ఎంతో అందంగా వున్నావు యీ క్షణంలో....” అని ఆమె నుదుటికి తన అధరాలు తగిల్పాడు రవిశంకరం. క్షణం, అదిమి పట్టింది మాధవి. ఇద్దరూ బైటికి వచ్చారు. కార్లో వెళ్లమన్నాడు. నడిచి వెడతారెండి అని వెళ్లి పోయింది మాధవి.

తను అనవసరంగా అనుమానించాడు గంగాధరంని. ఇతరుల చెడ్డతనాన్ని బుజువు చెయ్యడానికి మనిషి ఎంత కుతూహల పడతాడు ! ఎంత ఆత్మత ! పాపం, గంగాధరం, మార్కెట్ ధర ఎందులో పోన్ చేశాడు. సరే కొనమన్నాడు రంజిత్, తన కంఠంతో. అతను కొన్నాడు.

మార్కెట్ ధర రూపాయే నని బొంబాయి స్నేహితుడు వంపిన భోగట్టా సరైంది కాదు. లేదీయో, వాస్తవో, ధరో—ఎందులో పో సారబాటు పడివుండొచ్చు. వెళ్లి గంగాధరాన్ని కౌగిలించుకుని తను లోనవిమనుకున్నదీ చెప్పివేసి, మాధవి మల్లె

నారసింహ వేష్యం

ఒంగారు చేరినది. మేపాము, నిక్కాక, నిస్సత్తువను

వారించి ధాతువుపైని బలమును రక్షిస్తూ ఉండి కలిగించును. 20 తు|| డబ్బీ రు. 4-00

పొలనుగంధి లేహ్యము: నవా మేపాము, మేపాపాడు, కిచ్చ నొప్పులు మొదలగు వాటిని పొరించును. 20 తు|| డబ్బీ రు. 2-25

రోజా: ప్పు లేహ్యము : అజీర్ణము, గర్భవాతము, మలబద్ధము పొరించి చక్కగా విరేచనమును జీర్ణ శక్తిని కలిగించును. 15 తు|| డబ్బీ రు. 1-50

ప్రతాప కస్తూరిమాత్రలు: హాయిగలివి. శైలియ, ఇలులు, అజీర్ణము, దగ్గు మొదలగువాటిని పొరించును. 200 మా. తల కీసా రు. 0-60

సుఖవిరోచనమాత్రలు: 1-2 మాత్రలు పుచ్చుకొని సుఖముగా 2-3 విరోచనములగును. కీసా 1 కి రు. 0-60

పోసే జి వ్రత్యకము. క్యాట్లాగు ఉచితము.

పి. సి. ఏ. అండ్ కో.,

అయుర్వేద సమాజం, పెరిదేసి,

నెల్లూరు జిల్లా.

ఏదేద్దామనిపిస్తోంది. అల్లా ఏదీవేసి, లోపలి కుళ్లుని, ద్వేషాన్ని కడిగివేస్తే మనుషులు ఎంత అందంగా ఉంటారు ! మాధవి ఎంత అందంగా ఉంది ! ఆమెని ముద్దు పెట్టుకోక తప్పింది కాదు! గంగాధరాన్ని కౌగిలించుకోవాలి. అతనికేదో మేలు చెయ్యాల్సి; కృతజ్ఞత చెప్పుకోవాలి. తన అనూయని, ద్వేషాన్ని గుండెలోంచి బాకు లాగి నట్లు, లాగెయ్యాల్సి. పార్టీలో అందరూ అతన్ని మెచ్చుకుంటున్నారు. తనూ వెళ్లి, మెచ్చుకుంటూ ఉపన్యసిస్తే ! ఏదో చెయ్యాల్సి. మనస్సు వీకుతోంది. కారు గంగాధరం పార్టీ ఆనరణవేపు పోనిమ్మన్నాడు రవి. అక్కడ నిల్చింది కారు. పార్టీ చపోయింది. అందరూ ఇళ్లకి పోతున్నారు. కప్పులు, సాసర్లు తీస్తున్నారు. కుర్చీలు సర్దుతున్నారు.

మరో అవకాశం రాదా ? కారు ఇంటికి పోనిమ్మన్నాడు రవి. అంతే జీవితం. గుండె పగులుతుంది. వినేవాళ్లే రి !

ఆ అవకాశం, వారంలోనే వచ్చింది. రవి, డాక్టర్ల సలహాపై కంపెనీకి వెళ్లక, ఇంటివద్ద చికిత్స పొంది, నిశ్శాంతి తీసుకుంటున్నాడు. గంగాధరం, స్ట్రయిన్లెస్ స్పీల్ కొనడానికి బొంబాయి యెడుతున్నాను, మీ కంపెనీకి కూడా స్ట్రయిన్లెస్ స్పీల్ కావాలి కదా, బొంబాయి రాకూడదా—అని తనే స్వయంగా వచ్చి అడిగాడు. అవును. తను కంపెనీకి కూడా కొంత స్ట్రయిన్లెస్ స్పీల్ కావాలి. మేనేజిమెంట్ ఏడాది క్రితమే అంగీకరించారు. బద్దకించి తాను దాని విషయం పట్టించుకోలేదు. ఇప్పుడు ఆ అవకాశం వచ్చింది. గంగాధరం రమ్మంటున్నారు. అతనిలో కలిసి వెడితే బాగుంటుంది. అతనితో కలిసి ఉండడంలో, తృప్తి, శాంతి ఉన్నాయి. గంగాధరాన్ని శంకించాడు. ఎంత మంచివాడు. అతని ఇర్పు కూడా తనే భరిస్తేనేం ? ఈ నిశ్శాంతి చాలా. అస్పృహ అల్లా ఉంటూనే ఉంటుంది డాక్టర్లు ఉన్నంతవాలం. వెళ్లడానికి నిశ్చయించుకున్నాడు. డబ్బు తీసుకుని, ఇద్దరూ మొర్లాడే బొంబాయి ప్రయాణ మయ్యారు.

అక్కడ స్ట్రయిన్లెస్ స్పీల్ కొనేటందుకు ఇద్దరూ చెరో రై సెన్యూ కొన్నారు. మార్కెట్ ధర వాకలు చేశారు. కిలో గ్రామ్ ధర మారుతూ ఉంటుందిట. రెండు రోజులు గమనిస్తామన్నాడు గంగాధరం. అతను వేరే ఇతర వనులు చూసుకుంటూంటే రవిశంకరం, తన స్నేహితుల్ని కలుసుకుని, వారితో వొకరోజు గడిపాడు. హిరాలాల్ తో కలిసి ఒకరోజు, చిత్రకళా ప్రదర్శనం చూస్తూ గడిపాడు. నైరూప్య చిత్రాలే చాలాభాగం. ఆనాడు నియాన్లైట్ చుట్టూ మూగుతూ కీటకాలు ప్రదర్శించిన డిజైన్ల, లాంటి బొమ్మలు కొన్ని—పెద్ద కాన్వాస్పై మధ్య నల్ల సున్నా గీసిన బొమ్మ వొకటుంది. అంత రంగు పూడా చెయ్యడమే ! మరొకటి గోవిందం అతికించి దానిమీద ఇటుక

పాడుం జిగురుతో అతికించిన చిత్రం. నగ్న స్త్రీ చిత్రాలు రెండు మూడున్నాయి.

కళ్ళు, ముక్కు, నోరు—వీడి స్ఫుటంగా కనబడదు. సినిమాలో ఫోకస్ తప్పిన చిత్రాలవలె కొన్ని ఉన్నాయి. ముఖ్యంగా మొహానికి ఆకుపచ్చరంగు ముద్ద పెడుతున్నారు, ముక్కున్నచోట. మొహానికి ఆకుపచ్చ ఇప్పుడు ఫాషన్ కాబోలు. మాధవి మొహంలో ఆకుపచ్చ ఛాయ, తళుకు స్ఫురణ కొస్తాయి. ఇట్లాంటి చిత్రాలు చూడడంవల్ల, ఆమె మొహంలో ఆకుపచ్చ కనబడుతోందా? ఏమో—చిత్రకారుడి కళ ద్వారా చూస్తాం మనం. అతను పర్వతాన్ని ఎలా చిత్రీకరిస్తే, అసలు పర్వతం అలాగే కనబడుతుంది మనకి. ఒకటే కన్నుగల మూర్తిని చిత్రీకరిస్తే, నిత్య జీవితంలో, రెండు కళ్ళు రోత పుట్టిస్తాయి కాబోలు. ప్రకృతిలో అందం లేదు. రంగు లేదు—ఆకృతి లేదు. లయ లేదు. ఎవరో అన్నట్లు, ప్రకృతిలో స్వూపంగా కనబడేది బూడిదరంగు. చిత్రకారుడి ప్రకృతినే చూస్తాం మనం. ఎర్ర కృష్ణాణ్ణి ఏ గోపిక ప్రేమిస్తుంది?

రవివంకరం వాళ్ళు తిరిగినట్లయింది. తల భారంగా ఉంది. పాదాలపింద నేల బీటలు తీస్తున్నట్లుంది. మితుడు హీరాలాల్ తన గదికి తీసికెళ్ళాడు. డాక్టర్ని పిలిచాడు. ఆయన మందులిచ్చి బాగా ఒక నెల రోజులపాటు, చల్లటి ప్రాంతానికెళ్ళి విశ్రాంతి తీసుకోమని సలహా యిచ్చాడు. ఈ డాక్టర్లంతా యింతే. రోగి ఇంత పుస్తపాదన చెరియగానే, ఎక్కిడికో వెళ్ళి రెస్టు తీసుకోమంటుంటారు. అమెరికాలో ఇంతే. ఒక్కరోజు కూడా విశ్రాంతి లేకుండా పనిచేస్తారు అక్కడ. అంత డబ్బు తాపత్రయం. తొందర్లోనే వారి ఇంకాలు బీటలువారి, పనికిరాకుండా పోతాయి. విశ్రాంతి తీసుకోమంటారు. ఏం విశ్రాంతి? చచ్చాక అంతా విశ్రాంతే. హీరాలాల్, కాశ్మీర్ రమ్మని ఆహ్వానించాడు. అక్కడ అరసిసి ప్రచార శాఖలో ఉద్యోగం. ఇప్పుడు ట్రైనింగ్ రోడ్డు బాగైంది. ప్రయాణ సదుపాయాలు నేను చూసుకుంటాను, రావల్పింగిగా పట్టుబట్టాడు హీరాలాల్. మేనేజ్ మెంట్లో ఫోన్లో మాట్లాడి, ఒక నెల శైలపు కోరాడు రవివంకరం. వాళ్ళ సరేనన్నారు. తన పనిని భూషణంకి వప్పగిస్తాం, వీకు నమ్మతమేనా అన్నారు. సరేనన్నాడు. ఈ యెయం తెలుసుతూ భార్యకి ఉత్తరం వ్రాశాడు. మొర్నాడు తన గదికి తీసుకొచ్చాడు హీరాలాల్.

సాయంత్రం నాలుగైంది. అప్పుడే ముస్తాబై బైటికి వెళ్ళబోతున్నాడు గంగాధరం.

“నిన్నల్లా ఏమయ్యావు? గుహలో కాగడా వేస్తున్నావా?” అని అడిగాడు.

ఉగాది అభినందనలు !

డిజైనులలో ప్రత్యేకత గలవి :

సిల్క్కులు మరియు చీరలు

“సీతాలక్ష్మి” సిల్క్కులు అలంకరణ యోగ్యమైనవి

సాగసైనవి, నవీనమైనవి,

శ్రేష్ఠమైన నాణ్యత గలవి

సీతాలక్ష్మి హోల్

(నాగరికత రూపొందించు చీరలు ఉత్పత్తి చేయువారు)

విక్రేత

ఫోన్ నెం. 70450

బెంగళూరు-2

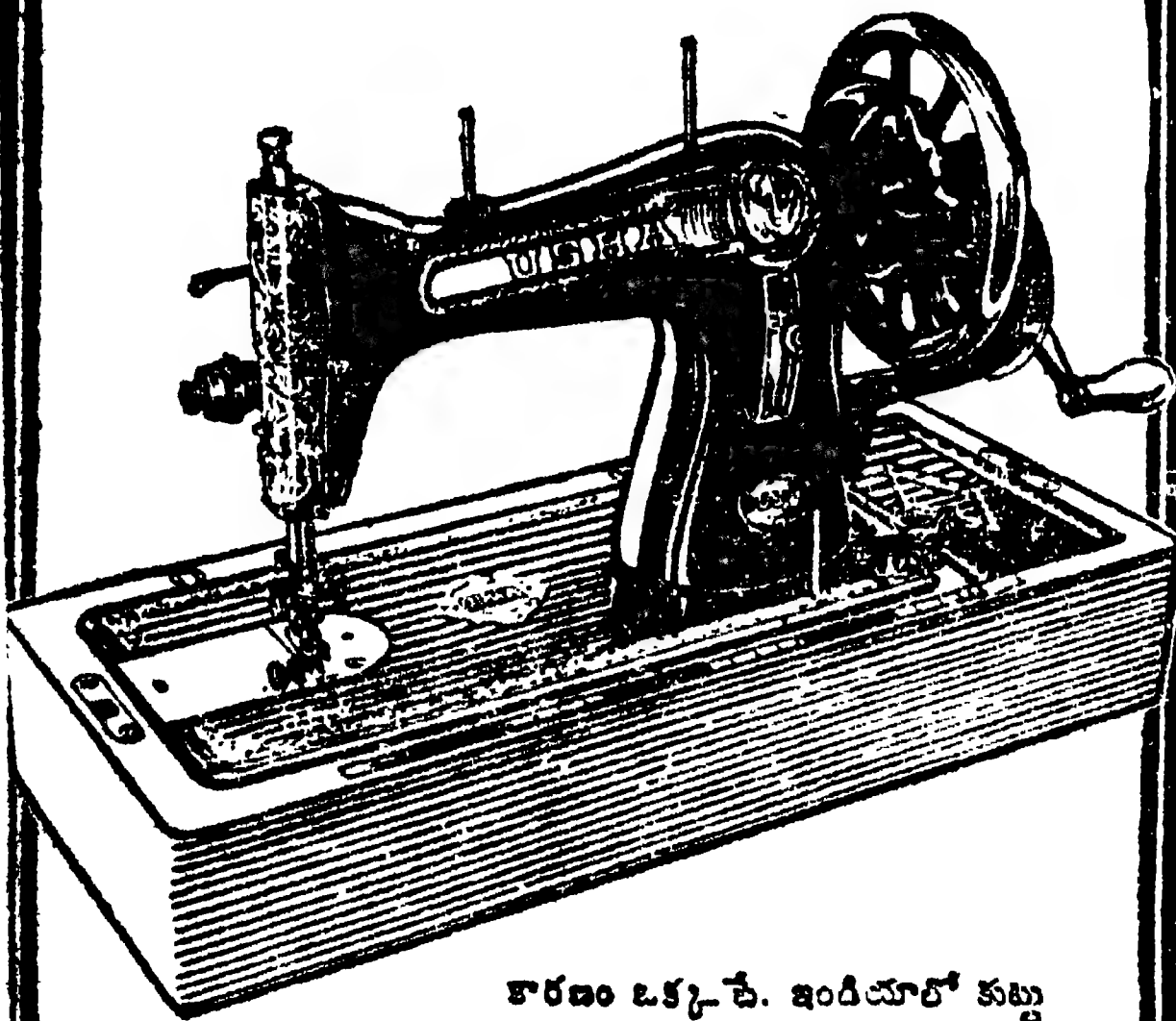
ద ర్శిం చం డి.

అనేక డిజైనులలో, మరియు వివిధ రకములలో మిక్కిలి నాణ్యమైన చేనేత మరియు పవర్ లాం మైనూరు సిల్క్కు చీరలు లభించును.

ఉషా

కుట్టు మిషన్లు మిక్కిలి
ప్రసిద్ధిచెందుటకు కారణమేమి?

కారణం ఒక్కటే. ఇండియాలో కుట్టు
మిషన్లను ఉత్పత్తి చేసే సంస్థలన్నింటి
లోనికీ పెద్దది అయినది జే ఇంజనీరింగ్ వర్క్స్ లిమిటెడ్.
వీటిని తయారుచేస్తూ వుండడమే. అత్యంత మేధావులైన
ఇంజనీరుల నిపుణతతో, అమిత ప్రళస్తమైన వస్తువులతో వీటిని
తయారుచేస్తూవున్నారు. విదీభాగాలు సులభంగా లభ్యంకాగలవు.
ప్రపంచంలోని 50కి పైగా దేశాలలోని మహిళలు ఉషా కుట్టు
మిషన్లనేకోరేటంకగా ఇవి ఆదరణ పొందినవి. దేశం మొత్తంలో
2,400కు పైగా ఉషా అమ్మకం, సర్వీసు కేంద్రాలు కలవు.

సుఖపుగా కుట్టాలంటే—

JAY వస్తువు

ఉషా

కుట్టు మిషన్లతో
కుట్టండి.

జే ఇంజనీరింగ్ వర్క్స్ లిమిటెడ్. కలకత్తా-31

“అంటే ?”

“అమ్మా తం తెలీనట్లు నటిస్తావేం ? నాలుగురోజు లుండి
పోయ్యే బిజినెస్ మెన్ కోసం, గుహలు కట్టారుగా—లైసెన్స్
పుచ్చుకున్న గుహలేలే...” అని వ్యవసాయ మిషన్ల నడుమ వచ్చు
ప్రదర్శించాడు గంగాధరం.

“ఓ అదా—ఈ స్థితిలో, ఈ వయస్సులోనా ?”

“ముఖ్యంగా ఈ వయస్సులోనే....అహో, హో—” అని ఇంకా
నవ్వుతున్నాడు.

రవిశంకరం, తన స్థితి అంతా చెప్పాడు. ఒంటల్లో బాగా
లేకపోవడం. వైద్యం, విశ్రాంతి తీసుకునే సంకల్పం, కాస్మిక్
ప్రయాణం, హీరాలాల్ ఆహ్వానం, తను శేలపు పొందిన సంగతి
—అన్నీ చెప్పాడు.

“వెళ్ళు. అవును. నీకు బాగా రెస్టు అవసరం. ముఖ్యంగా—
మాధవి నుండి రెస్టు కావాలి నీకు.”

రవికి కోపం వచ్చింది. అంత వచ్చిగా, దురుసుగా
మాట్లాడితే ఆతను పార్శ్వించాడు.

“పోనీ—ఆమెకు నీనుండి రెస్టు కావాలి. సరేనా?”—

రవి వొచ్చు నుండిపోయింది. ఈ గంగాధరాన్నా, తాను
కౌగలించుకొవాలనుకున్నది ! ఇతనిముందు తన మనసు విప్పి, అంతా
చెప్పివేసి, ఏడవాలనిపించింది ! ఈ బొంబాయి లైసెన్స్ గుహలలో
కాగడావేస్తే ; యీ ఏకపత్నీనరుడిపై ననా తనబేదార్కం, కారుణ్యం,
పశ్చాత్తాపంతో గుండె బేజారై పగిలినప్పుడు, విషదాసికి రమ్మని
ఆహ్వానించినది యీ వ్యక్తినా !

“ఎల్లా ఉంది ....?”

“ఇప్పుడు బాగావే ఉంది.”

“అది కాదోయ్—మాధవి.”

“ఓ..”

“మా రంజితేని చేసుకోమని వెంటబడి చంపుకుతింటోంది.
ఏముందని వాళ్ళకి.... ముష్టి సంబంధం. పాకం ముదరకముందే,
వంపించివేశాను....”

తను ఏమనాలో తెలియదు. ఏ ఉదేకమూ చూపకుండా,
సంస్కారంతో వచ్చే, స్వరస్యం లేకుండా, వొక యంత్రంలా
పలుకుతాడు గంగాధరం. అది తనకి సాధ్యమైతే ఎంత
బాగుండును ! కంపెనీ వ్యర్థిలో కొచ్చును. బోనస్ ఇద్దరు. తనని
పొగుడుతూ ఉపన్యాసా లిద్దరు. తన పలుకుబడి, హోదా, పెరుగును.
తనొక ప్రముఖ వ్యక్తుడు. ఈ సమాజానికి శత్రువు సంస్కారం

దాని నంస్కారం ఎముకలలో జీర్ణించిపోయింది. దాన్ని వాడుల్చుకోలేడు. అస్తివంజరం నుండి పారిపోలేడు.

“బైదివే—కాశ్మీర్ లో మాధవి అన్నగారున్నాడుగా తెలుసుగా. వాకో డజను కాశ్మీర్ శాలవలు తెచ్చిపెట్టేం ....”

డజను కావాలి. వొకటి, రెండు చాలవు. ఎంత స్వార్థం, ఎంత ఆశ !

“తరవాత అడ్జెన్ట్ చేసుకుందాం.....!”

“చూడు, ఆ కోటుజేబులో, లోపల, పాకెట్ లో రైసెన్స్, చెక్ ఉన్నాయి. తీసుకుని, మా సరుకు కూడా కొని పంపించు,” అన్నాడు రవిశంకరం.

గదిలోమూలగా ఉన్న కోటులో చెయ్యి పెట్టి కెలుకు తుండగా గంగాధరం, అటు తిరిగి రవిశంకరం కళ్లు మూసుకుని పరున్నాడు. కాసేపటికి, తేరుకుని లేచాడు. మొహాన నీళ్లు జల్లు కున్నాడు. సామాను సర్దుకుని చిత్రలేఖనం పరికరాలు, పోస్టర్లు శిల్పం సామాన్లు కొనుక్కుని, హీరాలాల్ గదికెళ్లి, ఆ మొర్నాడు వథాన్ కోట్ కు, హీరాలాల్ తో కలిసి ప్రయాణ మయ్యాడు. స్టేషనులో వీడ్కో లివ్వడానికి గంగాధరంకి తీరక, అతనితో కలి

పొచ్చిన పోమయ్యని వంపాడు. రైలు కదులుంటే చెప్పాడు పోమయ్య స్టేషన్ లెన్ స్ట్రీట్ టన్ను పదివే లన్నట్లు !

వథాన్ కోట్ నుండి జమ్మూ పట్నానికి అరవై ఏడు మైళ్ల దూరం. బస్సులో సాయింత్రానికి జమ్మూ చేరుకుని ఆ రాత్రి హోటల్ లో గడిపి మర్నాడు ఉదయం తొమ్మిదింటికి బస్సులో శ్రీనగర్ కి బయలుదేరారు, రవిశంకరం, హీరాలాల్. అది రెండువందల మైళ్ల ప్రయాణం. బాట అంతా కొండలపైననే. నకొక్క చోట ఐదువేల అడుగుల ఎత్తు గల కొండ బాటలో నడుస్తుంది బస్సు. కుడివైపున మరొక ఎత్తయిన కొండ గోడ. వర్షపునీరు వృద్ధ కొండదేనత నెరిసిన జట్టు విప్పి అరవేసి నట్లుగా నన్న ధారగా పైనుంచి జారుతూ ఉంటుంది. ఎడమ వైపుకి తల తిప్పి వంగి చూస్తే అడుగున జీలం నది రాళ్ల మధ్యగా రంగు రంగులలో మెరుస్తూ కదిలిపోతూ ఉంటుంది. దాని బాట బ్రహ్మదేవుడి రక్తనాళం. దాని ధ్వని శివుడిని కామించిన పార్వతి పిలుపు ప్రతిధ్వని. రాని ప్రేయుడికోసం వరితపించి రవిక విప్పేసి ఆకాశం క్రింద విరహబాధతో రోదిస్తున్న విశ్వకన్యల స్థనాలు ఆ కొండ శిఖరాలు. ఏనాడో సిగ్గుపడి కాముడు మంచు తెర తెల్ల చీరగా వాటి వడ్డాని కప్పుతాడు. తపనతో వాటిని

నా దెళ్ల సూ ర య్య & కం పె ని,

387, సామరంగం చౌక్,

శ్రీ జయవాడ - 1.

సిర్పూర్ పేపర్ మిల్స్ తి॥, సిర్పూర్, కాఫెక్ నగర్ (ఆంధ్ర.)

ఓరియంట్ పేపర్ మిల్స్ లి॥, బ్రాక్ రాక్ నగర్ (ఓరిసా)

ఓరియంట్ పేపర్ మిల్స్ తి॥, అంలై (మధ్యప్రదేశ్)

వారి

నాణ్యమైన కాగితములకు మరియు బోర్డులకు

మాతో సంప్రదించండి.

మానవుని బాధ ...

కుష్టు రోగము

కుష్టుము తయారయ్యెన వ్యాధి యిది చాలా కాలముగా ప్రపంచ మెరిగినది. విశేష సంబంధ అనుభవమువల్లనే అంటువ్యాధి అనవచ్చును. అది మెల్లిగా ప్రబలుచున్నది. మంచి యోచనతో చక్కని ఔషధముల వల్ల వాటిని నివారించవచ్చును.

ఈ వ్యాధియొక్క మొదటి ఆనవాలు దేహమందు ముఖ్యముగా మృత్యుపై ఏర్పడును. చిన్నచిన్న కురుపులు లేక పాదలు, ఇవి ముక్కు నందును, మోచేతియందును, తొడలలోను ఏర్పడును. పిదప దేహ మంతయు నల్లకొనును. కురుపులు పెద్ద పుండుగా మారును. కుష్టు ము నరములు కూడా పీడించును. అందువల్ల నరములు ఆ వ్యాధికి లోనై తు గ్రీవి పొగట్టుకొనును. పాడుపు బాధ కూడా ఏర్పడవచ్చును.

చర్మ సంబంధము:—దేహముపై ఎల్లవి వర్మముగల పాదాలు, దబ్బులు ఏర్పడుట, పాడుపు, బాధ, గజ్జి మొదలైనవి. నరముల సంబంధము:—పాదాలుగల చోట్లలో తిమ్మరు కలుగుట, దుర్నిరు వర్మ అవయవ ములందు వ్యాపించి రక్తమునందు కలిసి మత్తు కలుగజేయును, సూదితో పొడిచినను బాధ కనుబడుకుండుట, చేతి వేలు ముడుచుకొనుట, ముక్కు బంధములు మొదలైనవి. అస్థి సంబంధము:—పాదమునందు వర్మపు పుండు ఏర్పడుట, కాలు, చేతులు, ప్రేళ్ళ తగ్గుట, మాచువారికి వినుగు బెండునల్లు మరొకటి బాధలు యుండును.

కుష్టుమునకు అనేక ఔషధములు తయారుచేయడమైనది. ఇంకను తయారుచేయుటకు ప్రయత్నపడుచున్నాము. పూర్వముననే హిందూదేశమున మాత్రము సిద్ధ అయ్యుండే భాగమున కుష్టు రోగము నకు ఔషధము కనిపెట్ట బడి జయము నొసంగుచు వచ్చుచున్నది. ఏటా వా యొక్క “మేల్ మాయిల్ మందు” మిక్కిలి శ్రేష్ఠ మైన మూలికలు వగైరాలతో సిద్ధ అయ్యుండే భాగము ననుసరించి తయారు చేయబడుచున్నది. ఈ కఠిన వ్యాధివల్ల బాధపడు మానవులు మా ‘మేల్ మాయిల్ మందు’ను సేవించి బాగుపడి భగవత్ కృపకు పాత్రు లగుదురు గాక.

కే. టి. కృష్ణమూర్తి ఆచార్య గారి

మేల్ మాయిల్ మందు

ప్రపంచములో ప్రఖ్యాతిగాంచిన మేహ, కుష్టు రోగ నివారిణి

వివరములకు వ్రాయండి :

కే. టి. కృష్ణమూర్తి ఆచార్య అండ్ సన్సు

5/22, మేల్ మాయిల్ (వయా) కాటాకి (N.A. Dt.)

తొలగించి గుండెలు బాదుకొనే పిడుగులు వడగా చీర మడత నదిలో పారేసి నగ్నంగా వడిఉంటారు విశ్వకన్యలు. బహిష్కాగానే విడిచి పారేసిన ఆ చీర ద్రౌపదికి కృష్ణుడిచ్చిన చీరకి మల్లే అనంతంగా కొండ నడుంని చుట్టబెట్టే అనంతమైన చీరగా సాగిపోతుంది ఆ జీలంనది. ఇక్కడ పిలువడపై ఎలుపు రంగు; అక్కడ అదృశ్యం; అక్కడ బొడ్డుపై చిరుగు; అదొక సుడిగుండం; మళ్లా అదృశ్యం. అక్కడ వక్రాన్ని వట్టి పీకి చుట్టూ తిరుగుతూ పట్టు విడిచేసి వేగానికి క్రిందికి వడిపోయిన దృశ్యం; అదృశ్యం. కొంతదూరం వెళ్లాక పీకచుట్టూ ముడివడి పీక నులివినట్లు ‘అమ్మో’ అన్న రేక ప్రతిధ్వని చెవలకి సోక కుండా అఘాతంలోకి, దూకిన దృశ్యం; అదృశ్యం. ఎక్కడెక్కడో—మరొక్కచోట తోటికన్యతో చట్టా వట్టాలు—రెండు చీరలు ఆరవేసిన దృశ్యం; అదృశ్యం; రెంటిని కుట్టి తనే ధరించి సైజు పెద్దదై తానందులో కూరుకొని మరెకనబడక లుంగగా దొర్లుకుంటూ సాగరిన దృశ్యం; అదృశ్యం. విసుగెట్టి ఉక్కబోసి పూపిరి ఆడక నాచుతో పచ్చబడిన వస్త్రాన్ని కొండ గట్టు మీద పారేసి నిష్పేచీగా, నగ్నంగా రాళ్లను మంచి చేసుకుంటూ చదును నేలను బుజ్జగిస్తూ మరి కదలక ప్రశాంతంగా వ్యవహరించిన ఆ జీలంనది వైవిధ్య సౌందర్యము చూడ గలిగిన మానవుడి నేత్రాలు ఎంతటి సౌందర్యాన్ని దాచుకొన్న కళ్లని మూసుకొని ఒక్కసారి చూడగలిగాడు రవిశంకరం. దోవలో చాటోట్ అనే చోట రాత్రిలు; రాంబాబ్ అనే చోట టీ, ఆ రాత్రి బనిహాల్ బంగళాలో మకాం. మరునాడు ఉదయం సుమారు ఆరువేల అడుగుల ఎత్తు గల కొండపై జవహర్ సారంగం గుండా పోతుంది బస్సు. అక్కడ తొమ్మిదివేల అడుగులఎత్తు ఆరు వందలయ్యే అడుగుల పొడుగు గల సారంగం లోపల వసుపు పచ్చ దీపాలు, అకుపచ్చ ఎరుపు రంగులు మొహాన్న వెడజల్లి నట్లు మనిషి రక్తంలో రంగు కలిపినట్లు విశ్వంలో తిరుగాడి చచ్చి శిథిలమైన ప్రాచీన తారకల కళేబరాలు ఆ సారంగంలో కుదించినట్లు వింత వింత రంగుల దృశ్యాలు నైరూప్య కళ చరమదశ. చిత్రకారుడి గుండె పగిలే చోటది. గుండె పగిలి: శబ్దం ప్రతిధ్వనిని శ్వాసగా పీలుస్తూ నజీవమైన కొండ గుహ సొంబంతానికి శ్రీనగర్ చేరుకొన్నారు. తామస్ మూర్ రచించి: ‘లల్లా రూఖ్’ అనే కావ్యంలో భాగం ఎప్పుడో చదువుకొన్న భావకం వచ్చింది రవిశంకరంకి. ఆ కావ్యంలో బుఖారియా రా: ‘అలీ రిస్’ కథనాయకుడు. ఇల్లా అంటాడు.

“కాశ్మీర్ లోయను గురించి విన్నానుగా

భూదేవి తెచ్చిన గులాబులు

అలయాలు, ఊటలు, చలమలు

వాటి ఆలలపై ప్రేమతో మెరిసి
పొంచి చూసే నేతలు వేదజల్లే
చల్లదనపు నీడల నడుమ వర్ణిల్లే
కాశ్మీర్ లోయని ఎరుగున్నానుగా నేను."

శ్రీనగర్ చేరుకున్నారు. ఆ రాత్రి వక పడవని కుదిర్చిపెట్టి ఇంగ్లీషు మాట్లాడే 'కాదిర్' అనే వ్యక్తిని సహాయంగా పెట్టి హీరాలాల్ తన పనిలోకి వెళ్లిపోయాడు. ఆ రాత్రి విశ్రమించి మర్నాడు కాదిర్ ని తీసుకొని కాశ్మీర్ దృశ్యాలను చూడటానికి బయలుదేరాడు రవి.

బారామూలా ప్రాంతంలో వక కొండ ఉండేది. అక్కడ వక రాక్షసుడు ఉండేవాడు. వాడిని సంహరించి ఆ కొండ నడుమ భాగీచేసి దానిగుండా వక పెద్ద చెరువులో నీటిని ప్రవహింపజేసి ఆ లోయ నివాసయోగ్యంగా చేశాడుట కళ్ళవుడు. అందుకనే ఆ లోయని 'కళ్ళనీమార్' అని వ్యవహరించేవారు. రాసు రాసు అది కాశ్మీర్ ఐంది. అనాదిగా భారతదేశంలో వక భాగం కాశ్మీర్. క్రీస్తు పూర్వం మూడవ శతాబ్దంలో కాశ్మీరులో అశోకుడు బౌద్ధాన్ని నెలకొల్పాడు. ఎన్నో యుగాలుగా హిందూ, బౌద్ధ సాంప్రదాయాలు వర్ధిల్లాయి. ఎనిమిదవ శతాబ్దంలో లలితాదిత్య చక్రవర్తి మార్తాండ ఆలయాన్ని కట్టించాడు. పదిహేను వందల ఎనభై ఆరులో కాశ్మీరాన్ని జయించాడు అక్కరు చక్రవర్తి. మొఘల్ చక్రవర్తులు, జహంగీర్, షాజహాన్లు, డాల్ సరస్సు చుట్టూ ఎన్నో ఉద్యానవనాలు నిర్మించారు. నీ చివరి కోర్కె ఏమిటి? అని జహంగీర్ని అంతిమ ఘడియల్లో అడిగినప్పుడు "నా క్కావ ల్పింది కాశ్మీరమే, ఇంకేమీ అఖ్యర్లేదు." అన్నాడుట.

కాశ్మీర్ ప్రచార శాఖవారు ప్రచురించిన పుస్తకాలలో కాశ్మీరును గురించి చదువుకున్నాడు రవిశంకరం. వెయ్యి అడుగుల ఎత్తయిన శంకరాచార్యుని కొండ ఎక్కాడు. ఇక్కడ శివాలయం ఉంది. అశోకుని కుమారుడు జాలకుడు కట్టించాడు. శిథిల మైన దానిని లలితాదిత్యుడు బాగుచేయించాడు. దూరంగా మరొక కొండ హరిపర్వతం. ఈ రెంటినీ చట్టుకొంటూ ప్రవహిస్తుంది జీలంనది. దానిపైన తొమ్మిది వంతెనలు. ఇంకా దూరంగా మొఘల్ ఉద్యానవనాలు, డాల్ సరస్సుపై తేలియాడే తోటలు.

ఒకరోజు పహల్ గావ్ లో గడిపాడు రవి. శ్రీనగర్ కి అరవై మైళ్ళ దూరంలో, లిద్దర్ లోయలో ఉంది పహల్ గావ్.

దోవలో అనంతనాగ్ లో ఉదక జలాలు, మార్తాండ్ లో ప్రాచీన శిథిలాలు చూశాడు. పహల్ గావ్ దగ్గరలో పర్వతాలపై నంచారం చేశాడు. చుట్టూ హిమవత్సర్యతలే—తెల్ల టోపీలు మొహంమిదికి లాక్కున్న అనుచరులకి మల్లే. మనిషి తాకిడి ఎరగని పవిత్రతని శాలువలుగా కప్పుకున్న కన్యలు, చెయ్యిచెయ్యి పట్టుగుని

ఆటలాడుతూ, నిలిచిపోయిన భంగిమంకి మల్లే, శేషనాగ్, అమరనాథ గుహ, కోలాహాల్ లో క్రిందికి జారే మంచు నదులు—ఇవీ తనూ ఒకే లోకంలోవాళ్ళమా అనుకున్నాడు రవిశంకరం. అంతటా మంచు,— —మంచు— ఇంకా మంచు— మంచు శిఖరం — తెల్లని, పచ్చని, నీలంని, ఎర్రని, ఊదాని—సూర్యరశ్మిలో చలగాటం అడే రంగుల నీడల వాయూరపు వాయులు. అక్కడి మనుషులు సముద్రం ఎట్లా ఉంటుందో వర్ణించమన్నారు. వారు సముద్రం చూడ లేదట. ఇక్కడివారు మంచు శిఖరం ఎరుగరు. ఒకనాడు— ఆదిలో—ఈ శిఖరాలే సముద్రం—సముద్రమే శిఖరాలు.

తన పడవగృహాని కొచ్చేశాడు రవిశంకరం. అందులో మూడు గదులు. ముందుది డ్రాయింగ్ రూమ్. సోఫాసెట్, రెండు కుర్చీలు, ఉన్నాయి. వెనక గది భోజనాలకి. చివరిది పడకగది. పడవవాడు ప్రేమ్ చంద్. అతను, భార్య, పిల్లలు, వెనక పడ వలో ఉంటారు. కావల్సిన పదార్థాలు వండి, ఇందులోకి తెచ్చి వడ్డిస్తారు. ప్రేమ్ చంద్ టోపీ ధరిస్తాడు.—సగం సగం ఎదిగిన మీసకట్టు. నాలుగైదు బనీళ్ళపై కోటు, పైన వెడల్పుగా; లుంగీలా చుట్టి, కింద నన్నంగా మడమని అంటిపెట్టుకునే లాగు. మనిషి నలుపు. చిన్ని కళ్ళ—రంగురంగుల వళ్ళ వరుస. భార్య కనబడదు. ఎప్పుడన్నా పడవ వెనక నిలబడ్డప్పుడే దర్శనం. ఎర్ర జాట్టు—చిన్నికళ్ళు, వెడల్పు దవడలు, చదరంగా కనపడే గడ్డం—పైనుండి పొదాల వరకూ, రంగురంగుల గుడ్డలలో కుట్టిన గౌను. ఎరుపు ప్రధానమైన రంగు. చెవులకు బరు వైన లోలాకులు—చేతులకు వెడల్పైన గాజాలు.—నవ్వు మొహం. భాష భావాలా లేవు.—ఉద్రేకంలేని ప్రాణులు.

ఆ ఉదయం షికారాలో వెడుతుంటే, ఎవరో పేరెట్టి పిల్వారు. పలకరించారు. చూశాడు. ఆ షికారా నిల్చింది. అందులో వ్యక్తి హరికృష్ణ—మాధవి అన్నగారు. గుర్తు పట్టాడు. రౌండ్ మా అక్కయ్యని చూద్దాం అన్నాడు. షికారా తిప్పారు. రెండు ఫర్లాంగులు వెళ్లాక వొడ్డున దిగారు. అక్కడ మరో కాలవ మళ్ళుపు తిరిగింది. ఆ చిన్న కాలవ మళ్ళుపులో వొక పడవ గృహం ఉంది. అందులో కెళ్లారు. అప్పుడే స్నానంచేసి, జడల్లు కుంటో, సోఫాలో అద్దంముందు కూర్చుని వుంది మాధవి. పడవ వాడితో ఏదో అన్నారు. వాడు టీ, బ్రెడ్ తెచ్చాడు.

"మా రెప్పు డొచ్చారు ....??"

"నాలుగైదు రోజులైంది."

"నే నొచ్చి వారమైంది. హరి వొచ్చి తినుకొచ్చాడు. ఎరుగు దురా హరిని".....

"అవునవును."

“మీరు బాగా చిక్కిపోయారు. మా దగ్గరే ఉండాలి. అన్నీ మేం చూస్తాం. అన్నయ్యకి కాశ్మీర్ కొట్టిన పిండె.....” అంది మాధవి.

అతన్ని అక్కడే ఉండిపోమ్మన్నారు. ఆ వడవగృహం ఇక్కడికే వట్టిస్తా మన్నారు. అక్కడే భోజనా లయ్యాయి. ఆ మధ్యాహ్నము నిషాట్ బాగ్ తోట కెళ్లారు. నూర్జహాన్ సోదరుడు ఆనఫ్ ఖాన్ వేయించిన తోట అది. పది మెట్ల కింద, పర్వతం నుండి జారే ఉద్యానవనం. పైనుంచి చూస్తే డాల్ సరస్సు కనబడు తుంది. నడుమ జలం, పాయలు పాయలుగా, చిన్న జలపాతాలుగా జారుతూ ఉంటుంది. ఎందరో జనం. నల్ల బురఖాలు, తెల్ల బురఖాలు—అందులో చూచేందుకు రెండు కంతలు. ఆకు వచ్చరంగు ఫిరానా ధరించినవారు, కాబూల్ నుంచి వచ్చారు. తల చుట్టూ పాగా ధరించిన పిల్ల కాశ్మీరంబి. పామ్మీనా శాలువలు కప్పుకున్నవారు ఆఫ్ గన్లు. టీ త్రాగి, మొక్కుల నడుమ ఒక మూలగా కూర్చున్నారు. మాధవి ప్రశ్నలకి సమాధానంగా, హరికృష్ణ తన కథ చెప్పడం సాగించాడు. అతనివి పెద్ద కళ్ళు. మంచి వళ్ళ వరస, సన్నటి పొడగాటి ముక్కు, చివరలో కొంచెం వంకర తిరిగింది. ఎగదువ్విస క్రాపింగ్ పై, ఫర్ టోపీ. ఊదారంగు కాశ్మీరం కోటు, పిజామా—వీరితగా ఆ వాతావరణంలో ఇమిడిపోయి, తెలుగువాడిలా కనబడడు. మాధవి కూడా, అక్కడ వారి దుస్తులు ధరించింది. మోచేతిమీదకి దిగిన జబ్బా చేతుల—చివర వగిషీలేను. త్రికోణం కట్టింగ్ మెడ—చుట్టూ జిగిణి—జాకెట్ నడుం మీదికి దిగింది. పైన పావడా; జాట్టుమీద తిప్పి దిగి విడిచిన శాలువ—తెల్ల సిల్కు పిజామా—పాదాల దగ్గర పడ్డ మడతలమీద వగిషీ జాల్తారు. పాపిట నడుమ కుంకుమ—పుష్ప విశేషం, వంగవండు, ఇంద్ర ధనుస్సు—కలువ, తుప్పండు జల్దరువండు ఆ ప్రాంతంలో కనబడే వాటిల్లో కలిసిపోయి, మాధవి వొక పువ్వుగా, ఫలంగా మారిపోయింది. వెనక, పైకి లేచిన ఊరం అంచుల్లో పెద్ద పెద్ద దేవదారు వృక్షాలు. దూరంగా చూస్తే మంచు ఊరాలు—అక్కడ పాదాల దగ్గర, అల్పమైన మనుషులు—పువ్వుగా మారిపోయిన మాధవి. రవి మనస్సు ఎలా గో ఐపోయింది. తన వ్యక్తిత్వపు స్వరూపాన్ని మరిచిపోతున్నాడు. హరి కృష్ణ కథ వివరీకృతమైనా. తనూ, కంపెనీ, గంగాధరం. స్ట్రెయిన్ లెస్ స్టీల్ అన్నీ దూరమై పోతున్నాయి. అవి గతంలో నీడలు. ఇక్కడ ఇది వెలుగు. అన్ని ఇంద్రియాలూ ఒక్కసారి సజీవమై తారతమ్యం, విచక్షణ, ద్వందాల విభిన్నత విరగక, సౌందర్యాన్ని అన్వేషించి తెలుసుకుని, పట్టుకుని, గుండెకి హత్తుకుని రాళ్లుగా మారిపోయిన మనుషులు. ఇంక హరికృష్ణ కథ.

స్మితిజోరా, మామయ్య, దేశ విభజన జరిగిన రోజుల్లో పాకిస్తాన్ ప్రాంతం నుండి వచ్చేసి, కొంతకాలం బారామూలా

లోనూ, మరికొంతకాలం లదక్ లోనూ ఉండి, తుదకు శ్రీనగర్ లో షికారా పడవలు కట్టుకుని, అద్దెల కిచ్చి తిప్పుతూ గడుపు కుంటున్నారు. కొన్నాళ్ళకి మామయ్య చనిపోయాడు. స్నేహితు రాండ్ల సహాయంతో వడవలోనే ఉంటూ, వడవల్ని అద్దెలకిచ్చి ఉంటున్న సమయంలో అమరనారాయణ అనే తివాసీల సవి వాడితో స్నేహం ఏర్పడింది. అతనే ఆమెను ఆదుకున్నాడు. అప్పుడే హరికృష్ణ, అమరనారాయణ కలిసి, తివాసీలు, శాలు వలు తయారుచేసే వరిశమ నిర్వహించి మంచి లాభాలు పొందారు. స్మితిజోరా, హరికృష్ణని ఆస్వయతతో చూసేది. అతన్నే ప్రేమించింది. అమరనారాయణకి, ఇతనికి అభిప్రాయ భేదాలు ఏర్పడ్డాయి. ఒకరాతి, సరుకంతా లారీలమీద కెక్కించి లదక్ ప్రాంతానికి వెళ్లిపోయాడు. దానితో హరికృష్ణకి ఏమీ మిగలకుండా పోయింది. హరికృష్ణ, స్మితిజోరా, ఆరాలు తీసి, వెదకి వెదకి అమరనారాయణ్ ఎక్కడున్నదీ తెలుసుకున్నారు. బెదిరించి, బగడమాడక, తిరిగి శ్రీనగర్ రావల్పిండిగా బ్రతిమ లాడారు. అతను సరే నన్నాడు. మళ్లా కలుసుకున్నందుకు పిన్ ఓడించా లన్నాడు. ఊలార్ సరస్సులో షికారాలో వెడదా మన్నాడు. డజను బుడ్లు, జిన్, విస్కీ—తెచ్చాడు. జీలమ్ సది—ఊలార్ సరస్సులోకి ప్రవహిస్తుంది. పదిహేను మైళ్ళు పొడవైన విశాల మైన సరస్సు. మధ్యాహ్నానికి సరస్సులోకి చేరుకున్నారు. గట్టుకి, రెండు ఫర్లాంగుల దూరంలో వడవ నిలిపారు. స్మితిజోరా ఏ పానీ యమూ ముట్టలేదు.

అమరనారాయణ్ ని తృప్తిపరచడానికి, సీసా చేతులో తీసు కుని, అటూ యిటూ చూసి నీళ్లల్లో పారబోసేది. స్నేహితు లిరువురూ బాగా త్రాగేశారు. అమరనారాయణ్ పాటలు మొగ తెచ్చాడు. స్మితిజోరా, వెనుక గదిలో వెన్ను వాల్చింది. హరి కృష్ణ మైకంతో కళ్ళు మూశాడు.

అమరనారాయణ్ వడవకి బెజ్జం పెట్టాడు. వడవ వడపడం సాగించాడు. ఆ సరస్సులో మధ్యాహ్న సమయంలో పెద్ద పెద్ద గాలులు వీస్తాయి. చిన్న వడవలు తట్టుకోలేవు. పెద్ద గాలి ప్రారంభమైంది. సరస్సు మధ్యకి వెళ్లవల్సిన వడవ, వొడ్డుకి వెడుతోంది. బెజ్జంగుండా వడవలోకి నీళ్లొస్తున్నాయి. అమర నారాయణ దూకేశాడు. అతను మంచి ఈతగాడు. ఒడ్డుకి చేరు కున్నాడు. స్మితిజోరా, నీళ్లు రావడం, గాలి వీయడం గమనిం చింది. బెజ్జంని ముయ్యడానికి చెయ్యి పోనిచ్చి, నీటిని రానీ కుండా ఆపుజేస్తూ, హరికృష్ణని కేకేసింది.

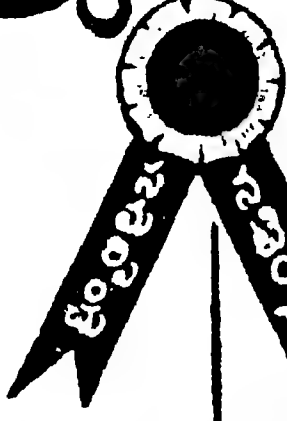
జిజ్ఞాసతో, సందర్భం తెలుసుకున్న హరికృష్ణకు బేజారెత్తి, పోయాడు. గాలి వడవని తోసేస్తోంది. పక్కకి వదిలినప్పుడల్లా, మరికొంత నీరు లోపలికొచ్చి వడుతోంది. వొడ్డు ఎంతో దూరం

Peopla

వస్తున్నాడు!

రేఖామణి ఆర్ట్స్
విద్యనాభం

VITAYA

మాట్లాడారు

రచన: భమిడి పాటి రాధాకృష్ణ ..... సంగీతం: కొర్రం పాణి
దర్శకత్వం: K. హేమాంబరధర్ రావు ..... నిర్మాత: B. పురుషోత్తం

వాణిశి రిలీజ్
స్టూడియో: ప్రసాద్

లేదు. వడన మునిగిపోయింది. స్మితిజోరా పీళ్లలో పడిపోయింది. ఆమెని పట్టుకోడం కోసం, పారికృష్ణ మునిగి తేలుతూ, ఎంతో పీరు త్రాగి, తన్నుకులాడి, ఆమె శరీరాన్ని పట్టుకుని పావుగంటలో ఒడ్డుకి చేరాడు. ఆమె తెలివొక పడిపోయింది. ఇద్దరు ముగ్గురు వడనవాళ్ల సహాయంతో ఆమెని ఒక గుహలోకి చేరవేశాడు. నవర్యలు చేశాడు. మూడో నాడు ఆమె చనిపోయింది. ఆమె పడన గృహంలో, ఎన్నెన్నో తివాసీలు, శాలువలు భద్రంగా పెట్టెల్లో దాచింది. ఆ వస్తువులతో తాను మళ్లా వ్యాపారం కొనసాగించాలి.

ఈ వృత్తాంతం చెప్పి కంట తడిబెట్టుకున్నాడు పారికృష్ణ. ఈ వ్యక్తిలో ఇంతటి ఉద్రేకం ఉండి, ఇన్ని విచిత్రమైన అనుభవాలకు గురైనందుకు ఆశ్చర్యపడ్డాడు రవిశంకరం.

“ఇంటికొచ్చేయ్యి—అక్కడ ఏదన్నా చూడొచ్చు” అన్నాడు.

“అక్కడ అలవాటైంది. ఆమె చాలా దూరదృష్టి గలది. వందకి పైగా పెద్ద తివాసీలు స్నేహితుల గోడౌన్స్‌లో పెట్టింది—ఆమె ఎరుగును కాబోలు అమరనారాయణ స్వభావం. తన పడనలో రెండు మూడు పెట్టెలలో శాలువలున్నాయి. లెక్కలు తెమలక ఆమధ్య నేనూ అతనూ చచ్చాం. అవన్నీ నేనే తస్కరించా ననుకున్నాడు నారాయణ, అతని ప్రేయసితోబాటు నరుకుని కూడా. అందుకే అంత దురంతానికి వాడిగట్టాడు.”

పాయంత్రం ఇంటికొచ్చారు. తర్వాత కనిపిస్తానని, తన పడన కొచ్చేశాడు రవిశంకరం.

అరోనాడు, అందరూ గుల్‌మార్స్ బైలుదేరారు—కాదిర్, హీరాలాల్, మాధవి, పారికృష్ణ, స్మితిజోరా స్నేహితురాలు—వడన యజమాని చెల్లెలు—‘ప్రీతమ్’ అనే ఆమె—రవి, అందరూ. కారు దిగాక, గుఱ్ఱాలు అమర్చుకున్నారు. గుఱ్ఱం నడిపించేవాడు ముందు నిలబడతాడు. స్త్రీలెక్కిన గుఱ్ఱంకి, ఇద్దరుంటారు, ముందొకడు, వెనకొకడు. గుల్‌మార్స్, మెరిసే ఆకు పచ్చ బయళ్లతో, దూరంగా వంకరగా దిగిపోయే కొండలతో పెద్ద పెద్ద చీనార్ చెట్లతో—స్టడీ ఇన్ ఎమరల్డ్—(study in—Emerald) లాగ ఉంటుంది. చిత్రకారుడి స్వర్గం. రవి, రెండు మూడు, కలర్ స్కెచ్స్ వేశాడు. గుర్రాలమీద, అందరూ ఫోటోలు తీసుకున్నారు. పచ్చికబైలులో, కుర్చీలు వేసుకుని టీలు త్రాగారు. ప్రీతమ్, పారికృష్ణ వ్రక్కనే కూర్చుంటుంది. అతనితోనే మాట్లాడుతుంది.

“ఈమె డ్రాగి బనపద గీతాలు పాడుతుంది—వడన పాటలు—” అని పారికృష్ణ ఆమెతో ఏదో అన్నాడు. ఆమె పాడడం ప్రారంభించింది. పల్నాటి మనిషి—ఆ వింత దుస్తుల్లో స్థూలంగా కనబడుతుంది. బాగా పసిమి—డర్‌గోర్డ్, పెద్ద

బుగ్గలు—కళ్లు నన్నమైనా, పాడుగ్గా, చేపలల్లే ఉన్నాయి. నల్ వెట్ కోటు లోపల వక్షం చదునుగా కనబడుతోంది. ముక్కుకి ఏదో గుండ్రటి అలంకారం. బొట్టు లేదు. నుదిటిమీద బొట్టు వెనక్కి తోసేసి, చుట్టూ, వెడల్పాటి రిబ్బన్ కట్టింది. పళ్లు రెండు మూడు వంకర. ముక్కు రంధ్రాలు కనబడే వండ్ర. కాసే పయ్యాక పారికృష్ణ ఆ పాటకి రయగా ఎగరడం మొదలెట్టాడు. ఫోటోలు తీశారు. వింతగా ఉంది. బుడ్లు తీసి అందరూ తాగుతున్నారు.

“మీరూ తాగండి” అంటోంది మాధవి, తాను త్రాగుతూ, రవి ఆశ్చర్యపడ్డాడు. భయపడుతూ మతిమరపుతో ఏమి మాట్లాడాలో తెలియని, అమాయకురాలు మాధవి ఈ రెండు మూడు నెలల్లోనూ ఎంత మారిపోయింది ! త్రాగేస్తోంది. చురుకుగా మాట్లాడగలుగుతోంది. ఆనాటి సిగ్గు, మందగొండితనం—అన్నీ పోయాయి. కొత్త చలాకీ, హుషారు. అరిందాతనం అబ్బాయి. వాతావరణమా ? తాను ఏదుగుతోందా ? కొత్త అనుభవం పొందిందా ? లేక తాను అస్వస్థతగా ఉండడంవల్ల ఆమె అలా కనబడుతోందా ?

మళ్లా గుఱ్ఱాలు నడుపుకుంటూ పైకి, ఫిలిన్‌మార్స్ వైపు వెడుతున్నారు. ఎందరెందరో, వింత దుస్తుల్లో, దొరలు, పార్శ్వవారు, ఇరాన్ దేశస్థులు, సింహళులు, తమిళులు. కేరళవారు గుజరాతీలు, కాబూలీలు, ముస్లిమ్‌లు, నేపాలీయులు, బొద్దులు—తామొక్కరే ఆంధ్రులు. గుఱ్ఱంపిల్లలపై సిన్నలు. ఇద్దరేసినడి పిన్నూ వృద్ధులు. ఆమె—ఎంతలావో—మదర్ సుపీరియర్—నవ్వుతూ నడుపుతోంది గుఱ్ఱాన్ని. అంత లావుంటే అదినడవగలదా అని తనే ఆశ్చర్యపడ్డట్లు. మంచు, నేలమీద తుట్టలల్లే పడింది. చెట్ల మొదళ్లలో, సాదలపైనా, రాళ్లపైనా—మంచు—కోసిన కలవ ముక్కలల్లే ప్రారంభమై పైకి పోసు పోసు ఎక్కువవుతూవచ్చింది. చలి మొదలెట్టింది. ఫిలిన్‌మార్స్ శిఖరంపై చేరుకునేసరికి, అంతటా మంచే. అక్కడ రెండు మూడు టెంట్స్ ఉన్నాయి. సిక్కులు టీ పెట్టి అమ్ముతారు. కేక్స్, టీ.

దూరంగా అన్నివేపులా మంచుకొండలే—హిమవత్ శి ఖరాలు. వొక్కొక్కటి వొక మంచి ముత్యం. అన్నీ ఒక ముత్యాల హారం. మేఘం విడిచప్పుడు కాంతిపడి, మెడలిప్పి, హారం అందం చూడ మన్నట్లు అవి మెరుస్తాయి. ఏ మనిషీ అడుగుపెట్టని స్థలం—“ఈ ముత్యం ఎంత బాగుందో!” అని వేళ్లతో కదవని హారం. మేఘాలు కమ్మివేశాయి—హారం చూసి దిప్పి కొడతారేమో, మాయ మనుషులన్నట్లు. మేఘాలు, తెల్ల శాలువలు: కామక్రీడతో మైమ రించిన శిఖరాలు, చలికి కప్పుకోవాలని తెలియదుగావున, మే మే కప్పుతాం—అని మేఘాలు మూసేస్తాయి. ఆ శిఖరాల అందం

చూడకండి. ఎండకి కరిగి, ఆ వ్రకృతి స్థనాలమీద మంచు జారు తుందా పాలు కారినట్లు! మనకి కనబడదు.

“అదేనండి—అటుచూడండి—అదేట నంగ పర్వతం—మహా శిఖరం.....” అంది మాధవి. నీలం వెల్వెట్ జాకెట్ పై, ఫర్కోట్, కాళ్ళదాకా పడేది—వేసుకుంది. నల్లద్దాలజోడు పెట్టుకుంది. అడుగున రబ్బర్, పైన ఫర్పున్న కాలిజోడు. జడ ముడిచేసి, పైకి చుట్టి, దానిపై ఫర్కోట్ ధరించి పరదేశ స్త్రీలా వుంది మాధవి. వంగ పర్వత శిఖరం—దూరంగా పారావేస్తోంది. దాని నడుం నీలం—మొఖం ఎరుపు, చుట్టూ పసుపు. మూడు రంగుల వ్రకృతిచిత్రం. విరవీగి శిఖరంతో ఆకాశం కొయ్యడంలేదు. నమ్రతతో, భక్తితో చేతులు జోడించిన శిఖరం.

“మీరు చలితో వాణికి పోతున్నారు. ఈ కోటు వేసుకోండి” అంది మాధవి. అవును. అది మే నెల. అంత చలిగా ఉండదన్నారు. చలి నివారించే దుస్తులు తను తెచ్చుకోలేదు. కాని ఇక్కడ చలిగావుంది. పదివేల అడుగుల ఎత్తు. ఆమె కోటువిప్పి, అతని భుజాలపై కప్పింది. బొత్తాములు పట్టపు. ప్రీతమ్ తన షాల్ ని తెచ్చి, అతని నెత్తికి చుట్టింది. “తన బొమ్మ గియ్యమంటోంది. ప్రీతమ్” అన్నాడు హరికృష్ణ. టెంట్ లోకెళ్లి. అక్కడివారితో “ఏదో మాట్లాడి, టెంట్ వెనక నీడలో బల్లలు, కుర్చీలు వేయించాడు హరికృష్ణ. దానిమీద కూర్చుంది ప్రీతమ్. మరోబల్ల మీద కూర్చుని ఆమె బొమ్మ గీశాడు రవిశంకరం. మొహం పోలిక లేదుగాని, మనిషి కూర్పున్న ఆకృతి వచ్చింది. వెనకాల, దూరంగా కొండలు. గబ గబ ముగించాడు.

“మరినాదో?” అంది మాధవి.

“చలికి వేళ్లు వని చెయ్యడంలేదు” అన్నాడు. అందరూ, క్రరపీట బండలమీద పీట మంచులో జారుతూ, కొండపైకి వెళ్లారు. ఆ బండి అరడుగులెత్తు—రెండు చక్రాలుంటాయి. వాళ్లు లాగుతుంటే, మంచు పాడుమై, నీరై ఇరువైపులా పాయలై మీద పడుతూవుంటుంది. పైకి వెళ్లారు. అక్కడ చిన్న కొలను. బంగారం రంగు. సూర్యబింబం సిగ్గుతో తల వంచుకునే మెరుపు. మేఘాలు దూరంగావెళ్లి చోద్యం చూస్తూ, వాటి వంకర అందాన్ని ఆనీళ్లలో చూసుకుంటాయి! రవి శంకరం చలితో వాణికిపోతున్నాడు. మొహం వెల్లబడుతూంది. వేళ్లు కదలడంలేదు. శ్వాస సుళువుగా రావడం లేదు. కోటు తీసేసిన మాధవి కూడా వాణికిపోతోంది. పసుపు, అకువచ్చ, చాకలెట్ రంగు. కాస్తంత నలుపు—వెండికి తుప్పు పుట్టి నట్లు—ఆమె మొహం వైఖరి మారిపోతోంది. బొత్తాములున్న చోట ఫర్కోటు ఎడంచేసి, తన మొహం అందులో దాచుకుని, రవి శంకరం నడుంపై వాలింది మాధవి. మెడమీదికి చేతులు పోనిచ్చి మొహాన్ని తనమీదికిలాక్కుంది. ఆమె అధరాలు చలికి బీటలువారి,

గట్టిపడి, గరుకుగా అయ్యాయి. ఆయాసంతో వెనక్కి వాలి పొయ్యాడు. అతన్ని బండిమీదకి ఎక్కించి, ఇద్దరు నట్టుగుని టెంట్ లోకి తీసికెళ్లారు. నిప్పు ముందు కూర్చోబెట్టి, చేతులు, కాళ్లు, వేడికోసం రుద్దుతున్నారు.

టీ త్రాగాడు. క్రిందికి దిగుదామన్నారు. గుట్టాలు సిద్దం చేశారు. అక్కడ కాకులు, టెంట్ చుట్టూ తిరుగుతున్నాయి. మంచు కొండ గోడమీదుగా కాకులు చిత్రం—ఖలిన్ మార్గ్ లో కాకి. తెల్లటి బట్టమీద నల్ల కాకి నేసినట్లుగా—ఆ తిండికోసం ఇంత దూర మొచ్చాయి.

ఖలిన్ మార్గ్ అంటే గొట్టెల ప్రాంతం. అక్కడ ఏ ఇతర ప్రాణిలేదు. కాకి వొక్కటే. అది కాకి మార్గం. ఎంత దూరంనుండో, ఎంత ఎత్తుకో—ఆ చలికితగ్గ ఈకలు, అవయవాలు లేకపోయినా మనుషుల్ని వెన్నాడుతూ వచ్చింది కాకి. ప్రాణికోటిలో ఆదొక్కటే మనిషికి మిత్రుడు. తోడుండే ప్రాణి. దిగుతున్నారు గుట్టాల మీద. దిగడం కష్టం. ముందుకి వారిగిపోతారు. వెనక్కిదెక్కించి కూర్చోవాలి. వెన్ను, కాళ్లు, పిరుదులు హాసమై పోతాయి. రెండు గంటలలో దిగి, కారుమీద బనకి చేరుకున్నారు. మళ్లా వాస్తానని రవి తన వడవకి వెళ్లిపోయాడు.

మొర్నాడు రవి లేవలేకపోయాడు. హీరాలాల్ దాక్టర్ని పిలిపించి చికిత్స చేయించాడు. వాళ్ళవట్టే కుర్రాడిని ఏర్పాటు చేశాడు. ఆమొర్నాడు ఏకాంతంగా వుండేచోటులో గడపాలన్నాడు రవి. మానసబల్ సరస్సు ప్రశాంతంగా, మారుమూలంగా ఉంటుందన్నాడు కాదిర్. అక్కడికి వెడదామన్నాడు.

మానసబల్ సరస్సు శ్రీనగర్ కి వదునెనిమిది మైళ్ళదూరం. హీరాలాల్ ఒక జీపు, కుర్రవాడిని వప్పగించాడు. మధ్యాహ్నం వంటి గంటకి బైలుదేరడానికి విశ్రయమైంది. పెందరాళే భోజనం చేసి, పరున్నాడు రవిశంకరం. పన్నెండుదాటింది. ఎవరో గదిలో కొచ్చిన అలికిడైంది. మంచం వక్కనే నిలబడింది మాధవి. వడవ గది కిటికీలన్నీ మూసివున్నాయి. ఒకదానిమీద కర్చెన్ లాగివుంది. చీకటిగా, చల్లగావుంది.

“నువ్వా.....” అని లేవబోయాడు.

“లేవకండి. ఎలా ఉన్నారో చూద్దామనొచ్చా. చూడకుండా ఉండలేకపోయానబ్బా.....” అతను ఎక్కడికి వెళ్ళదల్చుకున్నదీ చెప్పాడు.

“నేనూ రావొచ్చా—రాసింది. మీరొక్కరూ—అమ్మో. ఎలా ఉండగల్గు. నేనేమనుకున్నారో!..... కోవమా?”

“ఎందుకు?”

“లేకపోతే ఫరవాలేదు.” పిక్నిక్ పరికరాలు, సంచీలో సిద్దం చేసింది మాధవి. వడవవాడు, టీ, చిక్కుట్లు తెచ్చాడు. ప్లాస్టిక్

ముద్దు చిత్రలేఖనం పరికరాలు, ఒక పెట్టెలోవుంచి, అన్నీ జీప్లోకి లోడ్చేశారు. ఒంటి గంటన్నరకు కదిలింది జీప్. ఓపిక లేక, ఆరోజు రవిశంకరం గడ్డం చేసుకోలేదు. అక్కడక్కడ తెల వెండుకలున్నాయి. తెలంలేక, జట్టంతా, రేగి చిందర వంద రగా వుంది. పైజామా, లాల్సీ, దానిమీద కాశ్మీరం వేస్తుకోటూ ఒక ఫర్టోపీ వేసుకున్నాడు. చేతులో కర్ర. జీప్ మధ్యలో నిల్చింది. కర్రవాడు బాంగా మాట్లాడాడు. జీప్ అక్కడ నిల్చి పోతుందిట. బాంగాలో కచ్చాబాటలో రెండు మైళ్లు వెళ్లారు. ముగ్గురూ బాంగాలో, రెండు మైళ్లు వెళ్లక, బాంగా నిలిచి పోయింది. అక్కడే ఉండిపోతుందిట. అక్కడనుండి మరోమైలు నడిచి వెళ్లాల్సిందే. సామాను, కర్రవాడు మోస్తున్నాడు. రవిశంకరం మాధవి నడుస్తూ వెడుతున్నారు. అన్నీ ఆకుపచ్చ కొండలు— అంత ఎత్తైనవికావు. గోరెలి మందలు—కాపరులు తెల్లటోపీలు, తెల్లగడ్డాలు, పాడుగాటి లాల్సీలు—చేతిలో కర్రలు—దూరంగా మంచుకొండల శిఖరాలు.

సెలయేళ్లు పచ్చ కొండల నడుమనుంచి జారి, ఎర్రరాళ్లు వేలమీదగా, అడుగులోతున, ప్రవహిస్తున్నాయి. ఒకటి రెండు మాసనబల్ సరస్సులో కలుస్తున్నాయి. వాటిలోంచి నడుస్తున్నారు. పాదాలకింద, నీళ్లలో పట్టులాంటి ఇసుక, చిన్న రంగురంగుల రాళ్లు—సన్నగా గానంచేస్తూ కదుల్తోంది నీరు. కొండలకింద వీనార్ చెట్లు. కొన్ని కొండచెట్లు—తెల టీమానులు—వెండి తొడుగులా, సన్నగా, పాడుగ్గా మెరుస్తున్నాయి. దూరంగా ఆ చెట్లనడుమ కస్తూరి మృగం, కనబడి, వింతగాచూసి పరుగెత్తింది. దిగువున తప్పవండ్లు సెలయేటి గట్లమీద వంగ, జల్లరువండ్లు—కొమ్మలమీద చూమిడి పీట్లు. మరో ఫర్లాంగు నడిచాక, 'హట్'కి చేరుకున్నారు. కుఱ్ఱవాడూ, సామాను. అక్కడనుండి పోయాడు. ఒక సంచీమాత్రం తీసుకుని వారిద్దరూ సరస్సుకేసి నడుస్తున్నారు. ఫర్లాంగు నడిచాక, మాసనబల్ సరస్సు చేరుకున్నారు. నిర్జన ప్రదేశ మది. అంతటి ఏకాంతం మరెక్కడా కనబడదు. చిన్న చిన్న పాదలు గట్ల వెనక. రంగు రంగుల పూల మొక్కలు. గుబురు చెట్లు. వెండి మానులు. ఆ అందానికి తట్టుకోలేక, పిట్టలు కూడా రెక్కలు ముడుచుకుని నిద్రిస్తున్నాయి.

అంతా చల్లటి నీడ—ఏకాంతం విప్పి పారేసిన వస్త్రం— తడిపి ఎండబెట్టినట్లు. చుట్టూ మానులు, ఆకులు, సర్వాంత ర్యామిగా గడ్డి—పచ్చ తివాసీలా పరిచిఉంది. కాగితం తీశాడు. రంగులు కలుపుతున్నాడు రవి. పచ్చకొండ, పచ్చ చీర ధరించినట్టుంది. దాని మధ్యగా కొన్నిచోట్ల ఎర్రరాతిని దొర్లి, చెక్కేసినచోట్ల చీర మడతల్లా అమరి ఉన్నాయి. అతను వెయ్యదల్చుకున్న చిత్రం చీర మడతలు. ఆధునిక శైలిలో—గీతలు, కోణాలు—చదరాలు—వంపు

లుండవు. స్కెచ్ గీశాడు. మాధవి చేతులపై తల ఆనించి చూస్తోంది.

“కాసేపు రెస్టు తీసుకోరా ఏం?” అని దగ్గరగావచ్చి అతని వొళ్ళో తల ఆనించింది.

“వేడిగావుంది. స్నానం చేద్దామా?” గబ గబ హట్ దగ్గరికి పరుగెత్తి, సంచీలో బట్టలు, ఫాస్క్స్ తెచ్చింది. నాలుగవు తోంది. పైజామా, సాట్టికోటుతో, జడ మెలితిప్పి, మెడకింద బిగించి, నీళ్ళలోకి దిగింది మాధవి. గట్టున కూర్చున్న అతని చెయ్యి పుచ్చుకుని నీళ్ళలోకి లాగింది. గట్టున నడుంలోతు. అతని మొహం నీళ్ళు జలు తూ, నడుం పట్టుకుని ముంచింది. వెన్నుమీద వాటి, అతని మెడచుట్టూ చేతులు బిగించి, శరీరం రాస్తోంది. ఉక్కిరి బిక్కిరై విదల్చుకుని, దూరంగా వెళ్ళాడు.

“ఎందుకట్లా చేస్తావు?”

జట్టురేగి ఆమె నుదిటిమీద వదుతోంది. జాకెట్టు మెడదగ్గర స్తనాల నడుమ గీతమీద నీడ వెలుగుపడి కదుల్తోంది.

“మీ కిష్టంగా.....”

“నీతో అన్నానా?”

“అమాత్రం రెరిదా ఏమిటి? మీ కళ్ళే చెప్తాయి” అని దగ్గరగావచ్చి, అతన్ని మీదకి లాక్కుని, నోట్లో నీళ్ళుపోస్తోంది.

“సర్దాలేదా?”

“నీకంటే ఎంతో పెద్దవాడిని. సుప్రస్ పెండ్లి కావల్సిన దానవు” అన్నాడు.

ఆమె వెక్కిరి అతని గడ్డానికి రాస్తోంది.

“షేప్ చేసుకోరాదూ....”

“నా ప్రశ్న వినబడలేదా?”

“దానికి దీనికి ఏం సంబంధం?”

“నాకా తేడాలు లేవు.”

ఆధునిక స్త్రీ—కొత్తతరంది. మారిన ధృక్పథంగల వేటి కాలపు స్త్రీలకు ఈమె ప్రతినిధి కాబోలు ననుకున్నాడు.

“నీకు లేకపోవచ్చు—” ఇతరులకి వుండొచ్చుగా.”

“ఓ యబ్బ, నాకు చెప్పకండి. మొగాడికి అసలే లేవు. వే వెరగనా.....”

“బాగా అనుభవం ఉన్నదాచల్లె చెప్తున్నావే?”

“వేనూ చూస్తున్నాగా.”

గట్టుకి చేరారు. ఆమె దూరంగా వెళ్లి, చీర ధరించింది. తెల్లపట్టు—కాశ్మీరంది—అంచులేదు. నల్ల జాకెట్ వేసుకుంది. జడ సర్దుకుని, దగ్గరగావచ్చి రాతి బండమీద కూర్చుంది. రవిశంకరం ఆమె దగ్గరకెళ్లి, చీరమడతలు, సరిగ్గా, తిన్నగా, గీతల్లా జారే

టట్లు నర్పాడు. కొంత భాగం చీర పక్కకి తొలిగించి, అందు లోంచి, తొడ, మోకాలు, మడమ కనబడేటట్లు అమర్చి కదలకుండా కూర్చోమన్నాడు. రెండు గజాలదూరంలో, గడ్డి చదునుచేసి, పెట్టిమీద ప్లాస్టర్ ముద్ద అమర్చాడు. సంచిలోంచి రెండు తీగలు తీసి, వాటిని ఒక ఆకారంలోకి వంచి, ఆ రెంటి చుట్టూ ప్లాస్టర్ ని మెత్తి, అడుగెత్తున, ఒక ఆకృతిని తయారు చేశాడు.

“నా బొమ్మ మొన్న గియ్యనన్నారుగా—”

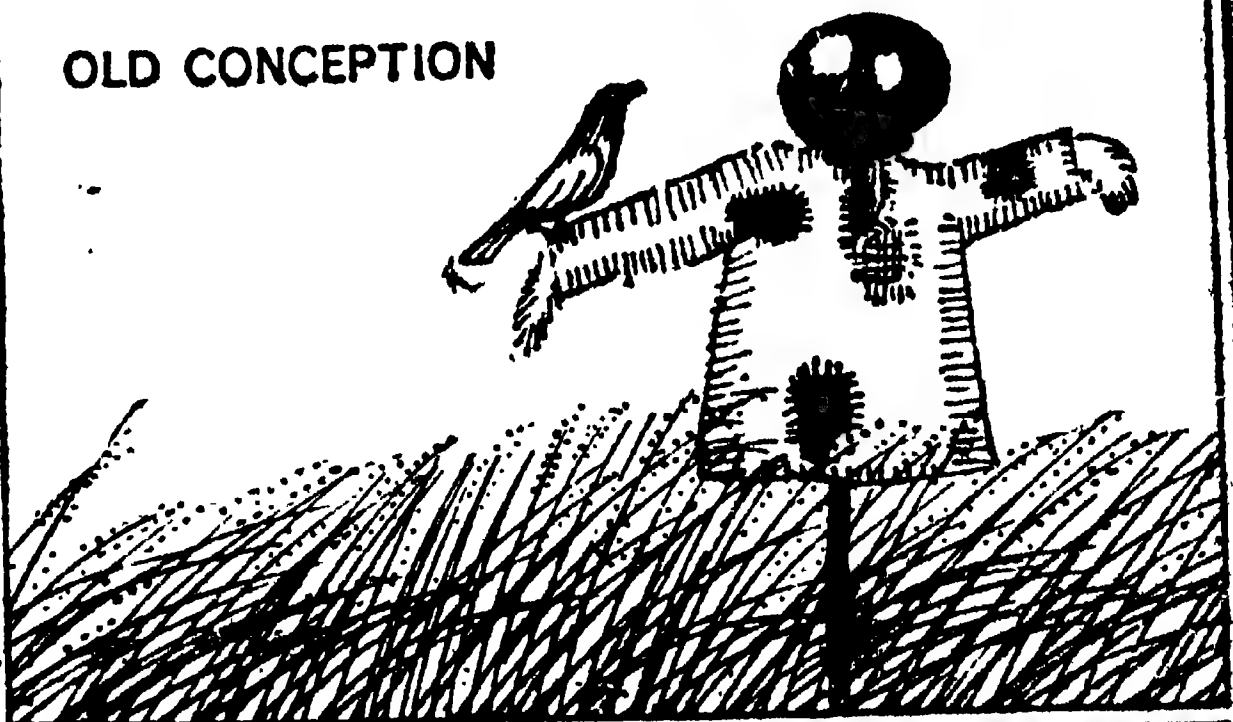
“మాట్లాడకు. కదలకు.”

తొడ పక్కకి కదిల్పింది.

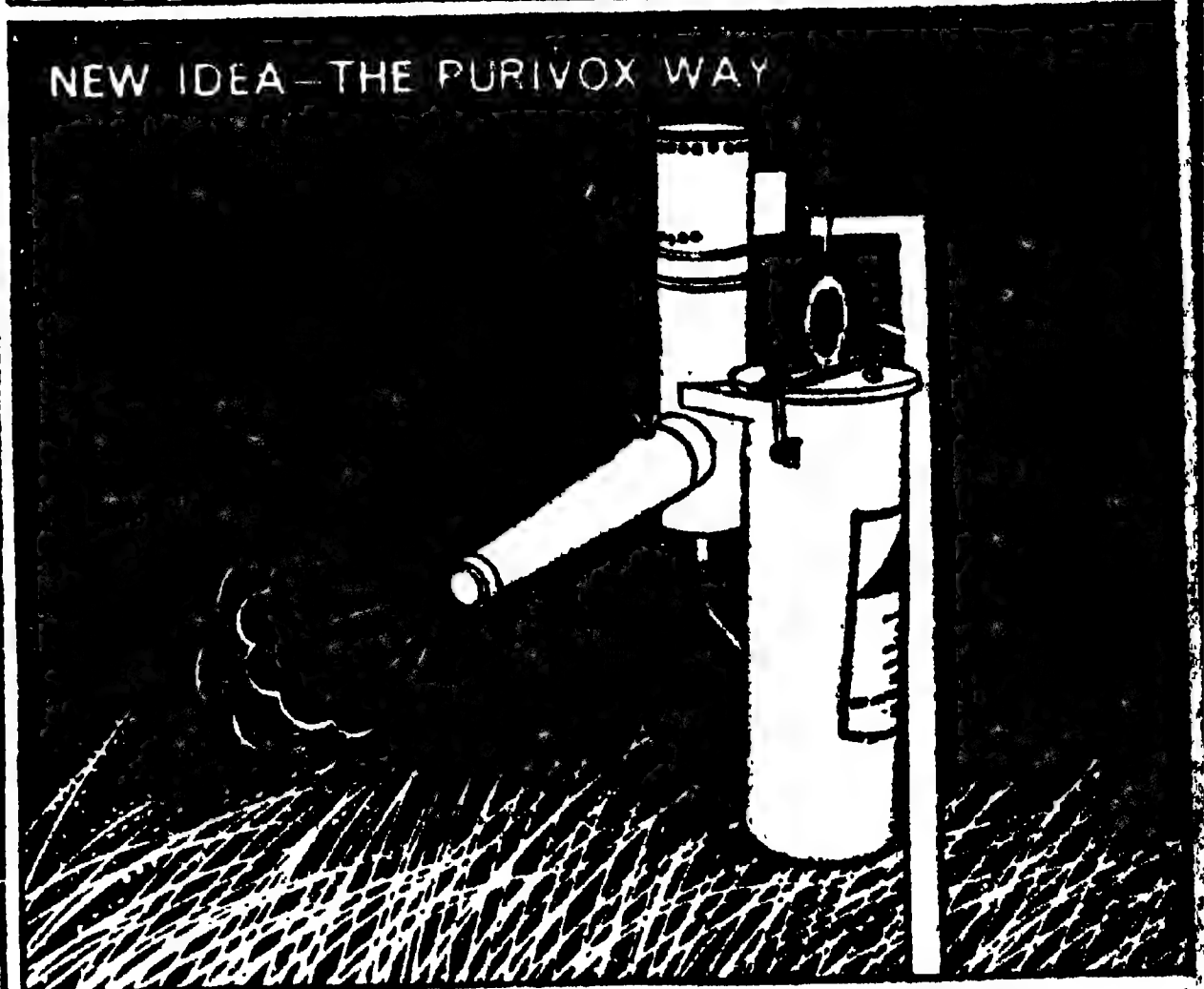
“సీతాకోకచిలుక—మరి చూడండి ఎర్లా!” అంది అమాయ కంగా. సీతాకోక చిలుకని తోసేశాడు. నుళ్లాకాలు అమరుస్తుం డగా, ఆమె అతన్ని గట్టిగా కౌగలించుకుంది. అతని తల తిరి గింది. బండ మీదనుండి కిందకిజారిపోయింది. పట్టు విడనక, అతన్ని కిందికిలాగి, దొర్లించి, నిలిపి, వక్షంపై వాలింది. ఆమె న్ననాలు తగుల్తున్నాయి. చేతులు సీకుతున్నాయి. ఆమె నోరు, కళ్లు కురుపులు, చెక్కిళ్లు, చెవి, జారి ఊడిన తల వెండుకలు, ఎరటి శక్తి, ఏదో ఆనహించి, అతన్ని ఆమెవేపు లాగేస్తోంది. అస్వస్థత లోంచి, కడుసారి బలం ప్రజ్వరిల్లి కాలుస్తోంది. నాళాలన్నీ లయతో కొట్టుకుంటున్నాయి. వ్యక్తిలో సంఘం అమర్చిన పాఠలన్నీ ఊడిపోతున్నాయి. రాక్కిక దళ దాటేశాడు—తర్కం, బుద్ధి, నైతిక జిజ్ఞాస ఆ సరస్సులో మునిగాయి. ఆధ్యాత్మిక వెలుగు ముద్దగా గడ్డకట్టి ద్రవింపని శరీరంలో ‘అహం లేదు—వ్యక్తి లేడు, సలానా నునిపిలేడు. సృష్టి ప్రేరేపించిన తృప్తి గోళంగా మారి శూన్యంలో తిరుగుడుతున్నాడు. రంగులులేవు. అంతా చీకటే. శూన్యం. తృప్తిగోళాలు—ఎక్కడో ఢీకొని, ప్రేలి, బద్దలై నుశై, గాలై—అంతమొందే అనేదన—భరించడం ఎరుగున్న ఆగడ్డి, ఆ చెట్టు, ఆ సరస్సు, కన్ను గిటినా, వలకని ఆకాశం—అది సృష్టిలో ప్రాణి కదలిక—అంతమయ్యేటప్పుడు మిగిలే ఏకాంతం, ప్రశాంతం.

“ఇప్పుడన్నా సరిగ్గా కూర్చో” అని చీర మడతలు, మోకాలు అమర్చి, దూరంగావుండి ఆ శిల్పం ముగించాడు. ఎందరో సృష్టి కర్తల శరీరాలలో దాగిన శక్తులకు లొంగిన శిల్పం అది. దాని వెనక చరిత్రలో భగ్గు వృద్ధయులైన స్త్రీలు, యుద్ధంలో ఓడి చచ్చిన చక్రవర్తులు, ఓడలు నడిపిన బానిసలు, భూకంపానికి తట్టు గుని నేలలో పడని వీరులు, ఎన్నెన్నో వృద్ధయాలు వగిలినప్పుడు వెటాపంచలైన అణువులు—వాటినుండి కాలవాసానిలో ప్రవహించి అతని చేతుల్లో ఆ ప్లాస్టర్ ముద్దపైకి ఉప్పొంగి కలిగించిన ఆకృతి—సిద్ధంగావుంది. అవతల తలుపుతీస్తే ప్రవాహం వచ్చి పడుతుంది. ఆ తలుపు తీసింది మాధవి.

OLD CONCEPTION

NEW IDEA—THE PURIVOX WAY

గీ మౌలీలు మృగాలు, వక్కులనుండి రక్షిం చుండి. ఒక “పురివాక్స్” ను స్థాపించండి. మృగాలను వక్షులను బెదిరించి సారదోలు నవీన ఉత్తమ ముత్ర సాదనం. ఉపయోగించటం సులభం. మరియు తక్కువ ఖర్చు. సుమారు ఒక వాండు కార్నియం కార్బైడ్ లో 12 గంటలవరకు పనిచేయును. తుపాకి ప్రేలుడు వంటి శబ్దము నిజంగా భయమును గలిగిస్తుంది!

ఏ పొలంమీదైనా ఉత్తమ యాంత్రిక రక్ష

వివరములకు :
క్రాప్ ప్రొటెక్షన్స్, కార్పొరేషన్
“విరంజన్”, హను నెం. 602
99, మెరైన్ రైవ్. (మెరైన్ రైవ్ స్టేషన్
ఎదుట) కొంబాయి-2 BR.
ఫోన్ : 243472 శంభు ‘FOODSAVER’

అరు దాటింది. ప్లాస్ట్లో టీ త్రాగాడు—గడ్డిలోవారి కళ్ళ ముళాడు. సంధ్య విసిపారేసిన ఎఱ్ఱబట్ట సరస్సులో తడుపు తున్నారెవరో. తెల్లమానులు నల్లబడుతున్నాయి. నలుపు శాలవ కప్పుతున్నారు.

“మరి వెడదాం వదండి.”

అని సామాను సంచిలోపడ్డి, అతన్ని లేవనెత్తింది మాధవి. ఒక మహా సత్యాన్ని, గొప్ప సౌందర్యాన్ని సందర్శించిన యోగికిమల్లె తన్మయుడై లేవలేకపోతున్నాడు.

ఎక్కడికి వెళ్లటం? ఎక్కడనుండి వచ్చాము? తానెవరు? అమెవరు. అంతా మాయ. ఆనందంతో విఱ్ఱివిగే శరీరానికి ప్రశ్నలు లేవు. అన్నీ సమాధానాలే. టాంగలో, జీవకు చేరేసరికి ఎవిమిడ్చింది.

ఆమొర్నాడు ప్రయాణమై ఇంటి కొచ్చేశాడు రవిశంకరం. మరోవారం ఆయ్యాక వస్తానంది మాధవి. ఉన్న సరుకుతో ఇంటి కొచ్చెయ్యి. అక్కడేదన్నా వ్యాపారం పెట్టుకోవచ్చునని, పారికృష్ణకి వలహాయిచ్చి, తివాసీలు, శాలువలు, పట్టుకురమ్మని స్నేహితుడి దగ్గర సెలవు తీసుకుని బైలు దేరాడు రవి. ‘చీర మడతలు’—శిల్పం కళాఖండాల పోటీ ప్రదర్శనకై పాక్ చేయించి, తన స్నేహితుడి పేరిటపంపి, అతన్ని ప్రదర్శనకర్తలకు అందచెయ్యమన్నాడు. రెండోది—‘చీర మడతలు’ అన్నది వాటర్ కలర్ చిత్రం. మెడకింద భాగం మ్రాతం కనబడే చిత్రం—ఆధునిక శైలిలో గీసినది,—దాన్ని మరో ప్రదర్శనకి పంపించాడు.

ఇంటికెళ్లి మరోవారం గడిపి భార్యతో కలిసి స్వగమాని కొచ్చాడు.

కంపెనీ వ్యవహారాలలో పెద్ద మార్పు లేవీ లేవు. తను వచ్చి చేసిన కప్పులు, సాసర్లు, చాలవరకు పగిలాయట. తాను తప్పిస్తున్న స్టైన్ లెస్ స్టీల్ కొంత కప్పులు, సాసర్లకి వాడి, వాటిని పనివాండ్ర కందచెయ్యడానికి సంకల్పించాడు. పారికృష్ణ తప్పే తివాసీలని గదులలో వేయించాలి.

పది రోజుల్లో మాధవి పనిలో చేరింది. రవి, పారికృష్ణకి కొంత పెట్టుబడిపెట్టి, రెండు గదులు అద్దెకి తీసుకుని తివాసీలు, శాలువలు వ్యాపారం వదులుగునే ఏర్పాటు చేయించాడు. కంపెనీ డబ్బులో. డజను తివాసీలకి ఆర్డర్ ఇప్పించాడుకాని, మానేజ్ మెంట్ దానికి సమ్మతించలేదు. టెండర్లు కొట్టేషను కావాలన్నారు పెద్దలు. అసలు తివాసీలు వాడే వద్దన్నారు. బురద కాళ్ళతో తొక్కి యీ అలాగా జవానికి తివాసీలేమిటి. తమ స్వంత పనివాళ్ళు అలాగా జనమా? ఇంతేనా వీరి అభిమానం, ఆదరణ!

“ఏదయ్యా, స్టైన్ లెస్ స్టీల్— ఐదారువేలు తీసికలి బొంబాయి, కాశ్మీరం తిరిగిచ్చావు. ఇంతవరకూ సరకు కనబడదే?” అని ప్రశ్నించాడు వరసయ్య. అప్పుడు, స్టీల్ షేట్లు ఏవాడో

వచ్చి ఉండాలి. బొంబాయినుంచి. గంగాధరం కొన్న స్టీల్ షేట్స్ ఎప్పుడో ఒచ్చాయట. వాటితో అవసరమైన మర మేకులు కూడా తయారు చేయించారుట.

“చూడు, ఈ మర మేకు—ఎంత పసందుగావుందో. నీ సరు కేదీ?” అన్నాడు వరసయ్య. రెండు స్టీల్ మరమేకుల్ని బలమీద తిప్పుతూ. తెల్లగా, మన్నగా, మెరుస్తున్నాయి మేకులు. దిగువున అంగుళంన్నర మర తిరుగుడు—తీగ. చాలా ఉపయోగంబ. నాణ్య మైందిట. ఆ తిరుగుడులో, రయ, క్రమం చూస్తున్నాడు రవి. ఒక డజను మరమేకుల్ని, కాన్వాన్ లోగుచ్చి, వాటిని ఆధారంగా ఒక డిజైన్ తెల్లనర్లంలో తయారుచేస్తే, ఆధునిక నైరూప్యచిత్రం అవుతుంది. పారిస్ లో కళా విమర్శకులు మెచ్చుగుంటారు. రాక్ ఫెల్లర్, పీర్ పాయింట్ మార్గన్ కుటుంబాలనారు కొన్ని వేల డాలర్లకి కొంటారు.

ఇక్కడ మర మేకు షేట్లకు దిగేస్తారు. ఎక్కడికోపంపుతారు. వారు వాటిని మరోదానికి ఉపయోగిస్తారు. పై దేశాలకి పంపుతారు. లక్షలమీద వ్యాపారం. చీర ముఖ్యంగాని, చీరమడత ఎవరి క్లావాలి? మరమేకు, చీరమడత!

గంగాధరంకి టెలిఫోన్ చేశాడు—

“ఏమో నాకేం తెలుసు?”

“రై సెన్స్ తీసుకుని పంపమన్నానుగా.”

“తీసుకోమన్నావు—కాని ఇవ్వందే.”

“అదేమిటి, కోటులోపల జేబులోవుంది తీసుకోమన్నా—తీసు కున్నావు. రై సెన్స్ చెక్కు.....”

“అన్నావు. తీసుకోందే. ఇస్తావనుకున్నా. సోమయ్యని స్టేషన్ కి కూడా పంపాగా?” అన్నాడు గంగాధరం.

“నిజం? నువ్వు తియ్యడం చూశాను. చూసినట్లు జ్ఞాపకం.....”

“అంతేలే—నీ వన్నీ జ్ఞాపకాలు, స్వప్నాలు. నీ వంటో బాగా లేదు. మై కం లో పడుకుని వున్నావు. అలా భ్రమించివుంటావు. అంతే.”

“అంతే?”

“అంతంతే.”

ఫోన్ దించేశాడు. చెక్కు, రై సెన్స్, గంగాధరం తన జేబు పోకెట్ లోంచి తియ్యడం తను చూశాడు. సందేహంలేదు. ఏదీ, చెక్కిడి—తియ్యకపోతే తన దగ్గరే వుండాలిగా. ఇంటికెళ్లి తను కాశ్మీర్ తీసుకెళ్ళిన దుస్తులు గాలించాడు. అవి చాకలి తెచ్చినవి. ఏవాడో రాళ్ళకిపూడి, నీళ్ళలో కలిసిపోయివుంటాయి. గంగాధరం అంత అబద్ధం ఆడతాడా? తనే పొరబడివుండాలి. మొత్తంమీద రై సెన్సు, డబ్బు పొయ్యాయి. అరటన్న స్టీల్ షేట్స్—ఐదువేలు, అమ్మితే లాభం రెండు వేలు—మొత్తం ఏడు వేలు. తన ఖర్చులు

వెయ్యి. గంగాధరం అంతటి దారుణానికి వాడి కడతాడా? ఇది వరలోకూడా తను, అతన్ని అనవసరంగా సందేహించాడు— టెలి ఫోన్ చేసిన సందర్భంలో. రూపాయిది, రెండు రూపాయలకి కొన్నా డని సంశయించాడు. ఇదంతా గండగోళంగావుంది. తన వాళ్ళు, మనస్సు బాగున్నాయా? డాక్టర్ని మళ్ళా చెక్ చెయ్యమన్నాడు. ఏ దోషమూ లేదన్నాడు. ఫీట్ గా వున్నావన్నాడు.

భూషణం ద్వారా కబురంపారు. వారం రోజుల్లో సరకు రాక పోతే చర్య తీసుకుంటామని. బాంబాయిలో ఒక రిద్దరి స్నేహితు లకి వ్రాశాడు. రై సెన్స్ విషయం. దాని నంబరు, వివరాలా వ్రాసుకోనందుకు తనపై తాను ఆగ్రహించాడు. ఆరోజున అతని వాంట్ బాగాలేదు.—గంగాధరాన్ని పూర్తిగా నమ్మాడు. రై సెన్స్ అతను తీసుకున్నాడు. మళ్ళా అదే గొడవా? తన పారబాటే. తన అజాగ్రత్తకి తగిన శాస్తి జరిగింది.

ఆరోజు శనివారం. సాయంత్రం కంపెనీ ఆవరణలో భజనలు పెట్టాడుట గంగాధరం. పనివాళ్ళు వారి కుటుంబాలు అక్కడికి పోతున్నారు. భజన కీర్తనలు పాడుకుంటున్నారు. పనివాళ్ళు అణిగి మణిగి ఉండేటందుకు ఇదొకటి పెట్టాడు గంగాధరం. ఇంతలో కలకత్తాలో మరో బ్రాంచ్ పెట్టడం, ప్రమోషను పెద్దజీతంయిచ్చి గంగాధరాన్ని దానికి డైరెక్టర్ గా వెయ్యడం జరిగాయి. ఆరోజు గంగాధరాన్ని అభినందిస్తూ, సభ ఏర్పాటు చేశారు. సాయంత్రం ఆరింటికి సభ. ఐదున్నరకి తన పన్ను ముగించుకున్నాడు రవిశంకరం. ఇంక ఒక్క రోజు గడువుంది. నరుకు సిద్దం కాకపోతే, వారు చర్య తీసుకుంటారు. ఏం చర్య? నప్పెండ్ చేస్తారా? దర్యాప్తు జరుపుతారా? కోర్టు కెడతారా? ఏం చెయ్యడం?

“ఇంకా ఇక్కడే ఉన్నారా? పార్టీకి వెళ్ళడంలేదా?” అంది మాధవి.

“అవును. వెళ్ళాలి.” ఆపులింత నిలుపుకున్నాడు రవిశంకరం.

“ఏం దిగులుగా ఉన్నారేం.....మికొక రహస్యం చెప్పనా?”

“ఏమిటది?”

“మనసులో వుంచుకోవాలి. తెలిస్తే కొంపలు మునుగుతాయి”

“నాతో చెప్పదగ్గదైతే చెప్పు.”

“మికొక సంబంధించినదే.....” తలుపు దగ్గరగావేసి, రవి దగ్గరకొచ్చి, రహస్యంగా చెప్పింది.

“నా కెటా తెల్పిందని అడక్కుండి.....మీ రై సెన్స్ గంగాధరం అమ్మివేశాట్ట!”

“అ. అ!” ఆశ్చర్యంతో లేచి నిలబడ్డాడు. ఇంతలో రంజిత్ వచ్చాడు. నమస్కారం పెట్టాడు. మాధవిని, రా వెడదాం అన్నాడు.

“మరి వెడతా” అని, ఇద్దరూ డైటకెళ్ళారు.

రవిశంకరం క్షణంలో నిర్ణయించుకున్నాడు. గంగాధరం చేసినవి అవచారం. అవనికి డైటకి సంపాది అతన్ని! ఈ విషయం,

వారి మేనేజ్మెంట్ వారికి తెలిసితే వారే చర్య తీసుకుంటారు. తన నిజాయితీ బుజవపుతుంది. ముందు నరహయ్యకి చెప్పాలి. గంగాధరం క్రిమినల్.

కాని దానికి ఆధారం ఏముంది? కాగితాలా? పాక్షులా? ఏమీలేదు. మాధవిమాట. అది చెప్పడానికి వీలేదు. మాధవికి వానుండి విశ్రాంతి కావాలన్నాడు గంగాధరం. మాధవీలత ఒక టల్లుకొందీ అని ఎవరో పాడుతూ అతన్ని ఎగతాళి చేసిన సంగతి గుర్తుకొచ్చింది. కమిటీ సభ్యులకి, ఒకటి రెండు ఆకాశ రామన్న ఉత్తరాలు పంపించారు—“మామిడి కొమ్మ ఎవరు?” అని అందులో ప్రశ్న. మాధవి మాట నమ్మాలా? కాని మాధవి ఈ సారి విజయం చెప్పిందని నమ్ముతున్నాడు రవి. అందుకు కారణం లేదు. ఆ సందర్భంలో ఆమెని నమ్మి నమ్మిపోయి. ఆమె ధోరణిలో, కంఠంలో ఏదో సత్యం పలికినట్లేంది. ఆమె తిన్నా తెలిసింది? సోమయ్య రహస్యంగా రంజిత్ తో అనుండాల్సి. రంజిత్ మాధవితో చెప్పి ఉండాల్సి.

దీనికొకటేమార్గం. డ్రాయర్ లోంచి తాను శ్రీనగర్ లో కొన్న వరలో బాకు తీశాడు. వాల్ నట్ క్ర—నగిషీవని—స్పైన్ లెస్ స్ట్రీట్ డిజైన్ తో పొదిగిన వర—ఆరంగుళాలి—అందంగా వొంపు తిరిగింది. అందులో బాకు. క్లిప్ తీసి కత్తిని పెక్కిలాగాడు. అది తళతళ మెరుస్తోంది. రెండంగుళాలు సుళువుగా దిగుతుంది—మంచి వొంపు, మొన. అందమైనకళాఖండం—హత్యాకాండకి. లోపలి పెట్టి, క్లిప్ పునొక్కి పాంట్ జేబులో వేసుకుని, కార్లో గంగాధరం కంపెనీ కెళ్లాడు. ఏడైంది. అన్నీ దీపాలు. జనం కీట కీట లాడు తున్నారు. కుర్రీలు నిండిపోయాయి. బెంచీలమీద ఎక్కి నిలి బడ్డారు. ముందు చాపలమీద పిల్లలు, స్త్రీలు. టీ కప్పులు అంది న్తున్నారు. లవుడ్ స్పీకర్ ఏర్పాటు చేశారు. వేదికపై షామియానా—పూలదండలు. కమిటీ మెంబర్లు—ఊళ్లో పెద్దలు. కలెక్టర్. గంగా ధరం, భార్య అనసూయ. అతను ఖద్దరుకోటు ధరించాడు. ఖద్దరు పంచి; అనసూయ ఖాదీ సిల్కు చీర వేసుకుంది. ఉవన్యాసాలు సాగు తున్నాయి. అనసూయ మహా ఇల్లాలు. గంగాధరం మహానుభావుడు. ఏకపక్షీవ్రతుడు—వారు ఆదర్శ దంపతులు. గవకనే కంపెనీ వర్ధిల్లు తోంది. కొత్తచోట వారికి మేలు కలగాలి—కలుగుతుంది. శీలం మన జాతి ప్రతిభకి వెన్నెముక. యంత్రంకాదు. ఆత్మ. మరలుకావు మనస్సులు. నీత, అనసూయ, పాపితి, శ్రీరాముడు.....

చప్పట్లు. ఎవరో ఏదో బహుమతి అందించారు. వెండిలో చెక్కిన పీతారామ లక్ష్మణుల విగ్రహం—పైన అద్దం. గిల్లు ప్రేమ్. గంగాధరం భక్తుడు. భజనలంటూ పెట్టి, డైవభక్తి, పాపభీతి, పరమార్థ చింతన పెంపొందిస్తున్నాడు. కొత్తచోట,

కూడా ఇలాంటి భజన మందిరం కట్టించాలని మా ఆశయం. మళ్లా చప్పట్లు. కాశ్మీర్ తివాసి బహుమతి—ఎవరో అందరికీ. వారు నడిచేటందుకు అనువైన తివాసి.

“కంపెనీ కోటలోనిదేటగా” అన్నాడు ఎవరో పక్కన. రవిశంకరం నవ్వుకున్నాడు. ఏకపక్షీవ్రతుడా—బొంబాయి రాతి గుహలో కాగడా వేసిన యీ గంగాధరం! కిలం అంటే అదొక్కటేనా? రూపాయిది, రెండుకు కొని లాభం పొంది, తనని దగా చేసిన వీడు నిజాయితీ గల వ్యక్తా? లైసెన్స్ దొంగిలించి, తన కంపెనీని మోసంచేసి, తన పరనానికి కారకుడైన వీడు మహానుభావుడా! వీడికి ప్రామోషన్. అభినందనలు. బహుమానాలు. వెనక మండి వెల్లి వేదికపైన కూర్చుని అంతా చప్పట్లు కొడుతున్న నమయంలో వొక్కపోటు—అరు. కథ సమాప్తం. ఈ సమాజంలో న్యాయానికి మరో మార్గంలేదు. మాధవి బెంచీ పక్కన కూర్చుంది. మరో కుర్చీమీద రంజిత్. ముందు బెంచీలమీద భనం జయం. అతనిపక్కన లక్ష్మీకాంచం. వేదికపై నరసయ్య, సోమి రెడ్డి—ఒక్కపోటు! వేదికనెప్పుడు వెడుతున్నాడు రవిశంకరం. పాంట్ జేబులో చెయ్యి పెట్టుకుని కత్తిని అదిమిపడుతూ. సభలో కలకలం. ఉపన్యాసాలు ముగిసినట్లున్నాయి. పెద్దగా చెప్పట్లు. గంగాధరంలేచి సమాధానం చెప్తున్నాడు. కృతజ్ఞత తెలియజరుస్తున్నాడు. కంపెనీ వంక్షేమం, తద్వారా దేశసేవ, తప్ప వేరే పరమార్థం లేదన్నాడు. గీతలో ఏదో వాక్యం చదివాడు. ఇహం, పరం అన్నారు గావున, భజన కాలక్షేపం, ఏదో ఉడతా భక్తి..... మళ్లా చప్పట్లు. అనూయ కళ్లు తడితో మెరుస్తున్నాయి. భజనగీతం పాడదాం అన్నాడు గంగాధరం. తనే అందుకున్నాడు. అందరూ కలిసి పాడడంమొదలెట్టారు. ఆ నమయంలో పాడిస్తే గంగాధరంకి స్వర్గం తప్పదు. ఇక్కడే స్వర్గం అనుభవిస్తున్నాడు. చంపి మరో స్వర్గానికి—శాశ్వతంగా అనుభవించే స్వర్గానికి వంసనా! ఎంత అనివేరం! అనూయ మహా ఇల్లాలు—తన భార్య లా. పిగ్గి చంపి ఆమెకి వైధవ్యమా? ఐనా గంగాధరం ఎందుకు చావాలి? తనకున్న వాంఛలన్నీ అతనికి ఉన్నాయి. గుహలో కాగడా అతనూ వేస్తాడు—ఎటొచ్చి, రహస్యంగా, ఎవరికీ తెలియకుండా. అదే అతని చాకచక్యం. కార్యదక్షత. సమాజంలో వెలుకుబడికి ప్రమోషన్ కి అదే కారణం. దొరికిపోని దొర. గంగాధరం మనిషి—కాని ఉద్రేకం చూపడు. ఆ ఉద్రేకాన్ని మరమేకులో జొనుపు తాడు. అతనూ సృష్టిస్తాడు—మరమేకుల్ని. తాను చీరమడతల్ని పరిదిద్దితే, అతను మరమేకుల్లో అంచుల్ని లీర్చిదిద్దు తాడు. మరమేకుకి మూలజగత్తులో ప్రయోజనంవుంది. చీరమడత చిత్రం నిష్ప్రయోజనం. నూనపుడు గంగాధరం. తోటి మానవుడు. కలిసి తాపదానికే తోటి మానవుడి ప్రయోజనం. ముందేందుకు చావాలి?

గబ గబ బైటకెళ్ళాడు రవిశంకరం. (డైవర్ ని ఇంటికెళ్ళి మన్నాడు. తాను, వొక్కడూ నడుచుకుంటూ వెళ్ళాడు.

ఆకాశంలో నక్షత్రాలు మెరుస్తున్నాయి. మేఘాలు పైకి వెళ్ళలేక, భూమి అంచుల్ని పట్టుకుని పాకుతున్నాయి. రోడ్డు మీద దీపాలమధ్య చీకటి, నిద్రనించి లేచిన దానికిమల్లే ఎఱ్ఱ కన్ను మీటుతోంది. మనుషులు నడుస్తున్నారు. అస్తీవంజరాలు—ఉద్రేకంతో, అన్వేషణతో, వాంఛతో, ఆహంతో కదిలే అస్తీ వంజరాలు—మెల్లగా నడవడంలో ఏదో ఆనందం పొందుతున్నాడు రవి.

నరసయ్య మేడ దగ్గరకు చేర్చేటప్పటికి తొమ్మిదైంది. గేటు దాటాడు. నరందాలో కొచ్చాడు. పనివాడున్నాడు.

“అయ్యగారింకా రాలేదండి—మీటింగండి” అన్నాడు.

“లెలుసు” అన్నాడు రవి.

“అల్లా కూకోండి—మంచి లీర్దం లెప్పించేవాండి—ఒంటా యనతో సెప్పి”

“వొద్దులే.”

“నడిసాచ్చారేంటండి.....?”

“ఆ—ఏమిటి?”

“కారులేదాండి?”

“ఓ. అదా. రిపేర్ కెళ్ళిందిలే.”

“ఇంకనుండి రంజిత్ గారేనంటండి పెద్దయ్య—కంపెనీలో.”

“ఓ—అల్లాగా.....”

వదపుతోంది. పనివాడు గేటుతీశాడు. కార్లోంచి దిగాడు నరసయ్య.

“ఎవరది—రవా?”.

లోపలి కెళ్ళాడు.

“రంజిత్ మాధవిని చేసుకుంటాడుట. తన కభ్యంతరంలేదన్నాడు గంగాధరం” అన్నాడు నరసయ్య.

“మంచిదే.”

“ఇంక ఆ పిల్లని కూడా, ఆ కంపెనీలో జేర్చిస్తే నయం ఏం?”

“మరీ మంచిది”

“నమస్య తీరిపోయింది”

“ఏం ఇట్లా వొచ్చావు.”

“మీతో చెప్పాను—అదే. ఆ రై సెన్స్ పోయింది. వేవే పారే శాను. రేపు ఆరు వేలు కట్టేస్తాను.”

“అట్టచెప్పు. ఏంటబ్బా సరుకురాదు అనుకుంటున్నా. మతి మరుపుగామాను—ఆ బొంబాయిపట్నంపోతే. అంతే. నాకూ వోపాలి అట్టాగైందిలే.....డబ్బు కడితే పేచీ ఉండదుగా.....ఏముందిలే—బీతంలో పట్టొచ్చుగా.....”

శైలవు తీసుకుని బైలుదేరాడు. నాకార్లో వెళ్ళమన్నాడు నరసయ్య. కార్లో ఇంటి కెళ్ళాడు రవిశంకరం. ఇంత పొద్దు యిందేం అంటూ భార్య కమలమ్మ పలకరించి, లోపలికి తీసికెళ్ళింది. మంచి నీలిచ్చింది.

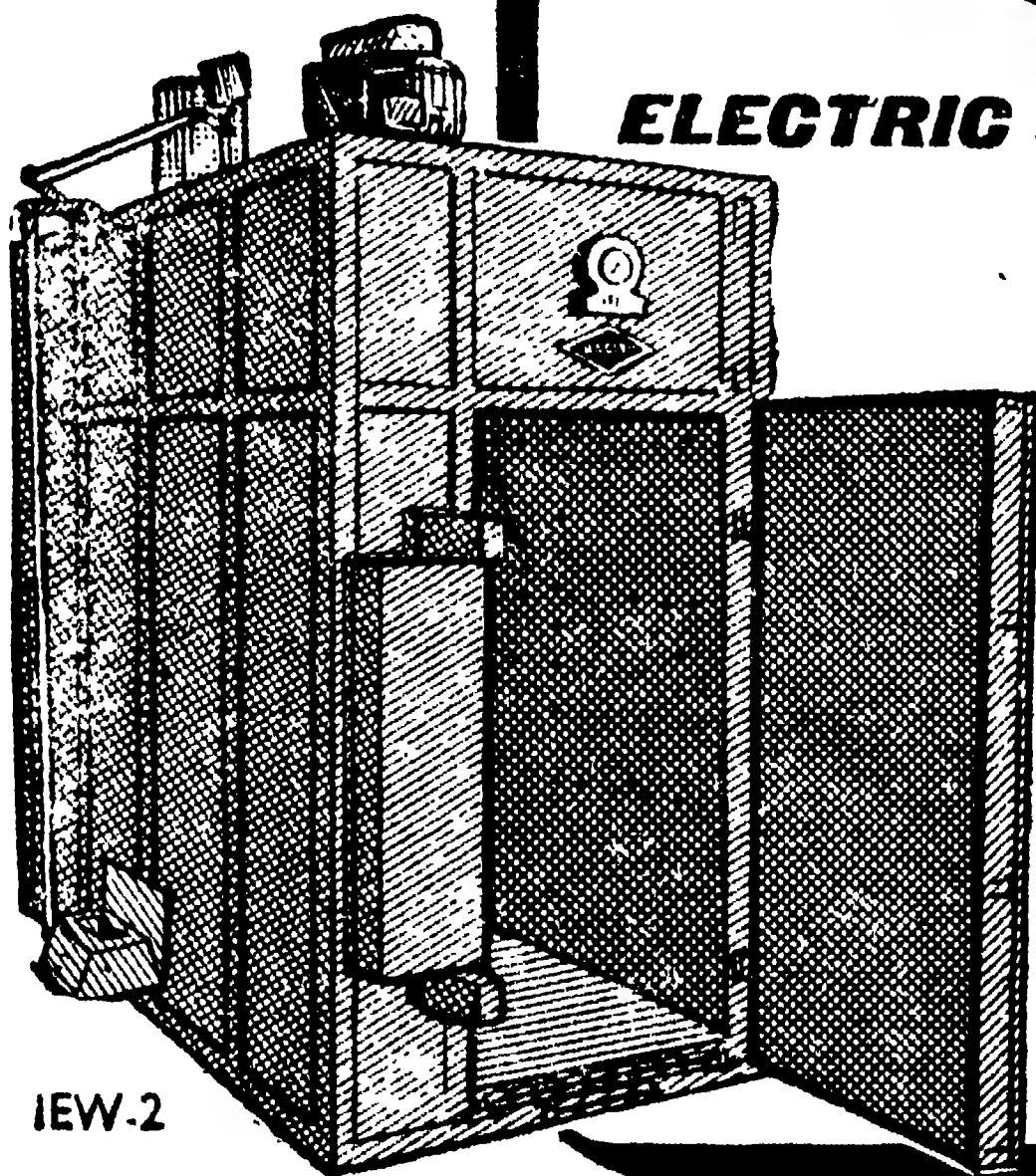
“ఇదుగో కవరు. ఇందాక వచ్చింది.” అన్నది భార్య.

చించి చదివాడు. స్నేహితుడు వ్రాసింది. చిత్ర కళా ప్రదర్శనలో తన చీర మడతలు ప్రతిమని ఉత్తమమైందిగా ఎన్నిక చేశారనీ, అయినా ఏ కారణం తనో బహుమతి ప్రకటించలేదనీ వ్రాశాడు. జేబులో రుమారుకోసం చెయ్యిపెట్టాడు. రుమారుతో పాటు, స్ట్రెన్ లెస్ స్టీల్ మరమేకు కూడా చేతిలో కొచ్చింది. దాన్ని అర చేతిలో పెట్టుకుని చూశాడు. భోజనం ఏర్పాట్లకి లోపలి కెళ్ళింది భార్య. బహుమానం రాకపోయినా, ఉత్తమమైందిగా ఎన్ని కై నందుకు ఒక్క క్షణం, ఆనందంతో వూగిపోయింది అతని మనస్సు. ఆ శిఖరాల నడుమ, ఆ చెట్లమధ్య, ఆ నీడల్లో, ఆ సరస్సులో దర్శించిన ఆనందం, ఒక్క కన్నీటి బిందువుగా జారి, మరమేకుని తడిపింది.

BAGSVIG

ELECTRIC OVENS & FURNACES

IEW-2

HEAVY DUTY OVENS FOR GENERAL USE AS DRYING, BAKING FOR INDUSTRIAL AND LABORATORY PROCESSES

- STURDY CONSTRUCTION
- CONTROLLED BY THERMOSTAT
- EFFICIENT AIR CIRCULATION
- VERY UNIFORM TEMPERATURE
- POWERFUL HEATER TO HANDLE HEAVY LOADS

MANUFACTURED BY :
BAGSVIG ELECTRONIC INDUSTRIES
 VYTILLA, ERNAKULAM, KERALA STATE

SOLE SELLING AGENTS :
INDUSTRIAL ENGINEERING WORKS
 38, POLICE COURT LANE, BOMBAY-1. ● PHONE : 261713

స్వాగతము

శ్రీ జీయశ్వాస్త్రి

చటులతర విజయధాటీ
పటుపటహ ఘమన్నినాద పరికంపిత ది
క్తట కుటీలారి బలుడవై
యిటు దయచేయుము 'పరాభవే'ంద సమానా!

క్రొన్నెలకన్నను బున్నమ
వెన్నెల కన్నను శరాళి వెన్నుల కన్నన్
వన్నెల జెన్నల రారం
మన్నన దయసేయరమ్మ! మాన్యాబ్దమ్మా!

రంగదహార్యశృంగ నల
రాగవిభాగతరంగవైవి య
ద్దంగ తరంగవంక్తిదపు
దవ్వులమింట ననంతకాంతి లీ
లం గడు చిత్రలీల గగ
నేందిర దాల్చిన యింగళికపుం
రంగు తెరంగునం గడు హౌ
రంగుగ రమ్మ! 'పరాభవా'బ్దమా!

భావనానవకాముడవై
కామాహిత నయన శిఖి శిఖితేజమవై
భీమాయుత 'ప్రాభవ'యు
ద్దాముడవై జగతి బ్రోవ ధరణి నరయుమా!

అభిజ్ఞాన శాకుంతలము: నాందీశ్శోకిమ్

శ్రీ సూరి రామసుబ్రహ్మణ్య శాస్త్రి

యాస్పష్టిః సప్తరాద్యా వహతి విధిహితం యాహవిర్యాచహాత్రి |
 యద్యేకాలం విధత్తః శ్రుతి విషయ గుణా యాస్థితావ్యాప్యవిశ్వం ||
 యామాహుస్సర్వభూతప్రకృతిరితి యయా ప్రాణినః ప్రాణవంతః |
 ప్రత్యక్షాభిః ప్రసన్నః తనుభి రవతువః తాభిరష్టాభిరీశః ||

ఇలము, అగ్ని, యష్ట, సూర్యుడు, చంద్రుడు, అకాశము, వాయువు, వృధివి అన నీ ప్రత్యక్షమ లగు స్వతంత్రమవుచే బ్రహ్మదైన యీశుడు మిమ్ముల రక్షించుగతయని అభిజ్ఞాన శాకుంతలమునందు శ్రీ కాదేశ్వర వాందీముని స్తోత్రము. ఈశ్వరు నష్టమూర్తి విహీనుః—

సూర్యో జలం మహావాయుః వహ్ని రాకాశ మేవచ |
 యాయజ్ఞాకశ్చ సోమశ్చ రుద్రాదీనాం తు మూర్తయః ||

ఇచట “రుద్రాదీనాం తు మూర్తయః” అనుటచే బ్రహ్మయొక్క తామస, రాజస, సాత్విక గుణములందు బ్రతిబింబితుడయిన యీశ్వరుని సువ్యక్త స్వరూపముగు సృష్టి యొక్క పరిణామని యర్థము.

“దేవా వై కారికాజ్ఞాతః—తై జసాదింద్రియాణ్యపి
 తామసాచ్యైవ భూతాని ఖాదీని స్వస్వశక్తిభిః”

ఇట్లు సాత్విక రాజతామస ప్రాధాన్యమున బరాశరహితమయి వివరింప బడియున్నది.

యాస్పష్టిః సప్తరాద్యాః

పరమేష్ఠి యొక్క ప్రథమసృష్టి యనగా జలమును నర్కమును సోప పత్తికముగా వివరించుచున్నాను.

యత్ర బ్రహ్మపదం సాక్షాద వ్యక్తం నిర్గుణం చితిః |
 వాసుదేవ స్స పురుషః పంచవింశాత్పరోఽన్యయః ||

(పుర్వ మష్టక సిద్ధాంతము)

సృష్టికిణూర్వము సంధతమసావృతమై యుండ పరమేశ్వరుడు శుద్ధ సత్త్వ స్వరూపంబగు తపస్సుమాధి యందుండెను. అట్టి పరమేశ్వరుడు పరం బ్రహ్మ, పరమపురుష, పురుషోత్తమాది నా మంబుల బ్రహ్మగుచున్నాడు. అవ్యక్తండును, నిర్గుణుడును, నిర్మాణరూపుడును నగునారాయణుడు పరమాత్మయః. నగుట నవ్యయందునై పంచవింశతి తత్వాత్మక ప్రపంచముకంటె బరుడగు వాసుదేవుడన నొప్పుచున్నాడు.

వాసుదేవ శబ్ద నిర్వచనము :—

సర్వత్రాసౌ నమస్తంభ మత్యతేతి వై యతః |
 అత్రాసౌ వాసుదేవేతి చిద్వద్యుః పరిగీయతే!!

ఈ పరంబ్రహ్మము సర్వత్ర మేయింపి యుండుటచేతను, అవ్యక్తమున నీ పరంబ్రహ్మమునందే సర్వమును బీజరూపమున మేయింపియుండుటచేతను, “వాసుదేవు”డని విద్యాంసులచే గానము చేయుబడుచున్నాడు.

“ఈశావాస్య మిదం సర్వం” ఈశునిచే నీ జగమంతయు నావాస్యమై యున్నదనియును, ఈశునియందు నీ జగమంతయు మేయింపియున్నదనియును నీ యుపనిషద్భక్తి యున్నది.

ప్రకృ త్వనాది సంయోగాత్ — కదాచిజ్ఞాతకల్పనః
 బహుస్యాపి త్వత్ః జాత ప్రకృత్యాష్టా చేతనః”

వాసుదేవుడగు పరమేశ్వరుడు ప్రకృతియొక్క అవాది సంయోగాముచే నాకృష్టమైన చేతనముకలవాడై తాను బహువిధంబుల సృష్టి యొక్క ప్రజన వార్ధము కాగలనని తలంచెను. “తదీక్షిత బహుస్యాం ప్రజాయేయేతి” అని శ్రుతి వచనము. ఇరుషుడు ప్రకృతికంటె బరు డని వ్యవహారము వర్ణయ బడుచున్నను శక్తి శక్తినిత్యమై కభేదముగుటచే ఇరుషుని హృదయాంతరాళవృ మగు నిజతపశ్శక్తి యే ప్రకృతియని యెంచబడియున్నది. శుద్ధ నిర్గుణ స్వరూపు డగు ఇరుషుడు నిజహృదయాంతరాళమున మద్భీషితమై యున్న రజశ్శక్తి కార్యముచే దమస్పృసుండి యుత్థానము కలుగ దను సర్వనముజేయ సంకల్పించెను భావము. శక్తి ప్రకృతి శబ్దములు సంస్కృతమున స్త్రీత్వములు. పరమేశ్వరుడు నిజతపశ్శక్తియగు ప్రకృతికి స్త్రీత్వము గల్పించి, తత్సన్నిధానముచే విమోహితుడై సృష్టికి గాఢుడయ్యెను. సమాధికాలమున నిర్వికల్పమై నమ త్వమునొంది (Balanced State) యున్న గుణాతీతయమునకు సంక్లోభము (Disturbance) కలుగ నీశ్వరుడు సృష్టినిజేయ సంకల్పించెను యర్థము. * ట్లెకత్వమున నద్వితీయుడై యున్న పరమేష్ఠి ద్వైతముగు సంపాత కారణముచే సృష్టి యొక్క బహుత్వము సిద్ధించెను.

సంకర్షణోఽయం సృష్టా వస్తాసు పిర్యమవాస్పజత్
 తదండమభవ ద్వైతం సర్వత్ర తనుసావృతం”

(సూర్య సిద్ధాంతము)

ఇట్లు సృష్టియగు ప్రకృతిచే వాక్పించబడిన పరమేశ్వరుడు సంకర్షణుడనై యున్నాడు. అదియందు సర్వపరమేశ్వరుడు జలమును సృజింపించి యందున నిజ పిర్యమునుంచెను. కృశాసురేణస్కుండగు పరమేశ్వరుడు సృష్ట్య రంభమున సర్వత్ర వ్యాపించియున్న యంధతమసాత్మకముగు జలమునందు దృక్పాత్రముచే నిజ తేజంబగు నగ్నిని బ్రసరింపగ వది యంధతమసాత్మకమై న హేమాండమయ్యెను. ఆ సురర్ణాండమునందు వ్యక్తిభూతుడైన పరమేష్ఠి యా పారణ్యగర్భుడనై యున్నాడు.

సృష్టికిణూర్వము శుద్ధ సత్త్వస్వరూపుడగు పరమేశ్వరుని తపస్సుమాది కాలమున సర్వముసంధతమసావృతమై యుండెను. ఆ యండకాయః జలము యొక్క ప్రథమావస్థ యనబడియున్నది. “జలముల వగ్ని మాన్యదగి” అను వచనముచే, గాంత్యుష్ణములు ప్రధాన ధర్మములుగాగల్గిన యగ్ని తద్విపరీతు లగు సంధకారశైత్యములు స్వభావములుగాగల జలముచే జల్లార్చబడుచున్నది కాని రాత్రులందు వ్యాపించియుండు సంధతమసమూహన దివాకాలమున వ్యాపించి యున్న యుష్ణ ముపశమించుటయొక్క శైత్యముకూడ గలుగుచున్నది. కావున నీ శీతితయు సంధకారముయొక్క సహజ స్వభావమై యున్నది. ఈ శైత్యాంధ కారములు రెండును నగ్నియొక్క సహజ గుణములగు సుమ కాంతయః (Feat and Light) విపరీతములగు ధర్మములగుటచే సంధకారము జలముయొక్క

ప్రప్రమాణ (Pre-Hydrogenic state of water) యనియు విశ్వయమగుచున్నది. ఇతియకాక ఎర్నా సమయమున జలముచే విడిచి కృతమై యున్న మేఘము నైల్వమునొందియుండి సూర్యలేజః ప్రసరణమును సహిత పరికట్ట సమర్థమై యున్నది. అట్టి జలదముయొక్క నైల్వ మందునున్న జలముయొక్క యంధకార స్వరూపమే యగును. అట్లుగాక శరత్కాల మేఘము జలవిహీనముగుటచే శుభ్రవర్ణముననుండి రాత్రులందున జంద్రకాంతిని పంపూర్ణముగా ప్రతిబింబింపజేయుచున్నది.

తపస్సుమాధియందున శుద్ధసత్వాకృతినున్న పరమేశ్వరునకు మత్తానము గలుగజేసిన రజశక్తి కార్యముచే సర్వత్ర వ్యాపించియున్న యంధకారమును మందును జల స్వభావములగు శైత్యాంధతమనముల కార్యము సహితము విశద మయ్యెనని యర్థము. ఇట్లుగుణత్రయ సంక్షోభముచే ప్రకృతియొక్క ప్రథమ కార్య ప్రసక్తియు గలిగినది యర్థము. కావుననే—

“త్రిభ్యస్తేజోభిన్నాదిభ్యః పురాభూతా త్రిపురా లేజో భిన్నాదిభ్యః పూర్వ సత్త్వమేవహి సర్వతత్వాతిక్రాంతత్వం బ్రహ్మణః”

లోహిత శుక్ల కృష్ణ త్మకములను గుణత్రయముయొక్క కార్యమనకుఁ బూర్వమునందును బరమేశ్వరునందు సత్త్వమున దత్తృకృతి రూపమున మున్నదగుటచేత పరమేశ్వరి “త్రిపురా” యనబడుచున్నది. అట్టి ప్రకృతిపిలన మహదవాంకార తత్వాత్రాది పంచవింశతి తత్వాత్మక ప్రపంచము వ్యక్తమగుటచే నీ వ్యక్తమగు ప్రపంచముకంటెను బ్రకృతి పురాభూతయే యనబడుచున్నది. ఇట్టి ప్రకృతికంటె పురుషుడును బయలుపడుచున్నాడు.

ఇట్లు తపస్సుమాధినుండి యుత్పాదమునొంది పరమేశ్వరుడు సజ విద్యంబగు న్నిత్యజమును (విద్యుత్తేజమును) సర్వత్ర వ్యాపించియున్న యంధ తమసాత్మక జలమునందు ప్రసరింపగా సువర్ణాత్మకమగు బ్రహ్మాండము నిర్మితం

బయ్యెకాని మధ్యయందంతటను సంధతమసావృతంబై యుండెను. అట్టి సువర్ణాండగర్భుడు పరమేశ్వరుడు “హిరణ్య గర్భుడు”న నొప్పుచున్నాడు.

సువర్ణ నిర్మాణ చరిత్రము ఋక్కులందును నిట్లు వర్ణింపబడినది—

“అపో వరుణస్య పశ్చయ ఆసన్—తా అగ్ని రభ్యర్థాయత—
తా సుమాభవన్ తస్య రేతఃపరావతత్ — తత్సువర్ణ మభవత్”

వరుణదేవుని పత్నులు జలములు; అగ్నిదేవుడు వారలజాచి విమోహితు డయ్యెను. అగ్నిజలములు పరస్పర విపరీత ధర్మములు గలవి యగుటచే నీవి పరస్పరాకర్షణమే సర్వదా ప్రచలితమై సృష్టికి గారణమగుచున్నది. ఇదియే ఆకర్షణశక్తి (Magnetism) లేక బ్రహ్మశక్తి యనియు శాస్త్రమున ప్రసిద్ధ మై యున్నది. అంత జలములగ్నిదేవుని కోర్కె కీ కొనగావారిసంగమమునగ్నిదేవుని వీర్యముజలములందు గలసి సువర్ణ మయ్యెను. ఇట్లుగ్నిదేవుడు ‘హిరణ్యరేతమ్కుండ’న బడుచున్నాడు. కావున జలముయొక్క నైల్వమున వగ్ని ప్రసరణముచే గలుగు విద్యుత్తు సావర్ణాత్మకతను విశదమై యున్నది. ఇట్లు జలమున విద్యుత్తు యోగముచే సువర్ణముపవన్నమగుచున్నది. (Madam Curie) ‘సర్విన (Darkroom experiment) చీకటిగది ప్రయోగ ఫలితమనబడు Radium సహిత మీ ఋక్కులందు వివిధి తమే యనియెంచదగియున్నది. ఇంకను నీ ప్రయోగమును సర్వవిధముల సభివృద్ధి గావింపదగియున్నది. జంబ్యాది ఫలముల నైల్వము సహితమీ సువర్ణాత్మకత కాదిభూతమనియు యెరుగదగియున్నది.

సృష్టిక్రమమునందు సంధకారమున నీశ్వరలేజః ప్రాచుర్యముచే వేర్పడిన పంచభూత నిర్మాణమునందును జలమునుండి భూమి సముద్రాతమైనదవి చెప్పబడినది. జలమునందు బరమేశ్వర లేజంబగు న్నియొక్క ప్రసారము వెలన బ్రథమమున బాదరసముగా బరిణామమునొందె. కావుననే పాదరసమునకు “శివ వీర్య” మనియు పేరు కల్గినది. అందున బుహస్తేజః ప్రసరణముచే మువర్ణము నిర్మాణమయ్యెను. అట్టి పరిణామమున గేవల మలము భూముపరి

VASANTA AUTOMOBILES

Head Office

Governorpet

Vijayawada-2.

Phone No. 1059

Branch Office

G. N. T. Road,

Guntur-1.

Phone No. 1040

A big chain in Automobile line
Everything is available in autoline

The largest suppliers to
Government and Public

WELCOME TO YOU ALL

Visit once and get satisfaction
with
Quality and reasonable rates

శ్రీ లక్ష్మీ విలాస్
మాడరన్ కేప్ (Regd)
బోర్డింగ్ & లాడ్జింగ్

గవర్నరుపేట : : విజయవాడ-2
ఫోన్ నెం : 2532, 2533, 2534 (PBX)

అధునిక వసతులతో అమర్చబడిన మా
వసతిగృహంలో అన్ని సదుపాయములు గల
గదులు, ఏర్ కండిషన్ భోజన హాలు కలవు.
దీ, డిన్నరు పార్టీలకు అన్ని వసతులతో
కూడిన టెర్రస్ గార్డన్
మా ప్రత్యేకత.

భాగముకాగా గర్భమునందంతటను సువర్ణమయమగుటచే భూమి “వసుమతి” లోకి “స్వర్గగర్భ” యనియు జెప్పబడుచున్నది. ఇట్లే ప్రథమమున వాతాశ మంది సర్వవ్యాపకమననున్న యంధతమనమునందు బరమేశ్వర తేజః ప్రసా ర్యముచే సౌవర్ణాత్మకతయొ సద్ధింపగా నా బ్రహ్మాండమంతయు హిరణ్మయీంద మయ్యెను. తన్మధ్యమందునున్న పరమేశ్వరుడు పహితము “హిరణ్య గర్భ”డన నొప్పెను. “హిరణ్యగర్భ స్సమవర్తతాగే — భూతస్య జాతః పతిరేక ఆసీత్” అత్యాది శ్లోకం వచనముచే హిరణ్యాండగర్భమున నున్నవాడగుటచేతను హిరణ్యాండమును నిజగర్భమున గల్గియున్నవా డగుటచేతను “హిరణ్యగర్భ” డనబడుచున్నాడు. అట్టి హిరణ్యగర్భుడు ప్రథమమున సమస్త భూతములకు నధిపతియగుచున్నాడు. అట్లు సర్వభూతోత్పత్తికి నాదిభూతుడగుటచే “నాది త్యు”డనియు బరగుచున్నాడు.

“ఆదిత్యవర్ణం తమసన్త పారే”. అంధకార విరాచమునందు నాదిత్య వర్ణుడైన శ్రీమహారాయణుడు సత్వ మండల మధ్యవర్తియనియు గాయత్రి మంత్ర ప్రచోదితమునై యున్నది.

౨

సూర్యస్య వివిధవర్ణాః — పవనోనిఘట్టతాః కరాస్సాశ్రే
వియతి ఛనుస్సంస్థానాః — యేద్యశ్యం తే తదింద్ర ధనుః”

సూర్యకిరణములందలి వివిధ వర్ణములు వాయువునందలి జలకిరణములచే విఘట్టితములై మేఘావృతమైన ఆకాశమునందు నింద్రధనురాకృతిని గన్నట్లు చున్నవని శ్రీమహామహిరాచార్యులచే బృహత్సంహితయందు విర్ణయించబడినది. ఇట్లే సృష్ట్యైరంధ్ర క్రియ యందును సర్వవ్యాపకమననున్న జడాత్మకమగు సంద తమనమున ప్రసరించిన పరమేశ్వరుని లేజోగ్ని సహితము విఘట్టితమైన భిన్న ములగు సప్తవర్ణ ప్రసారముల నొందెననియు జెప్పబడియున్నది.

“స్తవహస్త శ్రుతు శృంగః స్తవజిహ్వాద్విక్రీర్షికః”

అగ్నిదేవుడు సహితము స్తవహస్తములు అనగా స్తవ వర్ణ కిరణములను వస్త్ర జిహ్వాలు సనగా స్తవవిధ తేజంబులుగల జ్వాలలును గల్గి యున్నాడని శ్రుతి వచనమై యున్నది. అట్టి పరమేశ్వర తేజంబగు నగ్నియొక్క ప్రసార్యము వర్ణవ్యాపకమననున్న ప్రకృతియొక్క యంధకారమున గలుగగా (Vibgyr) స్తవవర్ణములతో ముందుగా జలాత్మకమగు నైల్యమునుండి సువర్ణ వర్ణము (Yellow) ఆకాశమునందు వ్యాప్తమయ్యెనని యర్థము. అట్టి కార్యమును బరమేశ్వరి “భాసుర హేమా భరణాం” ప్రకాశించుచున్న స్వర్ణాభరణాలంకృత యని శ్రీ కావ్యకంఠ గణపతిమని వర్ణించెను.

క్రమముగా దదనంతర వర్ణములు నొకదాని పిమ్మట నొకటి విస్తృతము కాగా ననంతముగల్గు ప్రసరణముచే నీ స్తవవర్ణైక్యతవలన శుద్ధశ్రేష్ఠ వర్ణా త్మకమగు ప్రథ ఆకాశమునందుని లబ్ధమయ్యెననియు నర్థము. ఇట్లు ప్రత్య హము సూర్యోదయమునకు బూర్వ మీ విధమున సందకార నైల్యమునంద్గ నీ సప్తవర్ణ ప్రసరణములును గలుగగా బిమ్మట నా సప్తవర్ణైక్యతచే గలుగు శ్రేష్ఠప్రథ ననుదినము మనము బొందగల్గు చున్నాము. ఏతద్విరోధముగా సూర్యా వస్తమయనంతర మీ వర్ణ ప్రసరణ మాతాశమున గల్గుచున్నది. ఇట్లంధకారము యొక్క నైల్యమును, తదితర స్తవవర్ణములందును బ్రాధాన్యతనొప్పు ఆరుణ కాంతియు, నీ స్తవవర్ణైక్యముచే వేర్వేడు శ్రేష్ఠవర్ణమును గవసీ గుణత్రయ ముగా వర్ణింపబడుచున్నవి. కాని యధార్థమున నివి సప్త వర్ణములగుట విశదమై యున్నది. నీలారుణ శ్రేష్ఠంబులను నీ గుణత్రయముయొక్క త్రిత్రిభాగములచే నీ నవవర్ణములు సిద్ధమగుచున్నవనియు జెప్పబడియున్నది. అందును హిరణ్మ యతయే పరమేశ్వరుని తేజోగ్నియొక్క ప్రథమావిర్భూతియనియు దెలియ దగియున్నది. ఇట్లు బ్రహ్మాండమునందేకాక, గర్భాండములందును గుక్కు టాద్యండములందును సహిత మారంభమున నీ స్వర్ణాత్మకతయే కలుగుచున్నది. పరమేశ్వరుడు మనల నెల్లర దన బంగారు బొమ్మలగా నిర్మింపదలచెను. కాని మన వివిధ ప్రారబ్ధ కారణములచే నిట్లుభిన్నరూపముల బ్రవస్థులమైకాన్పించు

చున్నాము. కాని యెట్లైన మన స్వర్ణాత్మక కర్మలచే మరల మృగమేశ్వరు నందైక్యతను సంపాదించుకొనుటకై సర్వధా యత్నింపవలసియున్నది.

ఈ పూర్వోక్తక్రమమునందున సౌవర్ణానంతర వారంగ వర్ణమును బిమ్మట నారుణ్యమును సుపలబ్ధమగుచుండును. ఈ యారుణ్యము సహితము సప్తవర్ణములతో బ్రబలమైన దగుటచే నరుణోదయమును మన మెక్కువ కాలము చూచుచున్నాము. ఈ తృతీయ తేజః ప్రసరణముచే నరుణకాంతి కలు గగా సందతమనమునుండి జలజని (Hydrogen) వాయువుత్పన్నమయ్యెను, జలజనివాయునందు నగ్ని ప్రసరణముచే నది యరుణకాంతిని బొంది విస్తృత మగు ధ్వని సహితము కలుగుచుండుట (Laboratory Equipment) వలన దెలియుచున్నది. కావున దత్పూర్వ మవ్యక్తమధురమై యున్న జలజని వాయు శబ్దము బ్రహ్మాండమునందు “అకార, ఉకార, మకార” సన్నివేశముచే “ఓం” అని విస్తృత మయ్యెనని యర్థము. ఇట్లు జలజనివాయుప్రథమ స్వరూపంబగు సందతమనమున జరమేశ్వర తేజముయొక్క తృతీయ ప్రసరణముచే శబ్దోత్పత్తి యును గలుగ నందుండి పాంచభౌతికమగు నీ సమస్త ప్రపంచ సర్వనము కలిగెనని యర్థము.

“ఈక్షతేర్నాఽశబ్దం” (బ్రహ్మసూత్రము.)

“తదీక్షత బహుస్యాం ప్రజాయే యేతి” అను శ్రుతి వచనమునందును వట్టి పరమేశ్వర సంకల్పాత్మక దృష్టి సహితము జబ్దాత్మక తేజమే యనియు వెలుగదగియున్నది. కావున “లేజోమయీవాక్” అను సుపనిషద్వచనమున దేజ స్వరూపమందు శబ్దము సృష్టికాదిభూతమనియు నర్థము.

ఈ సృష్టికి బూర్వ మీ శబ్ద స్వరూప మేమి? అది యెచ్చటనున్నది?

“ప్రళయసయోచిజలే ధృతవాససేవదం!

విహిత విహిత చరిత్ర మఖేదం

కేశవ ధృతమీన స్వరూప! జయ జగదీశ్వరే!” (జయదేవుడు.)

సృష్టికిబూర్వము సర్వము జలవృష్టియైయుండగా ననగా సందతమసా వృతమైయుండగా “ఓం” కారాత్మక శబ్దతేజము పరమేశ్వరుని హృదయాంత రాశముననే విలీనమై యుండెను. “వేదమ” న సృష్టికి నాదిభూతమగు శబ్దమని యర్థము. అదికవయగు నమృతమేష్టి హృత్కమలమున విలీనమై యున్న తన శృక్తియే తన్ముఖమునుండి బహిర్గతమై వేదమనబడి సప్త ఛందస్సులనబడు సప్త వర్ణాత్మకముగా బ్రకటింపమై నది.

“ఛందాన్యశ్చాస్మస్తయుక్తాః” అను సూర్యసిద్ధాంత వచనమున వేదముయొక్క సప్తఛందస్సునే సప్తవర్ణాత్మకమగు నశ్వములనియు వర్ణింపబడి యున్నది. కావున నిట్టి శబ్ద రూపకమగు సృష్టియొక్క వివరణమున వేదము తెల్పుచున్నది.

శబ్దధారణ యోగస్థు మీన ఇత్యుచ్చతే బుధైః” (శిదీ విలాసము)

సృష్టికి బూర్వము పరమేశ్వరుడు తనస్వమాధియందుండగా నెట్టి హృదయస్పందాత్మక శబ్దమైన నుండజాలదు? కాని యీ భౌతిక ప్రపంచమున బీవరాసులందు నిట్టి హృదయస్పందవ సంపూర్ణారోగ్య (sound health) లక్షణమై యున్నది. అట్టి స్పందము లేకుండన వానిని జనన సంఖ్య వట్టిక మండి తొలగింపవలయునని డాక్టర్లు నిర్ణయింతురు. కావున విట్టి శాస్త్ర యందు హృదయస్పందము లేకుండుట మన మూహించజాలము.

1944 సంవత్సరమున నొక యోగభ్యాసకుడు ఏలూరుచట్టణమున బహిరంగసభయందున నుపన్యసించుచు డాక్టరు లెవ్వరైననువచ్చి తన హృద యస్పందమునుబరిశీలించుమని తెలిపెను. అదేమింది ప్రవీణులుతమ Stetha scope తో పరీక్షింప మొదలిడిరి. ఎవరికిని ఆ యోగియొక్క హృదయస్పందము కానరాదయ్యె. ఏమనగలరు! తుడ కొక్క Military Doctor పరిశీలించి చూచి “Nonsense ఇది ఏమాత్రము సహించవలసినదికాదు. ఇదియే Military Camp అయిన యెడల నీపాటికి Cross తో గుర్తించి ఈయనను ఖైదుకులాగి వెయింపవలదనే” అనివాడట.

కాని పరమేశ్వరుడు సహాయమును మనము పొందగలిగినది యందులకును లేదో మనము పొందజాలము. పరమేశ్వరుడు సృష్టికి బూర్వమెట్టి పృథ్వీ స్వందాతీతః పరమమున లేకుండునట్టి మీనయోగమున నుండినది వర్ణించబడినది. ప్రాణులందు మీనమునకు పృథ్వీయోగము గాని దాని సంచలనముగాని దానిచే బ్రాణవాయువులఁ బీల్చుటగాని యుండజాలదు. దాని శరీరముననుండు 'Gills' అనబడు నాళముల ద్వారమున జలము వండున బ్రాణవాయువును గ్రహియింప ముర్తమై యున్నది. ఇట్టి యోగక ప్రవృత్తి ద్వితీయముగా నీశ్వరసృష్టి యందున మీనము సృజియింపబడినది. కావున బరమేశ్వరుడు సృష్టికింబూర్వము నున్న శబ్దతేజము పృథ్వీయంతరాళమున విస్తరితమై యుండు యోగసమాధి యందుండెనని తెలియబడియున్నది. తనప్రమాధినుండి యుత్పాదము కలుగగా సృష్టికార్యమునకై వెంకటాచలము తత్తేజము నున్న బ్రహ్మాండమునందును వ్యాపించి క్రమముగా బంపించితి తత్కార్యము ప్రపంచమంతయు నుచితముయ్యె. ఇట్లే ప్రపంచమంతయును బంపభూతములయొక్కయు, భిన్న భిన్న ప్రమాణముల సన్నికర్షణలచే నేర్పడినది. ఇది సృష్టి యందుండన శబ్దతత్వ విధానము. ఇట్లే శ్రవణతేజంబగు నగ్నియే శబ్దతత్వమును ప్రపంచరూపమునొందియున్న కారణమున నగ్నితేజము యొక్క పద్మవర్ణములందు నన్న పిఠాగములచే అకారాది నలువదియొమ్మిదివర్ణముల నేర్పడినవి. పాంచభౌతికమును ప్రాపంచకమునైనా మెల్ల గుణత్రయము యొక్క భిన్న భిన్న తేజముచే నుపజీవ్యమగుచున్న కారణమున వర్ణములయందు సహాయము పాంచభౌతికభాగములగు వ్యంజనాక్షరములు గుణత్రయము స్వరూపములగు స్వరములచే నుపజీవ్యమగుచు దద్వస్తవానుముఁ నెల్ల దెలుపుచున్నవియు నర్థము. ఇట్లు సంస్కృత భాషయందున వర్ణమనగా వచ్చెయనియు నక్షరమనియు నన్వర్థములై యున్నది.

ఈ ప్రపంచమున మరొక విశేషము సహాయము మన మెరుగవలసి యున్నది.

“ఈక్షణాదేవమీమాన్త సంకల్పాదపి కచ్చమః” (శ్రీదేవీ విలాసము)

మీనము దృష్టిమాత్రముచేతను, గచ్ఛవము సంకల్పమాత్రముచేతను బ్రజనన సామర్థ్యము కలవియై యున్నవి. కావున సృష్టికి, బూర్వము లతత్కార్యమును సంధతమనమునం దవస్థప్రమాధియందున మీనాకృతినున్న పరమేశ్వరుడు ఉత్థానమునొంది కేవల దృక్పాత ప్రపంచముచేతనే సృష్టికార్యమునకు గారక ఆయోగనియు నెఱుగదగియున్నది. కావుననే “తదీక్షిత బహస్యాం ప్రజాయేయేతి”. పరమేశ్వరుడు బహువిధముల బ్రజననార్థముః కాగలనని వీక్షించెనని త్రివిధమునై యున్నది. ఇట్టి ప్రమాణములందును బురణ ప్రధితములనై యున్నవి. “పశేష్మః కుంభ సంభవః” పరాశరుడు మత్స్యగంధిని విమోహితుడై మూచినంతమాత్రమున నామె సహాయించియున్నజలకుంభమునందు పశిష్మిండుద్భవించెనని తెలుపబడినది. ఇట్లే “అగస్త్యః కుంభ సంభవః” అనియును బ్రహ్మణమై యున్నది. ఇట్లు తపస్సంపన్నుల దృష్టి జలమునందు ప్రజనన సామర్థ్యము గల్గి యున్నదనియు దెలియచున్నది.

ఈ ప్రమాణములవలన సృష్టికి బూర్వము సర్వవ్యాపకతనున్న యంద కారమునందు బరమేశ్వర దృగ్రూపమును తేజః ప్రాచుర్యముచే ముందుగా నా యుంధతమనమునకు జలాత్మకత సిద్ధించెనని విస్మయమగుచున్నది. అందుండి క్రమ క్రమముగా హిరణ్మయాది వర్ణ ప్రాచుర్యముచే సృష్టి కలాపమెల్లయు నిర్వహింపబడినదనియు దెలియదగియున్నది. కావుననే శ్రుతి ప్రమాణము సహిత మిట్లుగా ప్రధితమై యున్నది:—

“అపోవా ఇదగ్ం సర్వం — విశ్వాభూతావ్యాసః
ప్రాణావా ఆవః పశవ అసోఽన్న మాసోఽపృథమావః
సంరాదాసో — విరాదావః స్వరాదావః
చంద్రోఽప్యపో — షోఢీగో యోఽపో యఃజాగోఽప్యవః
పత్యమాస పుర్యా దేవతా అపో — భూభువఃస్వవరాప ఓం”

“యాసృష్టిః స్మృతాద్యా” — అనగా బరమేశ్వరు నాది సృష్టియైత జలమనియే యంచదగియున్నదని ఈశ్వరు స్మృతమూర్తుల దెలుపునట్టి యాక్రింది శ్లోకమును కొంద రుదహరించిరి:—

జలంవహ్ని నైధాయస్త్వి మూర్యా చంద్రమసితథా!
అకాశం వాయురవనిః మూర్తయోఽన్యోఽన్యోఽపివాకినః”

కాని యిందుదహరింపబడిన క్రమమునకును శ్రీ కాలిదాసోక్తమూర్తి క్రమమునకును నీషధై వ్యమ్యము కానుపించుచున్నదనిరి. ఇందు “వాయురవనిః” అని యుండగా శ్రీ కాలిదాసక్రమమున యామాపాస్త్యభూత ప్రకృతిరితి” అనియును “యయాప్రాణినః ప్రాణవంతః” అనియును ముందుగా భూమియు బిమ్మట వాయువు గ్రహియింపబడినదనిరి. ఇంకను,

భూరంభాన్యవతోఽనితోఽంబరమపార్వాథో హిమాంశుఃపుమాన్
ఇత్యాథాతి చరాచరాత్మకమిదం యస్మై వసమూర్త్యస్థకం”

ఇట్లు శ్రీ దక్షిణామూర్తి స్తోత్రమునందు స్మృతమూర్తులక్రమము “అకాశాద్వాయుః వాయోరగ్నిః” ఇత్యాది శ్రుత్యాక్రమమున నుండగా, శైశ్లోకములందు వ్యత్యస్తముగా నుండుటకు దగిన కారణములు లేవనిరి. ఇతియ కాక, “అయంపూర్వ మవస్థస్థిష్ఠి తామసీర్య మవాస్థజత్” అను ప్రమాణమును, శ్రీ మల్లినాథమూర్తి వ్యాఖ్యనుండి యుదహరించిరి. జనన నిందులకు ప్రమాణములు క్వాచిత్యములగుటచే స్మృత్యొక్క అదిస్థిష్ఠి జలమను నర్థము పొసగదనిరి. కావున అదిస్థిష్ఠి యనగా నాదిశక్తియగు నప్రకరమేశ్వరియే యనవలసియున్నదని నిర్ణయించిరి. ఇది యంతయు బ్రామాదికము. ఇట్టి యన్వయమువలన “ప్రత్యక్షాభిస్తనుభిః” అనగా సామాన్యముగా బాహ్యేంద్రియ గోచరముగా బ్రాపంచక స్వరూపముననున్న యన్తమూర్తులందు జలమున కెట్టి ప్రసక్తియు లేకుండుటయొక్క “యతోవాచో నివర్తంతే, అప్రాప్య మనసాసహ” అను శ్రుతి వచన విరుద్ధముగా బరమేశ్వరుని ప్రత్యక్ష తనువులుగా నెంచబడు వృధివ్యాధులతో దుర్భాషముగా నప్రకరమేశ్వరిని బరిగణించుటయు నను దోషద్యయమాపాదించుచున్నది.

ఇతియ గాక ఈ వాందీ శ్లోకమునం ద్మృతనువులం దెల్పు “యాది” పూర్వక విశేషణములు తెల్పు విశేషార్థములు లక్షణములుగా గల్గినట్టియు “యాది” శబ్దాన్వయమున కనునై, “ఈశ” శబ్ద లక్ష్టితమస్తువునకువలెనే అవ్యతనువులు గల్గినట్టి వస్తునై స్త్రీలింగ లక్ష్టితమైయున్న పరాభట్టారిక యగు త్రిపురసుందరియే యనిరి. ఇట్టి యన్వయవాత్మకసృష్టి, యంతయు శక్తిమయమై యగుట ఈ శక్తుల కభిన్నతయు లింగరూపిత్యమును శ్రుత్యాది ప్రధితమై యున్నదనియు దెల్పిరి. అట్టి యెడ బరమేశ్వరి ఈశ్వరు నాద్య సృష్టియై యన్తమూర్తులతో మొదటిదిగా నిర్ణయించునెడల నవజ్ఞుమగు మూర్తి సప్తకమే పరమేశ్వరి తనువులని నెంచవలసి వచ్చుచున్నదిగాదా! కావున బరమేశ్వరు నాద్య సృష్టియైన జలము సహాయము నిజమూర్త్యుత్పాదమున బ్రథమముగా గల్గి యున్న పరమేశ్వరియని సమన్వయించిన నెంతయుఁ సామరస్యముగా దోచెడిని.

“అజామేకాం లోహిత శుక్లకృష్ణాం, బహ్వీః ప్రజాస్త్వజమానానమామః!
అజాయేతాం జషమాణాం భజన్తే, జపాత్యేనాం భుక్తభోగాం సుమస్తాన్”

ప్రకృతి పురుషులు ననాది దంపతులై యున్న కారణమున గుణత్రయాత్మికయగు ప్రకృతియు “అజామేకాం” అని స్తుతించబడుచున్నది.

ముఖ్యవాభ్యాం నవయోవవాభ్యాం. పరస్పరాశ్లిష్య వపుర్ధరాభ్యాం!
నగోద్రక్షన్యా వృషకేతవాభ్యాం—నమో ముఖంకర పార్వతీభ్యాం!!

అర్థనాశీశ్వరులగుట పార్వతీ శంకరులు పరస్పరాశ్లిష్య శరీరధారులైత పురాణ దంపతులై నను నవయోవమలేయపియు వర్ణించబడినది.

“వాగర్థా విమసంపుక్త వాగర్థ ప్రతితత యే
జగతః పితరౌ తదే పార్వతీసరమేశ్వరా”

జగన్మాతా పితరులైన పితృతీ పరమేశ్వరులు శబ్దార్థ స్వరూపులుగా వాడుకగాను బ్రహ్మవై యున్న సమస్త జగత్స్వరూపులు సగుచున్నా రనియు వివరించబడినది.

భగవద్గీతయందును :-

“ప్రకృతిం పురషంచైవ విద్వన్వాదీ ఉభావమ్”
వికారాంశ్చ గుణాంశ్చైవ విద్ధి ప్రకృతి సంభవాన్”

ప్రకృతియు బురుషుండును ముఖ్యములు ననాది సంభవులు. వంచ వింశతి తత్వాత్మకముగ నృష్టి రూప వికారములును గుణ తిత్తయునును ప్రకృతి సంభవము లేయని యెఱుంగదగియున్నది. ఇట్టి కారణమున ప్రకృతిసహితము పురుషానితోబాటు ననాది సంసర్దయై యున్నదియెగాని ప్రత్యేకముగా నీశ్వర సృష్టి యని యెంచదగదు.

నశవేన వినానారీ దేవ్యాన మనా శివః
వీతయో రంతరం నాస్తి చంద్ర చంద్రిక యోరివ”

చంద్రీ చంద్రికలవలె శివ శక్తుల పరస్పరావినాభాన సంబంధ మనాది సిద్ధమై యున్న కారణమున నీ యుభయుల యందంతరమైన మండజాలదు. శక్తి శక్తిమత్తులగుట ప్రకృతి పరమేశ్వరున కనపొయినయై యుండుటచే నీ యుభయులు ననాది సంభూతులేయని యెంచదగియున్నది. కావున “అది శక్తి”, “అది శంకరులు” అనుపదములందు “అది” శబ్దమువలన సృష్టికి బూర్వముననున్న వారలగుటచే ననాది సంస్థితులనియే యర్థమగునుగాని సృష్టి యందున వీరలు ప్రథమమున సృజింపబడిన వారలని యెంచదగదు. కావుననే సృష్టి కీబూర్వముః సర్వము సంధతమసావృతమై యుండ బరమేశ్వరుడు శుద్ధ సత్త్వ రూపంబగు తపస్సమాధియందుండె. పిమ్మట నిజ హృదయాంతరాళ మున సుద్ధిపించియున్న రజశ్శక్తి కార్యముచే సుత్థానమునొంది సృష్టి జేయ సంకల్పించి ముందుగా సంధతమనమునుండి జలజని వాయువును నిర్మించి యందు నిజ వీర్యంబగు నగ్నితేజము ప్రసరింపగా సృష్టి కలాపము ప్రసక్తమయ్యె. ఇది ప్రకృతి పురుషుల పరస్పర దాంపత్య సంబంధము. అటుపైని సమస్త సృష్టి కార్య నిర్వహణమునందును స్త్రీరూపిణియగు పరమేశ్వరియే యధినేత్రియయ్యె వని యెరుగదగియున్నది. కావుననే “పురుష విమోక్ష నిమిత్తం తథాప్రవృత్తిః ప్రధానస్య”. ఈశ్వరుని సంకల్పిత కార్య నిర్వహణముచే విమోక్షమునులేక విరామమును గల్గించుటకై ప్రకృతియే యీ సృష్టి కార్యమును నిర్వర్తించు చున్నదని సాంఖ్య శాస్త్ర ప్రమాణము.

ఇట్టి శాస్త్ర సాంప్రదాయమును బురస్కరించుకొనియే మన మస్య శాస్త్ర విషయములను సమన్వయించవలసియున్నది. కామ కలా విలాసమున ద్వితీయ శ్లోకము :-

పాజయతి శక్తి రాద్యా నిజ సుఖమయ రూప నిత్య నిరుపమాకారా
భావి చరాచర బీజం శివరూప విమర్శ నిర్మలాదర్యః॥

ఇందును “శక్తిరాద్యా” అనుటచే సృష్టికీబూర్వము పరమేశ్వరునందు నవ్యక్తయై యున్న ప్రకృతి స్వరూపిణియని యర్థము. కావుననే “నిత్య నిరుపమాకారా” అనియును “నిత్య సత్యత్వము” వర్ణింపబడినది. అట్టి ప్రకృతి స్వరూపిణి పరమేశ్వరుని దనయందు బ్రతిబింబింప నమర్దయై యటుపైని గాదియున్న చరాచర సృష్టికి బీజ స్వరూపిణియై యున్నదని భావము.

“త్రిపురా పరమాశక్తిః అద్యాజాతా మహేశ్వరీ” అనెడు వామకేశ్వర తంత్రీయ శ్లోక వ్యాఖ్యయందున “త్రిభ్యస్తేజో భిన్నాదిభ్యః పురాజాతా త్రిపురా— తేజో భిన్నాదిభ్యః పూర్వ సత్యమేవ కా సర్వ తత్వాతి క్రాంతత్వం బ్రహ్మణః” గుణత్రయాత్మక తేజస్సుంకంటె బూర్వముననున్నదగుటచే బరమేశ్వరీ “త్రిపురా” అనబడుచున్నది. అనగా సృష్టికీబూర్వము ప్రకృతి సహితము పరమేశ్వరు వందవ్యక్తముననుండ నా ప్రకృతియొక్క గుణత్రయ కార్యమున ఇట్టి ప్రసక్తియులేక నిర్వికల్ప స్వరూపిణియై యున్నదని యర్థము. పిమ్మట సృష్టియందు గుణత్రయముయొక్క కార్యమువలన సంభవించిన పంచవింశతి

తత్త్వములకంటెను బ్రహ్మము వరుడనియు నిలే శించబడినది. “వికారాంశ్చ గుణాంశ్చైవ విద్ధి ప్రకృతి సంభవాన్” అని చెప్పబడుటచే బరమేశ్వరియొక్క గుణత్రయ కార్యమై యున్న సృష్టి కలాపముకంటెను నా సృష్టి స్వరూపిణి యగు పరమేశ్వరికంటెను బ్రహ్మము వరుడని యర్థము. ఇట్లు వాదియగు ప్రకృతికంటెను బురుషుడు వరుడగుటచేతనే ప్రకృతి పురుషు లుభయులు ననాది సంసర్దలేయనియు తెలుపబడినది.

ఈ ప్రకరణమున “అద్యాజాతా మహేశ్వరీ” అనియును, “త్రిభ్యస్తేజో భిన్నాదిభ్యః పురాజాతా త్రిపురా” అనియును వివరించబడిన వాక్యము లందు “భూతా, జాతా” అను పదములవలన నీశ్వర సృష్టయై న పరమేశ్వరి యనదగునని కొందరనిరి. ఇది యంతయు నయుక్తికము. “భూ— సతాయాం” అనునట్లుగా “భూతా, జాతా” అను పదములు ప్రకృతి అది యందుననే సంస్థితయై యున్నదను నర్థము విచ్చునుగాని, పదమునందున బరమేశ్వర వివిర్భిత్తయనుట యనమంజనము.

“ఇంద్రియేభ్యః పరావ్యరాః ఆర్తేభ్యశ్చ పరం మనః |
మనసశ్చ పరాబుద్ధిః బుద్ధేః పరతరం మహాః ||
మహతః పరమవ్యక్తం — అవ్యక్తాత్పురుషః పరః |
పురుషా న్న పరంకించిత్ — సాకాష్ఠీ సాపరాగతిః ||

ఈ కళోపనిషద్వచనమునందును “అవ్యక్తాత్ పురుషః పరః” || అని యుండుటచే బురుషుడు ప్రకృతికంటెను బరుడే యనియు వ్యక్తమగు చున్నది. కావుననే “ప్రకృతిం పురుషం చైవ విద్వన్వాదీ ఉభావమ్” ప్రకృతి పురుషు లుభయులును ననాదులేయని ప్రత్యేకముగా వివరించి చెప్పబడినది.

సాంఖ్యశాస్త్రమునందును :-

మూల ప్రకృతిరవికృతిః మహాదాద్యాః ప్రకృతి వికృత యస్యైవ
షోడశమన్తవికారః — నప్రకృతి ర్న వికృతిః పురుషః”

మూలప్రకృతి అద్య ప్రకృతి అనగా నవ్యమగు నే ప్రకృతినుండి యుత్పన్న మైన వికృతియు గానరదు. మహాదాది సప్తము ప్రకృతులును వికృతులును నగుచున్నవి. అనగా దత్పూర్వ ప్రకృతినుండి కలిగిన కారణమున నవి వికృతులగు చున్నవి. వానినుండి తదంతర ప్రకృతి యుత్పన్నమగుటచే నవి ప్రకృతులును నగుచున్నవి. మహాభూతములు నేకాదశేంద్రియములు కేవలము వికృతు లగుచున్నవి. పురుషుడు ప్రకృతిగాని వికృతిగాని కానరదు. అట్లుగాక ప్రకృతి పరమేశ్వరనిర్మితమమనెడల ప్రకృతియే వికృతియునగుననవలసి యుండును. పురుషుడు మూలప్రకృతియనవలయును. కావున నిట్టి వికల్పమునకు శాస్త్రమున వెట్టి యవకాశములేదని ధృవమగుచున్నది.

వహివిధిహితం యాపావిః, యాచహృత్రిః

సృష్టికారణమున దుష్ప్రమాధియందున శుద్ధ నిర్గుణ సత్వాత్మకమై పరమేశ్వరుడు నిజ హృదయాంతరాళమున సుద్ధిపితమై యున్న రజశ్శక్తిచే సుత్థానమునొంది ప్రజనముజేయ సంకల్పించి సర్వత్ర వ్యాపించియున్నయంద తమసమునందు నిజవీర్యంబగు నగ్నితేజమును విడువగా వది హిరణ్మయాండ మయ్యె. ఇట్టి ప్రథమ కార్యముచే సంధతమసాత్మకమగు ప్రకృతి పరమేశ్వరుని వీర్యంబగు నగ్నిని నిజగర్భమున వహియించి పాంచభౌతికమును సృష్టించి బ్రహ్మ వించెను. “వహి విధిహితం యాపావిః” అని యర్థము. ఇట్టి కారణమున నగ్ని కృషీటయోనియయ్యె. కుమారుడు “అగ్నిభవుడ”య్యెను.

“అత్మానంద్యేదా విభిజ్య స్త్రీ పుంభావ మావన్నః” అని బృహదారణ్య కోపనిషత్ప్రమాణము కల్గినది. ఇట్టి విభజనమున జరాచయగు విశ్వప్రపంచ మున ద్వంద్వంబులు నిర్మించబడియుండుటచే నిజ ప్రారబ్ధ కర్మవిభాగమున నిర్మించబడిన మాన ద్వంద్వముల ప్రవృత్తియందున వెట్టి విచ్ఛిత్తియు గలుగకుండు మోక్షప్రాప్తికై సర్వదా మెలవలసియున్నది.

“పురుష విమోక్ష నిమిత్తం తదాప్రవృత్తిః ప్రధానస్య”
అను ప్రమాణమున స్వపార్శ్విక కర్మసల విభాగముచే విజప్తయందు నంతా
మును గలి ముక్తి నొందవలసియున్నది.

ప్రకృతి పరమేశ్వరుని దవస్థమాధిపతియై యుత్తానము గలుగజేసి
యాకృష్ట్య చైతన్యమున ధర్మార్థసంబగు ప్రియతేజమును విజాత్య రూపంబగు జలమున
పానము మొనరించునట్లుగా సృష్టికర్మయందుఁ బ్రవృద్ధ మొనర్చిన కారణ
మున దానే యీ యజ్ఞకార్యమున యజమానివియయ్యెగావున దానేపాత్రయ్యు
వయ్యెనని యర్థము. ఇట్లు యజన, యజమాన, యాజక, యాగమయి
యయ్యెను. ఇట్లే ద్యాతృ, ద్యాన, ధ్యేయాది త్రిపుటి స్వరూపమును బ్రకృతియే
యగుటచే న్యయముగా గర్తృత్వభోక్తృత్వముల కధికారిణియు నగుచున్నది.
ప్రకృతార్థమున—“అగ్ని ముఖాన్తే దేవాః” అనుటచే వింద్రాది దేవతల ప్రత్య
ర్థము క్రతుక్రియయందు నొనగబడు పాపిన్సునెల్ల గ్రహియించు నగ్ని
హోత్రుడని యర్థము.

వాచమధి తిష్ఠత్ — జ్యోతిరపిభౌమం
కించిదపిదైవం — గేయమవిరామం॥
సక్రతుమహోతా విప్రముఖవాన్
అత్తిచ స పావ్యం వేదితలభాన్॥

“తేజోమయీవాక్” అను నుపనిషద్వచనము ననుసరించి నర్వ జంతు
జాలమున బరమ పవిత్రమై యాయజ్ఞాకుని ముఖమున వెలుగుచున్నదని
శ్రీ కావ్య కంఠ గణపతిమునిచే నగ్నిగీతమునందు వర్ణింపబడి యున్నది. ఆ
అగ్నియే వేదితలమున భాసించుచు పాపిన్సును పాతమునీయుచున్నది. ఆ
పాపిన్సు సహిత మగ్నిలేఖః ప్రదీపనమున సహకరించు కారణమున పాపిన్సు
సహిత మగ్నిరూపమై యగుటచే హోమము, హోతా, పాపిన్సు నను వీత్రిత
యము నగ్నిరూపమై యొప్పుచున్నది.

ఇంతియగాక, “ముఖాదింద్రకృత్సృష్టే” అను శ్రుతిప్రమాణముచే
వింద్రాగ్నిల పరస్పర సంబంధ మత్యంతము పుష్టికరమై యున్నకారణమున
గ్రతువున నగ్ని ముఖంబున నొనగబడు పావ్యమెల్ల వింద్ర ప్రీతికరమై యొప్పు
చున్నది గావున వింద్రుడు క్రతుభుక్కుగనుచున్నాడు. ఇట్టి వింద్రుడు ఈ
క్రతుయాజి యగుటచే యష్టకెల్లరు వింద్రునంతమే యగుట వీ యజ్ఞకార్య
మెల్ల ప్రజాసృష్టి హేతువగుచున్నది. కావున “యష్ట” యనుటకు సామాన్య
మున “పుమాన్” అను పదమే పూర్వోదాహృత శ్రీ దక్షిణామూర్తి స్తోత్రమున
వ్యవహరింపబడియున్నది. ఇట్లు పురుషుని వీర్యమును నిజనత్నియందు పాత
మొనర్చుటచే సృష్టి కార్య నిర్వహణమును నొనరుచున్నదని యర్థము.

యేద్యేకాలం విధత్త :

కాలమును విధించు సూర్యచంద్రు లిరువురును ఐరవేళ్ళరుని మూర్త్యులై
యనియు జెప్పబడినది.

తేజోఽప్య మండలం పామాన్యసా మూర్తిర్యజాంషిత
త్రయ్యామయోఽయం పురుషః కాలాత్మా కాల్యద్విభుః”
(మూర్యసిద్ధాంతము)

తేజోమూర్తియైన సూర్యభగవానుడే దేవతయ స్వరూపుండును నగు
మన్నాడు. సూర్యమండలము ఋగ్వేదము. కిరణములు సామబ్రంహతములు.
మూర్తి యజస్సు. ఇట్లు వేదమయుడైన సూర్యుడే కాలాత్మయును గణకారణ
డును నగుచున్నాడు. “అపామయః ప్రాణః”. కాలము సహితము అపామయమగు
ప్రాణాది రూపమున నెఱుంగబడుచుండుటచే. “కాలాపునివిశంతే—అపమ్యాద్య
ప్రతిష్ఠితాః” కాలము జలములందును, జలము సూర్యునందును బ్రతిష్ఠితమునై
యున్నది. “యాభి రాదిత్య స్తపతి రశ్మిభిస్తాభిః పర్జన్యో వర్షతి”. అదిత్యుడు
నిజరశ్మిలచే జలాశయములం దవయించి మేఘాత్మకతను వర్షించుచున్నాడు.
ఇట్లు సృష్టి యంతయు నగ్ని జలముల పరస్పర సంబంధముచే నెరుగబడుచున్నది.

సూర్యుని యుదయాస్తమయములచే నహారాత్రములు కలుగు
చున్నవి. అట్టి సూర్యుని ద్వాదశరాశి సంచారకాలమగు సంవత్సరము కాళమున
ప్రమాణమై యొప్పుచున్నది. “సంవత్సరోవా అపిమా యతనం” ఈ సంవ
త్సరము జలమునకు నివాసమై యున్నదని శ్రుతివచనము. ఇట్టి సంవత్సరముచే
యుగ కల్పమానములు సిద్ధించుచున్నది. “యదతి దూరగతో దృపాణఃక్షితేః—
సతత మా ప్రళయం రవి మిక్షతే.” భూమినుండి బహుదూరమున నుండుటచే
ఐరవేషి, సృష్టికాలమంతయును రవిని జూచుచునే యుండును గావున నొక
కల్పము బ్రహ్మకొకయపాస్వగుచున్నదని సిద్ధాంత శిరోసుణియందు దెలుపబడి
యున్నది. ఇట్టి కల్పాంతమునందు సూర్య చంద్రాదుల సంస్థితియు నుండ
కాలదు.

మాసేన స్వ్యాధహారాత్రః సైత్రః వర్షేణ దైవతః ॥

మనం కొక్క సారవత్సర కాలమైన, దేవతల కొక్క యహారాత్రముగు
చున్నది. సూర్యుడు ద్వాదశరాశి సంచార కాలమగు సంవత్సరమున నారు మాసములు
విషువద్యుతమునకు సుత్తరమునను నారుమాసములు దక్షిణమునను జనించు
చుండుటచే విందు విషువదుత్తర సంచలన కాలమగు నారుమాసములును సుత్తర
మేరువానులగు దేవతలకు గావించుచునే యుండును గావున వారల కది దివా
కాలమగుచున్నది. తదితరమగు న్న సంవత్సరము రాత్రికాలమగుచున్నది.

మనం కొక్క చంద్రమాసముచే జంద్రమండలోపరిస్థితులగు పితరుల
కొక్క యహారాత్రమగుచున్నది. దర్శయందున సూర్య చంద్రు లేకరాశ్యంశ
గతులగుటచే దిత్యదేవతల కాకనమధ్యమున సూర్యుడు కానబడును గావున వారల
కప్పుడు మధ్యాహ్నమగుచున్నది. అట్టి దినమున దిత్యప్రీత్యర్థము శ్రాద్ధ తర్ప
ణము లొనగబడుచున్నవి. సూర్యునికంటె బ్రాగ్గతియందు సధికుడగు చంద్రుడు
సూర్యు నతిక్రమించి చంద్రదతిధిచే ద్వాదశ భాగలంతరముగ గడచుచుండును.
ఇట్లు పదునైదు తిథులచే సూర్య చంద్రాంతరము ౧౮౦ భాగలమట సూర్య
స్తమయకాలమున జంద్రుడు ప్రాగ్గతియందుదయమగుచుండును. అది
పూర్ణిమ యగును. అట్టి స్మయమున జంద్ర మండలము కుసరిభాగముననున్న
పితృదేవతలకు రవి గిందుగా నుండుటచే నది వారల కర్మదాత్రమగుచున్నది. ఇట్లే
కృష్ణాష్టమియందున సూర్యోదయంబును శుక్లాష్టమియందు సూర్యాస్తమయ
మును నగుచుండును. కావున నొక చంద్రమాసముచే దిత్యలోకమున కొక
యహారాత్రమగుచున్నది.

శ్రీ కాలిదాస విరచిత విక్రమోర్వశీయమునందును జంద్రుడిట్లు స్తుతి
యింపబడుచున్నాడు.

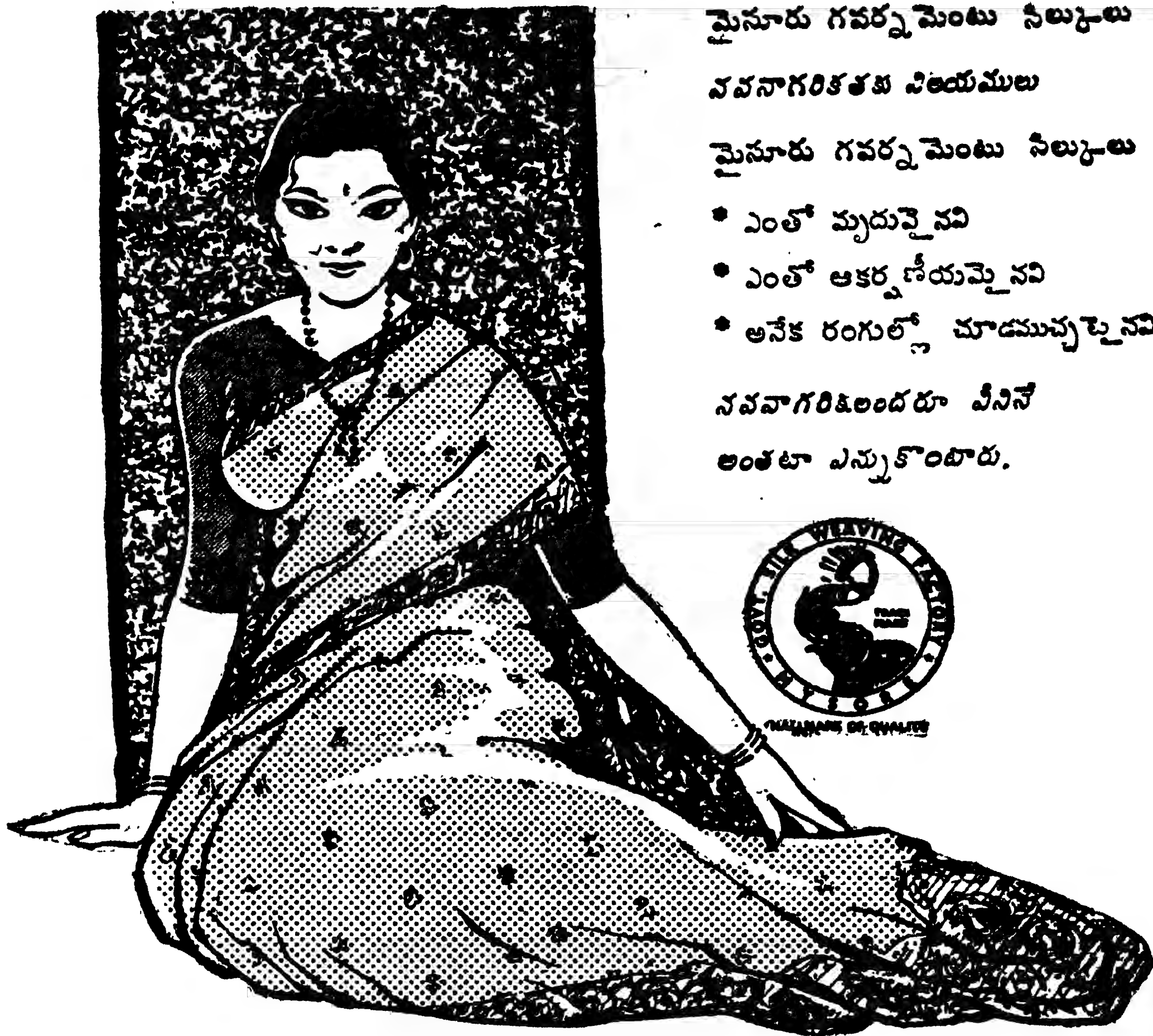
రవిమాచితే సతాంక్రియాయై
మధయాతర్పయసే పితౄన్ సురాంశ్చ ।
తమసాం విశి మూర్ఖితాం విహంత్రి
పారచూడాభరతాత్మనే నమస్తే. ॥

దేవర్షి పితృప్రీత్యర్థము జపహోమ తర్పణాదు లొనగబడుటకై దత్తు
యందు రవిని చేరుచున్నావు. అమృతముచే దితరులను సురలను దృష్టుల జేయు
చున్నావు. రాత్రులందు వ్యాప్తించియుండు సంధతమనమును పారియించుచున్నావు.
పారునకు జూడాభరణమై వెలుగుచున్నావు. అట్టి మహాత్మునకు నమస్కారము.

శ్రుతివిషయగుణాయాస్థితావ్యాప్యవిశ్వం

శ్రుతి విషయమగు శబ్దము, గుణముగా గల్గిన ఆకాశము నర్వవ్యాప్తి
యందునున్న పరమేశ్వరునిమూర్తియేయని భావము.

ఇచ్చట శ్రుతియనగా వేదమనియు వర్ణమగుటచే వేదచోదితమైన
గుణాశయముచే విలాసితయగు పరమేశ్వరియనియు ంచవచ్చును. వేద మాది
శబ్దమగుటచే నదియే శ్రవణమునకును విషయమగుట విషయా విషయాభేదముచే
శ్రుతి యనగా వేదమనియును శ్రవణమనియును వర్ణద్వితయము కల్గివది

మైసూరు గవర్నమెంటు నీలుగులు
నవనాగరికతకు విలయములు
మైసూరు గవర్నమెంటు నీలుగులు
• ఎంతో మృదువైనవి
• ఎంతో ఆకర్షణీయమైనవి
• అనేక రంగుల్లో చూడముచ్చటైనవి
నవనాగరికలందరూ వీనినే
అంతటా ఎన్నుకొంటారు.

మైసూరు గవర్నమెంటు శిల్గు వీవింగ్ ఫ్యాక్టరీ
మ న తో డి రోడ్, మైసూరు - 4.

ప్రదర్శన కాలలు :

- 1) “గుప్త మార్కెట్టు” కెంప గాడ రోడ్, బెంగుళూరు—9.
- 2) “మైసూరు శిల్గు ఫ్యాలెన్”, లజ్ కార్పర్, నెం. 92, రాయపేట హైరోడ్, మైలాపూరు, మద్రాసు—4.
- 3) “విశ్వేశ్వరాయ భవన్”, నెం. 8, కృష్ణరాజేంద్ర సర్కిల్, మైసూరు—1.
- 4) సొత్ కనరా నెంట్ ల్ కో—అపరేటివ్ హోల్ సేల్ స్టోర్, లిమిటెడ్.
పి. బి. నెం. 124, సహకారి మహల్, మంగుళూరు—1.

ఇట్లు శబ్దాది మూలభూతములనుండి ఆకాశాది మహాభూతములును మేల్పడుచున్నవి. ఇట్లే కారణమున “దిశః శోత్రాత్” శబ్దాదులవలన ఆకాశాది స్థూల భూతములనియును గ్రహియింపబడుచున్నది. కావున నూనూన్మూలభూతములచే మనమెట్లు గ్రహియించినను నీ వకరణవశమున శబ్దగుణమగు వాకాశముని గ్రహియించినపుడే యది యీశ్వరు నష్టమూర్త్యంతరమగునని మన మెన్నవలసి యున్నది. అట్లే మూర్తిని బ్రకృతి పురుషులలో నేరికి బరముగా మనము సమన్వయించినను భేదముండజాలదు.

యామాహు సర్వభూత ప్రకృతిరితి :

శబ్దాదులు గుణములుగా గల్గిన వందభూతములయొక్క సాంధ్రతవ ప్రకృతియగు పృథివి యని యర్థము. శబ్దస్పర్శాదు లుత్తరోత్తరము లు వత్తరములు. స్పర్శమనగా శబ్దస్పర్శములు. రూపమున శబ్ద స్పర్శ రూపములు. రసమునగా శబ్ద స్పర్శ రూప రసమున నప్పివేశము. “గంధవతీ పృథివీ” అనగా బృథివి శబ్ద స్పర్శరూప రస గంధములనెడువైదు తన్మాత్రం ప్రకృతి రూప మనియర్థము. ఇట్టి పృథివియు బ్రహ్మకృతమైయున్న పరమేశ్వరు నష్టమూర్తి రూపమున నొప్పుచున్నది.

యన్మాప్రాణినః ప్రాణవంతః :

దేవితే బ్రాణులందఱు బ్రాణవంతులగుచున్నారో అట్టి బ్రాణ వాయురూపమూర్తి యని యర్థము. “ప్రాణద్వాయురజాయత” ఈశ్వరుని ప్రాణమునుండి యుత్పన్నమైన వాయువు నమస్త జగంబులకును బ్రాణ స్వరూపమై యొప్పుచున్నది. ఇట్లే యష్టమూర్తి విషయము “చంద్రమామనోజాతః — చక్రస్సూర్యో ఆజాయత” అను శ్రుత్యర్థమును బురస్కరించుకొనియున్నట్లు విశదమగు చున్నది. అట్టి కారణముననే పరమేశ్వరిసహితము “ప్రాణదాత్రైముః — ప్రాణస్వరూపిశ్చైముః” అనియున్నతయింపబడుచున్నది. “అసౌమయః ప్రాణః” అనుటచే నిట్టి ప్రాణము సహితము జల స్వరూపమని యుపనిషద్భాష్యమై యున్నది.

మనస్త్యంవ్యోమత్వం మరుదపి మరుత్సారధి రపి
త్వమావస్త్యం భూమిస్త్యయి పరితాయాం హాపరం
త్వమేవ స్సాత్మానం పరిణమయితుం విశ్వవపుషే
చినానందాకారం జయవతి భావేన బిభృషే॥

నీవే మనస్సువు. నీవే ఆకాశమువు. నీవే వాయువు. నీవే అగ్నివి. నీవే జలమువు. నీవే భూమివి. సృష్టియందు సర్వమును నీ పరిణతియొక్కై యున్నది.

నీవే ఎఱువ స్వరూపిణివై స్వీకృతు చిదానందాకారమున బరిణమింపజేయుటకై పరమేశ్వర వత్సీ భావమును భరియించుచున్నావని సౌందర్య లహరియందు పరమేశ్వర సు తయింపబడుచున్నది. ఇట్టి కారణమున పరమేశ్వరు యి మూర్తులుగా వర్ణింపబడుచున్న ప్రత్యక్ష తత్త్వములు సహితము పరమేశ్వరీ తనువులే యనుటయొక్క అ యష తనువుల ప్రత్యంగమున పరమేశ్వరీ స్వరూపమై యవియు నిశ్చయమై యున్నది.

సృష్టి కిబూర్ఖము. పరమేశ్వరుని తనస్సమాధి కాలమునందు సర్వమును వ్యాపించియున్న యంధతమమును సహితము పరమేశ్వరీ తేజమేయై యున్న కారణమున నిజరజశ్చక్తిచే నీశ్వరున కుత్సా నము గలుగజేసె. అట్టి రజఃప్రాచుర్యముచే నంధతమమునకు జల స్వభావమును శైత్యాంధతమమున కార్ధము కలిగి. అట్టి సంస్థితినుండి క్రమముగా జలజవాయువును బిమ్మట బంచభూతములును నిర్మితంబులయ్యె. ఇట్టి సృష్టి క్రియాకలాపమున నర, వ్యావకతనున్న యంధతమమునందలి నర్థభాగము. పాంచ భౌతిక పరిణామమునంద దదితరమగు నర్థభాగము రాత్రులందును సృక్తమగుచుండుటచే పరమేశ్వరీ ఈశ్వరున కనపాయనియగు నర్థాంగియనియు దెలుపబడియున్నది. ఇట్లు సర్వవ్రవం చము పరమేశ్వరీ స్వరూపమై యగుట. యష్టమూర్తులును పరమేశ్వరీ తనువులే యనియు విశదమగుచున్నది. ఇట్టి సృష్టి కలాపమెల్ల ప్రథమంబున జలాత్మకమగు వంధతమమునుండియే సముద్భూతమై నదని తెలియదగియున్నది. ఇట్లే శ్రుతియందును:—

“యోఽపిపుష్పం వేద — పుష్పవాన్ వజ్రవాన్ పశుమాన్ భవతి”

ఈ సృష్టి యంతయు జలమునుండి యావిర్భూతమై యున్న పద్మమును నెరిగినవాడు, ఆ పుష్పమున కధినేతయగును. సర్వ సృష్టి ప్రజననాథుడగును. నమస్త జీవకోటికి నాదిభూతుడగును. “బ్రహ్మ విద్భూష్టై వ భవతి” బ్రహ్మము నెరిగినవాడు బ్రహ్మయే యగుననియు శ్రుతి వచనము. ఇట్లుగ్గుయు. జంధుడును, బర్హన్యుడును, న్నోతములును, వాయువును సంవత్సరమునుగాక ప్రత్యక్షముగా దసీయుంచుచున్న సూర్యుడుసహితము జలమునుండియుత్పన్నమై యున్న కారణమున వారలు జలమునకు నివాసము. యనియు వివరింపబడి యున్నది. తుట్టతుదకు:—

“యోఽపి నానం ప్రతిష్ఠితం వేద—ప్రత్యేవతిష్ఠతి”

ప్రథమమున “అపి పుష్పం” అని వర్ణింపబడిన యీ సృష్టి యంతయును జలమున బ్రతిష్ఠింపబడిన నానముగా నెరిగినవాడు స్వయముగానే పరమేశ్వరీ యంతును బ్రతిష్ఠి తుడుగుచున్నాడనియు వర్ణింపబడినది.

ప్రాణాన్ని గురించి

శ్రీ 'ఆంగిరస్'

భారతదేశంలో బ్రహ్మవదారాన్ని గురించి కర్మకాండను గురించి మీమాంస చేసినంతగా ప్రాణాన్ని గురించి మీమాంసించి నట్లు కన్పించదు. ఉపనిషత్తులలోను, ఆయుర్వేద గ్రంథాలలోను ఇందుకు సంబంధించి కొన్ని కొన్ని విషయాలువుంటే ఉండవచ్చును గాని, అవి ప్రాణిజాతం కల్గినతర్వాత సంగతులనుగూర్చి చెబుతాయి గాని, అసలు ప్రాణం ఎట్లా సముద్భవం చెందిందో చెప్పవు. బృహ దారణ్యకోపనిషత్తులో “తీణ్యాత్మనేకురుతేతి మనోవాచం ప్రాణం” మొదలైన మంత్రంలో ఈ ప్రాణ ప్రసక్తి వస్తుంది. అంతకుముందు బ్రహ్మ నిర్మితమైన సప్తస్థముల సంగతినెచిప్పి, ఈ మనో వాక్యాణ ములను గురించి వివరిస్తుంది. ఇవి గూడా ఆత్మకు అన్నములైనట్లే చెబుతుంది. మనో వాగ్వివరణం సంగతి ఎట్లావున్నా ఇక్కడ ప్రాణ వివరణం ఎట్లా ఉన్నదో చూడటం అవసరం. మంత్రం ఇట్లా వుంది. “ఏషాహ్యన్త మాయతే, షిహిన్ ప్రాణోఽపానోవ్యాన ఉదాన సమానోఽన ఇత్యేతత్ సర్వం ప్రాణ ఏవై తన్మయోవా అయమాత్మా వాబ్జయో మనోమయః ప్రాణమయః”

ఈపైన పేర్కొన్న మంత్రం అర్థం ఇది ప్రాణము ముఖ నాసికములద్వారా సంచరించుచు హృదయ సర్వంతముప్రవ ర్తించుచున్నది. ఇది ఊర్ధ్వ గమనమువలన ప్రాణమనియు, మూత పురీషాదికమును పోగొట్టుటవలన అపానమనియు అనబడుతున్నది. ఈ అపానము నాభి వర్వంతమునుండి క్రింద సంచరించుచు అధోగ మనము చేయుటవలన అపానమనబడుచున్నది. సమస్త శరీరమును పొందియుండునది వ్యానము. ఇది ప్రాణాపానములయొక్క సందియై సామర్థ్యముగల కర్మకు కారణమైనది. ఆపాదతలమన్న క సర్వంతము వుండి పూర్వమునందు సంచరించుచున్నది ఉదానము. ఇది ఊర్ధ్వ రోక గమనాదులకు కారణమైనది. ఉదరమునందుండు అన్నమును సచనము చేయునది, తినబడిన అన్నాదికమును త్రాగ బడిన పానాదికమును సమానముగా పొందించునది సమానము. ప్రాణాది వృత్తి సమూహముగు నీ సమస్తమును ప్రాణ స్వరూపవే అని ఉపనిషత్తు అంటున్నది. ప్రాణోపానవ్యానోదానసమానములు యాసర్వమును ప్రాణము. “ప్రాణోఽపానోవ్యాన ఉదానసమానో ఽన ఇత్యే తత్సర్వం ప్రాణవచః”

ఇంకొకతావున ఇదే ఉపనిషత్తులో ప్రాణము శిశువుతో పోల్చ బడినది. అక్కడ మంత్రం ఇట్లా వుంది.

“యోహ వై శిశుగ్ం సాధానగ్ం
సప్రత్యాధానగ్ం సస్మాణగ్ం
నదామం వేద సప్తహ
ద్విషతో భాత్యవ్యానవరుణద్వి
అయం వావ శిశుర్యాయం
మధ్యమః ప్రాణస్తస్యేద
మేవాధానమిదం ప్రత్యాధానం
ప్రాణఃస్మాణాన్నందాచు”

ఈ మంత్రమునకు వివరణ మిట్లున్నది: “ఇదు విధము లుగా ఈ దేహము నందుండేది యీ ప్రాణము శిశువువలెనే, శబ్దాది విషయములయందు ఒక ఇంద్రియము ఇంకొక ఇంద్రియ విష యమునందువలెనే అనమర్తమగుటవలన శిశువుగాను, ఇట్లు ప్రాణమును శిశువునకు అధిష్ఠానమగుటవలన శరీరము ఆధానమనియును, ఇట్లే ఆధానమగు శరీరముతో గూడికొనుటవలన దేహమధ్యమునందలి ప్రాణ మను శిశువును సాధ్యముగాను, ఈ ప్రాణమును శిశువును పొంది యున్న విజ్ఞాన మయాత్మ నిద్రవలన జాగ్రత్కాలమునందుశిరస్సు నందున్న చక్కుశ్శ్శ్శ త నాసికములయొక్క రంధ్రముల నారింటిని. ముఖబిలమును యీ యేడింటిని తిరిగి పొందియుండుటవలన ప్రత్యా ధానమనియు, ఇట్లే ప్రత్యాధానముతో గూడుకొనుటవలన శిశువును సప్రత్యాధానమునుగాను, ప్రాణమునుశిశువు ఈ శరీరమునందు స్తంభము ఆధారముగాగల శిశువువలెనే అన్నపానములవలన పుట్టిన బలము. ఆధారముగా కలవాడగుటవలన స్థాణమునుగాను, నెరుగవలసియున్నది బక్కింపబడినఅన్నము, నూల మధ్యమ అణిష ములని మూడు విధము లైనది. అందు స్థూలరూపమైన రసము మూత పురీషముగా బయలు వెడలుచున్నది. మధ్యమరూపమగురసము క్రమముగా రక్తముమొదలైన వాని రూపముతో సకార్యములగు తక్కు, రక్తము, మాంసము, మేధస్సు, మజ్జ, ఎముక, రేతస్సు—యీ యేడింటి వలన బుట్టిన శరీరమును వృద్ధి పొందించుచున్నది. అణిష రూప మగురసము అమృతమనీ, ఊర్జమనీ, ప్రధానమనీ చెప్పబడుచున్నది. అది బొడ్డునకువీరొదనున్న హృదయదేశమునుపొంది హృదయము నుండి బయలువెడలి విశేషముగా దేహమునందంతటను వ్యాపించి యున్న డెబ్బదిరెండువేల నాడులయందు ప్రవేశించి ఇంద్రియ సమూహమే రూపముగా గలిగిన స్వాక్షరరూపముగు ప్రాణమగు ప్రాణ

మను శిశువును శరీరమందుంచుటకు కారణమైన స్థూణమును పేరు గల శక్తిని కలుగజేయుచు శరీర ప్రాణములను పలుపువలెనే బంధించుటవలన ఆ ప్రాణమును శిశువును నదామమునుగాను, ఈ ప్రకారము దేహమధ్యమునందున్న ప్రాణమును శిశువును పాదానమునుగాను, స్వవత్సాధానమునుగాను, సస్థూణమునుగాను పాదానమునుగాను తెలిసికొనువాడు, అట్టి విషయరాగములను నశింపజేయుచున్నాడు."

ఇట్లు బృహదారణ్యకంలో ప్రాణాన్నిగూర్చి మంత్రాలుకొన్ని ఉన్నాయి. ఈ మంత్రములయందు ప్రాణం అనేక విధాలుగా వర్ణింపబడివుంది. ఒక మంత్రంలో ప్రాణం స్వర్లోకం అని చెప్పబడివుంది. ఇంకో మంత్రంలో ప్రాణం సామనేదమని, మరో మంత్రంలో ప్రాణము మనుష్యుని ఉపనిషత్తు చెబుతున్నది. మనోవాక్స్యాణములనుమూడింటిని గురించిన్నీ చెబుతూ ఒక మంత్రం—“పితామాతావజ్జైత ఏవ మన ఏవపితా, వాజ్మోతా, ప్రాణః ప్రజా” అన్నది. మనస్సు తండ్రియట. వాక్ తల్లియట. ప్రాణము సంతానమట. మరియు ప్రాణం స్వరూపం ఏమిటి? ఈ విషయం ఇంకో మంత్రంలో ఇట్లా వుంది.

“యత్కించావిజ్ఞాతం ప్రాణస్య
తద్రూపం, ప్రాణోహ్యవిజ్ఞాతః
ప్రాణ ఏనం తద్భూత్వా వతి”

ఇంద్రియ గోచర స్వరూపము ఏదియో, అది ప్రాణము యొక్క స్వరూపము. ప్రాణమే అవిజ్ఞాతము. అనగా ఇంద్రియములకు కనబడనిది. ప్రాణమిట్లు అయి, ప్రాణ విభూతిని తెలిసినవానిని రక్షిస్తూవున్నది.

ఈ ఉపనిషత్తులో ప్రాణం ప్రజావతికి అన్నముగా చెప్పబడినది. దాని విభూతియు వివరించబడినది. “అధైతస్య ప్రాణస్యాన శ్శరీరం జ్యోతి రూప మసౌ చంద్రస్తద్వ్యావాసేన ప్రాణాస్తావత్య అసాస్తావసౌ చంద్రస్తవితేనర్యవేన సమాస్పర్శేనన్తానయోహ్లా తామస్తవత ఉపాస్తేన్త వస్తతగ్ం నలోకం జయత్యధయో హ్లాతావనన్తామపాస్తేన్తవగ్ం నలోకం జయతి”. ఈ ప్రాణము అటు ఉదకములు దేహము; జ్యోతిరూపము—అనగా ప్రకాశరూపమైన కరణము చంద్రుడు. దానియందు—అధార ఆధేయములగు జలచంద్రురూపమైన దానియందు—ప్రాణము ఎంత పరిమితి కలిగి యగుచున్నదో, ఉదకములు అంత పరిమితి కలిగియుగి యున్నవి. చంద్రుడును అంతే పరిమాణము గలవాడగుచున్నాడు. ఈ వాక్యనః ప్రాణములన్నియు సమానములై వని.” అన్నియు అంతములేనివి.....”

ఇట్లు ఉపనిషత్ బుచ్చులు ప్రాణాన్ని గురించి యోచించారు. ఈ ప్రాణం ఆంతంలేనిది. ఇది ఐదువాయువులుగా శరీరంలో ఉంటున్నది. ఈ ఐదు వాయువులున్నా ఐదు వృత్తులులేక లక్ష

ణాలు కలిసి అయిఉన్నాయి. లోకంలో పంచ ప్రాణాలన్నమాటకు అర్థం ఇదే అయివుంటుంది. ఈ ప్రాణం శిశువు. ఆ శిశువునకు యీ శరీరము ఆధానము. ఎందుచేతననగా కార్యాత్మకమైన శరీరమునందు ప్రాణము ఉంచబడుచున్నది గనుక. ఇచ్చట ప్రత్యాధానము కూడా వున్నది. ఈ ప్రత్యాధానమనగా నేమి? శరీరము నందు ఇంద్రియములు వానివాని రూపమునుపొంది శబ్దాది విషయములను పొందుటకు ద్వారములవుతూవున్నాయి. అయితే ఈ ఇంద్రియములు ప్రాణమాత్రమునందు చేరివున్నవక్షంలో విషయములను పొందుటకు ద్వారములు కాజాలవు. ఇచ్చట ఉపనిషత్ భాష్య కర్తలు ఒక ఉదాహరణం చెబుతున్నారు. అజాత శత్రువు కాశీ రాజు. ఆయన నిద్రించుచున్న ఒకనిని తన హస్తముతో అటు నిటు పార్చించి లేపును. అనగా నిద్రించిన వానిని లేపి వానిని తిరిగి జాగదవస్థకు తెచ్చుటవంటిది యీ ప్రత్యాధానమని అర్థము. విజ్ఞాన మయాత్ర జాగదవస్థయందు శిరఃప్రదేశమునందలి చక్కుశ్చేత్రములు మొదలైన విశేష ప్రదేశములయందు తిరిగి ఉంచబడుతున్నది. ఈ తిరిగి ఉంచబడటము ప్రత్యాధానము. మరియు ఈ ప్రాణమునకు అన్నము బలము. ఇదే ఉపనిషత్తులో మరియొకచోట “కొందరు ప్రాణమును పరబ్రహ్మమని చెప్పిరి. ఆ ప్రకారము నరికాదు. ఏలన, అన్నము లేకుండ ప్రాణము శోషించి పోవుచున్నది” అనియున్నది. మరియు నీ అన్నము, లేక బలము స్థూణముగా చెప్పబడినది. స్థూణమనగా స్తంభము. స్తంభము ఆధారముగాగల శిశువువలెనే, ఈ శరీరమునందు ప్రాణమును శిశువు అన్నపానముల వలన పుట్టిన బలము ఆధారముగా గలవాడై యుండుచున్నాడు. ఆ కారణమువలననే ఇచ్చట బలము ప్రాణమని ఉపనిషత్ మంత్రంలో వుంది. స్తంభముగా వర్ణితమైనది. మరియు పై మంత్రము నందు అన్నము పలుపు (దామ) క్రింద పేర్కొనబడినది. ఎందువలన? బక్షింపబడిన అన్నము మూడువిధములుగా పరిణమించి ఇంద్రియ సమూహమేరూపముగా కలిగిన శిశువును పేరుగల లింగశరీరమును శరీరమందుంచుటకు కారణమైన స్థూణమును పేరుగల బలమును పుట్టిస్తూవుంది. ఇట్లుగా ఈ అన్నము రెండు విధములుగా పలుపువలె, ప్రాణశరీరములను మిక్కిలిగా బంధించునది అవుతున్నది. కనుకనే అన్నము “దామ”మని చెప్పబడుతూవుంది.

ఇచ్చట యీ ప్రత్యేక మంత్రమువలనను, దానిపై వ్యాఖ్యాతలు చేసివున్న వివరణమువలనను, లింగశరీరమే ప్రాణమునునదిగా భావించబడినట్లు తెలుతూవుంది. ఈ లింగ శరీరమునకు ఇంద్రియ సమూహమే రూపమని ఇచ్చట అర్థప్రతీతి కలుగుతున్నది.

2

బృహదారణ్యకంలో ఉద్గీర్ణ బ్రాహ్మణం అని ఒకభాగం వుంది. అందులో ఒక విచిత్రమైన కథ చెప్పబడివుంది. అది యీ మంత్రంలో ప్రారంభం అవుతున్నది.

ద్యయవా ప్రాణవత్
 దేవాశ్చనురాశ్చ తతః
 కానియపా ఏవదేవా
 జ్యాయపా అనురాః ; త
 ఏషులోకేష్వస్పర్ధంతః ;
 తేహ దేవా ఊచు ర్లన్తానురాన్యజ్ఞ
 ఉద్గీ థే నాత్యయామేతి"

దేవతలును, రాక్షసులును ప్రజావతి సంబంధమైనవారు—
 దేవతలు అల్పమైనవారు. రాక్షసులు అధికమైనవారు. ఈ దేవత
 లును, ఈ రాక్షసులును లోకముల విషయమై కలహించిరి. ఆ
 దేవతలు ఇప్పుడు యజ్ఞ మునందు ఉద్గీ థమును అనగా ముఖ్య ప్రాణమును
 స్తోత్రము చేయుటచేత రాక్షసులను అక్రమిద్దామని అనుకున్నారు.

ఆ దేవతలు వాగధిమాన దేవతనుగూర్చి "నువ్వు మాకొరకు
 గానము చేయవలసింది" అని వలికారు. ఆ వాక్కు "తథేతి" యని
 ఆ దేవతలకొరకు మిక్కిలిగా గానం చేసింది. వాక్కునందు ఏది
 భోగమూ, ఆ భోగమును దేవతలకొరకు గానం చేసింది. తనకొరకు
 కూడా గానం చేసింది. రాక్షసు లిది ఎరిగి, యీ గానముచేతనే,
 దేవతలు తమ్ము అక్రమించగలరని తెలిసి పరుగెత్తుకొనిపోయి,
 పాపముచేత దానిని కొట్టిరి. అది పాపమైనది.

ఆ తరువాత దేవతలు ప్రాణమును గూర్చి "నీవు మాకొరకు
 గానము చేయవలసింది" అన్నారు. ప్రాణము ఆ దేవతల భోగము
 కొరకు, తన కొరకు గానం చేసింది. రాక్షసులు ఇదియు తెలిసి
 కొన్నారు. పురుగెత్తుకొనిపోయినారు. పాపముతో దానిని కొట్టి
 వారు. ఏది అన్యాయముననుదో దానిని కొట్టినారు. అది పాపమైనది.

ఇచ్చట ఒక విషయమున్నది. ఇచ్చట దేవతలు ప్రాణమును
 ప్రార్థించిరని యున్నది. మంత్రము చివర రాక్షసులు ప్రాణమును
 కొట్టినట్లున్నది. అనగా ఈ మంత్రమునందు దేవతలు ప్రార్థించిన
 ప్రాణము ప్రాణములేక ప్రాణదేవతయని అర్థము చేసుకొనవలసి
 వున్నది.

అనంతరము దేవతలు నేత్రమును గూర్చి తమ కొరకు గానం
 చేయవలసినదిగా కోరారు. నేత్రము నరేనన్నది. వారి కొరకు, తన
 కొరకు గానం చేసింది. రాక్షసులిది తెలిసి, ఆ నేత్రమును పాపముతో
 కొట్టిరి. అది పాపమైనది.

ఇట్లే దేవతలు శ్రోత్రమును, మనస్సును ప్రార్థించిరి.
 ఆ శ్రోత్రము, అనునను ఆ దేవతల కొరకు, తమ కొరకు గానం
 చేశాయి. రాక్షసులు వానిని పాపము వలన కొట్టటము అయింది.
 పాపము వచ్చుటయు జరిగింది. దేవతలు ఇప్పుడు ఆన్యమును ప్రార్థిం
 చారు. ప్రాణమును గూర్చి తమ కొరకు గానం చేయవలసింది
 అన్నారు. అన్యమైన ప్రాణము అందుకు అంగీకరించింది. గానం

చేసింది. రాక్షసులిది ఎరిగి, ఆన్యమన్న ప్రాణమును గూర్చి పరా
 గతుకు వచ్చారు. పాపముతో ఆ ఆన్యమును కూడ కొట్టడానికి
 నిశ్చయించారు. కాని కొట్టలేకపోయారు. పాపమునుపొంది
 మట్టిబెడ్డ ఏవిధంగా అయితే నాశనం అయిపోతుందో, అవిధంగా
 రాక్షసులు నాశనమైపోయారు. అందుచేత తిరిగిపూర్వము పాపము
 చేత కొట్టబడిన వాగాదీంద్రియములు దేవతలుగా అయినాయి.
 అనురులకు పరాభవమైంది.

ఇచ్చట ఒక విశేషంవుంది. పైన చెప్పిన ఉదంతంలో అనురులు
 ఇంద్రియముల నన్నింటికి పాపముతో కొట్టడం, అవి పాపముతో
 అవరిశుద్ధం అయిపోవడం వుంది. ఒక్క ఆన్య మాత్రమే ఇందుకు
 అపవాదు. ఇచ్చట రాక్షసులు ఆన్యగుహ యందుండెడి ప్రాణమును
 పాపముతో కొట్టుటకు యత్నం చేశారు. కాని యీ ప్రాణము అనం
 గము. అందువలన దానిని కొట్టలేకపోయినారు. నిషిద్ధములైన
 పాపములతో కూడా రాక్షసులు నశించుటవలన వాగాదీంద్రియములు
 పిండ మాత్రమైన దేహమునందలి ఇంద్రియ గోళముల
 యందు స్వాధిమానమును వదిలి అగ్న్యాది స్వరూపముగా నుండెడి
 దేవత్వాన్ని పొందాయి. ఇచ్చట యీ కథతో సర్వేంద్రియములకు
 ముఖ్య ప్రాణమునకు వున్న సంబంధం ఎట్లా వుంటుందని
 బృహదారణ్యకంలో ఉపాంశబడిందో తెలుస్తున్నది. అంతేగాక ముఖ్య
 ప్రాణం అనే దానికి అనంగత్యం అనే లక్షణం కూడా ఒకటి వున్నట్లు
 ఇచ్చట నిగమనం చేయబడింది.

ఈకథ ఇంకా ఇట్లా కొనసాగించబడి వుంది. ఇప్పుడు తిరిగి
 దేవత్వమును పొందిన ఇంద్రియములు ముఖ్య ప్రాణము గురించి
 ఆలోచన చేశాయి. తమకు యీ దేవత్వాన్ని ఇచ్చింది ఆప్రాణమే
 కదా? ఆ ప్రాణం స్వరూపం ఏమిటి? అది ఎచ్చట వున్నది? ఇట్లా
 విచారణ. ఈ ఇంద్రియము లన్నియు ముఖ్య మధ్య మందున్న
 ప్రాణమును పొందాయి. అందువలన ఈ ప్రాణానికి "ఆయస్య"మని,
 కార్యకారణాలైన సర్వావయవాలలో శ్రేష్ఠమైన అత్మ అవడం
 వలన ఆంగిరసమని ప్రసిద్ధికి ఎక్కింది. ఈ ఆంగిరసమున్న విష
 యాన్ని ఉపనిషత్తు ఇట్లా చెప్పింది. "ఆంగిరసః అంగానాంహ రసం"

ఇంకో మంత్రంలో ముఖ్య ప్రాణం వాయువు ఎట్లా అయిందో
 బృహదారణ్యకం వివరిస్తున్నది. "అథ ప్రాణమత్యవహత్యయదా
 మృత్యుమత్యవముచ్యత స వాయురభవతోయంవాయుః పరేణ మృత్యు
 మత్రికాంతః పవతే". ప్రాణము అనంతరము మృత్యువును అతి
 క్రమించి ప్రాణవాయువును వహించెను. ఆప్రాణవాయువు అప్పుడు
 వాయువు అయెను. ప్రసిద్ధమగు వాయువు మృత్యువు లేకనే అతి క
 మించినదై ఏచుచున్నది. ఈ ప్రాణము దేహింద్రియాది సముదాయ
 మును ధరించుచున్నట్లు కూడా ఋషులు ఉపా చేశారు. వారి ఊహ
 ప్రవచనం ఇక్కడ యీవిధంగా వడిచింది. ప్రాణులు అనగా ప్రాణ

ములు గలవారు అన్నం తింటున్నారు. అనగా ఆ అన్నము ప్రాణము చేతనే తినబడుచున్నది. ఈ వాదం ఇంతటితో ఆగలేదు. బృహదారణ్యకం యీ వాదాన్ని ఇంకా ఇట్లా కొనసాగించింది. ప్రాణులు తినుచున్న అన్నాన్ని ప్రాణమే తింటున్నది గనుక, ఆ ప్రాణం శరీరా కారముగా పరిణమించిన అన్నాద్యమునందు ప్రతిష్ఠ ము పొందుతూ వుంది. ఈ అన్నము కోసము ముఖ్య ప్రాణము ఉపాసన చేయుటను గమనించిన వాగది ఇంద్రియములు అనగా వాగింద్రియము మొదలైన దేవతలు ప్రాణమును సమీపించి ఇట్లా అన్నాయి:

“ఓ ప్రాణమా! ఏది అన్నమో, ఆ అన్నమును గూర్చి నీకొరకు గానం చేసుకున్నావు. మిక్కిలి గానముచే అన్నమును స్వాధీనపరచు కున్నావు. ఇప్పుడు మమ్ములను కూడా అన్నము నందు పొందింప చెయ్యి.”

అప్పుడు ప్రాణం వారితో ఇట్లా అన్నది: “మీరు నన్ను అన్నమును కోరుతున్నారు. మీరు అన్నమును కోరిన వారైతే, నన్ను అంతటను అభిముఖముగా ప్రవేశించండి”

ప్రాణము అనిన ఈ మాటలు విని వాగది ఇంద్రియ దేవతలు ఆ ప్రాణమును గూర్చి పరిసమంతంగా ప్రవేశించాయి. ఇట్లా లోకము ప్రాణముచేత యే అన్నాన్ని తింటున్నదో, ఆ అన్నమే ఇంద్రియము లకు కూడా అన్నం అవుతున్నది.

ఈ కథలో ప్రాణానికి, ఇంద్రియాలకు పున్నట్లు వారు భావించిన సంబంధాన్ని బృహదారణ్యకం చెప్పిన తాత్పర్యము విశదీకరించారు. ఇన్ని రకాలైన కారణాలను పురస్కరించుకొని ఈ తాత్పర్యము ప్రాణాన్ని అంగీకరణగా స్థాపించారు. “సః ఆయాస్యః ఆజ్ఞీ రసః అజ్ఞానం హి రసః, ప్రాణవా అజ్ఞానం రసః కథం; ప్రాణో హివాజ్ఞానం రసః తస్మాత్ యస్మాత్ కస్మాత్ అజ్ఞాత్ ప్రాణః ఉత్కామతి తత్ ఏవతత్ కుష్యతి, ఏషః వా అజ్ఞానం రసః”

ఇప్పుడు ప్రాణమున కాంగీకరణము చెప్పబడినది. ప్రాణము నమస్త అవయవములకు రస స్వరూపముగా నున్నది. ఏ అవయవము వల్లనైనను ప్రాణము పోయేనేని, అక్కడనే ఆ అవయవము ఎండి పోతున్నది. ఆ కారణము నుండియే ప్రాణము అవయవములకు రస స్వరూపమై వది. అందుచేతనే ప్రాణము అంగములకు అంగీకరణమని చెప్పబడుతున్నది.

ఇట్లా ప్రాణాన్ని గూర్చిన విచారం యీ ఉపనిషత్తులో మరికొంత కూడా వుంది. అయితే అది అంతా ఉపాసనాభాగం. అంతా ‘Mysticism’. కాని ఇంతవరకు జరిగిన విచారణలో ప్రాణం యొక్క గుణ విజ్ఞాన ఫలములు వివరింపబడినాయి. బృహదారణ్యకము నాటికి మన మేధావులు ప్రాణాన్ని గూర్చి చేసిన మీమాంస, విజ్ఞాన ఇందులో కనిపిస్తుంది. ఇదేవిధంగా తైత్తిరీయము, ముండ కము మొదలైన ఉపనిషత్తులలో కూడా యీ ప్రాణాన్ని గురించిన

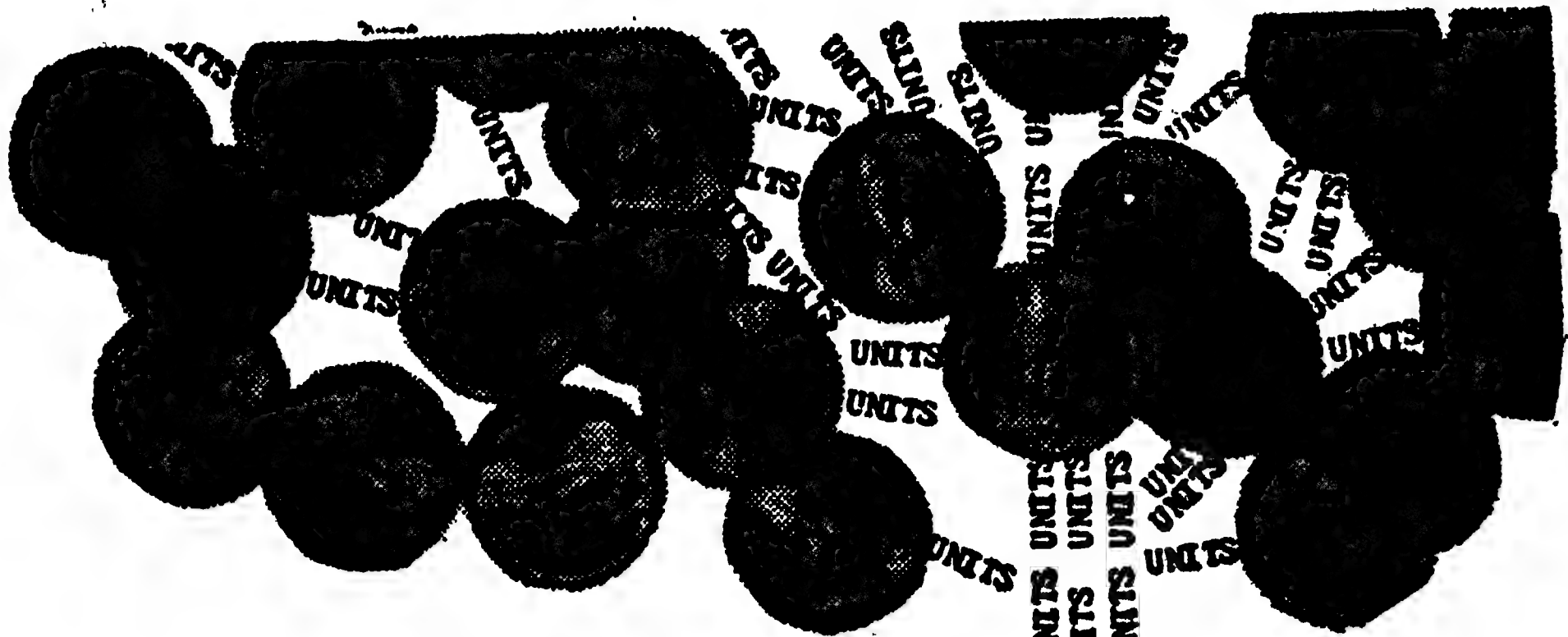
మీమాంస కొంత జరిగి వుంది. తైత్తిరీయం అనందవల్లీలో ప్రాణానికి సంబంధించిన కొన్ని మంత్రాలు వున్నాయి. ‘అన్నాద్వైక్షణజాః’ అని ప్రారంభమైన మంత్రంలో “అన్యోంతర... ప్రాణమయః” మొదలైన వాక్యాలలో యీ ప్రాణ మీమాంస జరిగింది. ఆ వాక్యాలు ఇట్లా వున్నాయి:

“అన్యోంతర ఆత్మా ప్రాణమయః, తేనైషవూర్ణః, సహవిష పురుషవిధః, ఏవ; తస్యపురుషవిధతాం; అన్యయం పురుషవిధః; తస్య ప్రాణ ఏవశిరః; వ్యానోదక్షిణః పక్షః; అపాన ఉత్తరః పక్షః; ఆకాశఆత్మా; పృథివీపుచ్ఛం ప్రతిష్ఠా; తదప్యేషశ్లోక్ భవతి.”

అన్నమయ ప్రాణమయ కోశాది వివరణ జరుగుతున్న సందర్భంలో ఈ ప్రాణం ప్రసక్తి వస్తుంది. ఈ మంత్రం అర్థం ఇది: “అట్టి అన్నరసమయమైన దేహముకంటే ఇతరమైన ప్రాణమైన ఆత్మగలదు. అది అంతరఆత్మ. అనగా అన్నమయకోశములోనిది ప్రాణమయకోశమని అర్థము. ఈ ప్రాణమయముచేత అన్నమయము వ్యాపింపబడినది. ఆ యీ ప్రాణమయము కూడా పురుషాకృతి కలదే. ఈ అన్నమయముయొక్క పురుషాకారత్వమును అనుకరించి ప్రాణమయముకూడ పురుషాకారము కలదియే అయినది. ఈ ప్రాణమనకు ప్రాణవాయువే శిరస్సు. వ్యానవాయువే దక్షిణ పక్షము; అపానమే ఉత్తరపక్షము. ఆకాశమే ఆత్మ. అనగా ధారకమైనది. పృథివీ పుచ్ఛము; ప్రతిష్ఠాము; అనగా ఆధారస్థానము. ఈ అర్థమునందు ఈ ఋక్కు అగుచున్నది.”

ఈ మంత్రాన్ని ఆచార్య శంకరులు ఇట్లా వ్యాఖ్యానించారు (శ్రీ ఎన్. సీతారామశాస్త్రిగారి ఇంగ్లీషు అనువాదం ఇస్తున్నాన.)

“From such, the soul made of the essence of food” etc.-different from this soul above described, there is an inner Atman made of Prana - also falsely imagined like the body to be the Atman. Prana is Vayu. Pranamaya made of Vayu. The soul made of food is full of the soul made of Vayu, just as bellows full of air. The soul made of Vayu is of the form of man with the head, hands etc. Is it so of itself? The answer is ‘no’. It is well known that the soul made of the essence of food, is of the human form. The soul made of Vayu is of the form of man, after the shape of that made of food, just as the image formed by pouring (the melted metal) into the Crucible. It is not of that form by itself. Thus the form of the inner one is the human form, after the form of the outer one; and each outer one is full of that which is within; of it is asked “how then is it of the human form?” this is the answer. Of this soul made of Vayu, Prana the gas expired through the mouth and nose is made to be the head, on the strength of this

యూనిట్లు

ఒక అద్వితీయమైన పెట్టుబడి విధానం

తెలివైన పెట్టుబడిదారులుగా మీరు, వీరియనంత కట్టుబడి ప్రమాదంతో, మీ పొదుపుల మీద వీరియనంత అధికమైన లాభాదిని సంపాదించాలని కోరుతారు.

యూనిట్లలో పెట్టుబడి పెట్టడం వల్లనే మీరు యీ విధంగా చేయగలుగుతారు.

* యూనిట్లు కేవలము భద్రమైనవే కాక, మీ పొదుపులు పెరగడానికి కూడా సహాయపడతాయి.

* యూనిట్లు మీకు మంచి లాభాలను తెస్తాయి. (క్రితం సంవత్సరం 8.1%) ఇతర విధములైన కొన్ని పెట్టుబడులలాగ కాక.

ఫీటీవల్ల మీకు అమూల్యమైన వస్తువు మినహాయించుకుంటున్నాయి.

* మీకు పొమ్ము అవసరమయితే, యూనిట్లను మీరు మరలగా బేగడుగా మార్చుకోవచ్చును.

యూనిట్లలో పెట్టుబడి చేయండి! ఈ సందర్భం హెచ్చు రాబడి వచ్చే అవకాశాలు ఉన్నాయి!

పెద్ద పెద్ద బ్యాంకుల ద్వారా లభించే లాభాలతో, మీరు యూనిట్లను కొనవచ్చును.

ఉత్తమమైన దానిలో పెట్టుబడి పెట్టండి. యూనిట్ ట్రస్ట్ లో పెట్టుబడి పెట్టండి

యూనిట్ ట్రస్ట్ ఆఫ్ ఇండియా

45, ఏర్ నారిమాన్ రోడ్, బొంబాయి-1.

రిజిస్టర్డ్ బ్యాంక్ టర్నింగ్, పోస్ట్ గ్రాంట్, పాస్ బిక్ రోడ్, కుర్నా-1.

రిజిస్టర్డ్ బ్యాంక్ ఆఫ్ ఇండియా ఎన్క్యూ, 13, నేషనల్ మార్కెట్ రోడ్, కోల్కతా-1.

Hymn. The sides etc. are also fancied on the strength of the Text. Vyana, the gas that pervades the whole body, is the right side, Apana is the left side. A gas in Akasa with a peculiar function called samana is the trunk. It is said to be the trunk in relation to the other gases around, because it is in their midst. It is well known in the Vedas that the middle is Atman. "Atman is in the middle of these limbs" The earth is the supporting tail. The Earth is the supporting deity presiding over the earth, the supporter of the life of the body, because it is the cause of its existence. Because another text says "This (Earth) supporting the Apana of the man". otherwise, by the action of Udana, man will have to go up or by his weight the body will have to fall down. Therefore the earth is the supporting tail of the soul made of Prana. To the same effect in the matter of the soul made of Prana is said in this Hymn."

ఇక్కడ గూడా ప్రాణము వాయువుగానే సంభావించబడింది. ఇదే "నల్ల"లో ఇంకో వాక్యంలో సర్వత్ర దేవతలున్నా—ఆచార్య శంకరులు ఈ దేవతలనగా ఇంద్రియములనితమ తైత్తిరీయభావ్యంలో అర్థంచెప్పారు—ప్రాణవాయువును సరించిజీవిస్తున్నారని అనివ్వండి. మనుష్యులు, వశువులు కూడా అంతే. సమస్తభూతములకు ప్రాణమే ఆయుస్సు. అందుచేతనే తైత్తిరీయబ్రుహ్మలు ప్రాణాన్ని "సర్వా యుషం" అన్నారు. అనగా సర్వభూతములకు 'ఆయువు' అని అర్థం.

ఈ మంత్రాన్ని వ్యాఖ్యానిస్తూ శంకరులు ఇట్లు వ్రాశారు. (పైన ఇచ్చిన ఇంగ్లీషు తర్జుమా గ్రంథం నుంచే ఈ భాగం కూడా ఉట్టంకిస్తున్నాను:)

"The Gods live after Prana. The Gods.....do the act of breathing,... after Prana which is of the nature of air and which has the power of breathing, that is, becoming themselves Prana. Or since the chapter deals with soul, the Devas, that is, the senses are endowed with life, by the life of Prana."

దీనినిబట్టి గూడా ప్రాణము వాయువే అని తేలుచున్నది. అందుకే గాలిని పీల్చి బిగవడట్టడం, నియమించడం మొదలైన వాతయోగ ప్రక్రియలకు ప్రాణాయామం అని పేరు వచ్చింది. పంచ ప్రాణాలన్నీ ప్రాణాదికమైన పంచవాయువులనే అర్థం.

3

చివరేయ ఉపనిషత్తులో గూడా ప్రాణాన్నిగూర్చిన ప్రవక్తి కొంత వుంది. కాని ఈ విషయాన్ని బృహదారణ్యకం తర్వాత, కొంత ఎక్కువగా ప్రశ్నోపనిషత్తులో చెప్పబడివుంది. భరిద్వాజాడైన మకేకుడు, శిబికోడుకైన సత్యకాముడు, గార్గ్యుడైన సౌర్యయణి, అశ్వలాయణుని కుమారుడు కౌసల్యుడు, వైదర్బుడైన భార్గవుడు,

కాత్యాయనకబంధుడు, వీరు ప్రసిద్దులు. బ్రహ్మవరులు. బ్రహ్మనిష్ఠులు. పరబ్రహ్మముకొరకు అన్వేషిస్తూ భగవంతుడైన పిప్పిలాదుని దగ్గరకు వచ్చారు. ఆయన వారిని ఒక్క సంవత్సరం గురు శ్రుశ్రావ చేయమన్నాడు. ఆ తర్వాత మియివ్వం వచ్చిన ప్రశ్న అడగవచ్చునన్నాడు. సంవత్సరం గడిచింది. కబంధుడు గురువును సమీపించి ఈ ప్రజలెట్లు వుడుతున్నారు— అని ప్రశ్నించాడు. ఇక్కడ ప్రజలనగా జగత్తుని అర్థం. ఈ ప్రశ్నకు పిప్పిలాదుడు ఇట్లా సమాధానం చెప్పాడు. "ప్రజాపతి జగత్తును ఉత్పత్తి చేయవలెనని సంకల్పించాడు. అట్లు సంకల్పించి "రయి"ని, 'ప్రాణా'న్ని పుట్టించాడు. ఈ మిథునమువలన జగత్తు అనేక విధములుగా కల్పినదట.

వైదర్బుడైన భార్గవుని రెండవ ప్రశ్నము. ఆయన అడిగిన ప్రశ్నమిది. "ఎందరు దేవతలు దేహమును ధరిస్తున్నారు? ఎందరు దీనిని ప్రకాశింపజేస్తున్నారు? ఎవ్వడు వారిలో శ్రేష్ఠుడు?"

పిప్పిలాదుని సమాధానమిది: ఆకాశము, వాయువు, అగ్ని, జలము, పృథివీ, వాఙ్మయనశ్చక్షు శ్రోత్రములు—మేము ఈ శరీరమును ధరిస్తున్నాము అని స్పష్టంగా చెప్పుకున్నాయి. అయితే ఇట్లా చెప్పిన దేవతలకు వరిష్టమైన ప్రాణం ఇట్లా చెప్పింది. మీరు మోహాన్ని పొందవద్దు. ఈ శరీరాన్ని పట్టుకొని, నన్ను వంచదా విభజించుకొని ధరిస్తున్నాను. ప్రాణం ఇట్లా అనగా దేవతలు నమ్మలేకపోయారు. అప్పుడు ప్రాణం పైకి ఎగురబోగా ఇతరులు సర్వులున్నా కూడా అట్లాగే లేచారు. ప్రాణము ప్రతిష్ఠ, మానముకాగా, వారు ప్రతిష్ఠితులైనారు. మధుకరరాజు ననుసరించి మక్కికములు ఎగిరిపోతూవుంటాయి. ఆరాజు ప్రతిష్ఠితుడుకాగా, అవియు ప్రతిష్ఠితులవుతాయి. అనగా నిలిచి ఉంటాయి. ఇక్కడ అదే విధముగా జరిగింది. అప్పుడు వాఙ్మనశ్చక్షు శ్రోత్రాలు ప్రాణాన్ని స్తుతించాయి.

ఇప్పుడు ఈ స్తుతిలో "త్వం మాతరిశ్వ" అని ప్రాణము చెప్పబడియున్నది.

ఈ ఉపనిషత్తునందు మూడవ ప్రశ్నమున కౌసల్యుడు పిప్పిలాదుని ఇట్లా ప్రశ్నించాడు. "భగవన్! కుత ఏష ప్రాణో జాయతే? కథ మాయాత్యస్మిన్ శరీరం? అత్మానం ప్రవిభజ్య కథం ప్రాతిష్ఠతే? కేన ఉత్క్రమతే? కథం బాహ్యం అభిదత్తే? కథం అధ్యాత్మమితి?" ఈ ప్రశ్నములనుబట్టి ప్రాణ విజిజ్ఞానము వివిధంగా పూర్వులు జరిపిఉన్నదీ తెలుస్తుంది. దేనివలన యీ ప్రాణం వుడుతున్నది? ఎట్లు యీ శరీరమును ప్రవేశించుచున్నది? తనను విభజించుకొని ఎట్లు ప్రతిష్ఠితువుతున్నది? దేనినుండి ఉత్క్రమణం చేస్తున్నది?—ఈ మొదలైన ప్రశ్నములు ఇప్పుడు కూడా శాస్త్రవేత్తలను వేధిస్తూనే ఉన్నాయి. కౌసల్యుని యీ ప్రశ్నమును

పిప్పిలాదుడే అతివశ్యులైనాడు. అతివశ్య యవగా మిక్కిలి వేర్పు గల వశ్యులని అర్థం. ఈ వశ్యులకు పిప్పిలాడు డిచ్చిన సమాధానం ఇట్లా వుంది: వరమాత్మవలన ప్రాణం వుడుతోంది. పురుషుణ్ణి అనుసరించి నీడ ఏవిధంగా ఉంటున్నదో, జీవుణ్ణి మనస్సు ఏవిధంగా అవయత్నంగా చేరుతున్నదో అదేవిధంగా ప్రాణం శరీరాన్ని పొందు తున్నది. ఈ ప్రాణము తక్కిన ప్రాణములను సామాన్య అధిక్యత లనువలె, అట్లా వేరు వేరుగా నియమిస్తున్నది. పాయూపన్తముల యందు ఉదాసం వర్తిస్తున్నది. ప్రాణవాయువు స్వయముగా నేత్ర ములయందు, చెవులయందు, ముఖాసకములయందు ప్రతిష్ఠను పొందియున్నది. మధ్యమున సమాన వాయువువుంటున్నది. సమానము అన్నమును పాతముచేసి, సమముగా పొందిస్తున్నది. పౌడయము నుండి ఏకశతములైన నాడులు బయల్పడుతున్నాయి. ప్రతి ఒక వాడియు వంద వంద నాడులవుతున్నది. ప్రతి ఒక్క ఇట్టి వాడికిని ద్వాసప్తర్షాసప్తతినాడులు కలుగుతున్నాయి. వ్యాసమన్నవాయువు ఈ నాడులలో సంచరిస్తూవున్నది. ఉదాసము సుషుమ్నానాడి ద్వారమున ఊర్ధ్వ సంచారం చేస్తున్నది. బ్రాహ్మ ప్రాణము మూర్ధ్యుడై ఉద యిస్తున్నది. ఈ బ్రాహ్మ వాయువు వ్యాసము. తేజస్వీ ఉదాసము."

ఇట్లా ఎంత సేపు చెప్పినా, ఉపనిషత్తులలో ప్రాణపానాది వాయుప్రవచనమే ప్రాణము, దానియొక్క వివిధజనము కింద చెప్పబడుతూ వచ్చాయి.

ఉత్పత్తి మాయతం స్థానం విభక్త్యం చెన వంచథా అన్న చోట కూడ ప్రాణమునకు వంచరూప ప్రసక్తియే వుంది.

ప్రశ్నోపనిషత్తులోని నాల్గవ ప్రశ్నలో ప్రాణములు అగ్ను లొగ కూడ చెప్పబడినాయి. "ప్రాణాగ్నయ ఏనై తస్మిన్నురే జాగతి". దేహంతనే పురంలో ప్రాణాలనే అగ్నులు జాగరితం అవుతున్నాయి. వ్యవప్రశ్నమునందు భారద్వాజుడైన సుకేతుని ప్రశ్నకు సమాధా నంగా పిప్పిలాడు డిట్లా చెబుతాడు: "స ప్రాణం అస్పృశత, ప్రాణాత్ శ్రద్ధా, ఖం, వాయుః, జ్యోతిః, ఆపః, సృధివీ, ఇంద్రియం, మనః అన్నం, అన్నాత్ వీర్యం, తపః మంత్రాః కర్మ, లోకాః, లోకేషుచ వామచ. ఇవి పదునారు కళలుగా చెప్పబడినాయి. దాదాపు యీ అన్నింటికీ ప్రాణం కారణంగా చెప్పబడింది. జగత్తంతా ప్రాణమునకు అధీనమై వుంది. ప్రాణంయొక్క వశమై వుంది. జగత్తునందు స్వర్గమునందు ఏది ప్రతిష్ఠితమై వున్నదో ఆ అంతయు ప్రాణంవశం.

ప్రాణాన్నిగూర్చి ఉపనిషత్తులలో చెప్పినదంతా ఇట్లా వుంది. దీనివలన ప్రాణం ఎట్లా పుట్టిందో, ఆ ప్రాణాన్నిపొంది ప్రాణిజాతం ఎట్లా సముద్భవం చెందిందో ఇక్కడ సోపవర్తికం విరూపణంకాదు. ఋషుల ఊహలము, అమభవలము, శబ్ద ఖలము మాత్రం గోచరిస్తాయి. నిజానికి ఆ కాలానికి ప్రాణవిర్భావ వ్యవహారాన్నిగూర్చి శాస్త్రకట్టుగా ఆలోచించడానికి తగిన

ప్రయోగాదికాణ జరిగివుండలేదు. దాదాపు డార్విన్ అనే ఆయన పుట్టి తన సిద్ధాంతాన్ని ప్రపంచీకరించేటంతవరకు, ప్రాణానికి సంబంధించిన ఆలోచనలు, సృష్టికమాన్ని గురించిన ఆలోచనలు వేదాంతంలోను, ఇతరములైన తత్వాలలోను ముడిపడివుండేవి. ఇప్పుడు ఉపనిషత్తులలో చెప్పినట్లుగానే ఏవో కథలు యీ ప్రాణవిర్భావాన్ని గురించి చెబుతూ ఉండేవాళ్ళు. కానైతే, యీ ఉపనిషత్తులలో ప్రాణాన్ని గురించినమీమాంస ఆకాలంవాటికి జరగవలసినతీరులో జరిగింది. ఉన్నత మనస్కుడైన మానవుని ఆలోచన యొక్క విషయాన్ని మీమాంసెమ్మ న్నప్పుడు, పున్న విజ్ఞాన పరిధులలో ఎంతవరకుపోవచ్చునో అంత వరకుపోయింది. మరి ఇంకోచోట ప్రాణాన్ని గురించి ఇంతగా మీమాంసించిన జాడ అప్పటికి కన్పించదు. ఇతే ఇక్కడ కూడా ప్రకృతికి అతీతమైన శక్తులు ఏవో ఉన్నాయని, ఆ శక్తులవలన యీ ప్రాణం అన్నది సముత్పన్నం అయిందని చెప్పడమే ఇక్కడావుంది. కొందరు సత్యదార్థంలోంచి సృష్టి ఆరంభమైందంటే, కొందరు అపత్య దార్థంలోంచి సృష్టి ఆరంభమైనదంటూ వచ్చారు. ఇచ్చట అపత్య అంటే Non Living పదార్థంఅని అర్థం. అజీవద్రవ్యం అని అర్థం. అదేవిధంగా ప్రాణవిర్భావాన్ని గూర్చిగూడా భావిస్తూవచ్చాడు. ఈ అపత్తునుంచి ప్రాణం ఆవిర్భావం చెందింది అవడానికి వీలు కొన్ని ఉపపత్తులను కూడా చూపి, అది ప్రమేయ రహితంగా ఆవిర్భవించిందని అంటూ వచ్చారు. ఈ ఆలోచనలు, యీ విజ్ఞాన ప్రారంభం అయ్యేవాటికి అధునాతన విజ్ఞాన యుగావతరణం జరుగుతున్నది. Natural Philosophy ఆవిర్భవిస్తున్నది.

ఇది ఇట్లావుంచి అనత్తునుంచి ప్రాణ విర్భావము, ప్రాణ్య విర్భావము జరిగివుంటుందని వాదించిన సిద్ధాంతాల పద్ధతిని చూద్దాము. వీరు ఇట్లా అంటారు. రౌట్టెలు పోసిపోయి ఋణ పడుతున్నాయి. మాంసంవెడి పురుగులు పడుతున్నది. నీరు నిల్వవుండీ పోయినప్పుడు కూడా పురుగులు పడుతుంది. ఇవి అన్ని ప్రాణిజాతాలే గదా. ఇవి ప్రమేయ రహితంగా, వాటి అంతట అవి సముద్భవిస్తున్నవి. గ్రీకు తాత్వికులలో ప్రాచీనులైన కొందరు అనాగ్జగోరస్, ఎంపిడికిల్స్, ఎపిక్యురస్, అరిస్టాటిల్ మొదలైన మహాపురుషులే యీ రకమైన ప్రాణవిర్భావ సిద్ధాంతాన్ని ఆకాలంలో విశ్వసించాడు. మధ్యయుగాల అప్పుడు వాతుచెట్టును Goose tree గురించి, విజిటబుల్ లాండ్ ను గురించి, హోమూన్ క్యూబ్ ను గురించి మాట్లాడుతూ వుండేవారు. అలగ్జాండర్ నెక్కుం అనే ఆయన 12 వ శతాబ్దంలో ఒక కొత్త సిద్ధాంతం లేవదీశారు. అది పక్షుల ఆవిర్భావానికి సంబంధించింది. ఆ పక్షులు చెట్లనుంచి పుట్టాయని, ఆయన అన్నారు. సముద్రపుజలం ఉప్పుగా ఉంటుందిగనుక, ఆ ఉప్పునితనం వచ్చి చెట్లకు తగలగానే, పక్షులు ఆ చెట్లలోంచి పుట్టుకు వచ్చాయి అన్నారు. మాంసం పున్నదంటే దానికి జీవి

వినుకాయగూరల నన్ను నమ్మకం ఒక్కప్పుడు మహా ప్రచారంలో వుండేది. ఆ నమ్మకం ఎంతవరకు సోయిందంటే, బరోపాలో జనం ఉన్నానా దివాలలో కూడా మాంసాన్ని స్వీకరించడం ఆరంభం చేశారు. పొత్తు తొలగించుకొని, ఒక శిముఖాన్ని జారీచేస్తేనేగాని, ఆ అలవాటు తప్పిపోలేదు.

ఈ ప్రాణవిర్భావ ఉదంతాలలో 'హోమూన్ క్యూల్స్'కు సంబంధించిన సంగతి చాలా విచిత్రమైనది. హోమూన్ క్యూల్స్ అనగా పాట్టిమనిషి, లేక వామనడు అని అర్థము. ఈ రకం మనిషి వున్నాని గురించిన రహస్యాన్ని పారసెల్సుస్ బయటపెట్టివేశాడు. ఇతను వదిపానన శతాబ్దికి చెందిన వ్యక్తి. రసవాది. అతను యీ "పాట్టి మనిషి"ని వున్నచోట ఎల్లాగో తెల్పిఉన్నాడు. అందుకు ఒక చిట్కావుంది. మనుష్యుడు ఉన్నాడు. అతని వీర్యము వున్నది. ఆ వీర్యమును తీసుకొని, ఒక ప్రత్యేకమైన పాత్రలోపుంచి, కొన్ని కొన్ని ద్రవీకరణలు జరిపితే, ఆ పాత్రలో ఒక "చిట్టిమనిషి" ఉద్భవిస్తోంది. ఈ ద్రవీకరణకు ఒక వద్దలి, ఒక కాల వ్యవధి కూడా ఉన్నాయి. ఈ అన్ని విషయాలను వదిపానన శతాబ్దిపు ఆ రసవాది వేర్కొని ఉన్నాడు.

16 వ శతాబ్దిలో ఫాన్ హెల్ మాంట్ అనే శాస్త్రజ్ఞుడు ఇంకో సిద్ధాంతం లేవదీశాడు. ఆయన బెర్లియంవాడు. ఆయన తెచ్చిపెట్టిన సిద్ధాంతం విచిత్రంగా వుంటుంది. అయినా చెప్పక ఉన్నాడు. గోధుమలు ఉన్నాయి. అవి మొలకలు వేస్తాయి. ఆ మొలకలలోంచి ఎలుకలు జన్మిస్తున్నాయని హెల్మాంట్ సిద్ధాంతీకరించాడు. ఇక్కడ వున్న శక్తి మానవుని స్వేదజలా విడి. ఎల్లాగుంటేను, మనుష్యుడు తొడిగి విడిచిన చొక్కావుంది. ఇటువంటి చొక్కాను తీసుకొని, గోధుమ విత్తులతోపున్న ఒక పాత్రలో వజ్రవెయ్యాలి. అట్లా 21 రోజులు ఆ పాత్రను ఆటే, పెట్టాలి. అప్పుడు అక్కడ ఆ గోధుమ, మలినకండుక సంయోగం వలన ఎలుకలు, అవి చిట్టి ఎలుకలే అందాము, పుట్టుకు వస్తాయి.

ప్రమేయరహితమైన ఇట్టిస్పష్టిక్రమాన్ని ఆరోజులో, చిట్టి మామూలువాళే, కాదు, శాస్త్రవేత్తలలో హేమా హేమీలు కూడా విశ్వసించేవాళ్లు. తాత్వికులుకూడా నమ్మేవాళ్లు హర్షవున్నారు. అయిన రక్త ప్రవహన రహస్యాలను తెలుసుకున్న విజ్ఞానశాస్త్రవేత్త. డికార్స్ ఉన్నారు. అయిన అర్యాచిన పాశ్చాత్య తాత్విక ప్రపంచానికి వున్న కర్తవ్యం ఏమిటాడు. న్యూటన్ వున్నారు. ఆయన లోక ప్రవృత్తిగలగల భౌతిక విజ్ఞానవేత్త. వీరందరుగూడా ప్రమేయ రహితంగా ప్రాణిసర్వం జరుగుతున్నదని గట్టిగా విశ్వసించారు.

ప్రమేయరహితమైన ఇట్టి స్వయంస్పష్టి సిద్ధాంతం మొట్ట మొదటిసారిగా ఒక ఇటాలియన్ శాస్త్రవేత్త చేతులలో గట్టి దిబ్బ

తిన్నది. ఆయన పేరు ఫ్రాన్స్ స్పిడెడె. వదిపాడు శతాబ్దికి చెందినవాడు. అసత్తు అయిన అనగా జీవ దవ్యముగాని పదార్థమునుంచి ప్రాణజాతం అవిర్భావం చెందుతున్నదనే యీ అనల్ స్వయంస్పష్టవాదాన్ని దేది పూర్వవక్త్యం చేశాడు. వాశనం చేశాడు. అందుకు తగు దృష్టాంతాలు చూపించాడు కూడాను. మాంసము ముక్కును తీసుకొని, ఈగలు చొరబడి గుడ్లు పెట్టడానికి వీలులేనిచోట పెట్టి నట్లయితే అది క్రిమికుల సంకులం కావడంలేదు.

మాంసమువేసి కాచిన చారు ఉన్నది. దీనిని ఇంగ్లీషులో soup అంటారు. అట్టి చారును గనుక, అది మరుగుతూవుండగా గాలి దూరకుండా పీలువేసినట్లయితే, అది పురుగు పట్టుకుండా ఎప్పుడూ పరిశుభ్రంగా ఉంటుంది. ఈ విషయాన్ని 18 వ శతాబ్దిలో స్పెల్లాంజని అనే శాస్త్రవేత్త నిదర్శన పూర్వకంగా సిద్ధాంతీకరించాడు.

ఈ స్వయంస్పష్టి వాదానికి అంతటితో నిధనం సంప్రాప్తం కాలేదు. దానికి అంతర్జాతీయలు చేసినవాడు లూయీ పాశ్చర్. ఫ్రెంచి శాస్త్రవేత్త. 1862 లో ఆయన కొన్ని వ్యాసాలు ప్రకటించారు. ఆ వ్యాసాలు ఆయన చేసినవన్నీ పయోగాలకు సంబంధించినవి. వాటివలన తేలిన విషయం ఇది. గాలితో కలుషితముకాని ఏ ద్రావకమునందుగాని, కషాయములలోగాని అలా ప్రాణజాతం అవిర్భవించడంలేదు. ఆ కషాయములు, ఆ ద్రావకములు వాయువుచేత కలుషితములైనప్పుడు మాత్రమే వానిలో అలా ప్రాణజాతం సముత్పన్నం అవుతున్నది. దీనిని నిరూపించడానికి పాశ్చర్ ఒకపనిచేశారు. ఒక గొట్టమునిండా గంధకపు దూదినికూర్చి, దానిని నోటియందు పెట్టుకొని, ఆ నోటితో గాలిని ఎగపీల్చారు. తరువాత ఆ గంధకపు దూదిని ఈధర్, ఆల్కహాల్ మిశ్రమములో వేశారు. అది ఆ మిశ్రమములో కరిగిపోయింది. కొత్తగా ఏర్పడిన ద్రావకమును సూక్ష్మ దర్శిని సహాయముతో పరిశీలన చేయగా అందులో అల్ప ప్రాణజాతం అగుపించింది.

ఇట్లా యీ అనల్ స్వయంస్పష్టి వాదం ధూతమై సోయింది. అప్పుడు తిరిగి ప్రాణవిర్భావ రహస్య వేదములైన కొత్త యుక్తులు, సిద్ధాంతాలు అవసరమైనాయి. పాశ్చర్ చేసిన ప్రయోగాలు చాలామందిని ఆకర్షించాయి. వారు ఒక అభిప్రాయానికి వచ్చారు. ప్రాణం అన్నది ఎక్కడినుంచోరాదు. ఎప్పుడు వుంటూవే వుంటుంది. ఇట్టి భావనతో వీరు ప్రాణవిర్భావానికి సంబంధించి ఒక విధమైన సాంతత్యవాదాన్ని ఆరంభం చేశారు. ఈ వాదం సారాంశం ఇది. పదార్థంలాగానే ప్రాణం కూడా శాశ్వత మైంది. అనంతము. దానికి ఆకృతిభేదంచేతవచ్చే మార్పుతప్ప అసలు మార్పుఅంటూ ఏమీలేదు. బ్రిటిష్ శాస్త్రవేత్త లార్డ్ కెల్వీన్ (1871) ఈ సిద్ధాంతాన్ని సమ్మతవారిలో అత్యంతము ప్రసిద్దులు.

ఆ తర్వాత కొన్ని కాలము వాయువులు తెలిశాయి. భూమి ఉన్నదంటే, అది వూర్వం ఎప్పుడో అదిలో ఉన్నట్లు ఇప్పుడులేదు. అందులో ఎన్నో మార్పులు జరిగాయి. నిజం చెప్పాలంటే ఇప్పటి భూమికి, అప్పటి భూమికి పోలికలేదు. అది అగ్నిద్రవాన్ని పోషిస్తోంది విధంగా ఉండేది. ఇది ఇట్లా అని శాస్త్రజ్ఞులు తెలుసుకున్నారు. అప్పుడు ప్రాణవిర్భావాన్ని గురించిన సిద్ధాంతాలలో కూడా మార్పు వచ్చింది. "Cosmozoa" సిద్ధాంతం ప్రతిపాదించబడింది. దీని పాఠాంశం ఇది. వేడిగావున్న భూమి రాను రాను చల్లబడింది. ఎంత చల్లబడినదంటే ప్రాణ్యుత్పత్తి జరగడానికి వీలు ఏర్పడే అంతగా చల్లబడింది. అప్పుడు, అటువంటి స్థితి యీ భూమికి సంప్రాప్తమైనప్పుడు నక్షత్ర మండలాంతర్గతదేశంనుంచి ప్రాణం అన్నది భూమిమీదకు అనంతరణం చెందింది. దీనిని మనం ప్రాణావతరణ సిద్ధాంతం అనవచ్చు.

ఈ సిద్ధాంతాన్ని జర్మన్ శాస్త్రజ్ఞులు 'రిచర్', ఫాన్ హెల్మ్ హోల్ట్స్ లు, స్వీడిష్ శాస్త్రవేత్త యన్. ఆరేనియస్ గట్టిగా విశ్వసించారు. వీరిలో ఆరేనియస్ నమ్మకం చాలాదూరందాకా పోయింది.

అగ్ని వర్షాలు పగలడంవలన జరిగే క్రియాకలాపంలో నూక్లీప్రాణికాయాలు (Spores) అంతరిక్షంలో ప్రవేశించడం జరుగుతున్నది. ఆరేనియస్ ఏమి చేశారంటే, ఈ నూక్లీప్రాణికాలం అంతరిక్షంలో ఏ పద్ధతిలో సంచారం చేస్తున్నది, భూమియొక్క అకర్షణశక్తి అతిక్రమించిపోవడానికి వాటికి ఎంత కాలం పట్టేది, భూమికి అతి సమీపంలోవున్న నక్షత్రాన్ని అవి చేరడానికి ఎన్ని సంవత్సరాలు తీసుకుంటున్నదీ—మొదలైన విషయాలన్నీ లెక్కవేశారు. ఈ Spores భూమ్యాకర్షణ శక్తిని అతిక్రమించడానికి 14 నెలలు పడుతుంది. భూమికి దగ్గరలో వున్న నక్షత్రాన్ని చేరడానికి 9 వేల సంవత్సరాలు పడుతుంది.

ఈ Spore లు నూక్లీప్రాణులు. వీటిని ప్రాణపు క్రిములు అనవచ్చు. ఇవి అంతర్గ్రహదేశాలలో ప్రయాణంచేస్తూ ఉన్నప్పుడు, వాటికి రక్ష అంటూ ఏమి ఉన్నది? ఏమీ లేదు. అందు వల్ల జీవ కిరణాల (Cosmic rays) కాంతియొక్క వేడిమిలో చిక్కి నిధనం చెందుతాయి. ఎన్నో మార్పులనుగూడా పొందుతాయి. వానియొక్క రసాయనిక వ్యవస్థ పూర్తిగా మారిపోతుంది. అందు వల్ల అవతరణ అంతరిక్షంలో ఎక్కడోవున్న గ్రహ గోళాలలోనుంచి అగ్ని వర్షత క్రియా కలాపంచేత సముద్భూతమైన నూక్లీప్రాణికాయాలు జీవకిరణ సంవర్షితమైన ఆకావకాశంలో సంచరిస్తూ, ఇంకా తమలోని అల్పప్రాణ శక్తిని మిగుల్చుకొని మన భూమి మీదకు వచ్చాయి, అవడం మూర్ఖంగా కన్పిస్తుంది. అయితే

అవతరణ గ్రహగోళాలలో జీవజాతంలేదనిమాత్రం ఇందుమూలంగా అనలేము. ఉన్నదనే విశ్వసిద్ధాంతము.

5

ఇప్పుడు మనం చూడవలసింది ఈ భూగోళం నంగతి. ఈ భూమిమీద ప్రాణవిర్భావం ఎట్లా జరిగింది అన్న సంగతినీ ఈ సంగతులను పురస్కరించుకొని మొట్ట మొదట కృషి చేసిన వాడు ఏ. ఐ. ఓ. హెర్బెర్ట్. ఆయన ప్రాణవిర్భావాన్ని గురించి తనకు ముందు ప్రచారంలోవున్న సర్వ సిద్ధాంతాలను చేర్చి అవలోదనం చేసి, ప్రాణవిర్భావ పరిణామాన్ని గురించి బ్రహ్మాండమైన సిద్ధాంతాన్ని ఇంకోదాన్ని ప్రతిపాదించారు.

ఆ సిద్ధాంతం పాఠాంశం ఇది : ఆదికాలంలో ప్రాణిలక్షణ ఇప్పటిలాగాలేదు. అప్పటి జీవజాతానికి, ఇప్పటి జీవజాతానికి ఎందులోనూ పోలికలేదు. అప్పుడు ఆ ఆనాదికాలంలో ప్రాణి వ్యరూపం జీవత్ ద్రవ్యరూపంలో మూతమే ఉండేది. ఉదాహరణకు ప్రోటీన్లు, పేర్లోనవచ్చు. ఆ ఆనాది జీవత్ ద్రవ్యములేక పల్పదార్థమునుంచి ఇప్పటి జీవలోకం అంతా విర్భావం చెందింది. ఈ ఆనాది జీవత్ పదార్థాలు ఆ ఆదికాలంలో ప్రళయ సయోధులలో (Primordial seas) సంభవం చెందుతూ వుండేవి. అవి అసత్పదార్థాలైన (In-organic elements) కార్బన్, ఆక్సిజన్, నైట్రజన్, హైడ్రోజన్ మొదలైనవి. ఇది ఇట్లా జరగడానికి కొన్ని కోట్ల సంవత్సరాలు పట్టివుంటుంది. ప్రోటీన్ కణసంహిత (Protein-Molecule) నుంచి అదిలో ప్రాణం అవిర్భవించింది. అది యే అదృష్టముచేతనో పెరుగుదలకు, వ్యయం ప్రజననమునకు సంబంధించిన శక్తులను పెంపొందించుకొనివుంటుంది. ఇది జరిగిన అనంతరం ఆదిమ ప్రాణి పరిణామానికి ఉన్నత ప్రాణ్యుత్పత్తి పూర్వరంగం ఏర్పడిపోయింది.

అయితే ప్రోటీన్ కణసంహితనుంచి ప్రాణ్య విర్భావం జరిగి ఉంటుందన్న ప్రతిపాదనను మొట్టమొదటిసారిగా ప్రపంచం ముందు ఉంచినవాడు హాకెల్ (Haeckel). ఈయన, మరో జర్మన్ జీవశాస్త్రవేత్త ప్లూగర్ (Pflüger), ఇది ఇట్లా జరిగి వుండవచ్చునని అన్నారు. ఈలోగా సజీవకణములను సృష్టి చేయడానికి, వానిని ప్రదర్శించడానికి ప్రయత్నాలు ఆరంభమైనాయి. ట్రయూట్ మొదలైనవారు ఇటువంటి ప్రయోగాల వెంట పడినవారిలో చెప్పుకోతగినవారు. ఆయన ఇటువంటి ప్రయోగాల చేశారు. పొటాషియం ఫెరో సైనైడ్ (Potassium Ferrocyanide) ను తీసుకొని, దానిని ఒక పరిమాణంలో నీటిలో కలిపారు. అట్లా దాని ద్రావకం తయారైనది. అప్పుడు అందులో ఆయన కావర్నల్ ఫెల్ట్ పెల్లు ఒకటి వేశారు. అట్లా ఆ పెల్లును అందులో వేసినప్పుడు, ఆ ద్రావకముపైన ఒక పొరవంటిది ఏర్పడింది. ఇది

కాపర్ ఫెర్రోసైన్ (Copper Ferro cyanide). ఈ కాపర్ ఫెర్రో సైన్ నైడు ఏళ్లలో కరిగి లక్షణం కలిగివుంది. అయితే ద్రావకముపైనే ఏర్పడిన పాఠ ఎట్లా ఉన్నదంటే అందులో వేసిన కాపర్ సల్ఫేట్ ఘట్టా కఠింక కఠింక దారిని వదిలే వద్దతిగల సంచితంగా ఏర్పడివుంటుంది. ఇప్పుడు ఆ ద్రావకములో వేయబడిన కాపర్ సల్ఫేట్ క్రమ క్రమంగా కరుగుతూవున్నకొద్దీ ఆ ఏర్పడిన సంచితో ఒత్తిడి అధికమై అది ఏటి బుడగవలె పగిలిపోతుంది. ఈ ఒత్తిడి విచిత్రమైనది. దీనిని ఇంక్లీషులో (Osmotic Pressure) అన్నారు. వేరు వేరు ద్రావకములు ఒక దానిలో ఒకటి ప్రవేశించునప్పుడు, మిశ్రమము చెందుతున్నప్పుడు, అందరి బిజ్జములు మూలమున యీ క్రియ జరుగుతుంది. అది జరుగు తున్నప్పుడు ఒత్తిడి వస్తున్నది అవుతుంది. ఇప్పుడు ఇటువంటి ఒత్తిడి వలననే యీ ఏర్పడిన పాఠ చిట్టిపోయింది. ఇక కాపర్ సల్ఫేట్ ద్రావకము ఆ సంచితం పాఠలో ఏర్పడిన చిట్టిల ద్వారమున ఇయటికి వస్తున్నకొద్దీ తిరిగి అటువంటి పాఠలే ఏర్పడటము, చిట్టిటము ఈవిధంగా జరుగుతుంది. ఈ ప్రయోగమును దృష్టాంతముగా ట్రామల్ (Traule) అదిలో జీవకణము ఇదే విధంగా ఏర్పడివుంటుందని దాదాపు నిశ్చయము చేశారు.

మొట్టమొదట జీవద్రవ్యాలు వరుస అక్లిష్టముగా ఉండేవి. అవి ఎట్లా ఏర్పడినాయి? ఇప్పుడు ఇది ఎట్లా జరిగిందో నిర్ధారణ చెయ్యాలి. అంతేగాక ఏ పరిసరములు అనుకూలించడమువలన అట్లా జరిగిందో కూడా నిరూపించవలసివుంది. కార్బన్, నైట్రోజన్, ఆక్సిజన్, హైడ్రోజన్ మొదలైన అక్లిష్ట ద్రవ్యాలు (Elements) ఎట్లా జీవము చెందడమువలన అదేవిధమైన మాక్సిమైజేషన్ల సహజములు, అనగా, కార్బోహైడ్రేట్లు (Carbo-Hydrates) క్రోమ్యు వదార్థాలు, Amino-acid లు, ఎట్టికేలకు ప్రోటీనులు, ఆ ప్రోటీనులనుంచి ఇప్పటి జీవజాలములు నిర్మింపబడినాయి— ఇది అంతా ఎట్లా జరిగిందో కూడా ఇంకా విశదంగా తెలలేదు. ఇది పూర్తిగా తెలియాలి అంటే భూమిమీద సృష్టికృతం ఎట్లా అభివృద్ధిమైంది, జీవ జగత్తు ఎట్లా ఉద్భవించింది, ఆ జగత్తు యొక్క అలవాట్లు, జీవిత వద్దతులు ఎట్టివి, పరిసరములలో ఆ జగత్తుంబంధము ఏమి లక్షణము కలిగింది—మొదలైన ప్రశ్న మొలకు నమూనాను ఏమో పరిశీలించాలి.

ఈ శాస్త్రాన్ని (Palaeoecology) అంటున్నారు. (palaeo) అనగా పురాతనము. (Ecology) అనగా జీవ ద్రవ్యములయొక్కగాని, జీవులయొక్కగాని నడవడిక, అలవాట్లు మొదలైనవానిని తెలుపుచేసే శాస్త్రము.

ఇంతవరకు శాస్త్ర ప్రక్రియలద్వారా తెలిసిన అంశాలు ఇట్లా ఉన్నాయి. జీవద్రవ్యాలు ఉన్నట్లు చెప్పడానికి తగిన ఆధారాలున్నవి

కాలం ఇప్పటికి దాదాపు 50—80 కోట్ల సంవత్సరాల మొదటి నాటిది. అక్కడినుంచి ఇంకా ఎంతో మెక్కుపోతే, అది దాదాపు 100 కోట్ల సంవత్సరాలు అయినా కావచ్చు. అంతకన్నా ఇంకా ఎక్కువ కాలమే కావచ్చు—కొంతవరకు జటిలమైన సజీవ మిశ్రమములు (organic compounds) ఏర్పడిన కాలం యొక్క చరిత్ర అవగతం కావచ్చు. ఆ మిశ్రమములు కార్బన్, నైట్రోజన్, హైడ్రోజన్, ఆక్సిజన్లు సన్నిహితం కావడంవలన— కలియడమువలన ఏర్పడుతున్నది. ఈ ఏర్పడడానికికూడా కాలము, స్థలముకూడా కలిసిరావాలి. సరియైనకాలమున, సరియైన ప్రదేశమునందు మాత్రమే ఇది సంభవించి ఉంటుంది. అనగా ఈ మిశ్రమముల సంభూతికి అవసరమైన పరిస్థితులు పరిసరములు ఇక్కడ ఆ కాలమున యీ భూమండలమునందు ఉపలబ్ధములైనచో, అక్కడ అవి ఏర్పడివుంటాయి. ఇక్కడ గూడా వీటి సృష్టంగా చెప్పడానికిలేదు. ఇట్లాగే జరిగింది అని అనడమునకుగాని, జరగలేదని అనడమునకుగాని ఆస్కారం లేని స్థితి ఇది. ఎప్పుడో ఒకప్పుడు ఇట్లా జరిగి ఉన్నదని మాత్రమే ఇక్కడ చెప్పడము సాధ్యము.

జీవకణ సహజములను ప్రకృతిలో ఏర్పరించడం సాధ్యమా? 1808లో ఫ్రెడెరిక్ వోహ్లార్ కృత్రిమంగా ఉరియాను సృష్టించారు. ఇది సహజముగా జంతువుల అల్పావసరములలో ఉంటుంది. దానిని దానిసహాయము లేకుండా, కృత్రిమము, శాస్త్రీయము, అయిన పద్ధతులలో సృష్టించి వోహ్లార్ ఒక్క విషయాన్ని రుజువు చేశారు. జీవ కణ సహజముల సృష్టికి ప్రాణజాతము అవసరములేదు. ఇటీవల జరిగిన మరికొన్ని పరిశోధనలలో కూడా ఇది ఇట్లా అని నిరూపించబడింది. ఎస్. ఎల్. మిల్లర్ అన్న శాస్త్రవేత్త పరిశోధన చేసి aminoacid ల మిశ్రమాన్ని సృష్టి చేశాడు. ఆ మిశ్రమములో అన్ని రకాల ప్రోటీన్లలోను వుండే సాధారణ ముఖ్యములు గ్లైసైన్ (Glycine) ఎలనైన్ (alanine) లు వున్నాయి. అందువల్ల ప్రకృతిలో amino acid లు ఏర్పడవచ్చునని అంగీకరించవలసి ఉన్నది. పూర్వం అవి ఏర్పడి ఉండవచ్చునన్న విషయం కాదనలేము. అవి అట్లా ఒకసారి గమక ఏర్పడినట్లయితే, అప్పుడు ప్రోటీన్లు రూపు దాల్చడం క్లిష్టమైన విషయముగాని, అసంభావ్యముకానికాదు. మానవుని శరీరంతో లక్ష రకముల ప్రోటీన్లు ఉన్నవని అంటున్నారు. వీనిలో కొన్ని కృత్రిమంగా విశేషములు. పెద్దవి. బొమికలలోవుండే Collagen రక్తములోవుండే haemoglobin కేళములయందుండే Hevatin కండరములలోవుండే Myosin లు ఇటువంటివి.

ఒకసారి ప్రోటీన్లోని కణ సహజాన్ని కృత్రిమంగా సమన్వయ పరచగలిగితే అప్పుడు కార్యభారం చాలావరకు తీరినట్లే చెప్పవచ్చు. వీరిన, ఇక అప్పుడు మిగిలేది—ప్రోటీనుల అభివృద్ధి, విభజనములను గూర్చి తెలుసుకోవడము మాత్రమే. ఇంతకీ ప్రోటీనులలోవున్న గొప్ప

విజ్ఞాన విమలములు, అవి ప్రాణశక్తికి వాహకాలుగా పని చేస్తాయి. అందుకు తగిన పాంగులన్నీ ఆ ప్రోటీన్ లో ఉన్నాయి. అయితే ఇప్పుడు—ఇంత పరిశోధన జరిగిన అనంతరం—ఇంకో పెద్ద నమవ్య ఎదురవుతున్నది. ప్రోటీన్ కణ సంహతులు—అనగా Protein molecule లు ఏర్పడిన అనంతరం అవి దీర్ఘ కాలం అవిధంగా ఉండగల్గి. అవి అట్లా ఉండక, అక్లిష్టమైన, సామాన్యమైన, వేరైన, కణసంహతులుగా మారే అవకాశాలు ఇక్కడ అధికంగా ఉన్నాయి.

కార్బన్ తో కూడిన జీవమిత్రణములు (Organic Compounds) నిధనం చెందగల మాత్నాలు రెండు ఉన్నాయి. ఒకటి అవి జీర్ణతను భజించి నాశనం కావడం; రెండు: ఆక్సిజన్. ఇందులో జీర్ణత్వం అన్నది ప్రాణజాతానికికాని తదితరమైన వానికి ఉండదు. ఇక ఆక్సిజన్ విషయం అంటే, అందుకు ఒక సంగతి చెబు తున్నారు. ఆదికాలంలో వాతావరణంలో ఆక్సిజన్ గానీ, నైట్రోజన్ గానీ స్వతంత్రమైన వాయు దశా స్థితిలో వున్న జాడ కన్పించదు. అదిగాక ఈ వాయువులు కార్బన్ తో కూడిన ద్రవ్యకణ సంహతి యొక్క క్రియా కలాపం ఫలితంగానే ఏర్పడినట్లు భావించబడు తున్నది.

పోతే, ఆక్సిజన్ అంటూ ఏమాత్రమున్నూలేని వాయవ స్థితిలో (Atmosphere) సమవాయమును చెందిన ప్రోటీన్ కణ సంహతులకు ఎటువంటి అపాయముగాని లేని స్థితి ఏర్పడి పోయింది. వాటికి జీర్ణదశ పట్టడముగాని, అవి ప్రవిలీయమును చెంద డముగాని జరగలేదు. అవి అట్లా దీర్ఘకాలం స్థితినికొని ఉండగల్గి వాయి. వీనికి ఉద్భవస్థానము అదిలో సముద్రము అవడముచేత అవి అచ్చట వినూత్న మిత్రణములకు ఆకరములై, తుట్టుతుదకు ప్రాణా విర్భావకారణముకాగల సరియైన ప్రోటీన్ మిత్రణములుగా అవిర్భావం చెందిఉంటాయి. ప్రాణ్యుద్భవ పూర్వ దశా విశేషం యీవిధంగా కొనసాగివుంటుంది.

కణ సంహతులకు (Molecules) ఒక లక్షణం వుంది. అవి Colloid aggregate ల నిర్మాణానికి కారణం అవుతాయి. అవి అట్లా ఏర్పడటం ప్రారంభమైనప్పుడు వాటి ప్రవృత్తి విచిత్రంగా ఉంటుంది. అది బహురకములైన, వేరువేరైన Aggregate లను నిర్మాణం చేస్తాయి. ఈ నిర్మాణం అనంతంగా సాగుతూ వుంటుంది. ఆ ప్రవృత్తి తృప్తి ఎరుగనిదిగా వుంటుంది. ఇట్లా తిరిగి బృహత్ కణసంహతులుగూడా సమవాయము చెందుతూ వుంటాయి. ఇట్లా జరుగుతూ వుండటమువలన వానికి ఉపచయ స్థితిలేక వృద్ధి సన్నిధి అవుతున్నది. ఒక కణ సంహతి (Molecule) ఇట్లా పరిమాణములో వృద్ధిని పొందినప్పుడు, అది Mechanical law కు గురియై విచ్ఛిన్నం చెందుతుంది. అప్పుడు ఏకాత్మకమైన,

ఏకవిధమైన, అసంకీర్ణము, అమిత్రణము, కేవలము శుద్ధమునైన విభజనము లేక పరికల్పనము జరుగుతుంది. ఆ పరికల్పనము (Division) నుండి ప్రజననము ఆరంభం అవుతున్నది.

ఇప్పుడు ఇక్కడ ఇంకో ప్రశ్న ఉత్పన్నము అవుతున్నది. పెద్ద పెద్ద కణ సంహతులు లేక Molecule లు ఏర్పడి, విభజనము చెంది, ప్రజనన క్రియా దక్కులు అయినవిగదా! అవి ఇట్లా పరివర్తనముచెంది, జీవాధారములైన ద్రవ్య విశేషాలను ఆర్జనము చేసుకొనగల్గుటకు కారణమైన, అందుకు అవసరమైన సామర్థ్యాన్ని శక్తిని ఎచ్చటనుంచి పొందాయి? అదిలో జీవం లేక ప్రాణం అన్నది జీవ కణ సంహతుల సముద్రపు వేడియైన దట్టపు ద్రవ్యములో నుండి సముద్భవం చెందింది గనుక, యీ బృహత్ కణ సంహతి ఆ దట్టపు ద్రవ్యమునే భుజించి వృద్ధి చెందింది అని చెప్పవలసి వుంటుంది. ఇందుకు అంతఃక్షోభములేక ఉత్పేకము మార్గము పద్ధతి. మధుద్రవ్యంమీద (Yeast) పనిచేసినప్పుడు, శక్తి ఉద్భవం అవుతున్నట్లు.

ఇంకో పద్ధతి (Photosynthesis) అనగా కిరణజన్య సంయోగ క్రియ. ఇక్కడ సూర్యుని శక్తియే స్వయంగా పని చేస్తున్నది. ఇక్కడ Photosynthesis ఆరంభం అవుతున్నది. అనగా ఎవరి భుజిక్రియకు వారే భోజన పదార్థమును చేసుకొనుట వలయు వాహరమును ఇతరముగాగాక తనయందే సమకూర్చుకొనుట. ఇందువలన ప్రాణజాతమునకు పూర్వము కూడబెట్టుకొనిన జీవత్ ద్రవ్య భుజిక్రియా విధి తప్పి పోతున్నది. అవి స్వతంత్రములుగా నుండుచుండ అట్టి సామర్థ్యము వానికి లభ్యమవుతున్నది. ఇట్టి శక్తి వానియందు నిలీనమై వున్న కారణముచేత అది Autotrophy లు మొదలైన జీవత్ ద్రవ్య మిత్రణములను లేక సావయవ మిత్రణ ద్రవ్యములను (Compounds) నిర్మాణం చేయగల్గు తున్నాయి. ఇందువల్లనే అసాధీనము, అబద్ధము, అత్యంత్రమునై ఆక్సిజన్ కూడా ఉద్భవించి వాతావరణం (Atmosphere) లో జలములో కలుస్తున్నది.

పదార్థ ప్రపంచంలో ఆక్సిజన్ ఉనికి కొంటున్నందువల్ల రెండు లాభాలు కలుగుతున్నాయి. వాతావరణంలో చేరిన ఆక్సిజన్ Ozone గా కూడా పరివర్తనం చెందుతున్నది. అందువల్ల ప్రాణజాతానికి Ultraviolet Radiation వలన బాధ కలగని స్థితి ఏర్పడుతుంది. ఈ Ozone ఇక్కడ ప్రాణ జాతానికి కవచముక్రింద పని చేస్తున్నది. అట్లా ఉపయోగపడు తున్నది. ఇది జరిగినప్పుడు ప్రాణజాతం సముద్రంలోనుంచి భూమికి చేరగల్గుతున్నది. భూమిని చేరడానికి వానికి వీలు ఏర్పడుతున్నది.

అక్సిజన్ అంటూ ఉన్నందువలన ప్రాణజాతం ఖంకివిధమైన లాభాన్ని గడించుకోగలుగుతున్నది. ప్రాణజాతానికి కావలసిన శక్తిని అవి మరో విధముగా కూడా ఇవ్వగలుగుతున్నాయి. ఉదాహరణకు ఇప్పుడు ప్రాణజాతానికి ఏర్పడుతున్నది. దీనిని Cold combustion Method అన్నారు. ఈ పద్ధతిని అనుసరించి 180 గ్రాముల మధుద్రవ్యము లేక పంచదార 7 లక్షల Calory ల శక్తిని ఇస్తున్నది. ఇట్లాకాక ఉత్పేక పద్ధతిని (fermentation) అయితే 2 లక్షల Calory ల శక్తిని ఇవ్వగలుగుతున్నది.

ఇట్లా యీ పద్ధతుల ప్రకారము ప్రాణజాతము (organism) అధిక శక్తిని తనకు కావలసిన దానికన్నా మిక్కుటమైన శక్తిని నిమగ్నము చేసుకోగలుగుతున్నది. ఇందువలన ఎక్కువ ద్రవ్యజాతాన్ని అవి అవశోషించగలిగి, అభివృద్ధికి అవశ్యకమైన ఎక్కువ ద్రవ్యజాతమును సమకూర్చుకోగలుగుతున్నది. Photosynthesis లేక తీరజాత్య సంయోగక్రియవలన అదిను ప్రాణజాతం బ్రతుకుమూతపు ప్రితిని పొందగలగలదు. ఉదాహరణకు వానికి అభివృద్ధికి వలయు పెట్టుబడి ఉపలబ్ధమైనది. ఈ పెట్టుబడిని వినియోగించుకొనే ఈ అదిను పాక్షికతం క్రమ పరిణామం అనే మహా వ్యవహారాన్ని వడిపించుకున్నది.

మహా ప్రాకృతిక పరిస్థితులలో మన యీ భూమిమీద ప్రాణజాతాదనం యీవిధంగా జరిగి ఉంటుంది. మన ఒక్క Galaxy లేక నక్షత్ర వీధిలోనే మన భూమివంటి గ్రహాలు ఒక లక్షలదాకా ఉన్నాయంటున్నారు. మరి ఇటువంటి నక్షత్రవీధులులేక Galaxy లు కోట్లవరకు ఉన్నట్లు ఇప్పటికీ శాస్త్రజ్ఞులు తెలుసుకున్నారు. వీనిలో కొన్నింటిలో కూడా జీవజాలం అంటూ ఉంటే వుండవచ్చు. ఆ ప్రాణులను మనం కలుచుకోగలగలము అనుకోండి, లేదా రేడియో టెలిఫోను ద్వారా వారిలో మాట్లాడగలగలము అనుకోండి, అది అద్భుతాలలో అద్భుతము.

ప్రాణాన్ని లేక Life ను గురించి ఇప్పటికీ దాదాపు 80, శతాబ్దాలవరకు ప్రాచీనమైన Anti-Duhring లో ఇట్లా వ్రాశారు.

"Life is the mode of existence of albuminous substances, and this mode of existence essentially consists in the constant self-renewal of the Chemical constituents of these substances."

ఇప్పుడు albuminous substance అన్నమాట అధువాతన రసాయన శాస్త్ర పరిభాష ప్రకారము ఉపయోగించబడినదని, ఈ పరిభాషలో 'గుడ్డు' లోని తెల్ల వదార్దమునందు గల సర్వ ద్రవ్యములు ఉండినట్లు అర్థము చేసుకోవలయునని ఎంగిల్స్ వ్రాశాడు. ఈ వదార్దాలను protein substances అని కూడా అంటారు. అయితే ఇక్కడ "White of the egg" ను ఉదాహరించడం సరికాదని, అయితే albuminous వదార్దముల యొక్క రసాయనిక సంహతిని గురించి ఇంకా పూర్తిగా తెలియదు గనుక, సాధారణమైన ఉదాహరణకింద దీన్ని ప్రదర్శించానని గూడా ఆయన అన్నాడు.

"ప్రపంచంలో ఎక్కడ ప్రాణం వుంటే, ఎక్కడ ప్రాణజాతం అన్నదివుంటే, అది విధిగా ఆల్బుమిన్ కాయంతో (albumin-body) సంవర్తకంకలిగి ఉంటున్నది. ఎక్కడ ప్రాణియేతర స్థితియందువున్న ఆల్బుమిన్ కాయం ఉన్నదో అక్కడ ప్రాణజాతము గోచరం అవుతున్నది. 'జీవి' అన్న దానిలో ఇంతకన్నను అధిక తరమైన రసాయనిక సంహతుల, మిశ్రణముల ఉనికి అవసరం అవుతుంది. అయితే అచ్చమైన ప్రాణంయొక్క, నిరవయవమైన ప్రాణంయొక్క అనిర్భావానికి, ఉనికికి ఇంత అవసరంలేదు. దానికి యీ రసాయన సంహతులు అవసరంగా అవుతూ, ఆల్బుమిన్ గా మారుతున్నాయి చాలు."

ఇంతచెప్పి చివరికి ఆయన ఇట్లా తేల్చాడు.

"Life, the mode of existence of albuminous substance, therefore consists primarily in the fact that each moment it is itself; and at the same time something else. And this does not take place as a result of process to which it is subjected from without; Life, the exchange of matter which takes place through nutrition and excretion is a self completing process which is inherent in and native to its bearer, albumen, without which it can not exist."

